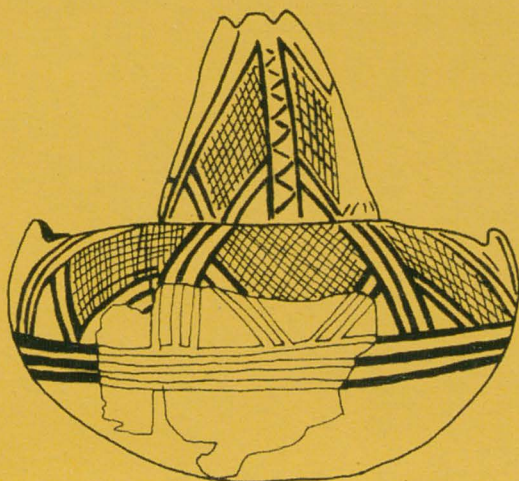


MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE
BIBLIOTHECA THRACOLOGICA
XXXV

NICOLAE HARTUCHE

COMPLEXUL ARHEOLOGIC
BRĂILIȚA



2002

COMPLEXUL ARHEOLOGIC
BRĂILIȚA

LE COMPLEXE
ARCHÉOLOGIQUE BRĂILIȚA

În memoria profesorului meu, *Ion NESTOR*

Redactor de carte:
Daniela Ecaterina ROMAN

EDITAT: VAVILA EDINF SRL
TIPAR: SEMNE '94
ISBN: 973-8155-12-6

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL ROMÂN DE TRACOLOGIE
BIBLIOTHECA THRACOLOGICA
XXXV

NICOLAE HARȚUCHE

COMPLEXUL ARHEOLOGIC
BRĂILIȚA

2002

CUPRINS

Abrevieri	7
Bibliografie	8
Cuvânt înainte	11
Introducere	13
Capitolul I	
Cadrul geografic	15
Capitolul II	
Istoricul cercetărilor	19
Capitolul III	
Locuirea neo-eneolitică	23
Cultura Boian	23
Cultura Gumelnița	28
Capitolul IV	
Necropola de înhumăție postgumelnițeană	45
Capitolul V	
Descoperiri cronologice posteroare necropolei	139
1. Așezarea Coslogeni	139
2. Așezarea Babadag	142
3. Așezarea și cimitirul geto-dac	150
4. Așezarea feudal-timpurie	156
Concluzii	158
Note	165
Résumé	171
Explication des figures	187
Ilustrația	193

SOMMAIRE

Abréviations	7
Bibliographie	8
Avant propos	11
Introduction	13
Chapitre I	
Le cadre géographique	15
Chapitre II	
L'historique des recherches	19
Chapitre III	
L'habitation néo-énéolithique	23
1. La culture Boian	23
2. La culture Gumelnița	28
Chapitre IV	
La nécropole d'inhumation après Gumelnița	45
Chapitre V.	
Les decouvertes chronologiques après nécropole	139
1. L'établissement de la culture Coslogeni	139
2. L'établissement de la culture Babadag	142
3. L'établissement et le cimetière geto-dace	150
4. L'établissement féodal-ancien	156
Conclusions	158
Notes	165
Résumé	171
La liste des illustrations	187
Illustrations	193

ABREVIERI

SCIV	- Studii și cercetări de istorie veche.
SCIVA	- Studii și cercetări de istorie veche și arheologie.
M.C.A.	- Materiale și cercetări arheologice.
Dacia, N.S.	- Dacia. Novele série. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne.
Thraco-Dacica	- Revista Institutului Român de Tracologie.
P.Z.	- Præhistorische Zeitschrift.
Thracia-Pontica	- Revista Institutului de Tracologie al Academiei Bulgare.
Hăbășești	- Monografia arheologică, 1954, V. Dumitrescu.
Brăilița	- Așezări și cimitire omenești din epoca neolitică până în pragul orînduirii feudale, Brăila, 1968, N. Harțuche și F. Anastasiu.
Catalogul selectiv	- Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei, 1976, N. Harțuche și F. Anastasiu.
Istoria tracilor	- Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii, I, 1978, S. Morintz.
Preliminarii la repertoriu	- Preliminarii la repertoriul arheologic al jud. Brăila, Istros, I, 1980, N. Harțuche.
Danubius	- Periodicul Muzeului de istorie Galați.
Pontica	- Periodicul Muzeului de arheologie Constanța.
Istros	- Periodicul Muzeului Brăilei.
Studii și Comunicări.	
Vrancea	- Periodicul Muzeului de Istorie - Focșani.

PRESCURTĂRI

M.	mormânt.
d.g	diametrul gurii
d.max.	diametrul maxim
d.f.	diametrul fundului
Î.	înălțimea
l.	lățimea
gr.	grosimea

BIBLIOGRAFIE

1. Berciu D., Morintz S., Roman P., Săpăturile de la Cernavodă (r. Medgidia, reg. Constanța), M.C.A., VI, 1959.
2. Berciu D., Morintz S., Ionescu M., Roman P., Șantierul arheologic Cernavodă, M.C.A. VII, 1961.
3. Comșa E., Quelques considérations sur la culture Gumelnița, Dacia, N.S., XX, 1976.
4. Dergacev V., Epoca bronzului. Perioada timpurie, Thraco-Dacica, XV, 1-2, 1994.
5. Dodd Opreșcu A. Primele elemente stepice din eneoliticul românesc, rezumatul tezei de doctorat, 1978.
6. Dragomir T. I., Contribuții arheologice și etnografice referitoare la procesul de formare al așezărilor de tip cenușar "zalniki", Danubius, X, 1981.
7. Dumitrescu Vl., Cronologia absolută a eneoliticului românesc, Apulum, XII, 1974.
8. Harțuche N. și Anastasiu F., Brăilița (schiță monografică), Brăila, 1968.
9. Harțuche N. și Anastasiu F., Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei, Brăila, 1976.
10. Harțuche N. și Bounegru O., Les influences de la navigation commerciale sur les échanges greco-indigènes au Bas-Danube au V-III^{ème} siècle a.n.e., Thracia-Pontica, III, Sozopol, 1985.
11. Harțuche N. și Bounegru O., Săpăturile de salvare de la Medgidia, jud. Constanța (1957-1958), Pontica, XXX, 1997.
12. Harțuche N. și Dragomir T. I., Săpăturile de la Brăilița, M.C.A., III, 1957.
13. Harțuche N., Săpăturile de la Brăilița, M.C.A., V, 1959.
14. Harțuche N., Contribuții la problemele eneoliticului final și trecerii la epoca bronzului tracic la Dunărea de Jos, Rezumatul tezei de doctorat, București, 1979.
15. Harțuche N., Contribuții la cunoașterea epocii bronzului în jud. Brăila, SCIV, 3, 1973.
16. Harțuche N., Probleme privind bronzul timpuriu și mijlociu în NE Munteniei, sudul Moldovei și Dobrogea, Danubius, VIII-IX, 1979.
17. Harțuche N., Importuri cucuteniene în mediul culturilor eneolitice din zona Brăilei, Studii și comunicări, III, Focșani, 1980.
18. Harțuche N., Preliminarii la repertoriul arheologic al județului Brăila, Istros, I, 1980.
19. Harțuche N., Complexul cultural Cernavodă I de la Rîmnicelu, Istros, I, 1980.

20. Harțuche N., L'établissement de Râmnicelu dans le problématique de la fin de énéolithique et du début de la transition au Bas-Danube, Comunicare făcută la Simpozionul Cernavodă III - Boleráz de la Mangalia, 18-24 oct. 1999.

21. Harțuche N., Raport preliminar asupra săpăturilor de la Siliștea-Nazîru, jud. Brăila, Istros, II-III, 1981-1983.

22. Harțuche N., Importuri grecești în mormintele geto-dace, Istros, II-III, 1981-1983.

23. Harțuche N., Cercetări arheologice de la Lișcoteanca I. Așezarea "Movila Olarului" (1970-1976), Istros, V, 1987.

24. Levițki O., Manzura I., Dancenکو T., Necropola de la Sărăteni, Bibliotheca Thracologica, XVII, București, 1996.

25. Manzura I., Culturile eneolitice de stepă, Thraco-Dacica, XV, 1-2, 1994.

26. Morintz S., Roman P., Aspekte des Ausgangs des Äneolithikums und der Übergangsstufe zur Bronzezeit im Raum der Niederdonau, Dacia, N.S., XII, 1968.

27. Morintz S., Angelescu N., O nouă cultură a epocii bronzului în România. Cultura Coslogeni, SCIV, 3, 1970.

28. Morintz S., Probleme privind originea tracilor în lumina cercetărilor arheologice, Revista de istorie, tomul 30, nr. 8, 1977.

29. Morintz S., Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii, I, București, 1978.

30. Morintz S., Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie din zona istro-pontică. (Cercetările de la Babadag), Thraco-Dacica, VIII, 1-2, 1987.

31. Neagu M., Naum M., Considerații preliminare asupra așezării de la Grădiștea-Coslogeni, Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, II, 1986.

32. Necrasov O., Cristescu M., Contribuții la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Brăița, SCIV, 1-4, 1957.

33. Nestor I., Zaharia E., Sur la période de transition du néolithique a l'âge du bronze dans l'aire des civilisation de Cucuteni et de Gumelnița, Dacia, N.S., XII, 1968.

34. Nicolova L., Manzura I., C. Schuster, The Balcans in Later Prehistory Periodization Chronology and cultural... "BAR, International series 791, 1999, Chap. 7, for Râmnicelu, pl. 15, pl. 7.23, 7.24, 7.25, 7.26, tab. 2, 3, 4.

35. Pandrea S., Observații referitoare la evoluția culturii Boian în NE Câmpiei Române, Istros, IX, 1999.

36. Petrescu-Dîmbovița M., Casan I., Mateescu C., Săpăturile arheologice de la Foltești-Covurlui, SCIV, 1, 1951.

37. Petrescu-Dîmbovița M., Dinu M., Nouvelles fouilles archeologiques à Foltești, dep. Galați, Dacia, N.S., XVIII, 1974.

38. Petrescu-Dîmbovița M., Cimitirul hallstattian de la Stoicani, jud. Galați, Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R., 1953.

39. Roman P., Despre unele aspecte ale perioadei de trecere de la epoca neolitică la epoca bronzului în regiunile extracarpatice ale R.P.R., Revista Muzeelor, 4, 1964.

40. Roman P., Zum Problem des Beginns der Frühbronzezeit in Rumänien, Acta Archeologica Carpathica, XV, 1975.

41. Roman P., Forme de manifestare culturală din eneoliticul târziu și perioada de tranziție la epoca bronzului, SCIVA, 1, 1981.

42. Roman P., Modificări în structura etno-culturală a Europei de sud-est în eneoliticul târziu, SCIVA, 2, 1981.

43. Roman P., Așezări cu ceramică șnurată din Thracia, Macedonia, Tesalia și raporturile lor cu evoluția culturală din regiunile carpato-danubiene, Thracodacica, VII, 1-2, 1986.

44. Roman P., Raportul cronologic dintre Ezero și Troia, în lumina cercetărilor de la nord de Balcani, SCIVA, 4, 1982.

45. Roman P., Complexul Foltești II și problemele începuturilor epocii bronzului în Moldova, Carpica, 2.

46. Sîrbu V., Ștampile de pe amfore grecești din colecțiile Muzeului Brăilei, Istros, I, 1980.

47. Sîrbu V., Cîmpia Brăilei în secolele V-III î.Ch. Descoperiri arheologice și interpretări istorice, SCIV, 1, 1983.

48. Zbenovici V., Pozdnetripolskie plemene severnogo Pricernomoria, Kiev, 1974.

CUVÂNT ÎNAINTE

Elaborarea unui studiu de asemenea amploare, având ca obiect cercetări de teren efectuate cu decenii în urmă, este o întreprindere destul de dificilă. Mi-ar fi fost imposibil să-l realizez fără colaborarea unui mare număr de persoane care mi-au acordat, cu înțelegere și bunăvoință, sprijinul lor.

Le mulțumesc tuturor și în mod deosebit:

Dl. Florin Anastasiu - colegul care a participat alături de mine la săpături.

Dl. dr. Ioan T. Dragomir - colegul care a luat parte la prima campanie de săpături din 1955.

Dl. dr. Ionel Cândea - directorul Muzeului Brăilei.

Dl. dr. Valeriu Sârbu - director adjunct al Muzeului Brăilei.

Dl. dr. Stănică Pandrea - șef de secție - istorie veche a Muzeului Brăilei.

D-na Mirela Vernescu - muzeograf la Muzeul Brăilei care mi-a permis accesul la materialele depozitate la Muzeul Brăilei și m-a ajutat la regăsirea lor.

D-na Daniela Roman, redactor de carte la Institutul Român de Tracologie.

D-na Cătălina Toma, desenator la Institutul Român de Tracologie.

D-na Mariana Rota, profesor la școala generală nr. 18, Brăila, d-na Angela Crăciun, d-na Constanța Abălașei Donosă - pentru desenele în tuș realizate.

Dl. Roberto Tănăsache, desenator la Muzeul Brăilei, pentru desenul copertei, desenele în tuș și pentru lucrările pe calculator efectuate.

D-na Ghena Pricop, șef de secție la Muzeul Brăilei.

D-na Gabriela Cloșcă, șef de secție la Muzeul Brăilei, pentru bunele consilii acordate în organizarea și prezentarea datelor statistice și pentru lucrări pe calculator.

D-na prof. Cornelia Miler, directorul Școlii generale nr. 18, Brăila.

Dl. drd. căpitan Nicolae Didi Miler - pentru sprijinul moral acordat.

Mulțumesc, în mod special, d-lui prof. dr. Petre Roman, directorul Institutului Român de Tracologie București, pentru sprijinul moral și material, acordat direct și pe toată perioada de lucru la acest volum.

Monografia arheologică Brăilița valorifică științific o cercetare efectuată - cu perioade de continuitate și cu intermitențe - pe durata a mai mult de 30 de ani.

În timpul acesta lung, șantierul a fost vizitat de mulți foști profesori ai mei, colegi și cercetători români și străini. Mulți dintre aceștia nu mai sunt în viață. Le sunt tuturor îndatorat, cu atât mai mult cu cât unii dintre ei mi-au îndrumat și ocrotit începuturile activității mele îndelungate de arheolog. Mă simt onorat să-i pot aminti, cu sentimente de recunoștință:

Ion Nestor

Dumitru Berciu

Constantin Nicolăescu-Plopșor

Hortensia Dumitrescu
Vladimir Dumitrescu
Corneliu Mateescu
Ecaterina Vulpe
Radu Vulpe
Eduard Sebastian Morintz
Vladimir Milojčić
Stančo Stančev
Rumen Katinčarov

Tuturor, grațitudinea și recunoștința autorului

Nicolae Harțuche

INTRODUCERE

Lucrarea de față își propune să prezinte parțial rezultatele cercetărilor arheologice din complexul de la Brăilița - municipiul Brăila. Ele s-au desfășurat în 21 de campanii de săpături, cuprinse între anii 1955-1987, cu unele mici întreruperi pe care le vom consemna la locul potrivit. Deși au trecut mai bine de patru decenii de la primele investigații (1955), publicarea rezultatelor s-a făcut sporadic și destul de sumar¹. Publicarea unui studiu monografic continuă să prezinte pentru noi, o dublă obligație - de ordin profesional și moral, cu atât mai mult cu cât prezenta lucrare este doar un studiu parțial și preferențial - din rațiuni ce nu mai trebuie explicate - al necropolei de inhumație postgumelnițeană. Distrugerea totală a complexului, intervenită după 1987, din cauza săpăturilor de excavație a pământului necesar construirii pe dig a șoselei Brăila-Galați, a taluzării malurilor terasei și a vadului Catageței etc., a schimbat complet configurația terenului și a făcut imposibilă o săpătură de salvare sau de control. Din aceste motive, considerăm necesară prezentarea sumară a situației de dinainte și după încetarea existenței necropolei de care ne ocupăm. Imposibilitatea publicării în totalitate a descoperirilor de la Brăilița, implică neajunsuri evidente și de netăgăduit. Totuși, punerea în valoare și în circuitul științific a acestor rezultate, are și un anume avantaj: interpretarea și concluziile pot fi formulate acum la nivelul cunoștințelor prezentului. Prezentarea lucrării în forma actuală permite eliminarea, cel puțin parțială, a lacunelor prezente în materialele publicate anterior, despre descoperirile de la Brăilița.

Complexul arheologic de aici, însumează o suită de așezări și necropole, care diferă cultural și cronologic, dar care fac dovada unei continuități de locuire omenească îndelungată, începând din neoliticul mijlociu și până târziu, în pragul orânduirii feudale - sec. X - XI d.Ch. Tema principală a lucrării de față, o constituie necropola de inhumație postgumelnițeană, în care s-au mai găsit 310 morminte. Din punct de vedere cultural și cronologic, ea cuprinde o lungă perioadă de timp, cuprinsă între cultura Cernavodă I, perioada de tranziție de la neolitic la bronz, respectiv culturile Foltești-Usatovo, Cernavodă II și primele două etape ale epocii bronzului reprezentate de populațiile de stepă nord-vest pontice. Schițând periodizarea descoperirilor de la Brăilița, se pot stabili următoarele: perioada neoliticului mijlociu este reprezentată exclusiv de cultura Boian, faza Giulești - aceasta este succedată direct de cultura Gumelnița; perioada următoare necropolei de care ne ocupăm, însumează așezări și morminte din epoci și culturi diferite. Bronzul târziu este reprezentat de resturile unei așezări Coslogeni; Hallstattul este reprezentat de o așezare și un mormânt aparținând culturii Babadag, apoi de resturile unei așezări și ale unui cimitir de incinerație getic și sfârșește cu resturile unei așezări feudale timpurii, fig. 2.

Necropola de inhumație postgumelnițeană este prezentată sub forma unui catalog bine documentat, care cuprinde cele 310 morminte. Pentru fiecare mormânt, acolo unde situația a permis, indică adâncimea și forma gropii, vârsta, poziția și orientarea scheletului, descrierea inventarului funerar.

În final, vom propune o atribuire acelor morminte care prin dovezi sigure, pot aparține unei culturi ce cuprinde etapele de la Cernavodă I, până la bronzul timpuriu și mijlociu.

Sperăm ca lucrarea de față să fie utilă și să contribuie la clarificarea unor probleme majore, mai mult sau mai puțin elucidate, pentru perioada de timp la care se referă.

CAPITOLUL I

Cadrul geografic

Zona Brăilei, în care se include complexul arheologic de la Brăilița, cuprinde în general teritoriul actual al județului, situat în sud-estul și în cea mai mare parte în nord-estul Câmpiei Române. Suprafața terenului constă din depozite cuaternare, constituite din löess și depozite aluvionare (nisipuri, pietrișuri și mături), iar în unele zone, nisipurile purtate de vânturi au format numeroase dune. Din punct de vedere geomorfologic acest județ se află într-o zonă de câmpie, cu accidente de teren formate din văile apelor curgătoare, depresiunile lacustre și croturi.

În cadrul Câmpiei Române, ne aflăm în câmpia tabulară dunăreană, cu terasele văilor Dunării și ale afluenților ei - Siret, Buzău și Călmățui.

Din punct de vedere teritorial aici sunt cuprinse trei zone: Bărăganul de Mijloc sau Câmpia Călmățuiului, cu o altitudine medie de 55 m, Bărăganul de nord sau Câmpia Brăilei, cu altitudinea absolută de 40-50 m și Câmpia Siretului inferior, cu aspect de câmpie joasă, cu multe albiile de râu părăsite.

Clima în această zonă este temperată, cu o temperatură anuală medie de 11°C. Tot din punct de vedere climatic, zona Brăilei este secetoasă, cu veri foarte calde și ierni geroase. Aceste contraste mari de temperatură, imprimă florei și faunei condiții de viață foarte diferite.

În afară de apele amintite - Dunărea, Siret, Buzău și Călmățui, ultimele două având cursuri meandrate, sunt întâlnite și numeroase lacuri de stepă și de luncă, cu apă dulce sau sărată. Din punct de vedere al florei, predomină vegetația de stepă, înlocuită astăzi de culturile agricole; într-o măsură extrem de redusă se mai întâlnesc pajiști xerofile de stepă. În zona nordică a câmpiei Brăilei, mai apare o vegetație de antestepă, iar pe unele movile, dune și în jurul lacurilor se păstrează o vegetație arenacee și halofilă. În zonele nisipoase, vegetația arborescentă este ocupată de salcâm, ulm, stejar, frasin, plop și salcie - frecventă pe malurile apelor și în bălți, atât câte au mai rămas. Resturi mai importante de păduri, se mai găsesc astăzi în luncile unor ape curgătoare, cu suprafețe maxime de 400-500 ha. Din această categorie, mai importante sunt cele de la Camenița, Viișoara, Custura, Lacu Sărat, Parcul Monument (Brăila), ș.a.

Fauna actuală este reprezentată de animalele și păsările de stepă, iar în zona bălților, trăiesc sau sunt în trecere unele specii de păsări de baltă, ca: gâsca mare, lișițe, rața, vulturul de baltă. În apele curgătoare și bălțile cu apă dulce, se mai găsesc speciile de pești specifice acestora (crapul, somnul, știuca, șalăul, carasul, ș.a.)².

Din punct de vedere geografic, zona Brăilei face legătura între Bărăganul de nord și podișul moldovenesc, iar mai departe spre răsărit cu stepele din nordul

Mării Negre. Înspre sud se leagă cu Dobrogea, Muntenia și regiunea sud-dunăreană, făcând legătura cu civilizațiile răsăritene și sudice - respectiv nord-pontice, balcano-dunărene și sudice - egeeo- anatoliene.

Municipiul Brăila este situat în nord-estul județului, pe malul stâng al Dunării, acolo unde câmpia înaintează ca un pinten până aproape de malul fluviului, formând o terasă înaltă de 25 m. Brăilița este cel mai mare și mai populat cartier al orașului, aflat în partea de nord a acestuia, pe terasa superioară a Dunării, în dreptul punctului de confluență a celor două brațe ale fluviului: Canalul Măcinului (Dunărea Veche) și Brațul Cremenea (Dunărea Nouă). Limitele actuale ale cartierului sunt cuprinse: la sud până la linia ferată a docurilor - pod Brăilița, spre vest - str. Viilor și șoseaua Progresului (fosta uzină Progresul), iar la nord până la cartierul lipovenesc Pisc, fig. 2.

Documentele vremii arată că după anul 1829 (data eliberării Brăilei de sub stăpânirea turcească), teritoriul ocupat astăzi de Brăilița era folosit ca islaz de pășunat al orașului. Acesta a luat naștere prin diferite donații. Astfel, în 1831 au fost dăruite orașului 5164 de pogoane de pământ, iar în 1841, domnitorul Alexandru Ghica dăruiește 1500 de pogoane pentru același islaz. În jurul anului 1850, pe islaz sunt construite câteva mori de vânt, iar în perioada anilor 1865-1870 apar primele locuințe de oameni nevoiași, care constau din bordeie și căsoaie³. După anul 1870, a luat ființă comuna Islaz care figurează în planul orașului Brăila, întocmit în 1898 de ing. șef al orașului J. Dufur, fig. 1.

După primul război mondial, comuna Islaz a primit numele actual - Brăilița, care a devenit cartier al orașului abia în 1950. În planul din 1898 al lui Dufur, se consemnează că suprafața de teren din partea de est a comunei, cuprinsă între str. Viilor, marginea de nord a vadului Catagaței, marginea terasei și vadul căii ferate a docurilor, era plantată cu vie. La baza terasei, în luncă, viile de pe deal se continuau și aici, iar la sud de acestea erau cărămidării, cea mai importantă fiind cea a lui Ganea (numită după 1948 cărămidăria 23 August, iar mai târziu, cărămidăria nr. 2).

La aproximativ 250 m spre sud, era a doua cărămidărie, numită "1 Mai" și apoi nr. 1. Săpăturile pentru procurarea pământului necesar cărămidăriilor, au distrus o foarte mare parte din așezările arheologice de aici. În partea de est a cartierului, în zona cuprinsă între vadul Catagaței și groapa cărămidăriei nr. 2, a rămas o suprafață de teren neafectată de săpăturile cărămidăriei, unde noi am putut executa săpătura de salvare care a scos la iveală resturile așezării gumelnițene și mormintele din necropola de înhumăție de care ne ocupăm.

Complexul arheologic Brăilița (care astăzi nu mai există), era situat la aproximativ 500 m spre est de biserica sf. Dimitrie din cartier, la capătul str. Timiș, pe terenul arabil (plantat odinioară cu vii), cuprins între vadul c.f. a Docurilor (astăzi Cezar Petrescu) - cimitirul Sf. Maria, până la nord de vadul Catagaței - în apropierea stației de pompare a apei din fosta grădină CAP "Dunărea". De la vadul

Catagaței până la Dunăre, pe o lățime de peste un kilometru, se întinde o luncă inundabilă, parțial împădurită cu plop. De sus de pe terasă, apare o largă priveliște: spre sud-est până la munții Măcinului și fosta baltă a Brăilei, iar la nord-est, peste lunca Siretului se văd Galații, Barboșii și o parte din dealurile Covurluiului.

Prezența omului pe aceste meleaguri datează din preistorie și până astăzi și se datorează condițiilor favorabile oferite de natură. Din acest punct de vedere constatăm că zona Brăilei prezintă numeroase avantaje: apele Dunării, râurilor și bălților sunt bogate în pești și moluște necesare hranei, în papură și stof folosite la diverse împletituri și la construcția locuințelor; pădurile ofereau lemnul cu multiplele lui întrebuințări, vânatul și hrana pentru vite. Fertilitatea pământului favoriza atunci ca și astăzi, practicarea agriculturii și creșterea vitelor. Vecinătatea cu Dobrogea - bogată în numeroase roci, dintre care amintim silexul, granitul, calcarul, ș.m., permitea procurarea lor lesnicioasă pentru confecționarea uneltelor și armelor de piatră. Rocile care lipseau în zonă, erau procurate pe calea schimbului.

Exceptând avantajele de ordin material amintite, terasa de la Brăilița, în punctul unde se aflau așezările arheologice, prin conformația terenului, constituia și un important punct strategic: de supraveghere a văilor Dunării și Siretului inferior, dar și de apărare naturală, datorită pantelor abrupte ale terasei, spre răsărit. Așa cum am mai amintit, complexul arheologic cuprinde mai multe așezări și necropole, din epoci și culturi diferite. Cea mai veche urmă de locuire aparține culturii Boian-Giulești, reprezentată de 4 nuclee de locuințe, destul de apropiate între ele. Urmează așezarea Gumelnița care nu suprapune nicăieri resturile de locuire Boian. Așezarea gumelnițeană era compactă, situată aproximativ cam de la jumătatea actualului vad al Catagaței și până la jumătatea gropii cărămidăriei nr. 2 (Ganea), iar spre est, până la marginea terasei (așa cum arăta la 1955-1975). Limita de vest a așezării se oprea la circa 50-60 m de actuala stradă a Viilor. În general, această așezare se întindea de-a lungul terasei (ea a fost distrusă într-o mare măsură de săpăturile cărămidăriei, până la intervenția noastră din 1955-1956).

După încetarea locuirii gumelnițene, la sfârșitul eneoliticului -corespunzător culturii Cernavodă I, perioadei de tranziție și primelor două etape ale epocii bronzului, pe zona ocupată parțial de gumelnițeni, dar și în afara acesteia, până la nord de vad, s-a întins necropola de inhumație de care ne ocupăm în lucrarea de față. Restul terasei spre sud, până la linia ferată-cimitirul sf. Maria, au fost descoperite resturile de așezări și morminte, cuprinse cronologic de așezările Coslogeni, Babadag, geto-dacă și feudală timpurie.

Reamintim că datorită lucrărilor de excavație, de taluzare a pantelor terasei și a vadului Catagaței, astăzi, configurația terenului este total modificată după lucrările din 1987-1988, fig. 9-11.

CAPITOLUL II

Istoricul cercetărilor

Faptul că cercetările de la Brăilița sunt și primele în județul Brăila, face ca istoricul cercetărilor să se refere la întreg teritoriul județului. Până în 1955, cunoștințele noastre asupra istoriei vechi a teritoriului actual al municipiului și județului Brăila, erau foarte reduse. În afară de două descoperiri fortuite -cazanul de bronz scitic de la Scorțaru Vechi⁴ și câteva fragmente de vase ceramice neolitice (cultura Boian Giulești) găsite pe raza comunei Nazăru⁵ -mai existau câteva semnalări sumare de la sfârșitul secolului trecut, consemnate în Dicționarul Geografic al României⁶ și alte câteva însemnări aparținând lui Gr. Tocilescu și ing. P. Polonic.

Aceste informații sunt în totalitate vagi, incerte și cele mai multe neverificate pe teren. Fișele pentru Repertoriul arheologic al României, privind orașul Brăila (fișele pentru repertoriu se află la Institutul de arheologie din București), ne relatează doar trei informații tot nesigure: două se referă la descoperirea în marginea orașului (loc neprecizat) a patru monede romane și a unei drahne de argint histriană⁷, iar a treia informație amintește de "existența unui pod roman peste Dunăre (numit podul lui Traian) în dreptul vadului Budurul"⁸. Cercetările noastre întreprinse în județul Brăila în perioada anilor 1955-1987, ne-au permis să întocmim o hartă arheologică și o schiță de repertoriu, care cuprinde peste 70 de puncte⁹. Brăilița a intrat în literatura de specialitate în 1955, după descoperirea primelor vestigii din complexul arheologic de la vadul Catagaței. Acesta a fost descoperit la data de 2 mai 1955, cu prilejul unei periegeze făcută în împrejurimile orașului. În aceeași lună, am făcut și un sondaj de control într-unul din malurile cărămidăriei nr. 2. Cu acest prilej, au fost descoperite numeroase piese de silex și de piatră șlefuită și ceramică, aparținând culturii Gumelnița. Cu sprijinul profesorului nostru I. Nestor, încă din 1955 am obținut autorizația Academiei de a începe la Brăilița săpături sistematice de salvare, săpături care vor continua până în 1975, iar în 1987, s-a făcut o ultimă intervenție la nord de vadul Catagaței, impusă de săpăturile de excavație și taluzare pentru șoseaua Brăila - Galați.

În cele 22 de campanii de săpături, s-au efectuat peste 1600 de zile de muncă, au fost executate 66 de secțiuni, 14 casete și două suprafețe, totalizând în jur de 2000 m² de pământ săpat. Numai în zona necropolei de care ne ocupăm, s-au făcut 48 de secțiuni (șanțuri) (la sud și nord de Vadul Catagaței) și 8 casete, însumând circa 500 m².

Prima campanie de săpături arheologice de la Brăilița, s-a desfășurat în intervalul 1 august - 1 noiembrie 1955 și a cuprins o suprafață de 140 m². La început, obiectivul nostru principal a fost cercetarea așezării gumelnițene din zona

direct amenințată de lucrările cărămidăriei nr. 2, notată atunci în plan - suprafața A. Din punct de vedere stratigrafic, s-a constatat încă de atunci, că stratul de cultură conține două nivele de locuire, pe care le-am atribuit atunci fazelor Gumelnița A1-B1. Cercetările ulterioare aveau să rectifice concluziile noastre primare, dovedind că așezarea aparținea etapei finale a fazei A1 și fazei A2, în totalitate. Campania de săpături din 1955 a mai scos la iveală și 20 de morminte de inhumație (notate M. 1-20), din care 16 în suprafața A și 4, suprapuse în caseta 1 de lângă puțul sec, modern. Dacă până în anul 1956, consideram mormintele descoperite aici ca făcând parte dintr-un tumul, în anul următor s-a constatat că zona ocupată de morminte era cu mult mai mare, ele făcând parte dintr-un cimitir plan destul de întins. Majoritatea arheologilor români, considerau la acea vreme toate mormintele tumulare sau plane, cu schelete întinse sau chircite, cu sau fără ocră, ca aparținând perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului și le atribuiau așa zisei "culturi a mormintelor cu ocră, sau complexul înmormântărilor cu ocră". Era firesc ca și noi să nu facem excepție, și să atribuim la acea vreme mormintele de la Brăilița, aceleiași orizont cultural.

Săpăturile din anul 1956, s-au desfășurat între 11 septembrie - 14 octombrie și au avut ca obiectiv cercetarea în continuare a așezării Gumelnița între limitele ce pornesc de la nord de suprafața A și tranșeea militară modernă, precum și necropola, fig. 57. În acest scop, s-au săpat 4 secțiuni (șanțurile 1-4) și o casetă (C2), însumând suprafața de 111 m². S-au descoperit resturile a două locuințe de suprafață - gumelnițene și 7 morminte de inhumație, numerotate în continuarea celor din 1955- M21-27.

În malurile de sud și de vest ale gropii cărămidăriei Ganea (nr. 2), cât și la suprafața terenului arabil, s-au găsit fragmente de vase ceramice care aparțin culturii Boian - faza Giulești. Descoperirea lor ne-a determinat să trasăm un șanț de verificare de 6 x 2 m și o casetă de 3 x 2 m, în care am surprins atât stratul de cultură, cât și resturile unei locuințe-bordei care făcea parte din nucleul nr. 1 Boian. Bogăția materialelor arheologice recoltate a determinat continuarea săpăturilor încă două decenii. În anul 1957, am executat o săpătură de verificare pe versantul nordic al vadului Catagaței, aproape de marginea terasei, pentru a putea stabili dacă așezarea gumelnițeană și mormintele necropolei au înaintat până în această zonă. În acest scop, am trasat un șanț (S. 52) de 20 x 2 m, paralel cu terasa și perpendicular pe vad, orientat pe direcția nord-sud. În jumătatea de sud a secțiunii, am surprins existența unui nou nucleu de locuire Boian, precum și resturile unui schelet de copil, slab conservat, așezat în poziția chircită (M310); acesta face parte din grupul de morminte din epoca bronzului, care s-a extins și la nord de vadul Catagaței.

În anul 1958, săpăturile s-au executat între 2 septembrie și 5 octombrie, totalizând o suprafață săpată de 158 m², din care 126 m² în zona necropolei

postgumelnițene. În afara acesteia, spre sud-vest de groapa cărămidăriei nr. 2, au fost făcute două secțiuni de 8 x 2 m (S. 55 și 56), în zona cimitirului de incinerare geto-dacic. În această campanie, s-au mai descoperit o locuință de suprafață (L 3) Gumelnița și 4 morminte de înhumare, cu scheletele în poziția chirchită (M 28-31). Pentru devansarea lucrărilor de decopertare a solului vegetal, executate de cărămidăria 2, așa cum s-a mai amintit, am făcut două șanțuri (S. 55-56), în care au fost descoperite 6 morminte de incinerare (M. 1-6) geto-dacice. Cimitirul de înhumare de la nord și sud de vad, a fost cercetat în continuare până în 1975 și în 1987, însumând o suprafață de 1025 m² la sud de vad, iar la nord 125 m², numărul total al mormintelor fiind de 310. În afara așezării Gumelnița și a necropolei, de care ne ocupăm în prezenta lucrare, între anii 1956 și 1975 s-au mai făcut săpături de control - dar și de salvare - în alte puncte ale complexului arheologic de la Brăilița. În 1957 s-au executat, în zona așezării Coslogeni, două secțiuni S.53 și 54, de 10 x 2 m fiecare. În 1965 a fost făcută o săpătură de control - S.57 și 58, de 20 x 2 m, fiecare, în zona așezării getice. În 1973 am executat două șanțuri - S. 59 de 30 x 2 m și S. 60 de 20 x 2 m, plus o casetă de 2 x 2 m în așezarea Babadag.

Toate cercetările amintite, făcute acum mai bine de două decenii, au permis scoaterea la iveală a unui bogat și concludent material arheologic care permite, în prezent dar și în viitor, determinarea culturală și cronologică a fiecărei componente a complexului arheologic de aici. Având în vedere că zona complexului arheologic a fost în permanență amenințată cu distrugerea de săpăturile de excavație a celor două cărămidării, cercetările noastre și-au menținut în mod constant caracterul de salvare. Pentru acest motiv, a trebuit să impunem săpăturilor noastre un ritm care să asigure devansarea lucrărilor mecanice devastatoare ale cărămidăriilor. Vitregia soartei a planat în permanență asupra acestei zone, atingând apogeul în anii 1987-1988, când lucrările de excavație pentru extragerea pământului necesar construirii șoselei Brăila - Galați, pe digul Dunării, aveau să distrugă complet resturile rezervației arheologice de la Brăilița. Amintim doar câteva aspecte ale ultimelor distrugerii: marginea terasei ca și o parte a terenului dinspre strada Viilor, au fost puternic taluzate și răzuite pâna la nivelul fostei cărămidării. Configurația actuală a terenului din fosta zonă arheologică, nu mai corespunde situației anterioare anului 1984 (a se compara fotografiile din fig. 3-5 cu cele din fig. 9-11.). Ultima noastră intervenție făcută în 1987 și care a constat dintr-o săpătură - cu caracter strict de salvare - la nord de vadul Catagaței, a fost benefică. Ea a confirmat pentru ultima dată, situația arheologică de la nord de vad.

CAPITOLUL III

Locuirea neo-eneolitică

Cultura Boian

Cultura Boian - faza Giulești, este dovada celei mai vechi urme de locuire umană, nu numai la Brăilița, ci și de pe raza întregului județ Brăila. Spre deosebire de alte zone geografice, ca sud-estul Bărganului, Vrancea sau Covurlui, aici ca și în nord-estul Dobrogei, nu se constată existența unei culturi anterioare celei Boian-Giulești, deoarece zona respectivă era acoperită de ape.

Spre deosebire de așezările gumelnițene (situate pe tell-uri, ostroave, terase) care sunt de dimensiuni mai mari, sub formă de aglomerări compacte, cu mai multe locuințe, în general de dimensiuni mari și construite la suprafața solului, așezările Boian din zona noastră sunt de mici proporții, ca niște aglomerări cu aspect de nuclee, sau mici cătune apropiate între ele. Numărul locuințelor este redus și au forma de bordeie (cel puțin la Brăilița).

Locuirea Boian, cuprindea marginea terasei între c.f. a docurilor și până la nord de vadul Catageței, în apropiere de fosta stație de pompare a apei pentru irigații. În zona menționată au fost descoperite patru nuclee: unul la nord de vad și trei la sud, fig. 2. La nord de vadul Catageței, în fosta grădină de zarvat a C.A.P. "Dunărea", am făcut trei secțiuni (S 48/975 și S. 49 și 50/1987, care însumează o suprafață de 125 m²), în dublu scop: a înaintării spre nord de vad a locuirii Boian și urmărirea necropolei postgumelnițene. În zona grădinii de zarzavat, stratul Boian este gros de 25-35 cm, suprapus de cel vegetal, iar la bază, avea acea dungă de cenușă provenită de la arderea vegetației existentă la venirea primilor locuitori neolitici aici. Stratul Boian avea culoarea cenușiu-ciocolatie, iar în zona bordeiului era cenușiu-cărămizie. Locuințele-bordeie săpate în pământ, au forma ovală și oval-alungită, fig. 12, 13.

În alte așezări Boian-Giulești, ca cele de la Lișcoteanca - punctele Movila din Baltă și Moș Filon, s-au descoperit și semibordeie și locuințe de suprafață rectangulare, cu acoperișul în două pante - dovadă - o locuință miniatură de la punctul Moș Filon¹⁰, fig. 2.

La Brăilița, în locuința-bordei nr. 2, care era cel mai bine conservată, se păstrase o parte din lipitura podelei, făcută din lut galben. Pe aceasta s-a construit vatra de foc așezată pe un pat de cioburi de vase dispuse orizontal; vatra avea trei rânduri de lipitură, era de formă rectangulară cu colțurile rotunjite, de aproximativ 60 x 40 cm, fig. 12/3. În celelalte bordeie vetrele au fost destul de prost conservate.

Locuințele erau de dimensiuni mici, de 3 x 2,60 m și 3,50 x 2,10 m, iar adâncimea varia între 0,60 - 1m.

Locuința cea mai bine conservată și mai bogată în inventar a fost cea numerotată cu nr. 1. În ea s-au descoperit: 17 vase întregi și întregibile, numeroase fragmente de vase, două capace, 16 piese de silex ce constau din 6 lame, 2 vârfuri pe lamă și 8 gratoire pe lamă și geometrice, 3 topoare de piatră șlefuită, 2 dălți trapezoidale, o râșniță și câteva frecătoare de piatră.

În pământul de umplură al bordeiului (de culoare cenușiu ușor cărămiziu), mai erau pietre informale - probabil de la acoperiș, valve de scoici, cărbune de lemn și cenușă. Ceramică și diferite unelte, dar în cantități mai mici, s-au găsit și în celelalte locuințe-bordeie.

Deoarece, în momentul de față întreaga zonă arheologică a fost complet distrusă după 1987 de lucrările de excavație și taluzare ale terasei și malurilor vadului Catargației, considerăm că este oportună prezentarea măcar sumară a materialului descoperit în așezările ante- și post-necropolă de care ne ocupăm aici în mod deosebit ca: Boian, Gumelnița, Coslogeni, Babadag, așezarea și mormintele getice din sec. IV-III î. Ch. Mai considerăm că trebuie semnalată și așezarea feudală-timpurie din sec. X-XI d.Ch.

Această chestiune se impune acum, când a devenit imposibil de-a mai reveni aici cu o săpătură de control sau salvare. Revenind la locuirea Boian-Giulești, am constatat că uneltele de silex găsite în afara locuințelor sunt ca și cele de piatră mult mai puține, dar asemănătoare celor din locuințe.

Piesele de silex au culoarea gălbuie și cafenie, au dimensiuni mici și mijlocii, lungimea lor variind între 2-8 cm. Topoarele și dălțile de piatră au forma trapezoidală, cu tășul curbat și sunt bine șlefuite. Rocile din care sunt lucrate sunt dure - granitoide și moi - gresii sau tuf.

Râșnițele și frecătoarele de piatră, în general sunt făcute din pietre de râu, au dimensiuni mai mici și partea activă foarte solicitată, căpătând o formă foarte albiată.

Frecătoarele de râșniță sunt tot de dimensiuni mici și au două forme specifice: sferice și paralelipipedice - apropiindu-se de forma trunchiului de con. Ambele capete sunt bombate și prezintă urme de folosire intensă. Dimensiuni: 5,8 x 3,5 cm, iar cele sferice au diametrul de 4-5 cm.

Ceramica, indiferent de așezare arheologică și de datarea ei, formează materialul de inventar gospodăresc și chiar de ofrandă, cel mai bogat și mai caracteristic. În marea lui majoritate, se prezintă în stare fragmentară, nelipsind și vasele întregi sau întregibile. Reamintim că numai în locuința-bordei nr. 1 au fost descoperite 17 vase întregi și numeroase fragmente, fig. 14/1, 2, 4, 5, 7, 15.

Ceramica Boian de la Brăilița, calitativ, cuprinde două mari grupe: fină și de uz comun - cu pastă mai grosolană. Vasele din pastă fină sunt lipsite de impurități, pereții vasului sunt subțiri, bine arși, consistenți. Culoarea recipientelor variază de la cenușiu deschis până la gălbui-cărămizie sau gălbui-cenușie.

În unele cazuri, vasele au trecut printr-o ardere secundară și atunci pe suprafața lor apar pete de altă culoare decât cea inițială. Gama formelor de vase Boian-Giulești, este destul de bogată. Predomină numeric paharele tronconice cu corpul ușor bombat spre exterior, buza dreaptă, umărul teșit sau ascuțit, fundul drept sau albiat spre interior. Decorul, deși nu este prea variat, se prezintă destul de bogat. Pe întreaga suprafață a vasului, inclusiv fundul, s-a aplicat un slip subțire, lustruit, fără nici un alt decor; acestea sunt în procent de 54%. Altele, în procent de 43,5% sunt ornamentate cu benzi de pliseuri orizontale și oblice. Unele vase-pahar au buza fin crestată, pereții sunt foarte subțiri, dar în zona fundului au o grosime destul de mare, pentru a asigura stabilitatea recipientului. Pliseurile, de cele mai multe ori fac combinații între benzile orizontale cu cele oblice, cu liniișe scurte, sau cu puncte incizate. Într-o proporție de 2-2,5% sunt pahare, de asemenea tronconice, cu corpul acoperit la exterior cu barbotină fină (stil "calcio vecchio"), iar buza la exterior și în interiorul vasului este acoperită cu slip fin lustruit. Se întâlnesc și pahare cu decor geometric excizat, fig. 16. Dimensiuni: î. 6-14 cm. O altă formă de vas din pastă fină este cupa tronconică cu corpul scund, gura largă și fundul mic; decorul, asemănător celui întâlnit la pahare, constă din benzi orizontale de pliseuri sau combinații, fig. 15/2; 18. O altă formă de vas modelat din pastă fină este cea bitronconică și de dimensiuni mijlocii. Are gâtul scurt, înclinat spre interior și cu buza crestată. Partea superioară a vasului sub umăr, este ornamentată cu benzi de pliseuri, linii scurte fin incizate sau combinații de pliseuri cu linii incizate, fig. 15/2; 18/1-8. Sunt frecvente castroanele bitronconice cu umărul teșit, ornamentate cu linii scurte incizate, pliseuri orizontale, ș.a. Unele vase de acest tip sunt prevăzute cu un picior tronconic, gol spre exterior, fig. 15/6; 21/6.

Castroanele semisferice au gura largă și sunt acoperite pe ambele suprafețe cu un strat de slip lustruit, fig. 14/3; 15/2,4.

Vase cu decor excizat

Din punct de vedere al calității pasteii, această categorie de vase este lucrată fie din pastă fină și semifină, fie din cea grosolană (aceasta este mai rară). Pasta aleasă a vaselor este compactă, lipsită de impurități, bine arsă și are culoarea cenușie (petele gălbui-cărămizii sau brune se datoresc arderii secundare). Forma cea mai frecventă este vasul bitronconic cu gâtul scurt cilindric, drept sau înclinat spre interior. Decorul este combinat: incizia și excizia sunt realizate prin crestare. Motivele ornamentale au caracter geometric: triunghiul, "tabla de șah", "dinții de lup", meandrul și mai rar spirala excizată. În general, motivele excizate sunt combinate cu linii și hașuri incizate, fig. 18/13; 14, 20/1-3, 5; 21/2-5; 28. Unele vase din această categorie au ornamentat, în afară de partea exterioară a vasului și fundul cu benzi de linii incizate în formă de unghiuri sau de zig-zaguri.

Ceramica din pastă comună decorată cu motive excizate, conține ca degresant multă pleavă de cereale și mai rar, cioburi pisate și pleavă. Pereții acestor vase sunt groși și au în spărtură culoarea brun-neagră, cu straturi superficiale marginale de culoare cenușie sau castanie. Suprafața exterioară este acoperită cu slip lustruit sau mat. Interiorul vasului este numai netezit.

Forme. Vasele mari și mijlocii sunt bitronconice, cu umărul ascuțit, iar castroanele tronconice au buza dreaptă și plată. Decorul constă din triunghiuri, tablă de șah, motive spiralo-meandrice, fig. 18; 20; 21; 22.

Au fost descoperite și capace ornamentate pe partea exterioară cu motive excizate, fig. 20/3. Ceramica comună mai cuprinde vase-castroane, tipsii mari cu pereții scunzi, înclinați spre exterior, vase mari bitronconice pentru provizii și foarte rar pahare tronconice. Dimensiunile tipsiilor: î. 3-7 cm, d.g. 10-33 cm, d.f. 18-26 cm. Decorul vaselor din această categorie: barbotină simplă cu vârci, impresiuni făcute cu unghia, proeminențe mamelonare sau pastile aplicate, fig. 15/1. În această categorie se încadrează și capacele de vase, cu suprafața dreaptă, de formă circulară, prevăzute cu mânere bandate. Dimensiuni: d. 22-36 cm, grs. plăcii capacului 1,5-2 cm, l. a bandei mânerului 4,5-6 cm, gr. mânerului 1-2 cm. Tot în interiorul bordeiului nr. 1, s-au găsit câteva fragmente ce fac parte din două vase strecurători. Sunt modelate din pastă fină, de culoare brun-castanie. Una are orificiile mici (d. 1 mm) și dese, cealaltă cu diametrul mai mare (2 mm) și orificii mai rare. Ambele au forma tronconică, gura largă și cu partea inferioară terminată într-un mic orificiu. Strecurătorile aveau la exterior suprafețele acoperite cu un strat subțire de slip lustruit. Un vas mai desosebit este unul tip "solniță" cu d.max. de 8,8 cm, fig. 20/4; 17/1. În apropierea bordeiului 1, la suprafața solului arabil, a fost găsit un fragment dintr-o placă de la un cuptor de ars oale. În compoziția pastei se observau urme de pleavă de cereale. Placa cu grosimea de 3,5 cm este perforată, orificiile având forma tronconică (d. mare = 2, d. mic = 1,5 cm). Pereții găurilor au urme de striiațiuni de la tubul de trestie cu care s-au executat aceste găuri.

*

Încheiem această succintă prezentare a locuirii Boian, cu unele observații sumare asupra culturii amintite care ocupă Bărăganul de nord sau câmpia Brăilei. O primă remarcă ce putem face este, că în zona Brăilei nu s-a descoperit nici o urmă de locuire mai veche, anterioară fazei Giulești a culturii Boian. Acest hiatus se explică prin faptul că o bună parte din nord-estul Munteniei și probabil o anumită zonă din nord-vestul Dobrogei erau acoperite cu ape. Pe întreaga suprafață a județului Brăila nu s-au descoperit decât urme ale fazei Giulești a culturii Boian, care a avut o evoluție mult mai îndelungată decât în restul arealului culturii Boian,

acoperind fazele de evoluție târzii (Vidra și Spanțov), până la apariția culturii Gumelnița. Material ceramic de tip Vidra și Spanțov a apărut în stratul Boian-Giulești, dovadă a unei dăinuiri mai îndelungate a acestei etape. În zona Brăilei au fost identificate resturi de locuire Boian în 19 puncte de pe raza a 9 localități: Baldovinești - 2 puncte, Brăila - oraș - 2, Brăilița - 4, Chiscani sat - 1, Lișcoteanca - 4, Râmnicelu - 3, Nazâru - 2, Sihleanu - 1, Tichilești - 1¹¹. Așa cum am mai subliniat, așezările-nuclee sunt de dimensiuni reduse și apropiate între ele. În acest sens dăm câteva exemple: după cum am mai arătat, la Brăilița, pe distanța de circa 1 km, au existat 3 nuclee. La Lișcoteanca, pe o zonă de 3-4 km au fost descoperite 4 puncte, ș.a. Din punct de vedere topografic, comunitățile Boian erau situate pe terasele principalelor cursuri de apă: Dunărea, Siret, Buzău și Călmățui, pe terase joase sau pe marginea unor viroage - vechi cursuri de apă. Cel puțin în zona noastră nu se cunosc asemenea așezări care să prezinte urme de întărituri artificiale. Tell-urile erau și ele rar folosite. La noi s-au descoperit urme de locuire Boian pe tell-ul Movila din baltă și cel de la Moș Filon (ambele în satul Lișcoteanca).

Cercetările din această zonă aduc și unele contribuții asupra sistemului de construcție a locuinței; domină bordeiul de formă ovală și oval-alungită, mai rar cel de formă rectangulară. Pentru locuințele de suprafață din Boian-Giulești, dovezile erau relativ puține, oferite de unele descoperiri de la Bogota I, Giulești-Sârbi sau așezarea de la Esterghin (în aceasta din urmă au fost cercetate mai multe locuințe de suprafață cu podea de tip platformă)¹². În zona noastră, cercetările au dovedit și existența locuinței de suprafață la Lișcoteanca - Moș Filon și Movila din Baltă. Acestea sunt reprezentate atât de podinele de lut, de resturile de chirpici, cât și de două modele de locuință reprezentând mânererele a două capace. O locuință de suprafață are forma rectangulară, cu podina lucrată din lut galben, iar vatra oval-rectangulară, cu două rânduri de lipitură, groase de 5 cm. Bucățile de chirpici au urmele parilor și stufului care formau scheletul casei. Cele două modele de locuințe indică atât forma, cât și sistemul de construcție. Pereții laterali erau ușor înclinați spre interior, acoperișul în două pante, probabil era făcut din stuf sau paie. Pe laturile înguste ale acoperișului, în partea de sus se observă două capete de căpriori, încrucișate, fig. 21/1. Din câte știm, modelele de locuință de la Lișcoteanca sunt până în momentul de față singurele exemplare cunoscute în faza Giulești.

Din punct de vedere cronologic, complexe Boian-Giulești din zona Brăilei, ținând seama că această fază durează până la apariția culturii Gumelnița, se poate încadra între 4300-3800 î.Ch., deci la sfârșitul mileniului V, începutul mileniului IV î.Ch.

Locuirea Gumelnița

Această cultură urmează culturii Boian-Giulești. Stratul gumelnițean al așezării de la Brăilița, într-un singur caz a suprapus pe cel Boian: locuința-bordei, ca și nivelul I Gumelnița are la bază o dungă de cenușă groasă de 2-3 cm provenită de la arderea vegetației existente la venirea primilor locuitori neolitici aici (în așezările Boian-Giulești de la Lișcoteanca-Movila din Baltă și Moș Filon, Gumelnița suprapune direct stratul Boian).

Așezarea gumelnițeană se prezintă ca o locuire compactă, pe un spațiu bine delimitat, fără a fi folosit vreun sistem de apărare artificială, șanț și val de pământ. Ea ocupa zona dintre vadul Catagaței, înaintând spre sud spre groapa cărămidăriei 2, marginea terasei, iar la vest până la aproximativ 30-40 m distanță de la actuala stradă a Viilor (această situație s-a menținut până în 1955-1960). Deoarece facem adesea referire la vadul Catagaței, amintim că acesta a fost săpat la începutul secolului al XX-lea sau poate la sfârșitul secolului al XIX-lea, de către proprietarii viilor ce existau aici și ai cărămidăriei. Inițial, aici a fost o mică viroagă pe care se scurgea apa ploilor și zăpezilor. Zona ocupată de așezarea pe care o prezentăm, care este și zona necropolei, a fost afectată până în 1970, de mai multe gropi moderne și o tranșee militară din al doilea război mondial, precum și de lucrările cărămidăriei, fig. 57.

Dacă așezarea de la Brăilița este una de terasă, în județ se cunosc alte 10 așezări, din care 5 sunt situate pe tell-uri (Lișcoteanca- Movila din Baltă, Moș Filon, Cireșu, Spiru Haret și Însurăței), restul pe terase (Satnoeni, Chiscani, ș.a.). La Brăilița, așezarea ocupa inițial o suprafață de aproximativ 1500 m², din care s-a păstrat până în 1955 mult mai puțin: zona notată de noi suprafețele A și B și o mică porțiune cu resturi sporadice de locuire în colțul de nord-est - marginea terasei și malul de sud al vadului Catagaței.

Stratigrafia

Stratigrafia așezării, așa cum s-a constatat în toate profilele secțiunilor obținute - suprafețele A și B, șanțurile 3, 4, 11, 21, 23 ș.a. - se prezintă unitar, variațiile dimensiunilor unor nivele fiind foarte mici. Stratul vegetal are grosimea de 0,15-0,25 cm fiind de culoare brună. Nivelul gumelnițean superior numit II se împarte în două subnivele - b și a, marcate în unele cazuri de resturi de locuințe, dar și de culoarea solului. Grosimea nivelului II variază între 0,40-1,20 m. Între cele două subnivele nu există diferențe tipologice nici la piesele de silex, piatră, os, dar nici la ceramică. Existența acestor două subnivele separate clar între ele provine foarte probabil, de la o calamitate, ca de exemplu: un incendiu ce a mistuit la un moment-dat așezarea, după care s-a trecut imediat la refacerea locuințelor.

Grosimile diferitelor straturi diferă de la un profil la altul fig. 23-26. Acolo unde în profil s-au surprins urme de locuință, se constată că deasupra masei de chirpici se află cenușă și arsură, iar sub aceasta se găsesc cenușă, pietre (de la acoperiș) ce zac pe podina locuinței, făcută din lut galben, gros de 2-6 cm.

Baza nivelului II (a), suprapune direct nivelul inferior de locuire indicat n. I, cu o grosime ce variază între 0,25-0,55 m. Pământul are culoarea cenușiu-roșcat cu pete de arsură sau cu chirpici compact care se află pe podina de lut galben, cu unul sau mai multe straturi de lipitură. La baza nivelului inferior pe lutul galben, întâlnim aceeași dungă de cenușă provenită din arderea vegetației, fig. 23-26. Deși nivelul I după grosime, indică o locuire de mai scurtă durată, el se continuă direct, fără nici o întrerupere, cu nivelul superior. Diferența nu există în sistemul de construcție, referindu-ne aici la forma sau dimensiunile locuințelor din primul nivel și cel superior, ca și la tipologia uneltelor. S-au observat unele diferențe, neesențiale în tipologia ceramicii. Ceramica din n. I păstrează unele elemente târzii ale fazei Gumelnița A 1, cea din n. II aparține în totalitate fazei A 2. Remarcăm existența unor diferențe între cele două nivele, atestate de existența ceramicii Cucuteni A numai în nivelul II.

O altă observație ce credem că merită a fi consemnată, se referă la existența unor locuințe provizorii ce au precedat locuințele propriu-zise din nivelul inferior. Este vorba de prezența unor adăposturi improvizate, un fel de colibe construite din crengi și iarbă, sau o locuire sub cerul liber, folosind o vatră - groapă ovală, scobită în pământ și arsă la roșu (0,60 x 0,40 m). În interiorul acestor gropi, cât și în jurul lor s-au găsit pietre, cenușă, cărbuni, oase, cioburi de vase, valve de scoici. Asemenea gropi-vetre ce indică o improvizație de locuire, au mai fost descoperite la Lișcoteanca-Movila din Baltă și în așezarea Cernavodă I de la Râmnicelu, (unde s-a descoperit și o locuință gumelnițeană).

Locuințe, vetre, gropi

Încă de la început subliniem faptul că locuințele din cele două nivele (I și II), nu prezintă deosebiri din punct de vedere al formei, al modului de construcție și al dimensiunilor (se întâlnesc variații mici), dar nici față de cele din aria gumelnițeană ce cuprinde nord-estul Munteniei sau Dobrogea. În nivelul I inferior, două locuințe au fost mai bine conservate; ca și cele din nivelul II, forma rectangulară de 7 x 4 m sunt orientate pe direcția nord-sud, intrarea fiind pe latura sudică. Determinarea formei locuinței s-a putut face cu ajutorul chirpicului ars la roșu și masat aproximativ pe suprafața casei. În unele cazuri, când podina de lut este mai bine conservată - grosimea ei variind între 2-3 cm - nu poate ajuta la stabilirea formei, dar mai ales a dimensiunii locuinței. În afară de arsură, cenușă, obiecte de inventar gospodăresc, peste și dedesubtul masei de chirpici s-au găsit și

pietre nefasonate, ce proveneau de pe acoperiș, având rolul de a fixa mai bine stuful sau paiele contra vînturilor. Lîngă peretele din fundul locuinței se afla vatra de foc; în câteva cazuri, la ambele niveluri, lîngă aceasta, era săpată o groapă de formă ovală, cu diametrul mare de 35 cm. Ea folosea la depozitarea imediată a unor resturi de bucătărie provenite de la vatră (cărboni, cenușă, oase). Aceste gropi nu prezintă urme de foc sau de arsură. Fundul acestor gropi este puțin adîncit, dar destul de albiat. În spatele unei locuințe din nivelul I și a uneia din nivelul II (la circa 3-4 m), se afla o podină de lut galben bine fățuită, de formă dreptunghiulară, de 3,5 x 2,5 m. Pe aceste podine era un strat de cenușă amestecată cu cioburi de vase, oase de animale și de pești; lipseau vetrele și chirpiciul. El reprezintă resturi ale unor dependențe folosite în sezonul cald; asemenea construcții erau acoperite cu stuf și trestie; au mai fost întîlnite la Lișcoteanca (Moș Filon) și așezarea de la Măgura Jilavei¹³.

Locuințe din nivelul II (a și b)

În acest nivel, au fost descoperite resturile mai multor locuințe, dar din cauza răzuirii suprafeței așezării cu buldozerul de către lucrările cărămidăriei și a unor gropi recente sau de morminte, s-au putut dezveli și cerceta mai bine doar un număr de 5 locuințe, numerotate 1-5 (două în suprafața A, două la nord de tranșeea militară și una în colțul de N-E al așezării pe marginea sudică a vadului). Locuințele au forma dreptunghiulară, de dimensiuni asemănătoare celor din nivelul I. Masa de chirpici este mai compactă și groasă de 0,30-0,45 m. În general, este puternic și neuniform arsă. Chirpiciul este ars puternic la roșu, în unele cazuri zgurificat sau topit, căpătând un aspect sticios. În L.2 s-au găsit resturile unei bârne de lemn carbonizat, aflată "in situ", lungă de 0,40 m și cu diametrul de 0,28. Ea provine de la scheletul de lemn al locuinței. În bucățile de chirpici ars se văd clar urmele de paie și pleavă de cereale, precum și impresiunile lăsate de nuiele, stuf și de bârnele de lemn. Casele erau orientate spre N-E sau NV-SE. Pereții erau verticali, acoperișul în două pante, iar intrarea era pe latura îngustă dinspre sud. Pe una din laturile lungi, aveau o deschidere cu rol de fereastră; pe acoperiș, în spatele locuinței, se afla hornul de evacuare a fumului. Aceste amănunte despre forma locuinței și a detaliilor amintite ne provin de la un model de locuință - miniatură, descoperită în interiorul locuinței 1 din suprafața A, fig. 44/1.

Sub masa de chirpici se afla cea mai mare parte din inventarul locuințelor, acoperit cu cenușă și arsură, toate zăcând pe podeaua casei, făcută din lut galben nisipos, groasă de 2-4,5 cm. Unele podine sunt refăcute, având două sau mai multe straturi de lipitură, fig. 21/26.

Vetre de foc

Se cunosc mai bine vetrele din interiorul locuințelor mai bine conservate, cât și resturi de vetre de la locuințele distruse. În nivelul inferior sunt două, iar în cel superior (II), 8, la care putem adăuga pe cele 2 din așa zisele locuințe sezoniere. Diferențe tipologice și de dimensiuni la vetrele din cele două nivele nu apar. Toate au forma ovală sau rectangulară, cu colțurile ușor rotunjite și de dimensiuni apropiate - 0,60 x 0,40 m și groase de 5-8 cm. Toate sunt situate în fundul locuinței, pe peretele opus intrării. Sunt lucrate din lut galben amestecat cu nisip, așezate direct pe podea sau pe un pat de fragmente de vase de lut ars.

Din cauza folosirii focului, suprafețele vetrelor au culoarea brună sau cărămizie, iar stratul de fătuială este neuniform fisurat. La vatra din locuința nr. 2, aceasta era prevăzută cu o mică gardină, înaltă de 2,5 cm, care înconjura vatra numai pe trei laturi. Restul vetrelor au suprafața dreaptă. În general, la unele vetre se aflau pe suprafața lor resturi de cărbuni și cenușă, iar în jurul lor s-au găsit oase de animale, de păsări, valve de scoici, unele cu urme de arsură.

Gropi menajere și de pari. Din profilele unor șanțuri săpate în suprafața A, S 3, 4, 21, 23 etc, au fost reliefate 18 gropi menajere și 6 gropi de pari de la scheletul locuințelor. Repartizate pe nivele de locuire, cele 8 gropi menajere și 3 de pari, aparțin nivelului I (inferior); în nivelul II, s-au găsit 10 gropi menajere și 3 de pari. Adâncimea gropilor menajere este diferită - influențată fiind și de forma lor. În nivelul I, 6 gropi sunt de dimensiuni mai mici: ad. variază între 50-90 cm, d.g. 40-50 cm, d.f. 20-40 cm. Gropile de dimensiuni mai mari au adâncimea între 40-80 cm, d.g. 70 cm, una singură în trepte are 90 cm, iar d.f. între 30-70 cm. Gropile de pari pentru locuințe au forma cilindrică, cu fundul rotunjit, adânci de 30-60 cm, d. mediu 12-20 cm.

Gropile menajere din nivelul II au adâncimea între 0,64-1,20 cm, d.g. 40-90 cm, d.f. 44-70 cm.

Într-un profil, a fost surprins conturul în formă de clopot, al cărui conținut - cenușă-pământ cu aspect mazăros, nu indică o groapă menajeră, ci foarte probabil să fi fost o groapă de provizii. Are adâncimea de 1,20 m, d.g. 94 cm și d.f. 2m, fig. 27/10.

Cele 3 gropi de pari au adâncimea ce variază între 62-90 cm și d.mediu 18-22 cm. O determinare tipologică a gropilor menajere gumelnițene am reușit să o facem în așezarea "Movila Olarului" de la Lișcoteanca. Acolo s-au stabilit 4 tipuri indicate cu A-D. Comparând formele gropilor de la Brăilița cu cele de la Lișcoteanca, s-a constatat că: la Brăilița lipsește tipul C, în schimb, la Lișcoteanca tipul D este reprezentat de o singură groapă, dar la Brăilița sunt în număr de șapte. În afară de acestea, mai sunt două gropi cu trepte, plus cea de provizie în formă de clopot. Numeric, fiecare tip de groapă se prezintă astfel: tipul A = 3 (2 în nivelul II

și 1 în nivelul I), tipul B = 5 (2 în I și 3 în II); D = 7 (3 în I, 4 în II). La acestea, se adaugă 2 gropi cu trepte (încadrate la Lișcoteanca în grupa B), fig. 27/9; 29/2.

Gropile menajere erau umplute cu un pământ brun-cenușos, cu resturi de oase, cărbuni, cenușă, valve de scoici. Am prezentat sumar și gropile menajere, deoarece și ele fac parte din conținutul vieții cotidiene a comunității respective.

Unelte și arme

Din categoria uneltelor de piatră, mai numeroase și mai caracteristice sunt cele cioplite din silex de culoare gălbuie, cafenie sau alburie, acestea din urmă prezentând urme de calcinare. Unele piese păstrează cortexul. Silexul din așezările gumelnițene din stânga Dunării ca și cele din Dobrogea, fac parte din categoria silexului de tip "balcanic". Uneltele și armele au fost lucrate pe "loc" în cadrul așezării, păstrându-se rebuturi ca: așchii, piese neterminate, nuclee. S-au descoperit și câteva piese lucrate din silex brun-cenușiu sau translucid venit din zona Prut-Nistru, odată cu ceramica cucuteniană de import. În așezarea gumelnițeană de la Brăilița au fost descoperite 240 de piese de silex, din care: 116 gratoire, 68 de lame, 6 străpungătoare, 9 vârfuri de suliță și de săgeată, 2 topoare plate, 5 nuclee și 34 de așchii de dimensiuni diferite. Un număr de 20 de piese păstrează urme de calcinare, din cauza focului prin care au trecut.

Lamele, majoritatea sunt fine, zvelte sau masive, drepte sau curbate. Ele sunt prevăzute cu una sau două nervuri longitudinale. Laturile tăioase sunt lipsite de retușe, restul au retușe fine sau abrupte, executate pe una sau ambele laturi. Nu lipsesc nici lamele cu vârful trunchiat sau în unghi, fig. 21/1,2; 33/6. În secțiune transversală, lamele au forma triunghiulară sau trapezoidală. Dimensiunile sunt: lungimea lor variază între 3-12,5 cm, lățimea 1,4-3,5 cm.

Gratoarele sunt de mai multe tipuri: a) pe lamă, din care derivă - pe lamă scurtă, masiv trunchiată, dublu pe lamă, dublu dreptunghiular, gratoire pe așchie, pe lamă lanceolată, pe lamă cu capătul activ semidiscoidal, pe lamă cu vârful în unghi. S-a găsit și un exemplar lucrat din silex cenușiu, translucid, pe lamă trunchiată. În general, gratoarele lucrate pe lamă au retușe fine, drepte sau abrupte, pe una sau ambele laturi. Cele cu ambele laturi tăioase nu au retușe, fig. 28/3-5. b) Gratoarele de formă geometrică numără 31 de piese. Formele cele mai frecvente sunt: simple sau duble, dreptunghiulare, trapezoidale, triunghiulare, denticulare. La unele, partea activă este oblică, la altele: trunchiată, rotunjită sau în unghi. Retușele pe partea activă sunt mai mari sau mai mici și abrupte. Pe laturile lungi au retușe fine sau mari, abrupte. Gratoarele duble au retușe de jur împrejur.

Dimensiuni: L. 4-8,7cm, l.max. 2-3 cm, gr. 0,8-0,9 cm.

Vârfuri-străpungătoare

Unul din acestea este bine conservat, lucrat din silex gălbui-închis-cafeniu, cu urme de patină. Forma este lanceolată, cu profil ușor curbat, și are două nervuri mediane longitudinale. Vârf ascuțit, rețușe faciale pe ambele margini. În profil, are forma trapezoidală. Dimensiuni: L. 10,2 cm, l.max. 1,4 cm.

Vârfuri de sulită

Șapte piese au fost descoperite în locuința nr. 3, iar două în locuința 4. Șase au culoarea cafeniu închis, fiind trecute prin foc, iar la trei piese, silexul își păstrează culoarea gălbuie. Forma: triunghiulară cu laturile lungi arcuite și vârful ascuțit. Baza este dreaptă. Sunt prevăzute cu rețușe fine, în "pojghiță" pe ambele suprafețe, precum și baza, fig. 28/6-10; 13. Dimensiuni: L între 5 și 8,8 cm și baza 2,6-3,3 cm.

Topoarele de silex sunt lucrate din nuclee epuizate și au forma trapezoidală, cu secțiunea transversală dreptunghiulară. Ambele piese au tăișul convex, bine ascuțit și ceafa teșită. Unul are culoarea cenușiu-albicioasă, al doilea gălbui-cafenie, cu pigmenți albicioși. Silexul unuia are aspect sticlos, iar al doilea păstrează pe una din fețe cortexul, fig. 28/13,12. Dimensiuni: L. 13 cm, l. maximă a tăișului 6 și 6,6 cm, l. la ceafă 4,2 și 4,5 cm, gr. 3-3,4 cm. Din cifrele de mai sus, este clar că ambele piese au aproape aceleași dimensiuni.

Unelte și arme de piatră șlefuită

Din această grupă, fac parte peste 100 de piese întregi și fragmentare, din care aproximativ 95 sunt mai bine conservate. Pentru exemplificare, dăm câteva cifre pentru diferite tipuri de piese: dălți și dălțițe -18 piese; topoare plate 14, topoare cu gaură de înmănușare 9, ciocane cu gaură de înmănușare 5, dopuri de piatră provenite de la perforarea topoarelor - 3 bucăți, 2 măciuci, 5 șlefuitoare, 12 gresii - cute de ascuțit, 12 râșnițe portative, de forme și dimensiuni diferite și 22 de frecătoare de râșniță. Dălțile și dălțițele sunt în majoritate lucrate din roci moi, tuf sau diverse gresii. Un singur exemplar este dintr-o rocă granitoidă verzuie. Forma frecventă este cea trapezoidală și apoi cea dreptunghiulară. Tăișul este drept sau convex, ceafa dreaptă. Toate piesele sunt bine șlefuite, fig. 29. Dimensiuni: L. 3,2-5,8 cm, l. tăișului 1,3-4,2cm, gr. 0,7-1,5 cm. Topoarele plate sunt și ele cioplite în cea mai mare parte din roci moi. Forma trapezoidală, tăișul curbat, ceafa dreaptă sau ușor bombată; laturile lungi sunt în cea mai mare parte, plate. Sunt bine șlefuite, fig. 29/1,2. Dimensiuni: L. 11-14,5 cm, l. tăișului 4,6-6,7 cm, gr. 0,9-2 cm.

Topoare și ciocane confecționate în roci dure, de culoare verzui-închis, verzui-cenușie sau cenușiu-brună: acestea au părțile laterale foarte arcuite în zona de înmănușare. Tăișul este ușor convex, ceafa rotundă, plată sau ușor bombată. Gaura de înmănușare are forma tronconică, fig. 29/13, 14. Dimensiuni: lungimea

dopului 1 cm. Unele piese sparte din vechime, au fost refolosite, încercându-se să se facă o nouă gaură de înmănușare care nu totdeauna a fost terminată, fig. 31/7. Un asemenea vârf de topor cu încercare de reperforare are L. 6,5 cm, Î. 3,6 cm, d. găurii începute 0,9 cm, fig. 31/7.

Ciocan-măciucă, lucrat dintr-o gresie de culoare gălbui-roșcată, cu pete mari brune (este trecut prin foc). Are forma apropiată de așa numitele "ciocane de miner". Forma oval-alungită, cu capetele rotunjite prevăzute în partea centrală cu o șanțuire orizontală ce servea la fixarea piesei la un mâner, fig. 32/3. Dimensiuni: L. 10,5 cm, d. în secțiune 5 cm. Ciocane de tip "miner" s-au descoperit două exemplare¹⁴.

Unul este întreg, cioplit grosolan dintr-o rocă dură de culoare cenușiu-roșcată, acoperit la exterior cu o crustă gălbui-alburie. Forma: două sfere unite la mijlocul piesei în șanțul orizontal ce servea la înmănușat. Capetele sferelor sunt bombate, cu urme de știrbituri din cauza folosirii. Asemenea piese serveau la spartul rocilor din care se făceau unelte, fig. 30/4. Dimensiuni: L. 17 cm, d. la capete 10-11 cm, lățimea șanțuirii 2,8 cm, greutatea 1,350 kg. Din al doilea ciocan se păstrează numai jumătate, pe lungime. Este lucrat dintr-o rocă dură, de culoare verzuie și are suprafața cu urme de lustruire. Forma: dreptunghiulară cu muchiile rotunjite, iar cele două capete sunt plate. În zona centrală are aceeași șanțuire ca la exemplarul precedent. Dimensiuni: L. 24 cm, l. la centru 8,2 cm, l. max. 7,5 cm.

Dopuri de piatră provenite de la perforarea topoarelor. S-au găsit 3 piese de formă tronconică. Rocă dură de culoare brună sau verzuie, total 3 piese. Pe suprafața exterioară au cercuri concentrice de la perforare. Dimensiuni: Î. 2,5 cm, d.mare 1,5 cm, d.mic 1,2 cm, fig. 31/8.

Din cele două măciuci descoperite, prezentăm pe cea mai caracteristică. Este lucrată din rocă dură, cenușiu-albicioasă, cu granulație fină. Forma: aproximativ cubică, cu colțurile rotunjite; la unul din capete are o albiere circulară, puțin adâncă. Pe fețe are 4 șanțuiri longitudinale așezate în cruce (acestea serveau la prinderea piesei, cu ajutorul unor curele sau sfori, la un mâner de lemn), fig. 30/2. Dimensiuni: Î: 5,8 cm, diametrul albierii circulare 2,8 cm, d. măciucii 6 cm.

Șlefuitoarele de piatră - 5 exemplare, lucrate din roci dure de culoare cenușie și verzuie prezentând șlefuire pe toate suprafețele. O piesă mai deosebită ca formă are profilul în formă de T, asemănătoare cu profilul unei șine de cale ferată, fig. 30/3, 3a. Dimensiuni: L. 7,5 cm, Î. 4,4 cm, l. la bază mare 3,4 cm, l. la baza mică 2,7 cm, grosimea la albiere 2,7 cm.

Gresii (cute) de ascuțit - 12 exemplare, lucrate din roci puțin dure, gresoide cu granulație fină, iar culoarea este verzuie și cenușie. În general nu au forme precise; din cauza folosirii au una sau ambele suprafețe albiate; la unele se întâlnesc albieri sau șanțuiri realizate printr-o folosire intensă a piesei, fig. 31/5; 32/1; 33/4; 36/1, 3, 4. Dimensiunile diferă, în funcție de forma piesei. Una din

gresiile mari are L. 16 cm, l. 15,2 cm. Râșnițe de mână portative - 12 piese și fixate pe soclu 2. Toate sunt lucrate din bolovani de piatră de râu de diferite dimensiuni. Forma: dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și ovale. Suprafața activă este dreaptă sau concavă - în funcție de gradul de folosire. Lungimea lor variază între 30-60 cm. Râșnițele fixate pe soclu sunt totdeauna în interiorul locuințelor. Piatra este fixată pe un soclu de lut, înclinată către latura inferioară. Soclul are o gardină înaltă de circa 15 cm. Aceste râșnițe cu soclu au forma trapezoidală cu colțurile rotunjite și cu deschiderea către baza mică. Pentru comparații, cităm piesele de la Medgidia¹⁵ și Lișcoteanca¹⁶. Pentru râșnițe mobile, redăm dimensiunile a două exemplare de la Brăilița: L. 31,5 cm, iar cealaltă L. 55 cm, l. maximă 17 și 22 cm, grosimea 8 cm și 7 cm, fig. 30/6, 8.

Cele 22 de frecătoare de piatră pentru râșnițe s-au găsit în exclusivitate în interiorul locuințelor din ambele nivele. Sunt lucrate din roci dure și semidure, au forme diferite: sferice, paralelipipedice cu capetele tocite, tronconice, ș.a. fig. 30/6-8. Diametrul variază între 3,7 și 8 cm. Obiectele lucrate din os și corn sunt în general mai numeroase decât cele de piatră, deoarece materia primă era din abundență și provenea din resursele gospodărice. Repertoriul pieselor de os și corn este pe cât de bogat, pe atât de variat. În așezarea gumelnițeană de la Lișcoteanca-Moș Filon, a fost descoperit un atelier bogat de prelucrare a cornului și osului. Materia primă folosită era dată de oasele și așchiile de oase de animale mari (domestice sau sălbatice), oase de pasăre, valve de scoici, ș.a. Dovada prelucrării osului în atelier propriu, se face chiar prin prezența categoriilor de obiecte finisate, semifinite, rebuturi, așchii, depozite de materii prime, etc.

Cele mai frecvente tipuri de unelte și arme confecționate din os și corn sunt: dălțițe, ciocane, măciuci, săpăligi, spatule, sule, străpungătoare etc. În cele două nivele de locuire de la Brăilița, s-au găsit un număr de 60 de piese întregi și fragmentare, finisate sau în curs de prelucrare. Amintim câteva obiecte din cele mai bine conservate: piesă lucrată dintr-un colț de mistreț, cu orificiul transversal la unul din capete, sule, străpungătoare, dălțiță-străpungător, vârf de corn perforat, fig. 36; 34/1-5; 7-8. Topor confecționat dintr-un corn de cerb, cu ceafa rotundă și cu gaură de înmănușare, fig. 33/5. Dimensiuni: L. 21 cm, d. orificiului 2 x 2,4 cm. Măciucă lucrată tot dintr-un corn de cerb, prevăzută cu gaură pentru înmănușat, fig. 34/6. Dimensiuni: L și l. 15 x 16 cm, d. coroanei 6 cm. Din valve de scoici s-au făcut coliere. Renunțăm la o prezentare mai largă a obiectelor de os și corn, în favoarea celor din ceramică, atât de bogate și variate. Ceramica gumelnițeană s-a descoperit în cantități apreciabile în locuințe, în adăposturile sezoniere și mai puțină în gropile menajere. Cantitativ vasele, indiferent de starea lor de conservare, domină toate celelalte obiecte de inventar gospodăresc. Grupa obiectelor ceramice cuprinde mai multe categorii de piese, în funcție de rolul lor funcțional. Astfel, se poate vorbi de vase și capace, vase și capace miniaturi, cu rol de jucării sau de cult,

obiecte de lut, altele decât vasele cu întrebuințări practice, ca: fusaiole, greutăți de plasă, plăci de la cuptorul de ars ceramica, suporti de vase, linguri și polonice, miniaturi de locuință, unele servind ca mânere de capace, pintadere, ș.a.

Obiecte de cult

În această categorie se încadrează: figurinele antropomorfe și zoomorfe, măsuțe de cult, cu sau fără scăunele, phalusuri, coarne de consecrație. În limita spațiului de care dispunem pentru acest capitol, ne vom limita la o foarte sumară descriere a unora din obiectele ceramice mai bine conservate sau mai importante. Vasele descoperite în cele două nivele de locuire (I și II), nu prezintă deosebiri esențiale ca pastă și decor; sunt foarte puține variații în privința formelor. În nivelul I, formele mai puțin decorul vaselor, sunt asemănătoare celor din etapa târzie a fazei Gumelnița A₁, dar cu numeroase elemente specifice fazei A₂. Caracteristic pentru A₂ este apariția ceramicii pictate cucuteniene din faza A₃, care este un element de import.

Din punct de vedere al calității pastei ceramicii Gumelnița, de altfel pentru toată ceramica din epoci și culturi diferite, există două mari categorii: grosolană și fină. Vasele modelate din pastă inferioară au în compoziția lor pleavă de cereale și pietricele mai mari sau cioburi pisate. Cu toate aceste ingrediente, arderea este bună, pasta este consistentă, pereții rezistenți. Suprafața vaselor este acoperită la exterior cu slip lustruit sau mat, iar interiorul cu slip superficial, sau este numai netezit. Culoarea variază de la gălbui-cărămiziu până la brun închis. Vasele mari de provizii au forma bitronconică, altele sunt etajate, gura mai îngustă sau largă și fundul îngust. Unele recipiente ating înălțimea de 80-90 cm. Alte forme: castroane tronconice cu gura largă și fundul mic, vase bitronconice, piriforme etc. Decorul este și el variat: pictură cu grafit sau cu culori crude - roșu și alb, realizându-se benzi de linii, spirale, capete de spirală. Cele mai multe sunt acoperite cu barbotină simplă sau organizată, cu vărci sau coaste, canelurile orizontale și înclinate, brăuri simple sau cu alveole, proeminente de diferite tipuri, tortițe, urechiușe, apucători, fig. 37-40; 44/4, 5.

În nivelul I castroanele și străchinile bitronconice, cu sau fără pictură, precum și castroanele și străchinile tronconice, au umărul mai ascuțit, iar pictura cu grafit este mai frecventă decât în nivelul superior. Un vas deosebit și rar, lucrat din pastă mai grosolană, care conține o mare cantitate de cioburi pisate în compoziție: are forma de S alungit, acoperit la exterior cu slip nelustruit de culoare gălbui-alburie, iar pe partea interioară și în spărtură, culoarea este brun-neagră. Fundul vasului este drept, iar gura o are spartă din vechime.

Ținând seama de grosimea pereților și fundului vasului, acesta a servit probabil ca creuzet rezistent la temperaturi ridicate, fig. 45/2; 47. Dimensiuni: Î: în

starea de conservare actuală este de 14,8 cm, d. fundului 10,7 cm, grosimea peretelui către fund 2,7 cm.

În nivelul I, domină cantitativ vasele mijlocii și mici, iar ca forme se întâlnesc: pahare, boluri, vase cu buza dreaptă și prag pe umăr, străchinile cu buza trasă spre interior, fig. 37/2; 41/2; 48/10-15; 22; 23. Decorul constă din: pictură roșie crudă, mai puțin albă, cu ajutorul căreia s-au obținut benzi de linii simple, spirale, triunghiuri umplute cu hașuri. Ceramica nivelului II are forme și decor mai variate și bogate. Forme: vase bitronconice cu gâtul înalt, cu profilul în formă de S, vase cu corpul bombat, vase de provizii bitronconice cu umărul pronunțat și diametrul maxim dezvoltat (până la 80 cm), castroane, străchini, cești, cupe cu picior, vase "fructieră", vase și capace miniatură, fig. 37; 38; 40/3-6; 49.

Decorul este realizat în adâncime: incizii, impresiuni, ciupituri, etc. În relief: brăuri cu sau fără alveole, proeminențe, barbotină, caneluri, ș.a. Aplicat: pictura cu grafit, cu roșu și alb crud sau înainte de ardere. Pictura este aplicată pe slip, pe suprafața nelustruită, pe vase mari sau mici. Un vas bitronconic, cu umăr pronunțat este acoperit cu slip fin lustruit și cu decor pictat. Pe gât are spirale și benzi de linii drepte și oblice, iar pe corp metope trapezoidale verticale, umplute cu alb, fig. 37/1-3. Dimensiuni: Î. 35 cm, d. max. 53 cm, d.f. 17 cm, d.g. 43 cm. Castron din nivelul I, asemănător ca formă, cu cel descris mai sus. Dimensiuni: Î. 16 cm, d. max. 22,8 cm, d.g. 15,2 cm, d.f. 8,4 cm.

Castron lucrat din pastă fină de culoare portocalie, cu decor pictat. Trecut prin foc, are unele părți ale corpului deformate, fig. 37/1. Dimensiuni: Î. 35 cm, d.g. 43 cm, d. max. 53 cm. Castron tronconic ornamentat cu caneluri oblice, fig. 37/5. Dimensiuni: Î. 15 cm, d. max. 40 cm, d.g. 34,5 cm, d. f. 9,3 cm. Castron acoperit cu slip gros lustruit, de culoare brună, gura largă, fundul mic. Suprafața interioară este pictată cu motive spirale, executate cu grafit. Exteriorul nu este nici pictat și nici lustruit. Sub buză are toartă masivă, fig. 37/4. Dimensiuni: Î. 14,5 cm, d.g. 39 cm, d.f. 9 cm. Vas-tipsie modelat din pastă de calitate bună, formă tronconică cu gura largă, fundul mic și rotunjit în interior. Ornamentarea este făcută cu ajutorul picturii și impresiunii. Pe partea interioară buza este delimitată de o linie adânc incizată, decorată cu grupuri de câte trei linii oblice tot incizate, pictate în interior cu alb, iar spațiile dintre ele cu roșu. Restul suprafeței interioare este pictat cu benzi de linii și capete de spirale, de culoare roșie și albă. Fundul vasului în interior a fost decorat cu o spirală în relief făcută cu o pintaderă; spirala este și ea pictată. La exterior sub buză, s-a pictat cu roșu o bandă orizontală lată de 2,5 cm, iar restul suprafeței este pictată cu alb crud, iar fundul cu roșu. Sub buză la exterior s-a aplicat o urechiușă cu orificiul orizontal, fig. 41/1; 45/3. Dimensiuni: Î. 7,2 cm, d.g. 31,5 cm, d.f. 5,5 cm.

Vas cu gura dublă, modelat din pastă fină, de culoare cărămizie. Gâtul și corpul vasului sunt acoperite cu slip lustruit. Gura are două orificii și un gât

comun. Corpul este ornamentat cu trei metope ovale alungite, umplute cu benzi lustruite care alternează cu benzi umplute cu scrijelituri, fig. 39/2; 43. Dimensiuni: Î. 9,8 cm, d.gâtului 2,3 cm, d.orificiilor care formează gura 2 cm, d. max. 8,8 cm, d.f. 3 cm. Vas-cupă cu picior lucrat din pastă semifină, gălbui-cărămizie. Partea superioară a corpului este pictată cu spirale de culoare roșie, fig. 39/5; 42/2, 2a. Dimensiuni: Î. 14,7 cm, d. max. 10,5 cm, d.g. 6 cm, d. piciorului 5,7 cm. Această formă de vas este puțin cunoscută culturii Gumelnița, rar caracteristică culturii Cucuteni A - Ariușd.

Ceramica fină cuprinde vasele de dimensiuni mijlocii, acoperite cu slip lustruit, de forme diferite: străchini, vase cu corpul sferic turtit, pahare, ș.a. Decorul: caneluri, pliseuri, incizii, grupuri de impresiuni, etc. fig. 38/1, 2, 4; 39/4, 7, 8, 9; 40/4-6; 44/6. Unele vase au imprimate pe fund urmele unor împletituri textile sau de rogojină. Ca și vasele, capacele sunt lucrate din pastă fină, dar și grosieră. Suprafața exterioară este acoperită cu slip lustruit, unele fiind pictate cu benzi de linii maronii; interiorul capacelor este numai netezit. Formele sunt variate: plate, tronconice, calotă semisferică, iar unul are forma de "dop", fig. 45/1; 46/1-3, 6. Mânerele au forma de buton, de bandă, de locuință, etc. Dimensiunile: Î. între 6-10 cm, d. max. la gură 15-29 cm.

O categorie deosebită, alta decât cea gumelnițeană, descoperită împreună cu aceasta, în mod special în interiorul locuințelor, este ceramica culturii Cucuteni A. În contextul culturii Gumelnița, ea a apărut nu numai la Brăilița ci și în alte așezări, ca cele de la Lișcoteanca (Movila Olarului și Moș Filon), bordeiul de la Râmnicelu, Cireșu, precum și în așezarea Gumelnița din colțul de nord-vest al Dobrogei, la Carcaliu. La Brăilița s-au găsit aproximativ 50-60 de vase întregi, întregibile și fragmentare, precum și câteva cozi late de polonice pictate. Acestea se aflau împreună cu ceramica gumelnițeană. Vasele de tip Cucuteni au dimensiuni mijlocii și mici lucrate din pastă semifină și fină. Formele care s-au putut determina sunt: cupele, vasele tronconice cu corpul bombat, piriforme și străchinile. Decorul este pictat, pe fața exterioară sau pe ambele, folosindu-se tricroma - alb, roșu, maroniu, negru-brun și motivele geometrice: spirala, meandrul sau capul de spirală, linii drepte sau oblice, fig. 40/1, 2; 42/1, 1a, 3. Ceramica Cucuteni aparține fazei A 3 și este sincronă cu Gumelnița A 2.

Gama obiectelor de lut ars din așezarea de la Brăilița este completată și de alte obiecte, ca: turte de lut, cu o impresiune digitală în centru; acestea erau pregătite pentru modelarea unor obiecte de lut, plăci perforate de la cuptorul de ars vase, strecurători, fusaiole, pintadere, linguri și polonice, suporturi de vase, modele de locuințe.

Un loc aparte îl ocupă plastica antropomorfă și zoomorfă, măsuțele de cult și phalus-uri. Obiectele de podoabă sunt mai puține, constând din mărgele și aplici de lut ars. Așa cum s-a subliniat, capitolele din afara necropolei de inhumatie,

au caracter limitat, care nu ne îngăduie prea multe amănunte. Din acest motiv, nu putem insista prea mult nici asupra acelor piese pe care le considerăm mai deosebite ca: suportii, figurinele, miniaturile de locuințe, măsuțele de cult.

Fusaiiolele și greutatele de plasă s-au găsit în interiorul locuințelor. Primele sunt lucrate direct din lut (rotunde sau tronconice), altele din fragmente de vase. Greutățile au forma alungită, cu orificiul la capătul alungit. Numărul total al acestor piese se ridică la 40 (numai în L1 și 2 s-au găsit circa 30). Mai puțin numeroase sunt lingurile și polonicele de lut, raritatea lor putând fi pusă în legătură cu folosirea celor de lemn, fig. 33/3; 52/1,7. Tot în locuințe au fost găsite trei pintadere de lut, de formă discoidală, prevăzute pe partea activă cu o spirală continuă, în relief, iar pe dos sunt prevăzute cu un mic mâner scurt, perforat orizontal în partea superioară, fig. 51/5; 52/2-4.

Ele aveau rolul unor ștampile care se aplicau pe pasta moale a vasului, în special pe partea interioară (a se vedea vasul tipsie pictat, fig. 41/1). Dimensiunile pintaderelor: d. max. 5,6-7,3 cm. Suporturile de vase s-au găsit tot în interiorul locuințelor - 20 de piese întregi și fragmentare. Sunt modelate din pastă fină dar și comună. Unele au suprafața acoperită cu slip lustruit sau mat. Culoarea la exterior variază de la gălbui-cărămizie, până la cenușie-brună; unele suporturi sunt pictate la exterior cu roșu crud, sau cu alb păstos, acoperind întreaga suprafață sau realizând motive spiralice. Din punct de vedere al formei, am putut determina 5 tipuri: 1. cu profilul în formă de V, cu placă în interior și un orificiu central. 2. în formă de colac, lucrat neglijent dintr-o bandă de lut neuniformă, cu profilul semicircular. 3. suport tronconic, cu pereții foarte bombați la exterior, suprafața lustruită sau pictată cu roșu crud. 4. tronconic, cu baza mai largă, partea superioară are marginea puțin răsfântă spre exterior, fig. 46/4; 50/1-4; 50/1-4; 51/1-3, 7. Dimensiuni: Î. variază între 3,5 și 7,8 cm, d. maxim al deschiderii 10-20 cm, cel minim între 5-8 cm. Asemenea suporturi erau folosite pentru vasele cu fundul rotunjit și cu mică stabilitate, precum și pentru vasele cu piciorul îngust și cu echilibru redus.

Modele-miniaturi de case

Unele au fost confecționate special, redând forma locuinței, cu scop incert, poate jucărie, poate pentru a servi în unele practici rituale! Cele mai multe însă au avut un rol practic, fiind mânere de capace. La Brăilița s-au descoperit două astfel de modele: unul, cel mai semnificativ, reprezintă tipul de locuințe cu intrare și deschidere laterală, modelat special pentru a reda modelul locuinței folosit aici. Al doilea este un mâner de capac ce reprezintă, mai schematic, o locuință. Primul exemplar este lucrat din pastă de calitate bună, cu exteriorul acoperit cu slip fin lustruit, de culoare gălbuie, cu pată cenușie-brună provenită de la arderea

secundară. Modelul reprezintă o locuință de formă dreptunghiulară, cu acoperișul în două pante. În fața intrării are o mică prispă și o deschidere largă cu rol de "intrare". Pe partea dreaptă, locuința are o altă deschidere mai lungă, ce servește ca fereastră. Pe acoperiș, în partea din spate, este o mică proeminență tronconică, care indică hornul pentru evacuarea fumului, fig. 44/1. Dimensiuni: L. 5 cm, Î. la intrare 3 cm, Î. în spate, inclusiv hornul 2,4 cm, iar deschiderea laterală este de 2,9 x 0,9 cm. În comparație cu alte modele de locuințe descoperite, aceasta este foarte realist redată. Un alt model de locuință, cu două deschideri, dar mai schematizat și neglijent lucrat este cel de la Lișcoteanca - Movila Olarului¹⁷.

Capacul cu mâner în formă de locuință, este lucrat din pastă semifină, cu slip gălbui-cenușiu. Mânerul are forma dreptunghiulară, cu pereții înalți aproape verticali, acoperișul drept, fig. 44/6.

Obiectele de cult cuprind statuetele antropomorfe și zoomorfe de lut, os, piatră sau marmură. După ele urmează măsuțele de cult, coarnele și imitații ale craniului de bovid, phalusurile, toate modelate din lut ars. Asemenea piese se întâlnesc în toate așezările specifice epocii numai că ele diferă cantitativ de la o stațiune la alta.

Așezarea gumelnițeană de la Brăilița cuprinde doar 12 figurine antropomorfe de lut și două de os, cele mai multe provenind din locuințele nivelului II. Majoritatea pieselor sunt lucrate din pastă comună, unele fiind acoperite cu slip lustruit; figura umană - în exclusivitate cea feminină, este tratată schematic și de cele mai multe ori destul de stângaci; nu lipsesc nici exemplarele expresive. Asemenea figurină lucrată din lut lipsit de impurități, acoperită cu o peliculă de slip gălbui-castaniu cu reflexe cenușii, reprezintă un personaj feminin, în picioare, cu corpul ușor înclinat înainte. Steatopigia este dezvoltată, nasul proeminent și masiv, brațele aduse în față, încrucișate pe piept, în poziție de adorare. Pe cap are un disc rotund, plat. Figurina este un unicat pentru plastica gumelnițeană și pare a indica unele influențe sudice, fig. 54/1, 1a, 3. Dimensiuni: Î. 7,4 cm, l. 4,5 cm, gr. 2 cm. Restul figurinelor prezentate la fig. 54; 55 sunt piese întregi și fragmentare, unele lucrate mai îngrijit și din pastă aleasă, altele mai primar lucrate¹⁸. Capul de figurină a servit ca mâner de capac. După forma capului și modul de redare al nasului și ochilor, amintește de unele statuete din cultura Hamangia. Picioar de statuetă lucrat din pastă aleasă, cu slip cărămiziu, iar în spărtură este de culoare brună.

Formele corpului erau bine redate. Reprezintă un personaj feminin, cu formele corpului pline. Picioarul, până în zona taliei, are Î. 8,5 cm, fapt ce dovedește că statueta avea o înălțime de circa 18-20 cm, fig. 55/1. Asupra celorlalte piese de lut nu mai insistăm, mulțumindu-ne doar cu reproducerea lor, mai ales că unele din ele sunt amintite în alte publicații mai vechi. Amintim doar două figurine antropomorfe, lucrate din os. Ambele sunt lucrate din câte o placă de

os, de culoare gălbuie. Cea întregă a fost trecută prin foc. Se redau foarte schematic părțile anatomice ale corpului, fig. 54/2; 56/1, 2. Dimensiuni: Î. 6,4 cm, l. capului 2,2 cm, g. plăcii 0,8 cm. Din a doua piesă se păstrează numai partea inferioară, fig. 55/1a. Dimensiuni: Î. 5,2 cm, l. 2,6 cm. Reprezentările zoomorfe sunt puține și reprezintă un animal mai mare, probabil bovideu și o carapace de broască țestoasă. Sunt modelate din pastă comună, de culoare gălbui-cărămizie, fig. 45/4; 54/7; 56/2,3. Tot la această grupă mai putem adăuga o pasăre de baltă ce avea în interior o pietricică, folosită deci ca jucărie, precum și două capete de bovideu, miniaturizate, prevăzute în partea centrală cu un orificiu, fig. 53; 56/4. Aceste capete au înălțimea de 3,7 cm. Frecvente în unele așezări, absente în altele, sunt phalusurile de lut ars. În general, aceste piese sunt lucrate îngrijit, având suprafața acoperită cu slip lustruit sau mat și au culoarea gălbuie, cărămizie sau cenușie. Sunt de formă conică, cu baza dreaptă, vârful rotunjit. Două exemplare au corpul aproape cilindric, baza mai dezvoltată, vârful tot rotunjit. Un phalus are în jurul bazei un șir orizontal de găuri care străpung peretele. Interiorul acestor obiecte este gol, continuându-se cu un canal îngust care comunică la vârf cu exteriorul. Un alt phalus are la bază două mici proeminențe în relief, fig. 33/2; 56/5, 6, 8, 9. În total au fost descoperite 12 piese, din care 5 sunt întregi, restul fragmentare. Dimensiuni: L. 8-9 cm, d.bazei 2-3cm.

Dacă la Brăilița acest tip de obiecte este bine reprezentat, în schimb, în așezările de la Lișcoteanca¹⁹ (așezări care sunt mai bine păstrate) și de la Medgidia²⁰, lipsesc. Gama obiectelor de cult din așezarea de la Brăilița se încheie cu cunoscutele măsuțe de cult, însoțite în două cazuri și de câte un scăunel de lut-miniatură. Și această categorie de obiecte s-a descoperit tot în locuințe. În total, au fost trei măsuțe bine conservate și mai multe în stare fragmentară, dar de același tip cu cele întregi. Toate sunt modelate din pastă bună, cu partea exterioară acoperită cu slip fin, nelustruit. Unele sunt ornamentate prin pictare. O măsuță de formă dreptunghiulară, cu patru piciorușe, are suprafața exterioară ornamentată cu romburi pictate cu roșu pe fondul alb-gălbui, fig. 53/2. Dimensiuni: 2,1 cm, L. 7,5 cm, l. 5,4cm, gr. plăcii 0,7 cm. Alte două măsuțe sunt prevăzute cu un orificiu central, având în jurul lui o mică gardină, fig. 51/4; 53/1, 1a. Una din piese este ornamentată cu linii simple sau o bandă ambele pictate cu culoarea albă.

Scăunelele miniaturi, găsite lângă măsuțe sunt modelate neglijent din pastă comună²¹. Încheiem seria elementelor de suprastructură cu câteva obiecte de podoabă. Acestea se reduc la cinci măregele de lut ars de formă tubulară, rotundă sau oval-alungită, precum și cinci aplice concave, prevăzute pe margini cu două găuri. Deși la început le-am considerat amulete, ele au servit ca podoabe. Lutul din care sunt lucrate este acoperit cu slip de culoare gălbui-cărămizie, lustruit. Dimensiuni: Î. 1,2-1,4 cm, d. la bază 2,3-2,5 cm. Aceste aplice de lut sunt aproape identice ca formă și dimensiuni cu cele lucrate din aur, găsite în bogatul mormânt

nr. 1 din necropola gumelnițeană (chalcolitică) de lângă Varna-Bulgaria²². Inventarul arheologic din așezarea Gumelnița de la Brăilița este departe de a reprezenta totalitatea lui, deoarece noi am surprins doar resturi din ea, fiind distrusă în cea mai mare parte de lucrările cărămidăriei dar și de altele de dată recentă. Cu toate aceste inconveniente, obiectele descoperite reprezintă un inventar bogat și variat, din care noi am prezentat o mică parte, din cauza spațiului limitat de care am dispus. Unele piese au caracter de unicat: casa miniatură cu horn, statueta antropomorfă cu disc pe cap, ceramica cucuteniană ș.a.

FAUNA

Materialul faunistic din așezarea gumelnițeană este cel mai bogat și mai concludent, în comparație cu cel din restul așezărilor din complexul de la Brăilița. Animalele din grupa mamiferelor domestice și sălbatice cuprinde un lot de 4100 de piese (au intrat în calcul cele mai reprezentative, excluse fiind cele fragmentare - atipice sau ne semnificative). Procentul pentru fiecare tip de animal este indicat de cifrele din tabel. Lotul mic de oase de câine se referă la indivizii morți în incinta așezării; restul au pierit în afara ei în confruntările duse pentru apărarea turmelor de vite. Importanța și frecvența animalelor vâdate sunt indicate tot în tabelul amintit. Calul, în această vreme era în stare sălbatică. Fauna de apă avea o pondere însemnată în sursele de hrană ale omului. Caracterul mixt al economiei este evident. După agricultură, creșterea vitelor era dacă nu de o importanță egală, în mod cert se situa pe locul al doilea. Vânătoarea, dar mai ales pescuitul, aveau aici un rol important. Prezența ursului și corbului atestă existența unor păduri întinse în această zonă.

Așezarea gumelnițeană de la Brăilița, urmată de cele de la Lișcoteanca²³ marchează începutul unor studii asupra variantei nord-estice din Câmpia Română, care se alătură celorlalte două: din sudul Munteniei și din Dobrogea²⁴, care include și nord-estul Bulgariei (numită și variantă Varna). Nu vom mai insista aici, asupra ariei de răspândire a genezei și evoluției acestei culturi, problemele fiind abordate în alte două lucrări publicate de noi²⁵. Pentru rememorare, amintim doar câteva concluzii: indiferent de zonă, cultura Gumelnița păstrează un caracter unitar. În zona noastră - respectiv varianta nord-estică, ea prezintă totuși unele particularități: la nașterea sa participă cultura Boian-Giulești, iar la varianta dobrogeană se mai adaugă și cultura Hamangia - într-o măsură mai mică. Nivelul gumelnițean se suprapune direct pe cel Boian, iar acolo unde acesta lipsește, este așezat direct pe dunga de cenușă provenită de la arderea vegetației. În zona noastră Gumelnița sfârșește cu faza A₂, fiind înlocuită de Cernavodă I. În această fază întâlnim importurile de bunuri venite din faza A₃ a culturii Cucuteni care marchează și sincronismele dintre cele două culturi²⁶. În vestul ariei gumelnițene importurile cucuteniene sunt sporadice și apar mai târziu în faza Gumelnița B.

Din punct de vedere cronologic, varianta nord-estică munteană și din Dobrogea, este datată cu ajutorul C¹⁴, dar și cu ajutorul datelor valabile pentru cultura Cucuteni, la limita cuprinsă între 3600-3400 î.Hr. I. Ivanov datează necropola gumelnițeană da la Varna în jurul datei de 3000 î.Hr.²⁷

Faza Gumelnița A1 este sincronă cu Precucuteni III și Cucuteni A1, A2 din Moldova, cu Sălcuța II, faza mijlocie a culturii Petrești (faza B), etc. În zona noastră, Gumelnița, cum am mai arătat după faza A₂, succede cultura Cernavodă I, la a cărei gencă a contribuit, probabil.

Cernavodă I marchează în zona noastră sfârșitul eneoliticului și permite apariția perioadei de tranziție la bronz, reprezentată de culturile Foltești-Usatovo, Cernavodă III în Dobrogea, nord-estul Bulgariei și sud-estul Bărăganului, urmată de cultura Cernavodă II, care la noi, urmează lui Foltești-Usatovo. Așezarea de la Brăilița își păstrează în permanență importanța ei în cunoașterea și studierea culturii Gumelnița.

**TABELE PRIVIND FAUNA DIN AȘEZAREA
GUMELNIȚA DE LA BRĂILIȚA
(Mamifere, păsări de baltă, reptile, pești, scoici, etc.)**

I. Mamifere

Nr. crt.	Denumirea românească	Nr. piese	Procente %	Denumirea științifică
1	Bou, bour	2.000	48,78	Bovinae
2	Oaie, capră	905	22,07	Ovis, caprinae
3	Porc domestic și mistreț	495	12,07	Suidee
4	Câine	52	1,26	Canis familiaris
5	Cerb și căprior	525	12,80	Cervus elephus
6	Cal (poate fi și măgar)	86	2,09	Eqvus caballus
7	Iepure	6	0,14	Lepus
8	Lup	9	0,21	Canis lupus
9	Urs	8	0,19	Ursus arctos
10	Vulpe	6	0,14	Vulpes
11	Bursuc	5	0,12	Males arctos
12	Râs, pisică sălbatică	3	0,07	Lynx, lynx
TOTAL PIESE		4.100		

II. Păsări de baltă, pești, scoici, reptile, etc.

Nr. crt.	Denumirea românească	Nr. piese	Procente %	Denumirea științifică
1	Păsări de baltă	126	8,77	-
2	Oase de pești	312	21,72	Pysces
3	Valve de scoici	600	41,78	Gasteropode
4	Cochilii de melci	290	20,14	Gasteropode
5	Plastroane de broască țestoasă	108	7,52	Emys orsicularis
TOTAL PIESE		1.436		

TOTAL GENERAL 5.936

1 Determinarea paleontologică a fost făcută de regretata colegă A. Bolomey.

CAPITOLUL IV

Necropola de inhumație postgumelnițeană

Complexul arheologic de la Brăilița cu toate componentele ce-l alcătuiesc, are partea lui de contribuție în raport cu volumul materialelor descoperite și în funcție de problemele științifice ce le ridică.

Importanța lui mare este dată în primul rând de succesiunea cultural-cronologică din complex și mai ales de necropola care conține un mare număr de morminte, însoțite de un bogat și variat inventar funerar, atribuit mai multor epoci și culturi²⁸. Suprafața săpată în zona necropolei, la sud de vadul Catagaței este de 1025 m², iar la nord de acesta de 125 m², totalizând 1150 m². Concentrarea mormintelor în necropolă este aproape uniformă, având ca limite: zona de la nord de tranșeea militară, o linie dreaptă la vest spre str. Viilor, marginea de est a terasei (astăzi distrusă), iar spre nord se continuă peste vad (aici fiind limita nordică) unde s-au mai găsit trei morminte. La sud de tranșeea militară, în suprafața A, au mai fost descoperite 17 morminte care se continuau puțin pe locul unde era groapa cărămidăriei nr. 2, fără a mai ajunge dincolo de groapă, spre cărămidăria 1. Judecând după această delimitare și ținând cont de distrugerile făcute până în 1955, este ușor de presupus că numărul mormintelor necropolei depășea pe cel de 310 descoperite de noi, fig. 2; 57; 58.

Este greu de admis existența unei anumite ordini în distribuirea lor, cu atât mai mult cu cât ele aparțin unor culturi diferite ca: Cernavodă I, Foltești-Usatavo și etapele timpurie și mijlocie ale epocii bronzului. Nici un mormânt din necropolă nu poate fi mai vechi decât Cernavodă I, deoarece gropile mormintelor (atât cât s-a putut surprinde) perforează stratul gumelnițean. Inventarul funerar confirmă același lucru. Dacă pe teritoriul României există numeroase necropole, cu un număr mare de morminte, nici unul dintr-o epocă apropiată nu depășește pe cel de la Brăilița nici ca număr de morminte, dar nici ca bogăție de materiale ce a format inventarul funerar.

Mormintele de la Brăilița formează o serioasă bază științifică de cercetare prezentă, dar și de viitor. Din această cauză vom face o descriere cât mai completă a fiecărui mormânt, cu date referitoare la groapă, poziția scheletului, inventarul funerar etc. Vom încerca să facem în linii mari, cu ajutorul unor date furnizate de materiale, o încadrare cultural-cronologică a necropolei. Fără pretenția realizării unui studiu de sinteză, considerăm mai indicată prezentarea cât mai detaliată a întregului material de care dispunem, lăsând posibilitatea de a interpreta datele oferite oricând și în orice context. Progresele științifice viitoare vor da cu siguranță posibilitatea unei valorificări complexe.

Este bine cunoscut că după anul 1950 și până în prezent, arheologia românească și nu numai, a făcut progrese uriașe. Vedem astăzi că sunt perimate multe concluzii sau teorii care la vremea lor păreau de neșămutat. În acest sens voi da un singur exemplu dintre cele mai clare: cu mulți ani în urmă, mormintele plane sau tumulare, cu schelete întinse sau chircite, cu sau fără ocră, erau atribuite de toți arheologii noștri, axați pe această problemă, ca aparținând "complexului înmormântărilor cu ocră", fapt care astăzi este depășit și de nimeni acceptat. Acum se lucrează cu sisteme de culturi și metode de lucru cu totul noi. Valabil a rămas materialul descoperit, care va fi mereu restudiat și revalorificat. Acesta este motivul determinant al alegerii formei de prezentare a acestei mari și importante necropole plane de inhumație.

Numai așa lăsăm liberă posibilitatea de revalorificare a materialului și de căutare a adevărului.

Descrierea mormintelor și a inventarului funerar

Mormântul 1, adâncime - 1m

A fost descoperit în colțul de sud-est al suprafeței A. Schelet de matur, chircit puternic. Orientare: capul la est-sud-est, picioarele la vest-nord-vest, privirea la sud-sud-vest. Scheletul culcat pe stânga, palmele îndreptate către față. Oasele craniului împreună cu partea superioară a scheletului erau prost conservate. În schimb, partea inferioară -bazinul și oasele picioarelor, erau bine păstrate, fig. 68/1. Fără inventar.

Mormântul 2 - 1,35 m

Schelet de matur, chircit accentuat, culcat pe dreapta. Orientare: capul spre sud-sud-vest, picioarele la est-sud-est. Scheletul bine conservat, craniul parțial fragmentar, coloana vertebrală era ușor arcuită. Ambele brațe sunt îndoite din coate, palma stângă adusă spre față. Oasele picioarelor sunt bine strânse. Groapa mormântului a tăiat podina unei locuințe din nivelul gumelnițean II. Fundul gropii și scheletul se aflau sub podina locuinței, fig. 68/2. Fără inventar.

Mormântul 3 - 1,50 m

Schelet de copil în poziția chircită, culcat pe dreapta. Orientare: capul la est, picioarele la vest, privirea la nord-nord-est. Oasele prost conservate, fig. 68/3. Oasele craniului și femurele păstrau urme de ocră roșu. Și acest mormânt avea fundul gropii imediat sub podina locuinței Gumelnița A₂. Inventar funerar: în zona gâtului, au fost găsite trei mărgelă de "dentalium", o mărgică inelară de os și două din foiță de cupru. Piese din dentalium au lungimea 2-2,5 cm. La 25 cm distanță de occipital, s-a găsit un toporaș lucrat din tuf vulcanic de culoare gălbuie. Are

forma trapezoidală, cu tăișul convex și foarte ascuțit; ceafa este rotunjită. Întreaga suprafață este bine șlefuită, fig. 82/12. Dimensiuni: L. 7,2 cm, l. la tăiș 4 cm, grosimea 22 cm.

Mormântul 4 - 1,40 m

Schelet aflat în stare proastă de conservare, de copil sub vârsta de 6 ani. S-au păstrat câteva oase de craniu, coaste, bazin și femure. Poziția probabilă: chircită. Fără inventar.

Mormântul 5 - 0,95 m

Schelet de matur, voinic, culcat pe spate, brațele întinse pe lângă corp; picioarele au fost inițial ridicate la verticală, căzute în partea stângă. Orientare: capul la vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Cu excepția oaselor craniene care sunt sparte, restul scheletului era bine conservat și acoperit cu ocră roșu, fig. 68/5. Fundul gropii era și el acoperit cu ocră. Fără inventar.

Mormântul 6 - 0,90 m

Schelet de copil, în poziția chircită, așezat pe dreapta. Orientare: capul la sud-sud-vest, picioarele la nord-nord-vest, privirea spre est-nord-est. Starea de conservare: oasele craniului fragmentare, s-a păstrat toracele, bazinul lipsă. Oasele mâinilor foarte strânse, palmele aduse în dreptul feței, iar din picioare se păstrau tibiile, fig. 69. Oasele, mai ales ale craniului, erau acoperite cu ocră de culoare gălbui-roșcată. Inventar. În regiunea gâtului au fost găsite șase mărgelile tubulare: cinci dentalium și una de os; cele de dentalium au forma tubulară, cu o lungime de 1-2 cm, fig. 88/3.

Mormântul 7 - 1,50 m

Schelet de matur în poziția chircită, culcat pe partea dreaptă. Coloana vertebrală este arcuită, brațele îndoite din coate, cu palmele aduse spre față. Oasele picioarelor sunt așezate în formă de X, fig. 69. Oasele scheletului sunt păstrate bine și acoperite cu ocră roșu. Groapa mormântului se oprea la baza nivelului II gumelnițean. Fără inventar.

Mormântul 8 - 1,70 m

Schelet de copil în poziție chircită, culcat pe dreapta. Orientare: capul la est-sud-est, picioarele la vest-nord-vest. Scheletul foarte prost conservat, deranjat în mare parte de rozătoare, fig. 69. Inventar: la aproximativ 20 cm spre nord-est de craniu s-a descoperit un vas de lut ars, spart, dar întregibil. Pe ambele tâmples, s-a găsit câte o piesă tubulară lucrată din foiță de cupru (una lungă de 1 cm, a doua de 2 cm). Au servit probabil ca cercei de tâmplă. Vasul este lucrat din pastă de bună

calitate, acoperit la exterior cu un strat superficial de slip gălbui-castaniu și cu pete mari brun-cenușii. Slipul este ușor lustruit. Interiorul vasului s-a acoperit cu slip mat. Buza vasului este lustruită și pe partea interioară. Fundul vasului este plat, cu aspect zgrunțuros. Forma: ceașcă de dimensiuni mari, cu corpul bombat, gâtul concav, buza evazată. Vasul este prevăzut cu o toartă bandată trasă din buză, ușor supraînălțată, cu capătul inferior lipit pe umăr. În secțiune, toarta se apropie puțin de așa zisa "ansa lunată". Umărul vasului este ornamentat cu două linii paralele, obținute prin imprimarea șnurului răsucit. În partea opusă toartei, are aplicat trei butoni care întrerup șnurul, fig. 95/1. Dimensiuni: Î. vasului la toartă 12 cm, d.g. 15 x 16 cm, d. maxim al corpului 14,2 cm, d.f. 7,5 cm Toarta singură este înaltă de 2,3-3 cm, iar grosimea ei este de 0,4 cm.

Mormântul 9 - 1,95 m

Schelet de matur în poziția chircită accentuată, culcat pe partea dreaptă. Orientare: capul la sud-vest, picioarele la nord-est, privirea către est-sud-est. Oasele scheletului sunt bine conservate, craniul era puțin deplasat, maxilarul inferior, lipsă. Coloana vertebrală era arcuită. Picioarele erau bine strânse, iar palmele aduse către oasele faciale, fig. 69. Fundul gropii mormântului se oprea pe podina unei locuințe din nivelul I, gumelnițean. Inventar. Pe antebrațul stâng era așezată o lamă fragmentară de silex, ușor curbată, iar în zona gâtului s-a găsit o mărgică tubulară de foiță de cupru, lungă de 1,6 cm. Fragmentul de lamă din silex are culoarea cenușiu-alburie, trecută prin foc. Lama are retușe fine marginale, cu urme de lustruire. Dimensiuni: L. 1,5 cm, l. 1,4 cm.

Mormântul 10 - 1,40 m

Matur așezat în poziția chircită moderată, culcat pe dreapta. Orientare: sud-sud-est, picioarele la nord-nord-vest, privirea spre est-nord-est. Scheletul este bine conservat, cu oasele acoperite cu ocră roșu. Palmele sunt aduse în dreptul feței, fig. 69. Fundul gropii era sub podina unei locuințe din nivelul II. Groapa are în grundriss forma rectangulară și colțurile rotunjite. Inventar. Lângă palma mâinii stângi, s-a găsit o lamă de silex de culoare gălbuie, cu nuanțe cafenii. Dimensiuni: L. 4 cm, l. maximă 2 cm, fig. 79/1. La 30 cm spre sud de craniu, s-a găsit un vas de lut, din pastă bună, de culoare cărămizie. Exteriorul este acoperit cu slip fin gălbui-cărămiziu, cu pete cenușii. Forma: askos cu corpul scund și bombat în zona toartei. Fundul este plat, fără slip. Gâtul e relativ înalt, gura largă în formă de pâlnie. Toarta este bandată și aplicată pe buză și umăr. Decorul: umărul este ornamentat cu un șir de impresiuni în formă de virgule, așezate orizontal, fig. 89/1; 91/1; 94/1. Dimensiuni: Î. 8,5 cm, d.max. 9,5 cm, d.g. 7,8 cm, d.f. 5,5 x 6 cm.

Mormântul 11 - 2,40 m

Conținea resturile unui schelet de matur, distrus aproape în totalitate. S-au păstrat câteva fragmente din oasele picioarelor (femurele, un calcaneu și câteva falange). Nu pot fi determinate poziția și orientarea. Mormântul era în apropierea râpei cărămidăriei.

Inventar. Lângă un femur, a fost găsit un fragment de lamă microlitică, de silex. Este de culoare cenușie, translucidă, cu aspect mat, fig. 80/5. Dimensiuni: L. 1,5 cm, l. maximă 1,3 cm, g. 0,4 cm.

Mormântul 12 - 1,70 m

Matur cu scheletul în poziția chircită, culcat pe partea stângă. Oasele sunt relativ prost conservate și acoperite cu ocră roșu. Orientare: capul la est, picioarele la vest, privirea spre sud-sud-est, fig. 70. Groapa mormântului a tăiat tot stratul gumelnițean, pătrunzând și în lutul galben. Fără inventar.

Mormântul 13 - 1,86 m

Schelet de matur, așezat în poziția chircită, culcat pe stânga. Orientare: capul la est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, privirea spre sud-sud-est, fig. 70. Partea superioară a scheletului era bine păstrată; din partea inferioară, s-a găsit un fragment de femur și câteva falange de la picioare. Pe oase se păstrau urme de ocră roșu. Palmele mâinilor erau aduse în dreptul bărbiei. Fără inventar.

Mormântul 14 - 1,50 m

Scheletul a fost deranjat de o groapă mai nouă. Aparține unui matur așezat într-o poziție, probabil, întinsă culcat pe spate. Picioarele erau ridicate la vertical, îndoite din genunchi și apoi căzute într-o parte. Orientare: capul spre sud-est, picioarele la nord-vest. Craniul era înclinat spre stânga, fig. 70. Fără inventar.

Mormântul 15 - 1,50 m

S-au descoperit câteva din oasele mâinilor și câteva coaste, la distanța de 40-50 cm de râpa cărămidăriei, în care a căzut restul oaselor, fig. 70. Palmele erau strânse. Scheletul a aparținut unui matur, în poziția probabil chircită, culcat pe dreapta și orientat cu capul la est, picioarele sunt orientate la vest. Nu posedă nici o piesă de inventar funerar.

Mormântul 16 - 1,40 m

Matur cu scheletul așezat în poziția chircită, este culcat pe dreapta, oasele erau prost păstrate. Palmele mâinilor erau aduse în dreptul feței. Groapa mormântului a tăiat stratul neolitic, fundul gropii oprindu-se pe masa de chirpici a

unei locuințe din nivelul I Gumelnița. Orientare: capul la est-sud-est, picioarele la vest-nord-vest, privirea către nord-nord-est, fig. 70. Fără inventar.

Mormântul 17 - 0,40 m

A fost descoperit în caseta 1, făcută lângă borna geodezică și puțul sec. În această casetă se aflau suprapuse cinci morminte (M 17-21), cu poziții și orientări diferite, dar toate având oasele acoperite cu ocră roșu²⁹. Gropile acestor morminte au fost săpate într-un pământ cenușos din cele două nivele de locuire Gumelnița. Mormântul nr. 21 a străpuns puțin și nivelul I, fig. 71.

Scheletul mormântului 17 a aparținut unui matur voinic, culcat pe spate, brațele pe lângă corp, capul înclinat la dreapta, fig. 71. Scheletul era bine conservat. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. În zona bazinului era ușor tasat, fundul gropii fiind situat deasupra mormântului 18, cu 10-15 cm mai sus. Inventar. În partea dreaptă a craniului s-a găsit un vâscior de lut ars, iar lângă femurul piciorului drept, aproape de genunchi, era o piatră ovală, bine șlefuită. Vasul de dimensiuni mici, este lucrat din pastă cu degresant de cioburi pisate. Ambele suprafețe sunt acoperite cu un strat superficial de slip cu aspect mat, de culoare gălbui-castanie. Forma: tronconică, gura larg deschisă, fundul plat. Vasul păstrează pe partea interioară urme de culoare roșie, dovadă că s-a păstrat în interior vopsea (ocră), sub formă de bucăți sau pulbere, fig. 95/4. Dimensiuni: Î. 6,1 cm, d.g. 9,5 cm, d.f. 5,2 cm. Piesa este discoidală, cu marginile rotunjite, având întreaga suprafață bine lustruită, fig. 83/4. Dimensiuni: d. max. 8 cm, grosimea maximă 2,5 cm.

Mormântul 18 - 0,55 m

Schelet de matur, culcat pe spate, picioarele îndoite din genunchi și căzute în partea stângă, fig. 71. A fost parțial deranjat de groapa mormântului 17. Partea inferioară a oaselor picioarelor de la genunchi în jos, a căzut în râpa cărămidăriei. Oasele păstrate erau acoperite cu ocră roșu.

Inventar. Lângă brațul stâng se afla așezat un vas-askos, lucrat din pastă bună, care are în compoziție nisip și pietricele foarte mici. În spărtură, pasta are culoarea cenușiu-roșcată. Suprafața exterioară a vasului este în întregime acoperită cu un strat gros de slip de culoare brun-închis spre negru, cu lustru metalic. Fundul are aspect zgrunțuros. Forma: askos cu toartă, cu profilul puțin oblic, cu partea cea mai bombată în regiunea toartei. Gâtul este înalt, aproape vertical, iar gura spartă din vechime. Din toartă se păstrează numai partea inferioară, aplicată pe partea cea mai bombată a corpului, cu secțiunea ovală. Fundul vasului are forma ușor ovală. Decorul este realizat din trei linii horizontale, incizate și dispuse orizontal la baza gâtului. Liniile închid între ele două benzi late de 0,5-0,7 cm, umplute în interior cu hașuri oblice, incizate. Benzile încercuiesc baza gâtului, iar toarta o ocolește

formând o ghirlandă. Partea bombată a toartei, la exterior, este ornamentată cu un șir de creștături adânc incizate, așezate vertical, fig. 94/2; 96/4. Dimensiuni: Î. 14,2 cm, d.g. 9 x 8 cm, d.f. 8,3 x 10 cm, d. max. al corpului 13,5 x 14,7 cm, d. toartei 1,2 x 1,7 cm.

Mormântul 19 - 0,65 m

Schelet de matur așezat în poziția chircită, culcat pe partea dreaptă. Oasele, atât cât s-au păstrat, sunt bine conservate, lipsind toracele, coloana vertebrală și bazinul. Oasele aveau pe ele urme de ocru roșu, iar în strat mai gros, pe labelle picioarelor. Orientare: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, iar privirea la nord-nord-est, fig. 71. Scheletul, se afla pe același plan cu podina unei locuințe din nivelul II gumelnițean. Fără inventar.

Mormântul 20 - 0,95 m

Este unul din cele mai bogate - ca inventar funerar - dar și foarte important, deoarece conținea în inventarul său vasul pictat usatovian. Scheletul aparține unui matur așezat în poziția chircită moderată, culcat pe partea stângă. Cu excepția mâinilor, mai puțin palmele, oasele erau bine conservate, fig. 71. Orientarea: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, privirea către sud-sud-est. Inventar³⁰. La 20 cm spre sud de falangele mâinilor, aduse în dreptul bărbiei, se afla un vas cu capac. În zona gâtului, se afla un colier din 156 de mărgelile, iar pe osul stern trei piese de os. Vasul și capacul său sunt modelate din pastă foarte fină, lipsită de impurități și arsă uniform, în spărtură având culoarea cărămizie. Suprafața exterioară a vasului și a capacului sunt acoperite cu un strat fin de angobă gălbuie, ușor lustruită. Forma vasului: sferoidal-turtită, gâtul foarte scurt, puțin înclinat către interior. Vasul are două tortițe perforate oblic, aplicate pe umăr. Forma recipientului a influențat și decorul. Acesta este realizat prin pictare. Pe angoba gălbuie s-au executat metope umplute cu linii subțiri în formă de rețea. Pictura este realizată cu ajutorul vopselei brun-maronii. Metopele sunt despărțite de linii mai groase, verticale. Pictura acoperă partea superioară a vasului, zona dintre gât și linia de maximă rotunjime, aceste metope terminându-se cu o bandă formată din trei linii groase, așezate orizontal. Corpul vasului este acoperit cu șase metope, fig. 91/5; 92/4. Dimensiuni: Î. 7,8 cm, d.g. 4, 7 cm, d.max. a corpului 13,5 cm. Capacul este asemănător în toate privințele cu vasul: pastă, angobă, decor. Forma - de clopot, terminat în partea superioară cu protuberanțe, care formează două urechiușe perforate oblic. Decorul este asemănător cu cel al vasului, fig. 91/5; 92/4. Dimensiuni: Î. 5,5 cm, d.g. 6,3 cm. Forma și decorul vasului sunt tipic usatoviene. Colierul se compune din 156 de mărgelile din Spondylus și dintr-o argilă micacee de culoare verde închis. Cu excepția celor trei piese din centrul

șiragului, de formă oval-rectangulară, restul sunt inelare, perforate orizontal. Mărgelele de Spondylus alternează cu cele verzi, fig. 87/1. Cele trei piese de os aflate pe stern, sunt plate la bază și bombate la exterior, iar în secțiune, aproape semiovale. La cele două capete au o mică creștătură; erau probabil cusute pe vestimentație, fig. 88/1, 1a. Dimensiuni: L. 3,7-4,8 cm, l. maximă 1,4 - 2,6 cm.

Mormântul 21 - 1,35 m

Scheletul era sub mormântul 20 și aparține unui copil, așezat în poziția chircită, culcat pe stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud, fig. 71/5; 72. Oasele bine păstrate, fără ocră. Inventar: la 10 cm de occipital s-a găsit un vas ceramic, iar în jurul gâtului se afla un mic colier format din 15 mărgele din Spondylus și de rocă micacee. Vasul este modelat din pastă aleasă, cu degresant de scoică pisată. La exterior, are culoarea gălbui-cărămizie. Pe suprafața interioară și mai puțin pe cea exterioară, se observă urme de striațiuni fine, incizate, obținute probabil de la instrumentul cu ajutorul căruia s-a modelat vasul, fig. 92/3. Forma: castron cu pereții înclinați în afară, buza ușor răsfrântă, fundul plat. Nu are decor. Dimensiuni: Î. 12 cm, d.g. 15 cm, d.f. 9 cm. Colierul format din mărgele de Spondylus și din rocă gresoidă cenușie au forma de runde. Mărgelele de Spondylus au diametrul de 0,4-0,5 cm, iar cele de piatră, au forma de șaibe destul de subțiri. Toate sunt perforate orizontal, în scopul de a fi înșirate pe o sfoară sau pe curea de piele.

Mormântul 22 - 1,40 m

Conținea un schelet de copil, cu oasele aproape complet distruse. Numai cu aproximație s-a putut determina poziția chircită și orientarea pe direcția vest-est. Inventar. În zona capului a fost găsit un vas de lut, lucrat din pastă comună. Ambele suprafețe sunt acoperite cu un strat subțire de slip care mai păstrează urme de lustru, dar pe unele porțiuni are încă urme de lustru metalic.

Suprafața exterioară are culoarea cenușiu-brună, cu pete gălbui-castanii; cea interioară este în întregime cenușie. Forma: strachină tronconică, cu gura largă, buza răsfrântă, umărul în unghi ascuțit, fundul mic și plat. Decor: pe umăr are un șir de triunghiuri incizate, dispuse orizontal, întrerupt de patru mameloane mici așezate în "cruce". Dimensiuni: Î. 9,7 cm, d.g. 19 cm, d. la umăr 17,5 cm, d.f. 7,3 cm, fig. 95/3.

Mormântul 23 - 1,45 m

Schelet de matur, puternic chircit, culcat pe partea dreaptă. Oasele bine conservate. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud, fig. 72. Inventar. Lângă craniu s-a găsit un vas ceramic, din pastă comună, cu degresant de cioburi pisate și nisip foarte fin. Suprafața exterioară a vasului este acoperită cu

slip superficial lustruit, de culoare gălbui-cenușie, cu pete brun-castanii. Forma: borcan tronconic, cu gâtul înalt și cu buza puțin evazată, fig. 92/3. Dimensiuni: Î. 12,6 cm, d.g. 12,5 x 13,7 cm, d.f. 8,5 cm.

Mormântul 24 - 1,30 m

Matur cu scheletul în poziția chirchită, culcat pe partea dreaptă. Orientarea: capul la sud, picioarele la vest, privirea la nord. Inventar: lângă craniu, în dreptul frontalului, era așezat un vas-cană, modelat din pastă de calitate superioară, acoperit cu slip fin, de culoare gălbui-castanie, cu pete superficiale cenușii. Suprafața exterioară a vasului, precum și gâtul în interior, sunt bine lustruite. Forma. Cană cu gâtul tronconic, buza evazată, umărul rotunjit. Corpul propriu-zis are forma de calotă, fundul plat. Gura vasului este puțin oblică, înclinată spre toarta bandată, puțin supraînălțată. Decorul: pe umăr s-a executat un șir de impresiuni de formă aproape dreptunghiulară. Pe partea cea mai bombată a corpului vasului, se observă caneluri superficial realizate, așezate vertical. Decorul este întrerupt de toartă, fig. 89/5. Dimensiuni: Î. în partea opusă toartei 15 cm, Î. max. a gâtului 9,5 cm, d.f. 6 cm, Î. toartei 6 cm.

Mormântul 25 - 2,20 m

Schelet de matur, distrus în mare parte de o groapă recentă. Poziția - probabil chirchită. Orientarea: est-vest. Inventar. În zona capului s-a găsit un vas lucrat din pastă de bună calitate. Exteriorul vasului este acoperit cu slip fin lustruit, de culoarea gălbuie cu pete brun-cenușii. Are forma tronconică, cu pereții ușor arcuiți înafară, buza teșită către interior. Fundul este drept; vasul nu are decor, fig. 92/3.

Dimensiuni: Î. 13,5 cm, d.g. 12 cm, d.f. 11,2 cm.

Mormântul 26 - 1,10 m

Matur cu oasele scheletului deranjate de o groapă modernă. Poziția: întinsă, culcat pe spate, brațele întinse pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Inventar. Constă dintr-un fragment de vas, găsit lângă craniu. Fragmentul făcea parte dintr-un vas strachină modelat din pastă de calitate bună, cu cioburi pisate în compoziție. Suprafața exterioară are culoarea cărămizie, cea interioară gălbui-cărămizie, iar în spărtură este brun-cenușie. Ambele suprafețe sunt acoperite cu slip subțire, ușor lustruit la exterior. Vasul avea forma de strachină bitronconică, cu gura largă, buza dreaptă și umărul rotunjit. Partea superioară a vasului este ornamentată cu linii orizontale imprimate cu ajutorul unui șnur gros răsucit, fig. 98/2. Dimensiuni: Î. 4,8 cm, l. 5,8 cm.

Mormântul 27 - 0,90 m

Schelet în poziție chircită, culcat pe stânga, oasele bine conservate. Orientare: capul la est, picioarele la vest, privirea către sud. Inventar. Lângă laba piciorului stâng se afla vasul de ofrandă, de dimensiune mijlocie. Pastă comună de culoare gălbui-castanie, cu pete mari cenușiu-brune pe gât. Suprafața exterioară a vasului este acoperită cu un strat subțire de slip ce mai păstrează urme de lustruire. Forma: borcan cu corpul înalt, cu profilul în formă de S alungit, gura trompetiformă, fundul drept. Decorul: linia de maximă rotunjime a vasului este ornamentată cu trei șiruri orizontale de triunghiuri cu vârful în jos, adânc imprimare. Buza vasului este ornamentată cu impresiuni făcute cu unghia, fig. 90/6. Dimensiuni: Î. 17,2 cm, d.g. 13,5 cm, d. maxim al corpului 13,6 cm, d.f. 7,6 cm

Mormântul 28 - 1,45 m

La acest mormânt a fost surprins foarte bine conturul oval al gropii. Trebuie să specificăm că toate mormintele cu schelet în poziția chircită aveau gropile de formă ovală. Pe fundul gropii se afla un schelet de copil, chircit, culcat pe partea stângă, fig. 75. Orientare: capul la vest, picioarele la est, iar privirea spre sud. Inventar: lângă craniu s-a găsit un vâscior de lut, lucrat neglijent din pastă comună, de culoare gălbuie cu nuanțe cenușii. Forma: ceașcă tronconică, cu gura largă, fundul plat. Vasul prezintă o ușoară deformare, fig. 95/4. Dimensiuni: Î. 4,3 cm, d.g. 9 x 10,5 cm, d.f. 5 cm.

Mormântul 29 - 1,60 m

Schelet de matur, cu oasele bine conservate, așezat în poziția chircită, culcat pe partea dreaptă. Orientare: capul spre sud-est, picioarele la nord-vest, privirea la nord-est. Oasele scheletului și pământul de pe fundul gropii erau acoperite cu un strat gros de ocru roșu, fig. 74. Inventarul funerar constă dintr-un vas ceramic așezat între craniu și umăr, iar în partea dreaptă a bazinului se afla un pisălog de piatră. Vasul este de dimensiuni mici, lucrat din pastă comună de culoare brună. Ambele suprafețe sunt acoperite cu slip subțire, mat la exterior, lustruit pe suprafața interioară. Culoarea pastei la exterior este gălbui-cenușie. Forma: ceașcă cu gura largă, fundul rotunjit. În partea superioară sub buză are aplicată o apucătoare perforată vertical. Nu are decor, fig. 92/2. Dimensiuni: Î. 3,8 cm, d.g. 8,5 cm.

Pisălog sau lustruitor (?) lucrat din rocă dură, de culoare castanie. Forma: tronconică, cu baza dreaptă și bine șlefuită. Capătul superior este ușor bombat, prezentând urme de lovire. Întreaga suprafață a piesei este șlefuită, fig. 82/2. Dimensiuni: Î. 8,8 cm, d. la bază 4,3 x 3,4 cm, d. părții superioare 2,2 x 1,7 cm.

Mormântul 30 - 1,65 m

S-a descoperit în partea de nord a necropolei aproape de groapa 3 modernă. Groapa mormântului era ovală și conținea un schelet de matur, în poziția chircită, culcat pe dreapta. Orientarea: capul la est, picioarele la vest, privirea spre nord. Inventar: în spatele craniului, lângă occipital, s-a găsit un vas ceramic de dimensiuni mici. Este modelat din pastă de calitate bună, de culoare cenușiu-deschisă, cu nuanțe gălbui. La exterior slipul are culoarea gălbuie, cu pete cenușii, păstrând urme de lustruire. Forma: borcan tronconic cu gâtul înalt, umărul rotunjit, buza dreaptă. Decor: pe buză și umăr are un șir de creastături - pe buză sunt drepte, pe umăr înclinate, fig. 90/4. Dimensiuni: Î. 12 cm, Î. gâtului 5 cm, d.g. 11 cm, d.f. 7,5 cm, lățimea buzei 0,5 cm.

Mormântul 31 - 1,65 m

Groapa cu formă oval-alungită, cu schelet de matur în poziția chircită, culcat pe partea stângă, fig. 74. Orientare: capul la nord-est, picioarele spre sud-vest, privirea la est. Inventar. În zona occipitalului se afla un vas de lut, lucrat din pastă de bună calitate, de culoare cenușiu-deschis cu nuanțe castanii. Suprafața exterioară a vasului este acoperită cu slip cenușiu, cu urme de lustruire. Forma: askos cu corpul înalt, mai bombat sub toartă. Gât înalt, buza evazată. O parte din buza vasului este spartă din vechime. Toarta bandată era prinsă sub buză și pe corp, fig. 89/2; 92/2. Dimensiuni: Î. 12,7 cm, Î. gâtului 4,4 cm, d. maxim al corpului 10 cm, d.f. 6,6 cm, l. toartei 1,8 cm.

Mormântul 32 - 1,30 m

Era situat în grupul celor 10 morminte de lângă groapa modernă nr. 5, fig. 72. Mormântul conținea un schelet de matur, în poziția chircită, culcat pe partea stângă, fig. 72. Orientare: capul spre nord-nord-est, picioarele la sud-sud-est. Lângă umărul drept, s-a găsit un vas de lut de dimensiuni mici, modelat din pastă comună. Ambele suprafețe ale vasului sunt doar netezite, acoperite cu un lapte de lut subțire.

Pe fundul vasului se văd impresiuni de frunze și fire de iarbă. La exterior culoarea este gălbui-castanie, cu pete superficiale cenușii. Forma: vas cu corpul înalt, profil în formă de S alungit, buza răsfrântă; fără decor, fig. 93/5. Dimensiuni: Î. 10,5 cm, d.g. 6 cm, d.f. 4 cm.

Mormântul 33 - 2,10 m

S-a descoperit în marginea râpei cărămidăriei, la foarte mică distanță spre sud de mormântul 21, în zona puțului sec. Schelet de copil în poziția chircită, culcat pe dreapta. Oasele erau prost conservate. Orientare: est-vest, privirea la nord. Inventar. În zona gâtului s-au găsit trei mărgelile de Spondylus și două din

foițe de cupru. În dreptul feței se afla un vas de lut. Mărgelile de cupru au forma tubulară, cele de *Spondylus* sunt în formă de bustoiaș, fig. 88/3. Vasul este modelat din pastă fină, cu slip mat, de culoare gălbui-castanie, cu nuanțe cenușii. Pereții vasului sunt subțiri. Forma: strachină tronconică, cu gura largă, buza răsfrântă și marginea rotunjită. Fundul este drept, cu aspect zgrunțuros. Fără decor, fig. 92/5. Dimensiuni: Î. 11,8 cm, d.g. 20,5 cm, d.f. 9,4 cm.

Mormântul 34 - 0,25 m

Mormintele nr. 34 - 36 erau situate în preajma malului de sud al Vadului și a gropii moderne nr. 5. Adâncimea mică (0,25-0,60 m) la care au fost găsite cele trei morminte se explică prin terenul în pantă, care cobora spre vadul Catagaței (este vorba de o spălare a solului).

Scheletul mormântului 34 a aparținut unui matur așezat în poziția chircită, culcat pe partea dreaptă. Orientare: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest. Oasele erau bine conservate, fig. 72. Inventar. În zona occipitalului a fost descoperit un vas de lut în formă de pahar. Este modelat din pastă comună, care conține în compoziția sa pietricele foarte mici și nisip. Ambele suprafețe sunt acoperite cu slip cu aspect mat, de culoare castanie, cu pete brun-cenușii. În partea inferioară a vasului, se observă urme de lustruire. Forma: pahar cu corpul înalt, aproape cilindric. Gâtul este înalt, umărul rotunjit, fundul drept. Buza vasului este ușor răsfrântă în afară. Decorul se aplică numai pe gât, constând din linii și unghiuri în zig-zag, realizate prin imprimarea șnurului înfășurat, fig. 92/6; 96/3. Dimensiuni: Î. 10,5 cm, î. gâtului 4,8 cm, d.g. 8,2 cm, d.f. 6 cm, lățimea buzei 0,5 cm.

Mormântul 35 - 0,60 m

Schelet de matur așezat în poziția chircită culcat pe partea dreaptă. Orientare: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest. Se păstrau urme de ocră roșu pe craniu și oasele picioarelor. Inventar: la distanța de 10 cm de partea frontală, era așezat un vas-ceașcă, lucrat mai neglijent. Partea exterioară a vasului este netezită și acoperită superficial cu un strat subțire de lut, cu aspect mat. Ambele suprafețe ale vasului sunt moi la pipăit. Forma: ceașcă tronconică, cu pereții puțin bombași spre exterior. La exterior, culoarea vasului este cenușiu-brună. Fundul este gros și plat. Nu are decor, fig. 93/8. Dimensiuni: Î. 4,8 cm, d.g. 8 cm.

Mormântul 36 - 0,40 m

Schelet de matur așezat în poziția chircită, culcat pe partea stângă, într-o groapă oval-alungită. Orientarea scheletului: capul la est, picioarele la vest, privirea spre sud, fig. 36. Inventar. Peste laba piciorului stâng se afla un vas-ceașcă, iar lângă arcada ochiului stâng se afla o lamă de silex și o așchie tot de silex. Vasul de dimensiuni mici este lucrat din pastă de calitate bună, de culoare

brun-închis în spărtură și cenușiu-castanie pe suprafața exterioară. Forma: ceașcă cu gâtul înalt, buza ușor evazată, corpul bombat, umăr puțin teșit, fundul plat. Vasul are o toartă bandată, supraînălțată, trasă din buză. Fără decor, fig. 94/5; 95/7. Dimensiuni: Î. 8 cm, î. la toartă 9 cm, d.g. 6,5 cm, d.f. 4,5 cm. Piese de silex: lamă de dimensiune mijlocie de culoare gălbui-cafenie. Pe partea dorsală își menține parțial, cortexul. Piesa prezintă urme de utilizare; are rețușe ventrodorsale, fig. 79/4. Dimensiuni: L. 6 cm, l. max. 1,4 cm, grosimea 0,5 cm. Așchie de silex fragmentară, puternic calcinată, de culoare cenușiu-alburie, cu aspect mat, fig. 79/5. Dimensiuni: L. 1,5 cm, l. max. 1,4 cm, gr. 0,3 cm.

Mormântul 37 - 1,30 m

Era situat pe latura nordică a necropolei, în apropierea gropii moderne 3. Matur voinic, cu scheletul în poziția chirchită, culcat pe stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea către sud, fig. 73. Inventarul este relativ bogat, constând dintr-un vas ceramic și o cataramă de marmură. Vasul este modelat din pastă comună, acoperit cu slip ce mai păstrează urme de lustruire. În spărtură are culoarea brună, iar la exterior cenușiu-gălbui, cu pete brune. Forma: borcan-tronconic, cu gâtul relativ înalt, umărul rotunjit. Este fără decor, fig. 91/4. Dimensiuni: Î. 9,4 cm, d.g. 10,5 cm, d. maxim 10 cm, d.f. 6 cm. Catarama de marmură se afla pe abdomen. Este lucrată din marmură de culoare alburie-cenușie, cu aspect poros, ușor aspră la pipăit. Forma: discoidală, cu baza dreaptă, iar cealaltă suprafață este tronconică. În partea centrală are un orificiu prevăzut cu o gardină cilindrică, cu marginea ușor evazată. Pe margine, discul este prevăzut cu un orificiu oblic, fig. 84/3. Dimensiuni: d. total 6,1 cm, d. orificiului central 1,9 cm, gr. discului 0,2 cm.

Mormântul 38 - 0,40 m

Schelet de matur în poziția chirchită, culcat pe partea dreaptă. Orientare: capul la nord-vest, picioarele la sud-est, privirea la sud-vest. Inventar. Lângă craniu s-au găsit mai multe fragmente dintr-un vas de lut, iar în apropierea umărului stâng s-a găsit o bucată de caolin de culoare gălbui-alburie. În zona gâtului erau trei mărgelile tubulare lucrate din Dentalium și două din foiță de cupru. Fragmentele ceramice au făcut parte dintr-un vas de culoare gălbui-castanie, cu pete cenușii. Forma: strachină tronconică, cu pereții groși, gura largă, buza dreaptă și fundul drept. Fără decor. Dimensiuni: Î. 9,5 cm, d.g. 17,8 cm, d.f. 12 cm, gr. la buză 0,7 cm. Mărgelile de Dentalium sunt tubulare și lungi de 2 cm x 0,4 cm grosime. Celelalte sunt făcute dintr-o foiță de cupru, rulate și cu capetele nelipite. Acestea au lungimea de 1-1,5 cm.

Mormântul 39 - 1,25 m

Se afla foarte aproape de M. 37, lângă groapa modernă nr. 3. Groapa mormântului avea forma rectangulară și conținea un schelet de matur în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Fără inventar.

Mormântul 40 - 0,40 m

Face parte din grupa celor din preajma gropii nr. 3. Mormintele cu scheletele așezate în poziția întinsă aveau gropile de formă rectangulară. Mormântul 40 conținea un schelet de matur, așezat întins, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest. Inventar: lângă umărul stâng se aflau resturile unui vas-cană, întregibil. Este modelat din pastă superioară cu degresant de nisip fin. Suprafața exterioară a vasului este acoperită cu slip lustruit de culoare cenușiu-castanie. Pe suprafața interioară slipul este nelustruit. Forma: cană cu gâtul înalt, tronconic, cu buza răsfrântă în afară și rotunjită. Corpul este bombat în zona centrală, umărul ușor teșit, fundul drept. Cana are o toartă bandată supraînălțată, mai lată la capătul superior. Gura vasului este puțin oblică, înclinată spre toartă. Decorul constă dintr-un rând orizontal de virgule incizate, fig. 89/6. Dimensiuni: Î. 14 cm, d.g. 9,1 cm, d.f. 7,6 cm, d. maxim al corpului 13 cm, l. max. a toartei 4,4 cm.

Mormântul 41 - 1,20 m

S-a descoperit la limita de nord a necropolei, foarte aproape de marginea sudică a vadului. Schelet de copil așezat în poziția chircită, culcat pe stânga, palmele aduse în dreptul feței. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud. Inventar: între oasele brațelor și stern, s-a găsit un vas ceramic de dimensiuni mici, iar lângă bazin era un astragal de miel, folosit probabil ca lustruitor. Vasul este lucrat din pastă impură, cu degresant din pietricele și bucăți de calcar. Modelarea este neglijentă, pereții vasului au suprafața neuniformă. În spărtură, pasta are culoarea brună, la exterior cenușiu-brună. Pe suprafața exterioară a vasului se observă porțiuni acoperite cu striuri verticale, puțin adânci, obținute prin răzuirea suprafeței cu un obiect de lemn sau os. Forma: tronconică, gura largă, iar în partea inferioară, are un mic picioruș cilindric scurt. Fundul este drept, fig. 95/5. Dimensiuni: Î. 5,8 cm, d.g. 9 cm, d.f. 5,5 cm, înălțimea "piciorului" 1,5 cm. Întors, vasul are forma unui clopot. Astragalul are părțile laterale tocite, formând două suprafețe oblice, fig. 88/5, 5a. Dimensiuni: L. 2,9 cm, l. 1,7 cm.

Mormântul 42 - 1 m

S-a aflat în imediata apropiere a mormântului precedent, la aproximativ 1 m, mai spre sud. Scheletul aparținea unui matur, așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Oasele erau foarte bine conservate. Fără inventar.

Mormântul 43 - 1,50 m

A fost situat la extremitatea nord-estică, în colțul dintre vad și terasă. Mormântul conținea scheletul unui matur, întins pe spate, cu brațele pe lângă corp. Partea dreaptă a scheletului a fost deranjată de o groapă recentă. Orientarea: capul est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest. Pe vase, se păstrau urme de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 44 - 1,50 m

Topografic, este situat în grupul mormintelor din zona nord-estică a necropolei. Acest mormânt conținea un schelet de copil, așezat chircit, culcat pe dreapta. Oasele erau conservate satisfăcător. Orientare: capul spre nord-nord-vest, picioarele la sud-sud-est, privirea la nord-vest. Inventarul constă dintr-o jumătate de vas de lut, aflat lângă palma brațului drept. Este de dimensiuni mici, modelat din pastă comună, cu cioburi pisate în compoziție. Ambele suprafețe sunt acoperite cu un strat de slip mat, de culoare gălbui-cenușie. Forma: tronconică, cu buza răsfrântă spre exterior. Decorul constă dintr-un șir de hașuri oblice, așezat orizontal pe umăr și sub buză, fig. 93/7. Dimensiuni: Î. 5,5 cm, d.g. 5 cm.

Mormântul 45 - 1,50 m

A fost descoperit la limita săpăturii, chiar lângă râpa cărămidăriei. Mormântul a aparținut unui copil așezat în poziția chircită, culcat pe stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud. Oasele erau prost conservate. Fără inventar.

Mormântul 46 - 1 m

Groapa avea forma trapezoidală, conținând un schelet de matur în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Inventar. lângă umărul brațului drept a fost găsit un vas-cană, iar în regiunea gâtului un colier de mărgele de Spondylus combinate cu cele lucrate din piatră. Vasul este lucrat din pastă aleasă, de culoare cenușie. Ambele suprafețe sunt acoperite cu slip fin gălbui-cenușiu, cu pete brune la exterior. Este bine lustruit numai pe din afară. Forma: cană cu gâtul înalt, aproape cilindric, umărul teșit, corpul puțin bombat, fundul și el ușor bombat în partea centrală. Gura vasului este oblică, înclinată spre toartă. Aceasta este bandată, puțin supraînălțată,

prevăzută cu o albiere longitudinală, cu profilul de "ansa lunată". Decorul constă dintr-un șir de mici triunghiuri incizate, așezate orizontal pe umărul vasului; ornamentul este întrerupt de toartă, fig. 89/4. Dimensiuni: Î. la toartă 12,6 cm, d.g. 10,6 cm, d.f. 7,2 cm.

Mormântul 47 - 1,10 m

A fost descoperit în zona de nord-est a necropolei, în dreptul gropii moderne nr. 5. Schelet de matur așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Craniul, bazinul și oasele picioarelor, aveau un strat gros de ocru, în rest, era mai superficial. Inventar. Pe osul sacru s-au găsit trei valve de scoică *Cardium*, acoperite și ele cu mult ocru roșu.

Mormântul 48 - 0,40 m

Ca și altele, mormântul s-a descoperit la mică adâncime, terenul fiind în pantă, iar în alte puncte, terenul a fost răzuit de lucrările cărămidăriei nr. 2. M. 48 conținea un schelet de matur în poziție chircită, culcat pe partea stângă. Orientare: capul la est, picioarele la vest, privirea spre sud. Oasele erau relativ prost conservate. Inventar. În apropierea oaselor faciale, s-a găsit un vas ceramic de dimensiuni mici; în partea stângă a bazinului, era o așchie de silex. Vasul este modelat din pastă impură, acoperit cu un strat superficial de slip nelustruit. În spărtură, pasta are culoarea cenușiu-brună, la exterior - brună, cu pete gălbui-cenușii. Forma este de ceașcă tronconică, cu corpul ușor bombat, buza trasă spre interior, fundul drept. Vasul este lipsit de decor, fig. 93/2. Așchie de silex microlitică, de culoare cenușie-alburie, puternic calcinată. Dimensiuni: 1,1 x 2 cm, fig. 81/21.

Mormântul 49 - 0,60 m

Era situat la 1,5 m spre nord de M. 47, în colțul de nord-est al necropolei. Schelet de matur în poziția chircită accentuat, culcat pe partea dreaptă, orientat cu capul la nord-nord-est, picioarele la sud-sud-vest, privirea la vest. Oasele toracelui erau deranjate. Fără inventar.

Mormântul 50 - 1,10 m

Acesta, împreună cu mormintele 51-55, formează un grup situat la limita nord-estică a necropolei. M. 50 conținea un schelet de matur, culcat pe spate în poziția lungită, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la sud, picioarele la nord-vest. Fără inventar.

Mormântul 51 - 0,76 m

Schelet de matur în poziție întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la nord-est, picioarele la sud-vest. Oasele prost păstrate. Fără inventar.

Mormântul 52 - 1.30 m

Apartine unui copil cu scheletul în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Craniul era înclinat spre dreapta. Oasele scheletului păstrau urma de ocră roșu. Inventarul este modest: lângă craniu s-au găsit doi bulgărași de ocră. În zona bazinului, a fost găsită o așchie de silex de culoare alburiu-vineție, cu pigmenți fini, cafenii. Dimensiuni: 3,1 x 2,2, cm, fig. 81/4.

Mormântul 53 - 1,40 m

Copil cu scheletul bine conservat, așezat întins pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: vest-est. Oasele și pământul pe care zăcea scheletul, aveau urme groase de ocră roșu. Inventar. În regiunea gâtului a fost descoperit un colier format din 10 mărgelă de Spondylus și 20 de runde de piatră, de culoare verzuie (acestea au grosimea de 1-3 mm).

Mormântul 54 - 1,10m

Schelet de copil așezat pe spate, întins, brațele pe lângă corp. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul la vest, picioarele la est. Cu excepția craniului, restul oaselor erau prost conservate. Pe craniu și sub el, s-a păstrat un strat de ocră roșu. Fără inventar.

Mormântul 55 - 0,90 m

Schelet de matur în poziție întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Craniul era înclinat spre dreapta. Orientare: est-nord-est, vest-sud-vest. Fără inventar.

Mormântul 56 - 0,90 m

S-a găsit împreună cu mormintele 57 și 58 la extremitatea de nord-est a necropolei, lângă malul vadului Catagaței. Mormântul conținea un schelet de matur în poziția întinsă, culcat pe dreapta. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea către nord. Inventar: lângă femurul piciorului drept, s-a găsit o lamă de silex, de culoare gălbui-cafenie. Are forma aproape triunghiulară, ușor curbată. Secțiune triunghiulară, cu laturile lungi retușate și foarte tăioase, fig. 79/17. Dimensiuni: L. 3,7 cm, l. maximă 2 cm, gr. 0,5 cm.

Mormântul 57 - 0,40 m

Matur cu scheletul în poziția chircită, culcat pe partea dreaptă. Orientare: capul la sud, picioarele la nord, privirea către est, fig. 74. Inventar. La distanța de 10 cm spre est de oasele faciale, a fost găsit un vas culcat pe o parte. Este modelat din pastă comună, cu degresant de cioburi pisate. Exteriorul vasului este acoperit cu un strat superficial de slip nelustruit, de culoare gălbuie, cu pete brune pe umăr; interiorul are culoarea brun-cenușie. Forma: borcan tronconic, cu gâtul aproape vertical, fundul drept. Nu are decor, fig. 90/2. Dimensiuni: Î. 12 cm, Î. gâtului 4,3 cm, d.g. 12 cm, d. max. 12 cm, d.f. 6,5 cm.

Mormântul 58 - 0,45 m

Groapa mormântului a fost săpată în apropierea râpei cărămidăriei, unde terenul era într-o ușoară pantă. Pe fundul gropii s-a găsit un schelet de matur așezat în poziția chircită, culcat pe partea stângă. Orientare: capul spre sud, picioarele la nord. Scheletului îi lipsește craniul. Fără inventar.

Mormântul 59 - 2,40 m

Către fund, groapa avea contur oval și conținea un schelet de copil în poziția chircită, culcat pe stânga. Orientarea: est-vest, privirea la sud. Inventar. În apropierea capului se afla așezat un vas de lut ars, lucrat din pastă fină, cu suprafața exterioară acoperită cu slip lustruit gălbui-castaniu și cu pete brun-cenușii. Forma: bitronconică, gâtul înalt, buza evazată. În partea centrală, corpul vasului este bombat, fundul drept. Pe linia de maximă rotunjire, s-au aplicat două tortițe bandate, tubulare, cu orificiul orizontal. Ambele torți, au pe ele câte o albiere longitudinală, mai pronunțată la punctul de curbură, fig. 92/7. Dimensiuni: Î. 16 cm, d.g. 11 cm, d. max. a corpului 16,5 cm, d. fundului 9 cm.

Mormântul 60 - 1,55 m

S-a descoperit în zona nord-estică a necropolei, lângă marginea terasei. Groapa este rectangulară, cu colțurile rotunjite, cu fundul săpat în lutul galben. Pe fundul gropii era un schelet de copil, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, orientat pe direcția est-vest. Oasele scheletului prost conservate. Fără inventar.

Mormântul 61 - 1,50 m

Schelet de copil, în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la sud-vest, picioarele la nord-est. Inventar. În zona toracelui, s-au găsit două valve de scoica Cardium - una era acoperită cu ocră roșu.

Mormântul 62 - 0,90 m

Se afla în zona nord-estică a necropolei, la distanța de 7 m spre est de groapa modernă nr. 5. Schelet de matur, în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Corpul era înclinat spre stânga, privirea spre nord. Oasele erau prost păstrate. Orientare: vest-est. Inventar. Lângă occipital, s-a găsit un fragment de vas lucrat din pastă de calitate bună, cu degresant de cioburi pisate și nisip. Exteriorul vasului este acoperit cu slip lustruit, de culoare brună, cu nuanțe cafenii. În interior are culoarea cafeniu-cenușie. Nu se poate reconstitui forma. Decorul: întreaga suprafață a ciobului este acoperită cu șiruri de impresiuni în formă de "picături" (este asemănător cu ornamentul de pe vasul din M. 27) fig. 97/12. Dimensiuni: 6,5 x 8 cm, grosimea peretelui 0,5 cm.

Mormântul 63 - 1,20 m

Schelet de matur, în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Fără inventar.

Mormântul 64 - 1,95 m

Era situat la 8 m distanță spre vest de puțul sec și la 10 m către nord de tranșeea militară. Mormântul conținea scheletul unui matur, culcat pe spate, cu brațele lipite de corp, capul înclinat spre stânga. Orientare: est-vest, privirea la sud, fig. 75. Inventar: lângă cotul brațului drept s-au găsit un vas de lut și o lamă de silex microlitică. Vasul este de dimensiuni mici și modelat din pastă fină, acoperit la exterior cu un strat de slip cu aspect moale la pipăit; are culoarea castaniu-cenușie, cu pete cărămizii. În spărtură are culoarea brună. Forma: vasul este foarte bombat în partea inferioară, gâtul înalt, gura în formă de pâlnie. Pe umăr are aplicate patru proeminențe mamelonare, așezate în cruce, fig. 95/8. Dimensiunile în starea actuală: Î. 7,8 cm, d.max. 8,7 x 9 cm, d.g. 6,7 cm, fundul spart, avea d. probabil 6 cm. Fragmentul de lamă microlitică are culoarea albăstruie. Lama are laturile neperalele, cu rețușe abrupte (latura stângă prezintă mici scobituri), fig. 81/24. Dimensiuni: L. 1,2 cm, l. maximă 0,8 cm, gr. 0,2 cm.

Mormântul 65 - 1,20 m

Era situat tot în zona de nord-est a necropolei, aproape de râpă. Groapa avea forma ovală, conținea pe fund un schelet de matur în poziția chircită, culcat pe dreapta. Orientarea: est-vest, privirea spre nord. Oasele erau prost păstrate. Măinile erau bine strânse, palmele îndreptate spre față. Inventar: lângă rotula piciorului drept s-a găsit o lamă de silex în stare fragmentară și de culoare gălbui-alburie. Latura spartă este concavă, cu aspect tăios. Cealaltă latură a lamei prezintă rețușe fine, fig. 79/39. Dimensiuni: L. 4,1 cm, l. 1,6 cm, grosimea 0,5 cm.

Mormântul 66 - 1,30 m

Groapa mormântului avea forma rectangulară, cu colțurile rotunjite. Pe fundul gropii era un schelet de matur, culcat pe spate. Brațul stâng era întins pe lângă corp, cel drept era îndoit din cot și așezat peste femurul piciorului drept. Capul înclinat spre dreapta. Orientarea: est-vest, privirea la nord. Nu avea inventar funerar.

Mormântul 67 - 1,50 m

Se afla în același sector nord-estic, lângă râpa cărămidăriei. Schelet de matur așezat pe spate, cu bustul în sus, brațele pe lângă corp. Oasele prost conservate. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Inventar: lângă craniu s-a găsit un fragment dintr-un vas de lut (spart - probabil, procedeu aparținând unui ritual). Este modelat din pastă aleasă, cu degresant de cioburi de vase sparte mărunte. Ambele suprafețe ale vasului erau acoperite cu slip lustruit. La exterior are culoarea cenușie deschis, cu pete gălbui-castanii, în spărtură cenușie-brună. Forma: tronconică, gât scurt, baza puțin evazată și plată. Decor: pe umăr are un șir de impresiuni în formă de "paranteze", înclinate de la dreapta spre stânga. Buza la exterior are mici impresiuni oval-alungite, neuniforme, fig. 97/6. Dimensiuni: Î. fragmentului 5,7 cm, Î. gâtului 4,3 cm, d.g. aprox. 16 cm.

Mormântul 68 - 1,50 m

Schelet de matur cu oasele prost conservate. Oasele picioarelor de la genunchi în jos lipsesc, tăiate de o groapă recentă. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la vest, picioarele la est. Inventar. În palma brațului s-a găsit o așchie de silex, de culoare cafenie cu aspect mat. Este de formă trapezoidală, cu baza mare ușor concavă, fig. 79/9. Dimensiuni: 1,8 x 2,2 cm.

Mormântul 69 - 1,40 m

Schelet de matur, în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Palma brațului stâng era puțin băgată sub bazin. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Fără inventar.

Mormântul 70 - 1,60 m

Se afla tot în zona nord-estică a necropolei, la 1,5 m distanță spre vest de marginea terasei. Acest mormânt a conținut scheletul unui matur, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Inventar. Pe oasele bazinului a fost găsită o cataramă de os de culoare galbuie. Este de formă discoidală, cu orificiu central, în jurul căruia are o gardină mai înaltă. Pe margine, catarama este prevăzută cu două găuri apropiate între ele. Suprafața opusă celei pe

care se găsește gardina, este ușor concavă, fig. 84/1. Dimensiuni: d. total 3,2 x 3,4 cm, d. orificiului central 1,3 cm, d. celor două orificii marginale 0,2 cm.

Mormântul 71 - 1,25 m

Descoperit tot în zona nord-estică a cimitirului, la distanță de 1 m spre est de groapa modernă nr. 4. Mormântul conținea un schelet de matur în poziția întinsă, înclinat spre dreapta. Brațul drept era întins pe lângă corp, stângul îndoit din cot avea palma adusă pe bazin. Oasele piciorului stâng lipseau, iar dreptul era din genunchi arcuit în afară. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Inventar. Lângă femurul piciorului drept s-a găsit o lamă de silex de culoare gălbui-cafenie. Lama este terminată într-un vârf puțin ascuțit; are profilul curbat. Pe partea dorsală, este prevăzută cu două nervuri longitudinale care se unesc la vârf. Una din laturi are retușe mai mari, abrupte, iar cealaltă latură este prevăzută cu retușe fine întrerupte, fig. 79/10. Dimensiuni: L. 4,1 cm, l. 1,3 cm.

Mormântul 72 - 1,10 m

Matur cu scheletul întins, culcat pe spate, brațele întinse și apropiate de corp. Oasele erau prost conservate. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Inventar. Lângă cotul brațului drept s-a găsit o lamă de silex fragmentară. Silexul are culoarea gălbuie, pigmentată, cu aspect mat. Ambele laturi ale lamei sunt tăioase; o latură are retușe fine, întrerupte, fig. 79/11. Dimensiuni: L. 3,2 cm, l. max. 1,8 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 73 - 1,20 m

S-a găsit în aceeași zonă nord-estică a necropolei. Conținea un schelet de matur, în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Oasele erau bine conservate. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 74 - 1,40 m

Matur voinic cu schelet în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Oasele păstrau pe ele un strat foarte gros de ocru roșu. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, fig. 75. Inventar: în partea superioară a osului stern s-a găsit un pandantiv de marmură albă, cu cristale foarte fine. Piesa are întreaga suprafață șlefuită și are forma alungită, perforată în partea superioară. Una din suprafețe este aproape plată, cealaltă este bombată, subțindu-se spre vârf. Orificiul care a perforat piesa este tronconic, cu diametrul mai mare pe suprafața plată, fig. 85/10. Dimensiuni: L. 2 cm, l. bază 0,9 cm, gr. max. 0,6 cm, d. orificiului 0,3 cm.

Mormântul 75 - 1,50 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele așezate pe lângă corp. Picioarele erau ridicate la verticală și căzute spre dreapta. Orientare: capul la vest, picioarele la est. Inventar: în palma brațului drept avea o așchie de silex de dimensiuni mai mari, de formă aproape dreptunghiulară. În partea superioară păstrează bulbul de percuție. Pe partea dorsală are mai multe nervuri longitudinale și are aspect sticlos. Laturile piesei sunt foarte tăioase, fig. 79/12. Dimensiuni: L. 3,3 cm, l. 2,8 cm.

Mormântul 76 - 1,15 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Oasele erau foarte friabile. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Fără inventar.

Mormântul 77 - 2 m

Schelet de matur, poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Craniul era deplasat cu 15 cm spre stânga. Orientare: capul spre nord, picioarele la sud. Nu avea inventar.

Mormântul 78 - 1,25 m

Schelet de matur, așezat în poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului. Orientare: capul spre nord-est, picioarele la sud-vest. Fără inventar.

Mormântul 79 - 1,50 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele întinse pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele sunt bine conservate și au pe ele urme de ocru roșu. Inventarul constă dintr-o așchie de silex de culoare cafeniu-gălbuie, găsită lângă genunchiul drept. Așchia este puțin lustruită și are pe ambele fețe mici nervuri longitudinale. Laturile sunt foarte tăioase. Dimensiuni: L. 3,7 cm, l. 1,8 cm, gr. 0,7 cm, fig. 79/14.

Mormântul 80 - 0,20 m

Adâncimea mică se datorează pantei în care a fost găsit. Scheletul aparține unui matur așezat în poziția chirchită, culcat pe stânga. Orientare: capul spre nord, picioarele la sud, privirea la est. Fără inventar.

Mormântul 81 - 0,60 m

Schelet de matur în poziția chirchită, culcat pe partea dreaptă. Genunchii sunt strânși, aduși în dreptul abdomenului. Brațul stâng se afla în dreptul toracelui, dreptul avea palma așezată sub cap. Orientarea: capul spre nord, picioarele la sud, privirea la vest. Fără inventar.

Mormântul 82 - 1,50 m

Matur voinic, așezat întins pe spate, brațele pe lângă corp. Din cauza unui deranjament ulterior îngropării, capul era deplasat pe piept, iar maxilarul inferior s-a găsit pe bazin. Orientare: capul spre sud-vest, picioarele la nord-est. Oasele scheletului și pământul de sub el aveau un strat gros de ocru roșu. Inventar: lângă brațul drept au fost găsite două piese de silex - o lamă și o așchie. Lama este fragmentară, lucrată din silex puternic calcinat, de culoare cenușiu-alburie, fără retușe. Părțile laterale sunt foarte subțiri și tăioase, fig. 79/15. Dimensiuni: microlitică, L. 1,5 cm, l. 1,4 cm. Așchia are aspect translucid. Una din laturi are retușe fine, fig. 79/16. Dimensiuni: L. 1,4 cm, l. 1 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 83 - 1,50 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Brațul stâng era puțin arcuit din cot, palma băgată sub bazin. Orientare: vest-est. Inventar. Între genunchi, am găsit o lamă-vârf de silex, de culoare gălbuie cu urme de patină. Pe partea dorsală are mai multe nervuri longitudinale. Pe ambele laturi, inclusiv vârful, are retușe, fig. 79/17. Dimensiuni: L. 4,3 cm, l. la bază 1,8 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 84 - 1,70 m

Schelet de matur voinic în poziția chirchită, culcat pe partea dreaptă. Picioarele din genunchi erau foarte strânse, aduse în dreptul abdomenului. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, fig. 75. Inventar: lângă cotul brațului drept se aflau o piatră discoidală și o lamă de silex. Piatra discoidală cu rol, probabil, de lustruitor; este lucrată dintr-o rocă dură, de culoare gălbui-cafenie. Are forma de disc cu ambele suprafețe convexe, marginea ca și suprafața sunt perfect șlefuite, fig. 84/10. Dimensiuni: d. 4,9 x 5,2 cm, grosimea maximă în partea centrală 2,7 cm. Lama de silex are culoarea gălbuie, prevăzută cu două nervuri longitudinale, marginile paralele, cu retușe fine, continuu dorsale. Ambele capete prezintă spărturi vechi, oblice, fig. 79/18. Dimensiuni: L. 4,5 cm, l. max. 1,2 cm.

Mormântul 85 - 1,05 m

Schelet de copil în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele așezate pe lângă corp. Orientarea: vest-est. Oasele scheletului, ca și pământul din jurul lor aveau un strat gros de ocru roșu. Nu avea inventar funerar.

Mormântul 86 - 1,35m

Matur voinic, în poziție întinsă, cu brațele pe lângă corp. Orientarea: capul la sud-vest, picioarele la nord-est, fig. 75. Inventarul funerar al acestui mormânt a fost mai bogat. De-a lungul oaselor picioarelor s-au descoperit 15 năsturași discoidali lucrați din "Spondylus". În afară de aceștia, s-au găsit și câteva mărgelce

tot din "Spondylus", în formă de butoiăș. Pe bazin, era o cataramă discoidală confecționată din alabastru. În regiunea gâtului a fost găsit un colier format din 72 de mărgelile de Spondylus și de piatră (în formă de șaibe); lângă cotul brațului drept se afla o așchie de silex. Atât pe oase cât și pe pământul pe care zăcea scheletul, era presărat un strat gros de ocru roșu. Fragmentul de lamă de silex este de culoare gălbuie, cu pigmenți albicioși și are aspectul mat. Partea dorsală are două nervuri longitudinale; una din laturi nu are rețușe, dar este foarte tăioasă, cealaltă latură are rețușe ventro-dorsale. La unul din capete are o scobitură rețușată, fig. 79/19. Dimensiuni: L. 3,1 cm, l. 1,8 cm. Catarama de alabastru are culoarea alb-gălbuie. Este foarte îngrijit lucrată, are forma discoidală, cu orificiu central. Una din suprafețe este plată, cealaltă tronconică. Întreaga suprafață a piesei este bine șlefuită, fig. 85/1. Dimensiuni: d. total 5,7 cm, d. orificiului central 2 cm, grosimea maximă 0,9 cm, g. la margine 0,5 cm. Colierul format din 72 de mărgelile de tipuri diferite: unele au forma de năsturași cu orificiu subcutant; aceștia au diametrul de 1,3 cm. Restul mărgelilor au forma de butoiăș, cu șaibe de piatră la capete. Aceste șaibe-rondele au culoarea verzuie, brună sau cenușie, fig. 86/1.

Mormântul 87 - 1,60 m

Schelet de copil, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Craniul era înclinat spre dreapta. Orientare: capul la vest, picioarele spre est, privirea la sud. Inventar. În zona gâtului s-au descoperit trei mărgelile Spondylus cu șase bucșe-rondele de piatră. Oasele scheletului și pământul din jurul lor aveau urme groase de ocru roșu.

Mormântul 88 - 1,65 m

A fost descoperit la marginea terasei, în râpa cărămidăriei nr. 2. Cea mai mare parte a oaselor scheletului au fost deranjate, unele s-au găsit prăbușite în râpă. Scheletul aparținea unui adult, așezat în poziția întinsă. Orientare: vest-est. Inventar. Partea superioară a scheletului era bine păstrată. În jurul gâtului s-au găsit cinci valve de scoica Cardium, trei mărgelile de Spondylus și patru rondoale de piatră, cu rol de bucșe. Lângă femurul piciorului se afla o lamă de silex de culoare gălbuie. Laturile lungi ale lamei sunt paralele, prevăzute cu rețușe fine, abrupte și continue. În secțiune are profilul triunghiular, fig. 79/20. Dimensiuni: L. 4,3 cm, l. 1,4 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 89 - 1,60 m

Schelet de copil în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Parțial deranjat. Orientare: capul la vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 90 - 1,70 m

Apartine unui copil, cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă clavicula stângă s-a descoperit un colier de mărgel Spondylus de formă tubulară.

Mormântul 91 - 1,62 m

Matur cu scheletul culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Oasele erau acoperite cu ocră roșu. Fără inventar.

Mormântul 92 - 1,40 m

Matur voinic, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Oasele aveau pe ele mult ocră. Fără inventar.

Mormântul 93 - 2 m

Schelet de copil așezat întins pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul la est, picioarele la vest. Inventar: lângă palma brațului drept s-a găsit un gratoir de silex. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu ocră roșu. Gratoirul este lucrat pe o lamă de silex de culoare gălbui-alburie. Lama are retușe fine marginale. Gratoirul propriu-zis are forma puțin convexă, cu retușe relativ abrupte, fig. 79/21. Dimensiuni: L. 2,2 cm, l. 1,6 cm, g. maximă 0,4 cm.

Mormântul 94 - 2 m

Matur cu scheletul întins, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Oasele prost conservate. Inventar. În jurul gâtului s-a găsit un colier format din opt mărgel de Spondylus și zece rondele-șaibe de piatră. Oasele scheletului, îndeosebi craniul, erau acoperite de un strat gros de ocră roșu.

Mormântul 95 - 2,05 m

Schelet de copil așezat întins pe spate, cu brațele pe lângă corp. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul spre vest, picioarele la est, privirea către nord, fig. 75. Craniul și pământul din jurul lui erau acoperite cu mult ocră roșu. Inventar: în zona gâtului s-a găsit un colier format din 15 mărgel de Spondylus și Cardium și un pandativ de marmură perforat la un capăt. În dreptul abdomenului se afla o cataramă de os, de formă inelară, iar la brațul stâng s-a descoperit o jumătate dintr-o brățară de os. Mărgelile de Spondylus au forma de butoiș cu lungimea de 0,5 - 1,5 cm. Lungimea este aceeași cu diametrul lor, fig. 86/3. Mărgelile discoidale de Spondylus cu orificiu subcutant au diametrul între 1,2 - 1,6 cm. Valvele de Cardium perforat erau folosite ca mărgel fie ca șirag singular, fie în combinație cu alte tipuri de mărgel. Pandantivul este lucrat din marmură de

culoare alb-gălbuie, cu o mică pată cenușie. Din vechiul pandativ s-a păstrat o jumătate și a fost refăcut, auăugându-i-se un nou orificiu. Așa cum arată acum, piesa seamănă cu un cap de porumbel, fig. 85/1 i. Dimensiuni: Î. 2,3 cm, l. maximă 1,7 cm, g. 0,6 cm, d. orificiului 0,5 cm.

Brățara este lucrată dintr-un os foarte dur, are culoarea maroniu închis. Se păstrează mai bine de jumătate și are forma circulară, cu profil semioval. Suprafața exterioară este ușor bombată, cea interioară, dreaptă. Marginile sunt rotunjite, iar pe suprafața exterioară are o linie fin incizată, longitudinală, fig. 85/8. Dimensiuni: d. 5,4 cm, d. interior 4,5 cm, l. 1 cm, g. 0,5 cm. Catarama lucrată din os de animal are culoarea gălbuie, cu pete de culoare cenușiu-deschis. Este bine lustruită. Are forma inelară cu marginile rotunjite și ambele suprafețe drepte, fig. 84/9. Dimensiuni: L. total de 3,3 cm, d. orificiului 2,7 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 96 - 2,20 m

Se afla la dreapta lui M. 95, cu 15 cm mai jos, fundul gropii fiind săpat în lutul galben. Mormântul conținea scheletul unui copil culcat pe spate, brațele pe lângă corp și cu capul înclinat spre stânga. Orientare: capul spre vest, picioarele spre vest, privirea spre nord. Inventar: lângă cotul brațului drept s-au găsit șase mărgele-rondele lucrate din rocă micacee verzuie și una bitronconică din Spondylus.

Mormântul 97 - 2m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp; oasele erau prost conservate. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Inventar. În zona gâtului s-au găsit două mărgele de Spondylus și patru rondoale-șaibe de piatră. Lângă umărul drept se afla o așchie de silex de culoare gălbui-cafenie, cu aspect mat. Laturile lungi sunt tăioase și fără retușe, fig. 79/22. Dimensiuni: L. 3 cm, l. maximă 1,2 cm, gr. 0,3 cm.

Mormântul 98 - 2,15 m

Schelet de copil în poziția întinsă, cu brațele așezate de-a lungul corpului. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul la vest, picioarele la est, privirea spre sud. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu ocră roșu granulat. Fără inventar.

Mormântul 99 - 1,60 m

Matur cu scheletul întins, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Oasele bine conservate și acoperite în întregime cu ocră roșu. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Inventar. Pe bazin a fost găsită o singură mărgică de Spondylus.

Mormântul 100 - 2,05 m

Se afla în colțul de sud-est al S. XVI și la 40 cm spre sud-vest de M. 93. M. 100, conținea scheletul unui matur voinic în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre sud-est, picioarele la nord-vest. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu o mare cantitate de ocru roșu. Pe schelet era depusă o cantitate mai mare de ocru, de la bazin spre etichetele picioarelor. Inventar. În palma brațului drept avea un toporaș de piatră, plat, de formă trapezoidală. Este cioplit dintr-o rocă dură, de culoare cafenie, cu pigmenți alb-gălbui. Are tășul convex și foarte ascuțit. Ceafa este dreaptă, colțurile rotunjite, iar părțile laterale sunt ușor curbate. Suprafețele mari sunt drepte și foarte bine șlefuite. Piesa nu prezintă nici o urmă de uzură, fig. 82/7. Dimensiuni: L. 6 cm, l. tășului 4 cm, l. la ceafă 2,3 cm, g. 1,7 cm.

Mormântul 101 - 2,05 m

Schelet de copil culcat pe spate, cu brațele pe lângă corp. Orientare: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est. Oasele erau acoperite cu un strat gros de ocru. Nu exista inventar funerar.

Mormântul 102 - 2 m

Matur în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului. Brațul drept era ușor îndoit din cot atât cât să poată fi așezat pe bazin. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Inventar. Lângă bazin s-a găsit o lamă de silex fragmentară de culoare gălbui-cenușie, cu pigmenți gălbui. Este prevăzută cu o nervură longitudinală. Marginile, lipsite de rețușe, sunt foarte tăioase, fig. 79/23. Dimensiuni: L. 3 cm, l. maximă 1,2 cm, gr. 0,3 cm.

Mormântul 103 - 1,60 m

Se afla sub M. 82. Schelet de copil în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele scheletului păstrau urme superficiale de ocru roșu. Inventar. Lângă genunchiul stâng s-a găsit un gratoir de silex pe lamă. Are culoarea gălbui-cafenie cu pigmenți albicioși. Pe partea dorsală are două nervuri longitudinale. Laturile lamei nu au rețușe, dar sunt tăioase. Partea activă a gratoirului este ușor curbată, cu rețușe mari, abrupte, fig. 79/24. Dimensiuni: L. 3,6 cm, l. 2,3 cm, gr. 0,7 cm.

Mormântul 104 - 1,50 m

Scheletul era ușor deranjat și aparținea unui copil. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre sud-vest, picioarele la nord-est, privirea spre nord-vest. Inventar. Pe laba piciorului drept s-a găsit o lamă fragmentară de silex gălbui, de formă aproximativ trapezoidală. Are două nervuri

paralele longitudinale, retușe marginale fine. Silexul are un aspect sticlos, fig. 79/25. Dimensiuni: L. 2,5 cm, l. max. 1,7 cm, g. 0,4 cm.

Mormântul 105 - 2,10 m

Scheletul mormântului era cu 60 cm mai jos de cel precedent. Aparține unui matur, poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Picioarele erau din genunchi ridicate la verticală, căzute spre stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Fără inventar.

Mormântul 106 - 1,60 m

Schelet de copil, culcat pe spate, cu brațele pe lângă corp. Orientare: capul către est, picioarele la vest. Oasele scheletului erau acoperite cu mult ocru. Inventar. În regiunea gâtului s-au găsit patru mărgelile bitronconice din Spondylus. Lângă bărbie se afla un fragment dintr-o lamă de silex de culoare cafeniu-gălbuie, cu aspect mat. Lama este foarte subțire și are pe ambele laturi retușe foarte fine, fig. 79/26. Dimensiuni: L. 1,7 cm, l. 1,5 cm, gr. 0,3 cm.

Mormântul 107 - 1,60 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă; brațul drept este întins pe lângă corp, stângul este pus pe bazin și partea superioară a femurului drept. Cu excepția craniului, restul oaselor sunt bine păstrate. Orientare: capul spre sud-vest, picioarele la nord-est. Craniul și bazinul erau acoperite cu mult ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 108 - 1,50 m

Schelet de copil așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu un strat gros de ocru roșu. Inventar. Lângă umărul drept s-au găsit mai mulți cărbuni de lemn. În regiunea gâtului au fost descoperite trei mărgelile bitronconice din Spondylus.

Mormântul 109 - 1,50 m.

La distanța de 0,50 m spre nord de craniul lui M. 106 s-a descoperit un schelet de copil în poziția întinsă cu brațele de-a lungul corpului. Orientare: capul era spre est, picioarele la vest. Oasele scheletului erau prost păstrate. Fără inventar.

Mormântul 110 - 0,80 m.

Groapa mormântului avea contur clar dreptunghiular, cu colțurile rotunjite. Groapa avea lungimea de 1,50 m și 0,55 m lățime. Pe fundul gropii se afla un schelet de copil așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Oasele craniului

erau mai prost păstrate, fig. 75. Fundul gropii scheletului era presărat cu un strat gros de ocră roșu. Orientare: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est. Inventar. În zona gâtului s-au găsit trei mărgelile bitronconice din Spondylus, iar lângă umărul brațului drept, un vas de lut. Acesta este modelat îngrijit din pastă ce are în compoziție cioburi pisate. În spărtură are culoarea cenușiu-brună, iar suprafața exterioară este acoperită cu un strat foarte fin de slip lustruit de culoare brună, cu pete gălbui. Vasul are o formă globular-aplatizată, gâtul drept, aproape cilindric, buza spartă. Are fund stil "umbo". O parte din corp lipsește, fiind reconstituit. Decorul este realizat cu ajutorul inciziei și impresiunilor. La baza gâtului este ornamentat cu un șir orizontal de mici cerculețe imprimate; sub ele, pe umăr, s-a executat, mai brut, o bandă cu trei linii paralele orizontale, incizate. De la această bandă s-a incizat un șir continuu de triunghiuri cu vârful în sus, umplute cu hașuri oblice (înclinate spre stânga), fig. 96/6. Dimensiuni: Î. 8 cm, d.g. 7,1 cm, d. maxim 11,4 cm, d.f. 3,2 cm.

Mormântul 111 - 1,70 m

Schelet de copil în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Oasele erau răvășite. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu ocră roșu, granulat. Fără inventar.

Mormântul 112 - 1,60 m

Matur cu scheletul așezat întins pe spate, brațele pe lângă corp. Oasele părții superioare a corpului erau puțin deranjate, probabil de rozătoare. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Scheletul era ușor înclinat spre dreapta. Inventar: în jurul gâtului s-au găsit 46 de mărgelile de Spondylus, iar lângă tâmpla stângă era așezată o lamă de silex. Mărgelile din colier sunt de dimensiuni și forme diferite: tubulare, bitronconice, de butoiaș, etc. Unele au la capete șaibe de piatră. Lamă microlitică de silex cafeniu ce păstrează la partea superioară cortexul. Către vârf, lama are un profil curbat. Laturile lungi sunt foarte tăioase și lipsite de retușe, fig. 79/27. Dimensiuni: L. 3 cm, l. 1 cm, g. 0,3 cm.

Mormântul 113 - 2 m

Schelet de matur în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Craniul și oasele picioarelor erau acoperite cu un strat gros de ocră roșu. Inventar: sub bărbie erau cinci mărgelile de Spondylus și patru bucșe de piatră de culoare cenușie, iar lângă bazin (în dreapta acestuia), era o lamă fragmentară de silex, cu aspect de așchie, de culoare gălbui-cafenie, cu pete de culoare gălbui-deschis. Lama are o nervură longitudinală, latura lungă este tăioasă, fig. 79/28. Dimensiuni: L. 3,6 cm, l. 1,2 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 114 - 1,65 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele întinse pe lângă corp. Unele oase de pe partea dreaptă a scheletului au fost parțial deranjate de groapa M. 113. Orientare: capul către est, picioarele la vest. Oasele păstrau urme de ocră roșu. Fără inventar.

Mormântul 115 - 2 m

Matur voinic, scheletul întins pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Fără inventar.

Mormântul 116 - 1,70 m

Copil cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Oasele craniului sunt în bună parte sparte. Craniul și pământul din jurul lor erau acoperite cu ocră. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă clavicula stângă s-a găsit o așchie de silex de culoare cenușie, cu aspect mat. Forma este aproximativ semicirculară, cu laturile tăioase și neretușate, fig. 79/29. Dimensiuni: L. 2,4 cm, l. max. 1,4 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 117 - 1,70 m

Matur întins pe spate, brațele pe lângă corp; capul era ușor înclinat spre stânga. Ambele palme erau puțin bătute sub bazin. Capul era îndreptat spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă cotul brațului drept a fost găsită o așchie de silex, iar în partea dreaptă a bazinului se afla o daltă de piatră. Piesa de silex este în realitate un fragment dintr-o lamă microlitică, de culoare cafeniu-alburie, translucidă. Pe partea dorsală păstrează o parte din cortex. Marginile sunt foarte tăioase, iar bulbul de percuție este proeminent. Profilul arată că lama este ușor curbată, fig. 79/29. Dimensiuni: L. 2,6 cm, l. 1,1 cm, g. 0,4 cm. Dalta este cioplită dintr-o gresie cenușiu-gălbuie. Are forma trapezoidală, cu ambele suprafețe plane. Tăișul este curbat, bine ascuțit, realizat prin tocirea ambelor suprafețe. Ceafa este ușor rotunjită, fig. 82/11. Dimensiuni: L. 8,7 cm, l. maximă 2,5 cm, grosimea 1,5 cm.

Mormântul 118 - 1,70 m

Schelet de matur așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Orientare: capul îndreptat spre vest, picioarele la est, privirea către sud. Inventar: în zona gâtului s-au găsit șase mărgelile în formă de butoiăș, lucrate din *Spondylus* și opt rondele-șaibe din piatră cenușie.

Mormântul 119 - 1,50 m

Scheletul acestui mormânt suprapunea parțial pe cel precedent, fiind cu 10 cm mai sus. Aparținea unui matur, așezat tot întins pe spate, cu brațele pe lângă

corp. Orientarea: capul la nord, picioarele la sud. Inventar. În partea dreaptă a bazinului s-a descoperit un gratoir lucrat pe lamă de silex de culoare cenușie, translucid. Lama este prevăzută pe laturile lungi cu retușe abrupte, fine. Partea activă a gratoirului este curbată și este prevăzută cu retușe fine. Lama are o nervură longitudinală și secțiune triunghiulară, fig. 79/30. Dimensiuni: L. 3,8 cm, l. 1,7 cm, g. 0,7 cm.

Mormântul 120 - 2,10 m

Matur voinic în poziția întinsă, culcat pe spate, mâinile așezate pe lângă corp. Capul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est și privirea la nord. Inventar: pe stern s-a găsit o mărgică-butoiaș de Spondylus. Oasele păstrau pe ele urme de ocră roșu.

Mormântul 121 - 2 m

Copil, cu scheletul în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului, capul înclinat spre stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea la sud. Fără inventar.

Mormântul 122 - 2,05 m

Schelet de copil culcat pe spate și întins, brațele de-a lungul corpului. Capul înclinat spre stânga. Orientare: est-vest, privirea la sud. Fără inventar.

Mormântul 123 - 1,65 m

Matur voinic, cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul îndreptat spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă genunchiul piciorului drept a fost găsită o piatră de formă discoidală, bine șlefuită, fig. 88/10. În zona toracelui s-au găsit trei semințe de grâu carbonizate, două mărgele de Spondylus în formă de butoiaș și patru runde-șaipe lucrate din piatră cenușie, fig. 88/6.

Mormântul 124 - 1,85 m

Mormântul a fost descoperit în marginea de est a râpei cărămidăriei 2. Partea superioară a scheletului până la bazin s-a prăbușit, păstrându-se numai bazinul și oasele picioarelor. După dimensiunile oaselor păstrate, scheletul a aparținut unui matur așezat în poziția întinsă. Capul a fost orientat spre est, picioarele la vest. Inventar. În zona bazinului a fost descoperit un năsturaș rotund cu găuri subcutante lucrat din Spondylus. Piesa avea diametrul de 1 cm și era acoperită cu ocră roșu. Nu se poate ști dacă au existat piese de inventar distruse, în partea superioară a scheletului.

Mormântul 125 - 1,50 m

Situat tot în zona râpei, scheletului îi lipsește doar craniul; aparținea unui copil așezat în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Pe oase și pe pământul din jur s-au păstrat urmele de ocru roșu. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Inventar: pe osul stern s-au găsit trei mărgelile de Spondylus de formă tubulară, lungi de 2,1 cm.

Mormântul 126 - 1,50 m

Întocmai ca mormântul de mai sus și acestuia îi lipsește capul, prăbușit în râpă. Schelet de matur în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele ca și pământul din jur erau acoperite cu un strat gros de ocru. Inventar: la capătul inferior al sternului s-a găsit o lamă de silex fragmentară, de culoare cafeniu deschis, cu luciu mai pronunțat pe partea dorsală. Lama are nervură mediană și secțiune triunghiulară. Retușe abrupte continue, marginale. Ambele capete ale lamei sunt sparte din perioada veche, fig. 79/34. Dimensiuni: L. 3,7 cm, l. 2 cm, g. 0,4 cm.

Mormântul 127 - 2,10 m

Matur întins, culcat pe spate, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientare: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, privirea la sud. Inventar: lângă brațul stâng s-a găsit un fragment dintr-o lamă de silex de culoare gălbuie cu pigmenți albicioși. Lama are pe partea dorsală nervuri, secțiune trapezoidală și laturi tăioase, fără retușe, fig. 79/39. Dimensiuni: L. 3,9 cm, l. 1,3 cm, g. 0,7 cm.

Mormântul 128 - 2,05 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Capul este îndreptat spre sud, picioarele la vest, privirea la vest. Pe oase se păstra ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 129 - 2,10 m

Conținea un schelet de copil, în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul spre sud, picioarele la nord, privirea la vest. Oasele aveau urme de ocru. Fără inventar.

Mormântul 130 - 2,15 m

Aparținea tot unui copil aflat în poziția chircită, cu brațele îndoite din coate, palmele aduse în dreptul feței. Scheletul era culcat pe dreapta. Orientare: capul la vest, picioarele la est, privirea spre sud. Nu avea inventar funerar.

Mormântul 131 - 2,25 m

Schelet de copil așezat întins pe spate, brațele de-a lungul corpului. Oasele scheletului erau prost conservate, dar erau acoperite cu ocră roșu. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Inventar. În regiunea gâtului s-au găsit două mărgelile de *Spondylus* în formă de butoiaș și patru șaibe (bucșe) de piatră de culoare cenușie.

Mormântul 132 - 2,20 m

Din schelet nu s-a găsit decât craniul care aparținea unui matur. Capul era culcat pe partea dreaptă și îngropat singur. Era orientat cu occipitalul spre nord-est, privirea către sud-vest. Fără poziție și inventar.

Mormântul 133 - 1,05 m

Schelet de matur cu oasele foarte bine conservate și așezat în poziția întinsă cu brațele pe lângă corp. Capul era orientat la sud-est, picioarele spre nord-vest. Fără inventar.

Mormântul 134 - 2,16 m

Matur voinic cu scheletul întins, brațul stâng pe lângă corp, dreptul era îndoit din cot și cu palma așezată pe bazin. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Oasele scheletului erau în totalitate acoperite cu ocră roșu, fig. 76. Inventar: în regiunea gâtului au fost găsite zece mărgelile în formă de butoiaș, lucrate din *Spondylus* și o sută de runde mai late, lucrate din piatră de culoare cenușie și verzuie, fig. 86/4.

Mormântul 135 - 2,25 m

Schelet de copil așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, cu brațele întinse pe lângă corp. Capul era foarte puțin înclinat spre stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Inventar. În dreapta abdomenului s-au găsit două lame de silex și o cataramă de os. Una din lame are culoarea alburiu-cenușie cu pigmenți de culoare mai închisă. În partea superioară se păstrează bulbul de percuție, partea inferioară este ruptă. Este prevăzută cu o nervură mediană, laturile tăioase, fig. 39/32. Dimensiuni: L. 4 cm, l. max. 1,8 cm. În secțiune are profilul triunghiular. A doua piesă de silex are culoarea cafenie, cu pete mai deschise. Are ambele capete sparte din vechime. Este prevăzută cu o nervură mediană, laturile foarte tăioase, profilul triunghiular, fig. 79/3. Dimensiuni: L. 2,5 cm, l. 1 cm. Catarama era lucrată din os de animal, având forma inelară; este prost conservată. Dimensiuni: d. total 3,1 cm, l. 0,5 cm, g. 0,3 cm.

Mormântul 136 - 2,20 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, culcat pe spate, capul înclinat la dreapta. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea la nord. Oasele craniului păstrau urme de ocră roșu. Fără inventar.

Mormântul 137 - 1,80 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul era ușor înclinat spre dreapta. Orientare: capul la est, picioarele la vest, privirea către sud. Fără inventar.

Mormântul 138 - 1,75 m

Se afla chiar lângă râpa cărămidăriei în care s-a păstrat jumătatea superioară a scheletului până la bazin. A aparținut unui matur așezat în poziția întinsă, cu capul orientat la est, picioarele la vest. Inventar: lângă bazin s-a găsit un gratoir de silex de culoare alburie cu pete gălbui. Piesa are o nervură mediană dorsală, cu ambele laturi cu aspect tăios și fără rețușe. Partea activă a gratoirului este puțin convexă, cu rețușe abrupte. Secțiunea lamei este triunghiulară, fig. 79/35. Dimensiuni: L. 3 cm, l. maximă 2 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 139 - 1,55 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre nord-est, picioarele la sud-vest. Oasele erau bine conservate. Fără inventar.

Mormântul 140 - 1,10 m

Schelet de copil așezat întins pe spate, brațele de-a lungul corpului. Capul era orientat spre est, picioarele la vest. Pe craniu se păstrau urme de ocră roșu. Inventar: lângă palma brațului stâng s-a găsit un fragment de lamă de silex de culoare gălbui-cafenie cu aspect mat. Pe partea dorsală are mai multe nervuri longitudinale. Nu are rețușe, fig. 81/13. Dimensiuni: lungimea 2,3 cm.

Mormântul 141 - 1,60 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Partea superioară a scheletului a fost ușor deranjată de o groapă recentă. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Lângă labele picioarelor se aflau câțiva bulgărași de ocră roșu. Inventar. Pe torace și bazin s-au descoperit douăzeci și unu de năsturași cu găuri subcutante. Diametrul lor era de 1-1,3 cm, fig. 87/5.

Mormântul 142 - 1,80 m

Fundul gropii acestui mormânt era cu 20 cm mai jos decât precedentul, dar fără a-l deranja pe primul. Scheletul aparținea unui matur întins pe spate, capul înclinat spre stânga și brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea către nord. Fundul gropii era acoperit cu un strat gros de ocru roșu. Inventar. Lângă palma brațului drept se afla o daltă de piatră puțin dură (gresie) de culoare cafenie. Forma: trapezoidală, cu ambele fețe plane, tăișul curbat. Dalta este bine șlefuită, cu muchiile drepte, iar ceafa terminată în unghi, fig. 82/9. Dimensiuni: L. 6 cm, l. la tăiș 4 cm, gr. 0,9 cm.

Mormântul 143 - 1,50 m

Matur în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp, iar capul înclinat spre dreapta. Oasele craniului erau distruse de o groapă modernă; pe acestea și pe pământul din jur fusese presărat un strat gros de ocru roșu granulat. Fără inventar funerar.

Mormântul 144 - 1,55 m

Era situat la distanța de 2 m spre vest de râpa cărămidăriei nr. 2. Avea groapa de formă ovală conținând un schelet de copil, în poziția chirchită, culcat pe partea stângă, cu palmele bătute sub cap, fig. 76. Orientarea: capul îndreptat spre vest, picioarele la est, privirea către nord. Inventar: în spatele occipitalului a fost descoperit un vas ceramic iar lângă umărul stâng se aflau două așchii de silix. Vasul este modelat din pastă comună, cu ambele suprafețe acoperite cu slip fin lustruit numai în jurul buzei. La exterior are culoarea gălbui-cenușie, în interior cenușiu-brună. Forma: pahar cu corpul înalt, bitronconic, aproape cilindric, umărul rotunjit, buza ușor evazată, fundul drept, acoperit și el cu slip. Gâtul înalt măsoară ceva mai mult de jumătate din înălțimea vasului. Decorul: gâtul este ornamentat cu linii orizontale ce delimitează un spațiu umplut cu unghiuri în zig-zag; totul este realizat cu ajutorul șnurului răscuit imprimat în pastă. Umărul este decorat cu un șir de "virgule" înclinate spre dreapta, puternic incizate. Partea inferioară a vasului între umăr și fund este acoperită cu un strat de lut ce imită barbotina, pe care s-au tras vârci oblice, fig. 90/5; 96/5. Dimensiuni: Î. 15 cm, Î. gâtului 7,4 cm, d.gurii 12 cm, d. fundului 8,5 cm.

Așchiile microlitice au culoarea gălbui-cafenie. Piesa de dimensiuni mai mici are forma aproape rotundă și este prevăzută pe una din fețe cu nervuri neordonate. Dimensiuni: 1,5 x 1,2 cm, g. 0,3 cm. Al doilea exemplar este prevăzut cu nervuri bifaciale; laturile lungi sunt foarte tăioase, pe una observându-se rețușe foarte fine, fig. 81/21, 22. Dimensiuni: 1,5 x 1,2 cm, g. 0,4 cm.

Mormântul 145 - 1,30 m

Matur cu scheletul în poziția chircită, culcat pe partea stângă. Brațele erau îndoite mult din coate, palmele aduse în dreptul feței. Oasele picioarelor erau deasemenea puternic îndoite din genunchi. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea la sud, fig. 77. Lungimea scheletului în poziția strânsă era de 1,30 m. Inventar. În zona dintre bazin și calcaneul piciorului drept, se afla un vas de lut, iar pe bazin a fost găsită o cataramă de marmură. Vasul este modelat din pastă comună dar foarte compactă. Ambele suprafețe sunt acoperite cu un strat superficial de slip nelustruit, de culoare gălbuie cu nuanțe cenușii la exterior și cenușiu închis, în interior. Forma: strachină tronconică cu corp bombat și buza trasă puțin spre interior. Fundul este albiat spre interior (în partea centrală). Nu este ornamentat, fig. 90/1. Dimensiuni: Î. 13,6 cm, d.g. 14 cm, d.f. 7,7 cm, lățimea buzei este de 0,6 cm.

Catarama de marmură de bună calitate, de culoare albă, ușor gălbuie. Are forma discoidală cu un orificiu central de la care pornește un mic tub cilindric vertical. Baza discului este dreaptă, iar suprafața superioară este puțin conică. Pe marginea discului s-a făcut un orificiu tronconic, fig. 84/5. Dimensiuni: Î. totală 2 cm, d. discului 5,6 cm, d. orificiului 2 cm.

Mormântul 146 - 1,40 m

Ca la toate mormintele cu schelete chircite și la acesta, groapa are forma ovală. Pe fundul gropii se afla un schelet de matur în poziția chircită, culcat pe partea dreaptă. Brațele erau îndoite din coate, palmele aduse în dreptul feței, iar oasele picioarelor sunt strânse bine, genunchii fiind aduși în dreptul pieptului. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea către nord-vest. Pe craniu și pe oasele picioarelor se mai observau urme de ocră roșu, fig. 76. Fără inventar.

Mormântul 147 - 1,95 m

Schelet de matur, lung de 1,80 m, cu oasele bine conservate, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Orientare: capul la sud, picioarele la nord, privirea spre sud. Pe craniu era depusă o mare cantitate de ocră roșu, pe restul scheletului stratul de ocră era superficial. Fără inventar.

Mormântul 148 - 2,05 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, căruia îi lipsesc oasele picioarelor de la genunchi până la labele picioarelor, fiind prăbușite în râpa cărămidăriei nr. 2. Brațul stâng era întins pe lângă corp, iar dreptul îndoit din cot avea palma băgată sub bazin. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul spre est, picioarele la vest, privirea către sud. Fundul gropii avea un strat gros de ocră. Fără inventar.

Mormântul 149 - 1,70 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, culcat pe spate; brațul stâng era întins pe lângă corp, dreptul îndoit din cot, avea palma băgată sub bazin. Craniul și labele picioarelor lipseau fiind distruse de două gropi moderne. Orientarea: est-vest. Pe bazin se păstrau urme de ocră roșu. Fără inventar.

Mormântul 150 - 1,70 m

Aflându-se la numai 10 cm mai spre sud de M. 149 și la aceeași adâncime, poziție și orientare ca și scheletul aflat în mormântul anterior, este foarte probabil ca cele două schelete să facă parte dintr-un mormânt dublu. Nici acest schelet nu era însoțit de inventar funerar.

Mormântul 151 - 1,60 m

Schelet de copil în poziția întinsă, culcat pe spate, cu brațele de-a lungul corpului; capul era înclinat spre dreapta. Partea inferioară a scheletului era deranjată de o groapă modernă. Orientare: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est, privirea către sud. Inventar: în regiunea gâtului s-au găsit șapte mărgelile în formă de butoiaș lucrate din Spondylus și două buche-șaiube din piatră cenușie.

Mormântul 152 - 2 m

Apartine unui copil cu scheletul culcat pe spate, în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Oasele picioarelor au fost deranjate de o groapă modernă. Orientare: capul la vest, picioarele la est; capul fiind înclinat spre stânga, avea privirea către nord. Craniul era acoperit cu ocră roșu. Fără inventar.

Mormântul 153 - 2,40 m

S-a descoperit chiar în marginea terasei, în râpa cărămidăriei, din care cauză oasele picioarelor de la genunchi în jos, erau căzute. Scheletul apare ca fiind al unui matur, în poziție întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Orientare: capul spre nord-vest, picioarele la sud-est. Inventar: în jurul gâtului se aflau unsprezece mărgelile de piatră de formă bitronconică, bine șlefuite. Toate au culoarea cenușiu-închis; lungimea variază între 0,5 -0,7 cm.

Mormântul 154 - 2 m

Situație similară cu a mormântului 132. Nu s-a găsit decât craniul, culcat pe partea stângă. Fără inventar funerar.

Mormântul 155 - 2,10 m

Schelet de matur în poziție întinsă, culcat pe spate, brațele întinse, lipite de bazin. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul spre vest, picioarele la est,

privirea către nord. Inventar: În zona gâtului s-a găsit un colier format din 15 mărgelے-butoiaș din Spondylus. Lângă bazin se aflau trei piese fragmentare de silex și o sămânță carbonizată, asemănătoare celei de strugure, fig. 88/7.

Piesele de silex: a) un fragment de lamă de culoare cenușiu-vineție cu puncte albicioase, de formă dreptunghiulară. Pe partea dorsală are două nervuri laterale, iar pe cea ventriculară are retușe fine. Pe una din laturi, lama are o scobitură adâncă, fig. 79/39. Dimensiuni: L. 4,2 cm, l. max. 1,3 cm, g. 0,3 cm. b) așchie de dimensiuni mici din același material de culoare gălbui-cafenie, de formă rectangulară, fig. 79/36. Dimensiuni: L. 0,6 cm, g. 0,2 cm. c) așchie de culoare cenușiu-albăstruie, cu aspect mat, fig. 79/38. Dimensiuni: L. 1,1, cm, l. max. 0,8 cm, g. 0,2 cm.

Mormântul 156 - 1,45 m

Apartine unui copil cu oasele scheletului foarte distruse de o groapă recentă. Poziția - probabil chirchită. Orientare: capul la vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 157 - 1,95 m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientare: capul la nord-est, picioarele la sud-vest, privirea spre sud. Inventar: în zona gâtului s-au descoperit două mărgelے-butoiaș din Spondylus, o valvă de scoică Cardium, iar lângă bazin era o așchie de silex. Lângă craniu au fost găsiți trei bulgărași de ocră roșu. Așchia de silex este de culoare cenușiu deschis-alburie cu nuanțe albăstrui. Are urme de calcinare. Marginile sunt subțiri, cu aspect tăios, fig. 79/40. Dimensiuni: L. 3,2 cm, l. max. 1,8 cm, g. 0,3 cm.

Mormântul 158 - 1,75 m

Matur cu scheletul așezat în poziția întinsă, culcat pe spate. Brațul stâng era întins pe lângă corp, dreptul a fost îndoit din cot, cu palma pe bazin. Orientarea: capul la est, picioarele la vest. Inventar: pe bazin s-a găsit o cataramă din alabastru, la suprafață era acoperită cu o crustă subțire gălbuie. Are forma inelară, cu o suprafață dreaptă, cealaltă îngroșată în jurul orificiului central terminat într-o mică creastă. Marginea exterioară a piesei este mai groasă și rotunjită, fig. 85/2. Dimensiuni: d. total 4,7 cm, d. orificiului 2 cm, grosimea la orificiul central 1,7 cm, g. marginei 0,5 cm.

Mormântul 159 - 1,72 m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Palmele ambelor mâini erau bătute sub bazin. Oasele erau acoperite cu ocră roșu. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Inventar. În partea dreaptă a bazinului s-a descoperit un

gratoir de silex gălbui-cafeniu, cu urme de lustru pe partea dorsală. Piesa are o nervură mediană, retușe marginale continue, foarte fine, fig. 79/41. Dimensiuni: L. 4 cm, l. maximă 2 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 160 - 1,60 m

Matur voinic, cu scheletul lung de 1,90 m, așezat în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Palma brațului drept era băgată sub bazin. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul spre sud-est, picioarele la nord-vest, privirea către sud-vest. În jurul craniului erau presărate bucăți mici de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 161 - 1,60 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul îndreptat spre stânga. Orientare: capul spre vest, picioarele la est, privirea către nord. Inventar: în partea stângă a bazinului s-a găsit o mărgică tubulară de Dentalium, lungă de 2 cm.

Mormântul 162 - 1,60 m

Schelet cu oasele bine conservate, aparținând unui matur voinic. Era întins culcat pe spate, cu brațele pe lângă corp. Capul era orientat spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, fig. 76. Inventar: în palma brațului drept s-a găsit o daltă lucrată din rocă relativ dură, de culoare gălbui-alburie. Are forma trapezoidală, cu muchii drepte, tăișul curbat și suprafețele mari, plate. Piesa este bine șlefuită, fig. 82/8. Dimensiuni: L. 7,5 cm, l. tăișului 4,1 cm, g. 0,9 cm.

Mormântul 163 - 2,25 m

Matur în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Scheletul avea lungimea de 1,70 m. Oasele, în special jumătatea superioară a scheletului, păstrau urme de ocru roșu. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Fără inventar funerar.

Mormântul 164 - 2,30 m

Matur voinic, cu scheletul foarte bine conservat, lung de 1,80 m. Era așezat în poziția întinsă, cu craniul ușor înclinat spre dreapta. Orientare: est-vest, privirea la nord. Craniul, coloana vertebrală și oasele mâinilor aveau pe ele un strat gros de ocru roșu. Inventar: lângă palma brațului drept s-a găsit o lamă de silex și un pisălog de piatră. Lama de silex, microlitică are culoarea alburii-albăstruii. Pe una din laturi are o mică scobitură (encoche), fig. 81/8. Dimensiuni: L. 1,7 cm, l. max. 0,8 cm, g. 0,2 cm. Piesa de piatră - "pisălog", este cioplită dintr-o rocă dură, de culoare brun-verzuie, în interior având culoarea castanie, cu granule fine albicioase. Forma: tronconică, cu buza dreaptă, dar din cauza folosirii este puțin

teșită. Partea superioară a piesei prezintă și ea urme de folosire. Întreaga suprafață este bine șlefuită; în secțiune transversală are forma ovală, fig. 82/13. Dimensiuni: Î. 6,1 cm, d. la buză 4,6 x 3,2 cm.

Mormântul 165 - 2,1 m

Schelet de matur așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, cu brațele de-a lungul corpului, capul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, privirea la sud. Fundul gropii și oasele scheletului erau acoperite de un strat gros de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 166 - 2,10 m

Schelet de copil în poziția chircită, culcat pe partea stângă. Orientarea: capul spre nord, picioarele la sud, privirea către vest. Pe oasele craniului era un strat gros de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 167 - 2,30 m

Matur chircit, culcat pe dreapta. Orientare: vest-est, privirea la sud. Fără inventar.

Mormântul 168 - 2,10 m

Scheletul în poziția întinsă, culcat pe spate, și brațele pe lângă corp, aparținea unui matur. Oasele erau destul de prost conservate. Din schelet s-au păstrat o parte din coaste, bazinul, oasele piciorului și brațului drept. Orientarea: est-nord-vest, picioarele la vest-sud-vest. Inventar: lângă bazin s-a descoperit o așchie de silex care reprezintă un fragment dintr-o piesă mai mare. Are culoarea cafenie: una din suprafețe are aspect sticlos, cealaltă, un aspect mat. În spărtură marginile sunt foarte tăioase. Dimensiuni: L. 4,7 cm, Î. 2,9 cm, g. 0,6 cm, fig. 79/42.

Mormântul 169 - 2,10 m

Matur cu scheletul așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele scheletului erau prost conservate. Fără inventar.

Mormântul 170 - 2,40 m

Schelet de copil în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 171 - 2,30 m

Schelet de matur, așezat întins pe spate, cu brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre nord-est, picioarele la sud-vest. Partea superioară a

scheletului a fost deranjată de o lucrare modernă. Partea inferioară de la bazin era foarte bine conservată. Fără inventar.

Mormântul 172 - 2,10 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, palmele băgate sub bazin. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Atât oasele scheletului, cât și pământul pe care zăceau, păstrau urme de ocru roșu. Inventar. În palma stânga s-a găsit o piesă de silex de culoare gălbuie, puțin translucidă. Piesa a servit ca răzuitor, cu ambele laturi fin retușate, fig. 79/43. Dimensiuni: L. 2,2 cm, l. 1 cm, g. maximă 0,4 cm.

Mormântul 173 - 2,30 m

Schelet de matur voinic, lung de 1,90 m. Poziția întinsă, culcat pe spate; brațul stâng pe lângă corp, dar îndoit din cot și cu palma băgată mult sub bazin. Brațul drept, deși întins, avea palma așezată parțial, tot sub bazin. Craniul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea spre sud. Lângă occipital și pe osul stern s-au găsit cărbuni de lemn. Inventarul funcrar a fost relativ bogat: lângă clavicula dreaptă au fost găsite patru mărgelile de Spondylus, în formă de butoiaș și una de piatră, în formă de rondelă de culoare cenușie. Pe bazin se afla o cataramă discoidală de os. În dreptul oaselor faciale, s-au găsit trei fragmente dintr-un vas ceramic lucrat din pastă comună, cu degresant de cioburi pisate, bucăți mici de calcar și frunze de plante. Cu toate ingredientele din pastă, aceasta este compactă și foarte rezistentă. Ambele suprafețe ale vasului sunt acoperite cu un strat superficial de slip cu aspect mat. Exteriorul vasului are culoarea cărămidie cu pete cenușii-brune, iar în spărtură, culoarea este brun-închis. Forma probabil tronconică, gura largă, gâtul scurt și umărul rotunjit. Fundul este foarte gros și plat. Decorul: buza este crestată adânc, gâtul și partea superioară a corpului sunt ornamentate cu triunghiuri adânc incizate care alternează cu benzi de linii paralele, orizontale. Partea inferioară a vasului este acoperită cu șiruri de linii imprimate, legate între ele, având aspect de zig-zaguri așezate vertical, fig. 97/9. Dimensiuni: Î. aprox. 25 cm, d. gurii 22-24 cm, grosimea peretului la fund 2,2 cm. Catarama este lucrată dintr-un os de animal, de culoare gălbuie cu pete cenușiu-brune. Forma discoidală, cu baza dreaptă, prevăzută cu un orificiu central și o gardină tronconică, relativ înaltă, cu marginea superioară rotunjită. Pe margine are două orificii apropiate și cu diametre inegale. În partea opusă acestor două orificii, are marginea teșită pe o lungime de 2 cm. Ambele suprafețe ale piesei sunt lustruite, fig. 84/1. Dimensiuni: d. maxim 3,8 - 3,9 cm, d. orificiului central 1,6 cm, d. orificiilor marginale 0,3 și 0,4 cm. Î. piesei la gardina orificiului central 0,7 cm, g. la marginea discului 0,3 cm.

Mormântul 174 - 2,40 m

În acest mormânt, nu s-a găsit decât craniul unui matur, aflat între genunchii scheletului din M. 173. Craniul în cauză era așezat în poziția verticală, cu privirea spre est-nord-est. Nu a avut nici un obiect de inventar funerar. Pe oasele faciale se observau urme de ocră roșu.

Mormântul 175 - 2,10 m

Matur voinic cu scheletul așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Capul era înclinat spre stânga: femurul piciorului drept lipsește. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea spre nord. Inventar: lângă umărul stâng s-au găsit două cochilii de melci, câteva bucăți de ocră roșu și o mică cantitate de cărbune de lemn. În jurul gâtului s-au găsit patru mărgele-butoiaș de Spondylus.

Mormântul 176 - 0,35 m

Matur al cărui schelet a fost așezat întins pe spate, brațele întinse pe lângă corp, palmele distanțate în dreptul bazinului. Picioarele erau arcuite din genunchi și se prezentau în formă de paranteză fiind foarte apropiate în zona călcâielor. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Scheletul era bine conservat și avea lungimea de 1,78 m. Inventar: lângă cotul brațului stâng se afla un fragment dintr-un vas ceramic, din pastă comună cu degresant de cioburi pisate. În spărtură are culoarea brună, iar ambele suprafețe sunt acoperite cu slip gălbui, lustruit. Forma: borcan cu umărul puțin proeminent, buza răsfrântă. Pe gât, vasul era ornamentat cu patru linii orizontale, făcute cu șnurul răsucit, puternic imprimat, fig. 98/2.

Mormântul 177 - 0,70 m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp; palma brațului drept era lipită de bazin. Scheletul avea lungimea de 1,58 m. Orientarea: capul spre nord-nord-vest, picioarele la sud-sud-est. Fără inventar.

Mormântul 178 - 0,85 m

Scheletul aparținea unui matur, așezat în poziția chircită, culcat pe dreapta, palmele aduse în dreptul feței. Genunchii erau larg deschiși. Lungimea scheletului chircit, pe diagonală: 1,30 m. Orientarea: capul către vest, picioarele la est, privirea spre sud. Fără inventar.

Mormântul 179 - 2,05 m

Matur cu scheletul întins pe spate, brațele pe lângă corp; lungimea scheletului 1,80 m. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea la nord. Oasele picioarelor erau acoperite cu ocră roșu, iar în jurul craniului, ocrul era depus sub

formă de bulgărași. Inventar: lângă craniu s-a găsit o așchie de silex maronie; piesa avea două nervuri longitudinale. Una din laturi are retușe superficiale, fig. 81/5. Dimensiuni: L. 2,2 cm, l. max. 1,9 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 180 - 2,50 m

Schelet de matur așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Bustul era ușor înclinat spre dreapta. Oasele bine conservate, scheletul având lungimea de 1,70 m. Orientarea: capul la est, picioarele la vest. Fără inventar.

Mormântul 181 - 2,05 m

Matur culcat pe spate, perfect întins, brațele de-a lungul corpului. Lungimea scheletului 1,75 m. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Oasele picioarelor erau acoperite cu mult ocru. Fără inventar.

Mormântul 182 - 2,60 m

Matur în poziția întinsă, culcat pe dreapta. Oasele picioarelor sunt distanțate din bazin până la călcâie. Brațul stâng este depărtat de corp, dreptul este întins pe lângă corp. Orientarea: capul la est, picioarele la vest, privirea spre nord. În jurul capului s-au găsit câțiva bulgărași de ocru roșu, puțin cărbune și un vas de lut. Oasele picioarelor aveau pe ele urme de ocru. Scheletul avea lungimea de 1,85 m. Vasul este modelat din pastă comună acoperit pe partea exterioară - cu excepția fundului - cu un strat superficial de slip nelustruit, de culoare gălbuie. Are forma de vas cu corpul bombat în partea centrală, gâtul scurt-aproape cilindric, fundul plat. Pe linia de maximă rotunjime a corpului, s-au aplicat două tortițe de dimensiuni mici. Este lipsit de decor, fig. 95/2. Dimensiuni: Î. 15 cm, Î. gâtului 3 cm, d.g. 6 cm, d.f. 5,5 cm.

Mormântul 183 - 2,25 m

Matur voinic în poziția întinsă, culcat pe spate, picioarele foarte apropiate. Brațul stâng era întins pe lângă corp, dreptul îndoit din cot, cu palma așezată pe bazin. Capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea la nord. Atât oasele, cât și pământul pe care erau așezate, erau acoperite de un strat gros de ocru roșu. Scheletul avea lungimea de 1,90 m. Inventar: în jurul gâtului s-a găsit un colier format din 75 de mărgelile de *Spondylus* și rondoale din rocă micacee verzuie, precum și o valvă de *Cardium*. Lângă craniu se aflau câteva bucăți mici de cărbune de lemn.

Mormântul 184 - 2,20 m

Schelet de matur din care s-au păstrat puține oase: craniul și câteva fragmente din bazin și femure. Poziția întinsă, capul la est, picioarele la vest, privirea la

sud. Craniul și pământul din jurul lui erau acoperite cu mult ocră roșu granulat. Fără inventar.

Mormântul 185 - 1,50 m

Matur, în poziția întinsă, picioarele foarte apropiate între ele. Brațul drept era ușor arcuit din cot, palma așezată pe bazin. Brațul stâng era întins pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre nord. Lungimea scheletului 1,80 m. Inventar: pe bazin s-a găsit un gratoir fragmentar, lucrat pe lamă. Latura lungă care se păstrează are rețușe mari, întrerupte. Partea activă a gratoirului prezintă spărturi ulterioare, fig. 79/44. Dimensiuni: L. 3,8 cm, l. 1,8 cm.

Mormântul 186 - 2,40 m

Matur voinic, cu oase puternice, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre sud-vest, picioarele la nord-est. Inventar: în palma brațului drept se afla un gratoir pe lamă lucrat din silex cenușiu-translucid. Pe partea dorsală are urme de cortex, iar din zona bulbului de percuție pornesc trei nervuri longitudinale. Partea activă a gratoirului este convexă, prevăzută cu rețușe fine, abrupte. Laturile lungi au și ele rețușe fine, fig. 80/1. Dimensiuni: L. 7,3 cm, d.max. 3,1 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 187 - 2,30 m

Scheletul unui matur, așezat în poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre sud-vest, picioarele la nord-est. Lungimea scheletului 1,75 m. Fără inventar funerar.

Mormântul 188 - 1,90 m

Matur cu scheletul lung de 1,75 m, așezat întins pe spate, cu brațele pe lângă corp și craniul înclinat spre dreapta. Din osatura scheletului lipsește brațul drept. Orientarea: capul la est, picioarele la vest, privirea spre nord. Inventar: în zona gâtului au fost găsite patru valve de scoică Cardium și una în formă de butoiăș, lucrată din Spondylus. Lângă laba piciorului stâng erau doi bulgărași de caolin, fig. 88/9, 10. Oasele picioarelor și ale mâinilor erau acoperite cu ocră roșu.

Mormântul 189 - 1,60 m

Schelet de copil, din care s-au păstrat puține oase: craniul și câteva fragmente din bazin și femure. Poziția întinsă, craniul culcat pe partea stângă, privirea la nord. Craniul și pământul din jurul lui erau acoperite cu mult ocră roșu granulat. Fără inventar.

Mormântul 190 - 2 m

Copil cu scheletul prost conservat, oasele fiind foarte friabile. Poziția: întins, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă craniu s-a găsit o cochilie de melc și o bucată de caolin acoperită cu ocră roșu. Pe stern era o mărgică în formă de butoiaș, lucrată din Spondylus. Pe craniu și în jurul lui, erau presărate granule de ocră roșu.

Mormântul 191 - 2 m

Matur cu scheletul întins pe spate, brațele pe lângă corp. Orientare: capul la vest, picioarele către est. Lungimea scheletului avea 1,80 m, fiind bine conservat. Fără inventar.

Mormântul 192 - 2,30 m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Oasele erau prost conservate. Orientare: capul la vest, picioarele spre est. Inventar: lângă umărul drept era așezat un pisălog-lustruitor lucrat dintr-o piatră dură, granitoidă, de culoare brun-cenușie, cu suprafața șlefuită superficial. Forma: piesa este aproape conică, cu capătul superior ușor rotunjit, păstrând urme de lovire. Baza este puțin bombată, nelustruită, cu aspect poros. În secțiune are forma aproape rectangulară, cu muchii rotunjite, fig. 92/2. Dimensiuni: Î. 8,5 cm, d. la bază 5 cm.

Mormântul 193 - 1,60 m

Copil cu oasele scheletului foarte prost conservate. Era așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu mult ocră roșu. Inventar: în partea dreaptă a craniului s-au găsit mai multe bucăți de cărbune și o lamă de silex gălbui-cenușie, cu aspect mat. Are rețușe marginale continue, foarte abrupte, fig. 80/2. Dimensiuni: L. 4,3 cm, l. maximă 1,5 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 194 - 2,30 m

În general, mormintele cu adâncimea gropii mai mare de 1,90 m, erau săpate în pământul galben; avea pământul de umplutură al gropii foarte bine bătătorit. Mormântul aparținea unui matur așezat întins pe spate, cu brațele pe lângă corp. Palma brațului drept era băgată sub bazin. Lungimea scheletului era de 1,80 m. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Craniul și bazinul, ca și pământul din jurul oaselor, erau acoperite cu un strat subțire de ocră galben. Sub craniu s-au găsit bucăți de cărbune și cenușă. Inventar: în palma brațului drept era un "pisălog" lucrat din rocă dură, de culoare brun-cenușie, cu granule albicioase. Forma: tronconică, cu capătul superior ușor rotunjit, iar baza dreaptă. În secțiune

transversală are forma ovală. Întreaga suprafață a piesei este șlefuită bine, fig. 82/3. Dimensiuni: Î. 8 cm, d. bazei este de 3,5 x 5 cm - deci are formă ovală.

Mormântul 195 - 2 m

Matur voinic, cu oasele scheletului bine conservate, lung de 1,85 m. Poziția întinsă, picioarele apropiate în zona genunchilor, palma brațului drept băgată sub bazin. Capul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, privirea spre nord. Oasele scheletului erau acoperite cu un strat gros de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 196 - 2 m

Schelet de matur, în poziția întinsă culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Capul era îndreptat spre est, picioarele la vest. Inventar: lângă genunchiul piciorului drept s-a găsit o așchie de silex de culoare gălbui-cafenie; pe una din fețe păstrează cortexul. Provenea din desprinderea din nucleu, fig. 80/3. Dimensiuni: L. 4,5 cm, l. 2 cm, g. 0,7 cm.

Mormântul 197 - 1,70 m

Copil cu oasele scheletului prost conservate. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Oasele picioarelor de la genunchi la labe erau acoperite cu ocru roșu. Inventar: lângă genunchiul piciorului drept s-a găsit un gratoir de silex de culoare gălbui-alburie, cu nervură mediană dorsală. Laturile lungi au retușe întrerupte ventro-dorsale. Partea activă a gratoirului este aproape dreaptă, cu retușe mari abrupte, fig. 81/5. Dimensiuni: L. 3,2 cm, l. maximă 2,3 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 198 - 2,10 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp și capul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre sud, picioarele la nord, iar privirea către est. Fiind chiar pe marginea terasei, picioarele de la genunchi în jos s-au prăbușit în groapa cărămidăriei. Pământul de sub craniu era acoperit de un strat gros de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 199 - 1,50 m

Schelet de matur, acoperit în întregime cu un strat gros de ocru roșu. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp; femurul piciorului stâng lipsește. Orientare: capul la est, picioarele la vest. Inventar. În zona gâtului au fost găsite șase mărgelile de Spondylus, toate având forma de butoiaș, precum și o mărgică tubulară de os, lungă de 1,5 cm.

Mormântul 200 - 1,50 m

Matur așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele de-a lungul corpului. Oasele picioarelor de la bazin în jos erau depărtate. Craniul era înclinat spre dreapta. Orientare: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea către sud-est, fig. 77. Inventar. În palma dreaptă avea două așchii de silex, iar pe bazin a fost descoperită o cataramă de silex de formă discoidală. Așchia microlitică de silex este trapezoidală, are culoarea cenușiu-deschis. Este asimetrică, cu latura mai lungă cu rețușe fine abrupte; cealaltă latură eate parțial rețușată, fig. 80/6. Dimensiuni: L. laturilor mari: 1,4 cm și a laturii mici 1,1 cm. A doua piesă de silex are culoare cenușiu-cafenie, fig. 80/7. Dimensiuni: 1 x 1 cm, g. 0,2 cm. Catarama este lucrată din silex de bună calitate, de culoare albăstrui-vineție. Pe suprafața bombată domină culoarea vineție, iar pe cea plată, culoarea alburie. Forma: discoidală, cu suprafața mai bombată în partea centrală, în jurul orificiului. Cealaltă suprafață este dreaptă, subțindu-se către marginea discului, care este perfect rotunjită. Orificiul central are forma tronconică, cu diametrul mai mare pe partea bombată. Întreaga suprafață a piesei este puternic lustruită, având luciu metalic. Marginea cataramei este prevăzută cu două scobituri semilunare, de asemenea șlefuite, care serveau la fixarea cataramei la cingătoare, fig. 80/11. Dimensiuni: d. total 10,5 cm, g. maximă în partea centrală 1,9 cm, d. mare al orificiului 2,5 cm, d. mic 2 cm, grosimea la marginea discului 0,4 cm.

Mormântul 201 - 1,60 m

Schelet de matur cu oasele bine conservate, aflat cu 10 cm mai jos de mormântul 199. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul la est, picioarele la vest. Pe oasele picioarelor de la bazin în jos, era depus un strat gros de ocru roșu. Inventar: pe partea dreaptă a bazinului s-a găsit o lamă de silex de culoare cafenie, cu nervuri bifaciale. Pe ambele laturi are rețușe marginale întrerupte, fig. 80/9. Dimensiuni: L. 3,1 cm, l. maximă 2,1 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 202 - 2 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul ușor înclinat spre stânga era îndreptat spre est, privirea la sud, picioarele spre vest. Cu excepția picioarelor, partea superioară a scheletului era prost conservată. Oasele și pământul din jurul lor erau acoperite cu mult ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 203 - 2 m

Matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul era spre vest, picioarele la est. Oasele picioarelor de la genunchi în jos lipseau fiind tăiate de o altă groapă de mormânt. Pământul, în zona femurelor, a bazinului și a

coastelor, era acoperit de un strat gros de ocră roșu. Inventar: pe bazin a fost găsită o așchie-lamă de silex de culoare alburie, translucidă. Marginile sunt tăioase și fără retușe, fig. 80/10. Dimensiuni: L. 2,5 cm, l. 1,8 cm, g. 0,3 cm.

Mormântul 204 - 2,10 m

Schelet de copil în poziția întinsă; capul și corpul erau ușor înclinate spre dreapta. Tibia și peroneul piciorului stâng lipseau. Orientarea: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est, privirea către sud. Oasele și pământul din jurul scheletului erau acoperite cu mult ocră roșu. Nu era însoțit de inventar.

Mormântul 205 - 2,15 m

Schelet de copil întins pe spate, brațele pe lângă corp, palmele bătute sub bazin. Piciorul, brațul drept, o mică parte din coaste și capul, lipsesc. Oasele și pământul din jurul lor aveau foarte mult ocră roșu. Inventar: lângă genunchiul piciorului stâng s-a găsit o amuletă de alabastru, iar pe bazin și în jurul lui erau împrăștiate o sută nouă mărgelile de Spondylus, piatră și valve de scoică Cardium. Colierul nu avea mărgelile așezate într-o anumită ordine. Cele 80 mărgelile confecționate din Spondylus aveau forma tubulară, de butoiăș și de rondele. Cele 22 de piese în formă de rondele erau lucrate dintr-o rocă moale de culoare verzuie și maronie și numai 7 erau valve de scoica Cardium, perforate.

Amuletă sau pandantiv (?), lucrată din alabastru, acoperit la exterior cu o crustă de culoare gălbuie. În partea inferioară a piesei crusta este exfoliată. Are forma ușor curbată pe lungime și unul din capete drept; corpul piesei se îngroașă treptat către celălalt capăt, care are probabil forma unui cap de animal foarte stilizat. "Capul" are forma oval-alungită, foarte bombat în partea superioară. Pe părțile laterale se observă câte o mică impresiune rotundă, care ar putea reprezenta ochii. Capul este separat de restul piesei printr-o albiere ce seamănă cu o șanțuire, fig. 85/3. Fiind foarte stilizat, este greu să poți determina ce anume animal ar reprezenta. Dimensiuni: L. pe curbura 4 cm; lungimea capului 1,3 cm, g. maximă a capului 1,2 cm, g. la capătul inferior 1,2 cm.

Mormântul 206 - 2 m

Matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre vest - picioarele la est. Inventar: în partea stângă a bazinului s-a descoperit o jumătate dintr-un vârf de suliță, de os de animal. Piesa este ruptă pe lungime. Avea forma triunghiulară, cu vârful foarte ascuțit, colțurile rotunjite la bază. În partea inferioară se păstrează puțin din piciorușul suliței, fig. 82/10. Dimensiuni: Î. 5,5 cm, l. max. 1,8 cm.

Mormântul 207 - 2,30 m

Sub etichetele picioarelor M. 206, cu 30 cm mai jos, se află craniul mormântului pe care îl prezentăm. Aparține unui matur în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp; oasele erau foarte bine păstrate. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Inventar: pe bazin era o cataramă de os, iar în jurul gâtului s-au găsit trei mărgelile în formă de butoiuș, lucrate din *Spondylus* și opt bucușe (rondele foarte subțiri) din piatră cenușie. Catarama de os are culoarea gălbui-alburie, cu ambele suprafețe lustruite. Are forma inelară, cu secțiune dreptunghiulară, cu o mică teșire pe una din fețe, fig. 84/6. Dimensiuni: d. total 3,6 cm, d. orificiului 2 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 208 - 2,30 m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Corpul, inclusiv capul, era înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea la sud. Oasele prost conservate. Fără inventar.

Mormântul 209 - 2,20 m

Matur voinic așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, craniul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, privirea spre sud. Inventar. Lângă maxilarul inferior s-au găsit patru lame de silex, iar sub bărbie erau patru mărgelile tubulare de os și două cochilii de melci. În partea stângă a bazinului se afla un bulgăraș de ocră roșu. Un strat subțire de ocră roșu era presărat pe oasele scheletului. Cele patru lame de silex au culoarea gălbui-cafenie, cu puncte albi-cioase. Toate sunt microlitice. Două lame sunt mai lungi, una are pe ambele laturi scobituri. Nici una nu are rețușe. Dimensiuni: L. 2,3 cm, 2,9 cm; 3,2 cm; 3,9 cm, l. 1-1,6 cm. Mărgelile de os au forma tubulară, orificiul larg și orizontal. Osul are culoarea alburie, cu aspect mat, fig. 80/11-14. Fiecare piesă are un capăt drept, celălalt teșit. Dimensiuni: lungimea lor variază între 2-3 cm, iar d. maxim 0,6-0,8 cm.

Mormântul 210 - 1,60 m

Matur voinic (lungimea scheletului 1,90 m) în poziția întinsă, culcat pe spate. Brațul drept este întins pe lângă corp, stângul îndoit din cot are palma așezată pe bazin. Capul era înclinat spre stânga. Oasele picioarelor erau foarte apropiate între ele de la genunchi în jos. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud. Pe coaste și în zona gâtului era presărat mult ocră roșu. Inventar: lângă genunchiul piciorului drept s-a descoperit o lamă de silex de culoare gălbui-cenușie, cu nervuri longitudinale dorsale. Laturile lungi au rețușe fine; lama are secțiune trapezoidală, fig. 80/15. Dimensiuni: L. 3,1 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 211 - 1,75 m

Mormânt colectiv format din patru indivizi - unul matur și trei copii, așezați în următoarea ordine: în centrul gropii era scheletul de matur, probabil mama; lângă fața acesteia erau resturile unui craniu de copil. La distanța de 20 cm era scheletul unui alt copil, așezat cu capul pe brațul stâng al maturului, al treilea schelet de copil era situat în partea dreaptă a "mamei". Toate oasele scheletelor de copii erau în poziția întinsă, craniile înclinate spre dreapta. Orientarea: craniile spre est, picioarele la vest, privirea către nord. Sub craniile era presărat un strat gros de ocru roșu. Fără inventar.

Mormântul 212 - 1,75 m

Schelet de matur în poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Picioarele perfect întinse, erau apropiate în zona labelor. Capul era ușor înclinat spre stânga, cu privirea la nord. Orientarea: craniul era îndreptat spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă palma brațului stâng se aflau o lamă și o așchie de silex. Lama are culoarea cenușie-gălbuie, cu aspect sticlos pe partea activă. Pe ambele laturi are retușe mari, abrupte, fig. 81/14. Dimensiuni: L. 3,1 cm, l. 1,8 cm, g. 0,5 cm. A doua piesă, așchia de silex gălbui-cafenie. Pe laturile lungi are retușe ventro-dorsale. Piesa are caracter microlitic, fig. 81/16. Dimensiuni: L. 3,1 cm, l. 0,9 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 213 - 1,40 m

Matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele foarte apropiate. Oasele scheletului erau bine conservate. Capul era înclinat spre dreapta, cu privirea la sud. Orientarea: capul spre vest-nord-vest, picioarele est-sud-est. Fără inventar.

Mormântul 214 - 2 m

Aparține unui matur cu oasele scheletului bine conservate. Poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea la sud. Tot scheletul era acoperit cu o pulbere de ocru roșu. Inventar: între orbită și maxilarul superior se afla o amuletă de marmură, iar lângă bazin, în partea stângă a acestuia s-a descoperit o lamă de silex. Amuleta este lucrată din marmură albă, de foarte bună calitate, cu granulație fină. Are forma semicirculară cu unul din capete spart din vechime. Capătul care s-a păstrat are forma unui cap de animal foarte stilizat, fig. 85/4, 9. În secțiune, piesa este oval-alungită, cu suprafețele principale drepte și muchiile rotunjite. Piesa este foarte probabil cu caracter magico-religios. Lama de silex de culoare gălbuie, cu aspect mat are una din laturile lungi fără retușe, dar foarte tăioasă, fig. 80/6. Dimensiuni: L. 1,7 cm, l. 1,3 cm, g. 0,7 cm.

Mormântul 215 - 1,50 m

Groapa mormântului era aproape trapezoidală și conținea un schelet de matur, lung de 1,90 m, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele întinse și apropiate de la genunchi în jos. Capul era înclinat spre stânga. Orientare: capul spre vest, picioarele la est și privirea către nord. Fără inventar.

Mormântul 216 - 2 m

Copil cu oasele scheletului prost conservate; în zona craniului a fost depus un strat de ocru roșu granulat. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 217 - 2,10 m

Se afla la circa 25 cm spre nord și 10 cm mai jos de M. 216. Conținea scheletul unui copil așezat în poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă osul stern s-a găsit o mărgică tubulară de Spondylus, L. 2,5 cm, și d. max. 0,6 cm. În zona gâtului era un dinte de rumegător mare (bovideu), fig. 88/2, iar lângă craniu erau depuși mai mulți bulgărași de ocru roșu.

Mormântul 218 - 220 - 2,15 m

Morminte individuale cu trei schelete de copii așezate în șir la același nivel, distanța între ele fiind de 0,40 - 0,50 m. Toate sunt în poziția întinsă și brațele pe lângă corp. Oasele erau prost conservate. Sub craniile mormintelor 218 și 219 erau urme de ocru granulat. Orientarea: toate erau cu capul spre vest, picioarele la est. Toate erau lipsite de inventar funerar.

Mormântul 221- 1,70 m

Schelet de matur așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, iar picioarele apropiate în zona genunchilor. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Inventar: în palma dreaptă avea o lamă microlitică din silex de culoare gălbuie, cu nuanțe cafenii. Una din laturi este dreaptă, cealaltă puțin convexă. În secțiune are forma trapezoidală. Pe ambele laturi lama are retușe mărunte dorsale, fig. 80/17.

Mormântul 222 - 1,75 m

Groapa avea forma rectangular-ovală și conținea un schelet de copil; poziția întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele foarte apropiate în zona labelor. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 223 - 1,75 m

Schelet de matur așezat întins, pe spate, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul către vest, picioarele la est. Inventar: lângă osul stern s-a găsit un năsturaș de Spondylus, cu gaură subcutantă.

Mormântul 224 - 1,75 m

Matur cu schelet bine conservat, așezat întins, brațele pe lângă corp, picioarele apropiate mult în zona genunchilor. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 225 - 1,80 m

Schelet de matur în poziția întinsă, cu toracele puțin înclinat spre dreapta. Palma brațului stâng era așezată sub bazin. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă bazin în dreapta acestuia, s-a găsit o lamă microlitică de silex de culoare alburie, translucidă. Este prevăzută cu o nervură mediană. Laturile lungi sunt foarte tăioase, lipsite de retușe, fig. 81/23. Dimensiuni: L. 2,5 cm, l. 1,1 cm, g. 0,2 cm.

Mormântul 226 - 1,70 m

Aparține unui matur bine conservat, excepție făcând bazinul și oasele care sunt puțin deteriorate. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Lungimea scheletului este de 1,68 m. Orientarea: capul îndreptat la est, picioarele la vest. Inventar: în partea stângă a craniului s-au găsit două cochilii de melci.

Mormântul 227 - 1,70 m

Schelet de copil în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Picioarele în zona genunchilor erau distanțate între ele. Orientarea: capul către vest, picioarele la est. Pământul din jurul craniului și de sub el era colorat cu ocră roșu. Inventar. Lângă umărul drept s-a descoperit o lamă și o așchie de silex, ambele de culoare gălbui-cafenie. Lama are forma trapezoidală cu ambele capete terminate în câte un gratoir - deci este un gratoir dublu pe lamă. Partea activă a gratoirelor este dreaptă pe laturile înguste. De jur împrejur are retușe foarte fine, fig. 79/41. Dimensiuni: L. 3,1 cm, l. 1,6 cm, g. 0,4 cm. Așchia este destul de subțire și are dimensiunea de 1,4 x 1,2 cm.

Mormântul 228 - 2 m

Schelet de copil cu oasele foarte prost conservate. S-au putut totuși stabili poziția și orientarea. Întins, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Capul la vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 229 - 2,30 m

Matur voinic, cu scheletul întins pe spate, brațul stâng pe lângă corp, dreptul îndoit din cot, cu palma așezată pe bazin. Capul era puțin înclinat spre dreapta. Scheletul avea lungimea de 1,80 m. Labele picioarelor erau căzute spre dreapta. Orientarea: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, privirea către nord. Pe toate oasele se păstrau urme de ocră roșu. Inventar. Lângă palma brațului stâng se afla un gratoir de silex de culoare gălbui-cafenie. Este de formă triunghiulară cu nervuri și retușe dorsale. Partea activă a gratoirului este convexă, cu retușe abrupte, fig. 80/20. Dimensiuni: L. 3 cm, l. 3,2 cm g. 0,8 cm.

Mormântul 230 - 2,30 m

Schelet de copil situat la picioarele scheletului M. 229 (la 40 cm spre nord). Oasele erau prost conservate. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp, labele picioarelor căzute spre stânga, capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, privirea la nord. Fără inventar.

Mormântul 231 - 2,50 m

Fundul gropii era cu 20 cm mai jos de M. 229. Scheletul aparținea unui matur culcat întins pe spate, cu brațul drept pe lângă corp, stângul îndoit din cot, cu palma pusă pe piept. Capul era înclinat spre stânga. Oasele picioarelor erau distanțate la genunchi și apropiate la labe. Lungimea scheletului 1,80 m. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea la nord. Inventar: pe osul sacru s-a găsit un fragment de lamă microlitică de silex. Piesa are culoarea gălbui-cafenie, cu pigmenți albicioși. La unul din capete se menține cortexul. Nu are retușe, fig. 81/15. Dimensiuni: L. 4,6 cm, l. 1,3 cm.

Mormântul 232 - 2,50 m

Matur, cu scheletul bine conservat, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, palmele foarte apropiate de bazin și cele două femure. Capul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul către est-nord-est, picioarele la vest-sud-vest, privirea spre nord-vest. Inventar. În zona occipitalului s-au găsit trei valve de Cardium, iar în jurul gâtului două mărgelile de Spondylus, în formă de butoiăș. În palma stângă s-a găsit un fragment de lamă de silex gălbui-maroniu. Pe una din laturile lungi are retușe foarte fine; secțiune triunghiulară, fig. 80/22. Dimensiuni: L. 2,1 cm, l. max. 2 cm. g. 0,7 cm.

Mormântul 233 - 2,35 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului. Tibia piciorului drept și laba piciorului lipseau. Capul era înclinat spre dreapta, maxilarul inferior căzut pe clavicula dreaptă. Orientarea: capul la vest-sud-vest, picioarele la

est-nord-est, privirea spre sud-est. Inventar. În dreptul oaselor faciale se aflau trei cochilii de melci (una de Capaea și una de Limnaea), iar în zona gâtului erau două mărgele-butoiaș din Spondylus. Pe coaste și bazin se păstrau urme de ocru roșu.

Mormântul 234 - 2,50 m

Matur cu oasele scheletului bine păstrate, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Palma brațului drept era băgată sub bazin; capul era întors spre dreapta. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea înspre est. Inventar. În partea stângă a bazinului s-au găsit două așchii de silex. Una are culoarea gălbui-cafenie deschis, de formă aproape dreptunghiulară, neretușată. A doua piesă este o așchie microlitică lată, de culoare cafenie. Latura dreaptă are retușe semiabrupte, iar stânga este fin denticulată. Extremitatea distală este subțiată prin retușe aplicate atât pe fața dorsală, cât și ventrală, ceea ce încadrează piesa în tipul "esquillé", fig. 23/24. Dimensiuni: piesa 1 - L. 1,4 cm, g. 0,2 cm; piesa 2 - L. 3,1 cm, l. 2,4 cm, g. 0,4 cm.

Mormântul 235 - 2,25 m

Schelet de matur, lung de 1,80 m, cu oasele bine conservate. Poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului, palmele băgate sub bazin. Orientarea: capul spre est, dar înclinat spre dreapta, cu privirea spre nord; picioarele spre vest. Inventar: pe temporalul stâng, s-a găsit o cochilie de melc - specia Lamnaea.

Mormântul 236 - 1,60 m

Matur cu scheletul prost conservat; se găsea în poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului. Picioarele erau foarte apropiate în zona genunchilor, labelle picioarelor mai distanțate. Oasele scheletului păstrau urme de ocru roșu. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar. Lângă craniu s-a găsit o cochilie de melc din specia Capaea, iar lângă femurul piciorului stâng se afla o piesă de piatră discoidală, cu marginile rotunjite și întreaga suprafață a piesei bine șlefuită, fig. 84/10. Dimensiuni: diam. 6,7 cm, gr. maximă 6 cm.

Mormântul 237 - 1,70 m

Acest mormânt conținea scheletul unui matur; scheletul era tăiat de sub bazin spre picioare. Poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Picioarele au fost, probabil, întinse. Orientarea: capul către vest, picioarele la est. Inventar. Pe bazin au fost găsite două cochilii de melci (Capaea) și o lamă de silex de culoare gălbui-cafenie. Pe partea dorsală, aproximativ pe o jumătate din lungimea lamei se păstrează cortexul. Una din laturile lungi are retușe fine continue, fig. 80/25. Dimensiuni: L. 4,4 cm, l. 1,6 cm, g. 0,9 cm.

Mormântul 238 - 1,85 m.

Scheletul aparține unui matur, din care s-a păstrat partea superioară de la bazin spre craniu. Partea inferioară a scheletului a fost distrusă de groapa M. 239. Poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: vest-est, privirea la sud. În partea dreaptă a craniului, s-a găsit o cochilie de melc (Capaea).

Mormântul 239 - 2,05 m

Aparține unui matur cu scheletul lung de 1,80 m. Poziția întinsă, culcat pe spate, brațul stâng pe lângă corp. Brațul drept ușor îndoit din cot, având palma așezată pe bazin. Capul era înclinat spre dreapta. Membrile inferioare de la genunchi, erau așezate unul peste altul: stângul era pus peste dreptul. Orientarea: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est, iar privirea către sud. Inventar: lângă craniu s-a găsit o cochilie de melc din specia Paludina, una Cardium, iar în jurul gâtului trei mărgele-butoiaș din Spondylus.

Mormântul 240 - 1,80 m

Schelet de copil, culcat pe spate, poziția întinsă, brațul drept pe lângă corp, brațul stâng lipsește. În zona genunchilor, picioarele erau încrucișate, în formă de X - piciorul drept așezat peste stângul. Orientarea: capul spre nord-nord-vest, picioarele la sud-sud-est. Fără inventar.

Mormântul 241 - 1,80 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul culcat pe partea dreaptă. Oasele prost păstrate. Orientarea: capul spre nord-est, picioarele la sud-vest, privirea la vest. Inventar. Lângă cotul brațului drept s-a găsit o lamă de silex, de culoare cenușie, cu pete albicioase. Lama are două nervuri longitudinale; ambele laturi sunt foarte subțiri, cu retușe fine, marginale, dorsale, fig. 80/26. Dimensiuni: L. 5 cm, l. 1,6 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 242 - 1,70 m

Copil cu scheletul lung de 0,95 m, așezat în poziția întinsă, culcat pe partea dreaptă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre sud-est, picioarele la nord-vest, privirea la nord. Fără inventar.

Mormântul 243 - 1,75 m

Schelet de copil, cu oasele deranjate de groapa M. 245. Poziția probabilă - întinsă și orientarea cu capul la est - picioarele la vest. Fără inventar. Restul de oase recuperate erau destul de friabile.

Mormântul 244 - 1,75 m

Și scheletul acestui mormânt care a aparținut tot unui copil a fost parțial deranjat de M. 246. Oasele membrelor inferioare lipsesc. Poziția: întinsă, brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre sud-sud-est, picioarele la nord-nord-vest. Fără inventar.

Mormântul 245 - 2,10 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, lung de 1,85 m. Oasele membrelor inferioare erau apropiate în zona genunchilor. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: în regiunea bazinului s-au găsit câteva bucăți de cărbune de lemn și două piese de silex. Una este o lamă fragmentară, microlitică, de culoare alburii- translucidă, cu retușe marginale foarte fine. A doua este o așchie de culoare cenușie, cu pete albicioase. Forma, aproape triunghiulară, are baza ușor concavă. Pe această latură are retușe semiabrupte. Această piesă a putut servi și ca răzuitor, fig. 80/27. Dimensiuni: lama: L. 1,4 cm, l. 1 cm, g. 0,3 cm. Așchia: L. 3 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 246 - 2,10 m

Matur cu scheletul lung de 1,85 m, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Craniul era deranjat, deplasat cu 40 cm spre nord-vest. Orientare: capul spre est, picioarele la vest. Inventar: în partea dreaptă a capului s-a găsit o lamă de silex de culoare gălbui-cenușie, cu desprinderi în pojghiță pe partea dorsală, fig. 80/28. Dimensiuni: L. 3,9 cm, l. 3,6 cm, g. maximă 0,8 cm.

Mormântul 247 - 2,20 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Craniul era culcat pe partea dreaptă. Orientarea: capul spre sud-est, picioarele la nord-vest, privirea spre nord. Fără inventar.

Mormântul 248 - 1,40 m

Este un mormânt colectiv, format din trei schelete de copii, așezate într-o groapă de formă trapezoidală. Primul schelet avea lungimea de 1,50 m; craniul și cavitatea toracică erau prost conservate. Poziția întinsă, cu brațul drept întins pe lângă corp, stângul era îndoit din cot și palma așezată pe bazin. Celelalte două schelete, tot de copii, erau de asemenea în poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului. Toate scheletele aveau aceeași poziție întinsă și aceeași orientare: sud-vest, picioarele la nord-est. Inventar. Lângă femurul stâng al scheletului nr. 1 s-a descoperit o lamă de silex cafenie. Avea forma aproape triunghiulară, alungită. Ambele laturi lungi sunt retușate. Una din suprafețe prezintă desprindere în

pojghiță, fig. 80/29. Dimensiuni: L. 5,2 cm, l. maximă 1,7 cm, g. 1 cm. Celelalte două schelete din mormânt nu aveau inventar funerar.

Mormântul 249 - 2,30 m

Scheletul se găsea la adâncimea indicată, în funcție de nivelul de călcare modern și la 0,45 m în stratul de lut galben, unde pământul era foarte bătut.

Scheletul este distrus aproape în întregime, mai bine conservate erau oasele picioarelor. Nu s-au putut determina poziția și orientarea, iar ca inventar funerar nu s-a putut recupera nimic.

Mormântul 250 - 2,30 m

Matur cu scheletul întins, culcat pe spate și puțin înclinat pe partea stângă. Brațul stâng era puțin băgat sub corp, iar dreptul așezat pe piept și bazin. Orientarea: capul, spre vest, picioarele la est. Inventar: în regiunea gâtului au fost găsite treisprezece cochilii de *Cardium* și patru mărgelے-butoiaș de *Spondylus*. Lângă laba piciorului stâng era așezat un gratoir de silex de culoare gălbuie, cu aspect mat. Partea activă a gratoirului este puțin convexă, cu rețușe abrupte. Dimensiuni: L. 2,8 cm, l. 2,2 cm, g. 0,8 cm.

Mormântul 251 - 2,30 m

Groapa pătrundea 0,45 m în stratul de pământ galben și avea forma rectangulară. Scheletul aparținea unui matur, culcat pe spate, în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Labele picioarelor erau foarte apropiate. Orientarea: capul spre nord-vest, picioarele la sud-est. Fără inventar.

Mormântul 252 - 2 m

Copil cu scheletul lung de 1,30 m, oasele picioarelor prost conservate. Poziția întinsă; oasele brațelor lipsesc. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul către nord-est, picioarele la sud-vest, privirea la nord-vest. Inventar: în partea dreaptă a bazinului s-a descoperit un străpungător pe lamă de silex, de culoare brun-cenușie, semitranslucidă. Pe partea dorsală avea două nervuri longitudinale. Laturile sunt foarte tăioase, lipsite de rețușe. Cele două laturi vârfului sunt prevăzute cu rețușe fine abrupte, fig. 80/30. Dimensiuni: L. 4,7 cm, l. maximă a lamei 2,4 cm, g. 0,7 cm.

Mormântul 253 - 2,30 m

Schelet de matur cu oasele complet răvășite, nefiind vorba nici de reînhumare și nici de vreo ciopârțire a cadavrului. Nu i s-a putut stabili poziția și nici orientarea. Fără inventar. Deranjamentul provine de la o săpătură modernă.

Mormântul 254 - 1,86 m

Schelet de matur, lung de 1,68 m. Poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Membrile inferioare, apropiate în zona genunchilor, păstrau urme de ocră roșu. Orientarea: capul la est, picioarele la vest. Inventar: lângă cotul brațului drept s-a găsit o așchie de silex atipică, de culoare gălbui-deschis, cu pete cafenii. Silexul are aspect lucios și nu este retușat, fig. 80/31. Dimensiuni: 1,6 x 2 cm, g. 0,2 cm.

Mormântul 255 - 1,42 m

Matur cu schelet în poziție întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele apropiate în zona labelor. Capul era înclinat spre dreapta, cu privirea la sud, fig. 77. Inventar: Sub bărbie a fost descoperit un obiect de marmură purtat probabil ca amuletă (?). Puțin mai jos, pe piept, era o altă piesă de marmură, cu unul din capete spart din vechime. În regiunea gâtului erau șapte mărgelă-butoiaș din Spondylus și două bucușe din piatră de culoare cenușie. Piese de marmură, mărgelă, craniul, sternul și bazinul aveau urme de ocră roșu. Obiectele cu rol de amulete (?) sau având ca scop un rit magico-religios, sunt lucrate din marmură albă, de foarte bună calitate. Ambele piese au forma de semilună, putând fi asemuite și cu colții de mistreț. Piesa întreagă este rotundă în secțiune, cu un capăt mai subțire, care se îngroașă către cealaltă extremitate. Capătul subțire este drept, cel mai gros este convex. Aproximativ la jumătate, pe lungimea pieselor, se găsește o albiere puțin adâncită, unde erau legate cu un șnur sau o curelușă. Din piesa spartă se păstrează capătul mai subțire. Ambele au întreaga suprafață foarte bine șlefuită. Cele două piese formau probabil o pereche, fig. 85/7. Dimensiuni: piesa întreagă L. pe curbura 15,5 cm, distanța între cele două capete 6,2 cm, d. capătului subțire 1,1 cm, d. capătului gros 1,9 cm, lățimea albiei 1,7 cm. Piesa fragmentară: d. maxim la spărțură 2,4 x 2,2 cm, d. la capătul întreg 1,3 x 1,2 cm.

Mormântul 256 - 1,25 m

Adâncimile mormintelor s-au luat de la nivelul terenului în 1968 când acesta a suferit unele modificări (răzuiri) față de situația din 1955-1956. Scheletul aparține unui matur aflat în poziția întinsă, cu brațele de-a lungul corpului, picioarele perfect întinse. Oasele erau bine conservate. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: în regiunea gâtului au fost găsite două mărgelă-butoiaș din Spondylus.

Mormântul 257 - 1,50 m

Schelet de matur, oasele bine conservate, întins pe spate, brațele pe lângă corp, palmele lipite de bazin. Capul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea la sud. Picioarele aveau etichete căzute spre dreapta.

Inventar. Pe bazin s-a găsit o cataramă inelară lucrată din os, iar pe stern se aflau două mărgele-butoiaș din Spondylus, lungi de 1,5 cm și cu diametrul maxim de 0,75 cm. Catarama de os este de culoare gălbuie, cu suprafața parțial corodată. Tipologic este asemănătoare cu catarama din M. 95, fig. 84/9. Dimensiuni: d. total 3 cm, d. orificiului 2,5 cm, g. 0,5 cm. Oasele aveau pe ele ocră.

Mormântul 258 - 1,60 m

Schelet de matur în poziție întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele întinse, dar distanțate în zona genunchilor. Partea superioară a scheletului - craniul, sternul, clavicula și humerusul brațului drept, deranjate și parțial distruse de groapa unui alt mormânt (260). Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: lângă umărul stâng s-a găsit un topor de piatră cioplit dintr-o rocă dură, de culoare alburiu-cenușie, cu vine brun-maronii. Forma: topor-teslă, trapezoidal, cu una din fețe dreaptă, cealaltă convexă, în special în zona centrală. Părțile laterale sunt bombate, făcând muchii numai cu suprafața plată. În partea superioară spre ceafă, piesa este prevăzută cu o gaură transversală tronconică. Perforarea s-a făcut de la suprafața plată spre cea bombată. Piesa fiind înmănușată capătă o înclinare convenabilă pentru folosire. Taișul este ușor curbat și foarte ascuțit, iar întreaga suprafață a piesei este bine șlefuită, fig. 82/4. Dimensiuni: L. 11,2 cm, l. taișului 5 cm, ceafa 2,6 x 2 cm, g. maximă 2,4 cm, d. mare al găurii de înmănușare 2,6 cm, d. mic 1,9 cm. Obiectul prezentat a putut servi și ca săpăligă.

Mormântul 259 - 1,70 m

Groapa mormântului avea forma trapezoidală (L. 2 m, baza mare 0,70 m, baza mică 0,50 m) și conținea scheletul unui matur în poziție întinsă, brațele de-a lungul corpului. Picioarele erau îndoite din genunchi, ridicate la verticală și căzute spre dreapta, fig. 76. Craniul și pământul din jurul lui erau acoperite cu un strat gros de ocră roșu. Inventar: lângă mandibulă, în partea stângă, se afla un topor de piatră - un tuf de culoare gălbui-alburie. Suprafețele mari sunt drepte, muchiile rotunjite. Taișul este aproape drept, iar ceafa oblică și rotunjită. Lipsa de lovituri pe ceafă atestă înmănușarea piesei la un mâner de lemn fig. 82/9. Dimensiuni: L. 15 cm, l. la taiș 4,3 cm, la ceafă 3 cm, g. 1,6 cm.

Mormântul 260 - 1,70 m

Matur cu scheletul lung de 1,85 m, poziția întinsă, brațele pe lângă corp, genunchii apropiați. Capul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud, fig. 77. Inventar: lângă palma brațului drept s-au găsit trei așchii atipice de silex, iar a treia dintre așchii se remarcă ca fiind alburiu-fumurie, translucidă, fig. 80/33-35. Dimensiuni: între 1,4 - 2 cm.

Mormântul 261 -1,70 m

Matur cu scheletul lung de 1,75 m, în poziție întinsă, brațele pe lângă corp, capul culcat pe dreapta. Labele picioarelor sunt apropiate între ele. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, privirea spre sud.

Inventar: lângă clavicula stângă era așezată o lamă de silex, microlitică. Silexul este translucid, lama având o nervură mediană. Una din laturi este dreaptă, cealaltă concavă, ambele fiind foarte tăioase. Latura dreaptă are câteva rețușe fine, ventrale, fig. 80/37. Dimensiuni: L. 2,1 cm, l. 0,9 cm, g. 1,2 cm.

Mormântul 262 - 2 m

Schelet de matur, lung de 1,80 m, în poziție întinsă, cu brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul era înspre nord-est, picioarele la sud-vest, privirea către nord-vest. Fără inventar.

Mormântul 263 - 1,65 m

Matur cu oasele scheletului prost conservate. Poziția întinsă, culcat pe spate, brațele pe lângă corp, labele picioarelor apropiate. Orientarea: capul îndreptat către vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Inventar: în zona gâtului s-au găsit trei mărgele-butoiș de Spondylus, trei rondoale-bucșe de piatră cenușie și o cochilie de scoică Cardium.

Mormântul 264 - 1,65 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Fără inventar.

Mormântul 265 - 2,05 m

Matur cu scheletul întins, brațele pe lângă corp, oasele acoperite cu ocră roșu. Pe craniu și pământul din jurul lui, stratul de ocră era destul de gros. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Fără inventar.

Mormântul 266 - 2 m

Schelet de matur în poziție întinsă, brațele de-a lungul corpului, palmele lipite de femure. Capul era culcat pe partea dreaptă. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea spre sud.

Inventar: lângă rotula piciorului drept s-a găsit o așchie de silex de culoare cenușiu-vineție. Are forma discoidală, pe partea dorsală prezintă desprinderi în pojghiță. Pe margini apar câteva rețușe; piesa a servit ca gratoir, fig. 81/1. Dimensiuni: diametrul: 2 x 2 cm, g. 0,7 cm. În zona bazinului s-au păstrat urme de ocră granulat.

Mormântul 267 - 2,30 m

Schelet de matur cu oasele păstrate relativ bine. Era așezat întins, culcat pe spate, brațele pe lângă corp, capul culcat pe dreapta. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea la sud. Fără inventar. Pământul la fundul gropii foarte bătătorit.

Mormântul 268 - 2,30 m

Fundul gropii era săpat în pământul galben, cel de umplutură fiind foarte bătătorit. Scheletul în poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp, aparținea unui matur. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est, privirea către sud. Inventar: sub maxilarul inferior (sub bărbie), s-a găsit o așchie de silex microlitică, de culoare albăstruie. Nu are urme de retușare, fig. 81/3. Dimensiuni: 1,3 x 1,6 cm, g. maximă 0,5 cm.

Mormântul 269 - 2,20 m

Groapa mormântului are aceleași caracteristici ca cea precedentă (M. 268). Schelet de matur, în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele apropiate de la genunchi în jos. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Fără inventar.

Reamintim că fundul gropilor cu adâncimea mai mare de 1,80-1,90 m este săpat în lutul galben și este foarte bătătorit.

Mormântul 270 - 2,15 m

Matur cu scheletul bine păstrat, mai puțin craniul. Poziția întinsă, mâinile pe lângă corp, picioarele apropiate în zona labelor. Capul era parțial distrus. Orientarea: capul spre vest-sud-vest, picioarele la est-nord-est. Inventar: lângă bazin, în partea stângă a acestuia, s-au găsit o așchie și o lamă de silex. Așchia este de culoare maronie, translucidă. Laturile sunt tăioase. Lama este ca un vârf de dimensiune mică. Are culoarea fumurie, translucidă, cu retușe abrupte pe ambele laturi. În secțiune este triunghiulară, fig. 84/4, 11. Dimensiuni: așchia L. 1,9 cm, l. max. 2,2 cm, g. medie 0,3 cm; lama: L. 2,7 cm, l. max. 0,9 cm, g. 0,6 cm.

Mormântul 271 - 2,50 m

Matur cu scheletul întins, înclinat spre dreapta. Brațele sunt întinse pe lângă corp, piciorul stâng era parțial așezat peste dreptul. Orientarea: capul spre nord-vest, picioarele la sud-est. Inventar: în partea inferioară a bazinului, între femure, s-a găsit un topor-daltă, cioplit din piatră; are culoarea gălbui-maronie și este de formă trapezoidală, cu tăișul puțin curbat și foarte ascuțit. Una din suprafețe este plată, cealaltă convexă, având pe ambele laturi muchii foarte pronunțate. Ceafa este

îngustă și puțin rotunjită. În secțiune transversală este aproape dreptunghiular, fig. 82/6. Dimensiuni: L. 10,8 cm, l. tăișului 4,3 cm, ceafa 2,3 x 1,7 cm, g. max. 2 cm.

Mormântul 272 - 2,20 m

Matur cu scheletul lung de 1,68 m, așezat în poziția întinsă, brațul drept întins pe lângă corp, stângul îndoit din cot, cu palma așezată pe bazin. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul îndreptat spre sud-est, picioarele la nord-vest. Fără inventar.

Mormântul 273 - 1,80 m

Schelet de matur, în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului, capul înclinat puțin spre stânga. Oasele bine conservate. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea spre sud. Pe craniu și oasele picioarelor era depus un strat gros de ocru roșu. Inventar: în palma dreaptă era pus un topor cu tăișul îndreptat spre picioare. Este cioplit din silex de culoare cafenie, cu pete gălbui-alburii. Toporul are forma trapezoidală, cu ceafa aproape rectangulară și neșlefuită. În secțiune, are forma dreptunghiulară, cu muchiile ușor rotunjite. Inițial tăișul era curbat, dar din cauza folosirii are mai multe știrbituri. Suprafețele mai mari sunt ușor bombate, cele înguste, drepte. Pe întreaga suprafață piesa are desprinderi provenite din cioplire, dispuse neregulat. Șlefuirea s-a executat pe toate fețele fără a reuși să înlăture urmele desprinderilor mai adânci, fig. 82/5. Dimensiuni: L. 19,5 cm, l. tăișului 5,4 cm, l. suprafețelor mari la centru 4,6 cm, g. max. 2,8 cm, ceafa 2,2 x 2,2 cm.

Mormântul 274 - 1,60 m

Schelet de matur voinic, lung de 1,90 m, așezat întins pe spate, brațele de-a lungul corpului, picioarele apropiate în dreptul genunchilor. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea spre sud, fig. 76. Inventar: lângă șoldul piciorului stâng era o cataramă discoidală așezată pe cant, dovadă că a alunecat de pe abdomen, căzând într-o parte. Pe piept, în partea inferioară a sternului, s-a găsit o măciucă de piatră, lucrată din același material din care s-a confecționat și catarama. Aceasta are una din fețe bombată, cealaltă aproape dreaptă, subțindu-se spre margini. O parte din marginea și corpul discului a fost decupată în formă de semilună. Marginea este prevăzută și cu două mici albieri (știrbituri) apropiate între ele. În partea centrală piesa are un orificiu. Întreaga suprafață a discului, inclusiv partea decupată este foarte bine șlefuită. Ea este lucrată dintr-o rocă friabilă, cu aspect cretos, de culoare gălbuie-alburie. Atât din punct de vedere al formei, cât și al rolului funcțional, piesa este aproape identică cu cea din M. 200, lucrată din silex. Orificiul central este perfect cilindric, fig. 83/2. Dimensiuni: d. total 10 cm, grosimea maximă 1,8 cm, g. la margine 0,4

cm, d. orificiului 2 cm. Măciuca lucrată din aceeași rocă cu catarama este probabil o rocă locală dobrogeană, asemănătoare celei din care este lucrat sceptrul de la Casimcea. Are tot culoarea gălbuie, cu vinișoare subțiri, cafeniu-deschis. Piesa este foarte îngrijit lucrată, cu suprafața bine șlefuită. Are forma de sferă turtită la unul din capete, perforată vertical. Orificiul este tronconic, cu diametrul mic în partea turtită a piesei, fig. 83/3. Dimensiuni: Î. 4,6 cm, d. max 6,1 cm, d. mare al orificiului 1,5 cm.

Mormântul 275 - 2 m

Matur cu scheletul întins, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea la nord. Fără inventar funerar.

Mormântul 276 - 2 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele îndoite din coate și palmele așezate pe bazin. Picioarele întinse, cu tibiile foarte apropiate. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Craniul și pământul din jurul lui erau acoperite cu un strat gros de ocru roșu. Inventar: lângă clavicula dreaptă a fost găsit un fragment de lamă de silex de culoare cenușie, translucidă. Latura lungă a lamei are câteva rețușe fine. Fragmentul este puternic lustruit, cu aspect sticlos, fig. 8/19. Dimensiuni: L. 2,6 cm, l. 1,2 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 277 - 2,50 m

Fundul gropii era mai jos cu o jumătate de metru decât al mormântului mai sus prezentat. Schelet de matur în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului; avea lungimea de 1,95 m. Cu excepția craniului, oasele erau bine păstrate. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 278 - 1,75 m

Matur cu scheletul întins pe spate, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea către nord. Lungimea scheletului 1,65 m. Inventar: în partea dreaptă a corpului, pe bazin, s-a găsit un fragment de lamă de silex de culoare gălbuie. Are o nervură mediană dorsală, iar pe laturile lungi sunt executate rețușe fine ventro-dorsale, fig. 81/6. Dimensiuni: L. 3,1 cm, l. 1,4 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 279 - 2 m

Schelet de matur în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele au genunchii foarte apropiați. Capul era înclinat spre dreapta. Orientarea: capul către est, picioarele la vest, privirea spre nord. Fără inventar.

Mormântul 280 - 2,05 m

Matur cu scheletul lung de 1,65 m, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, privirea spre nord. Fără inventar.

Mormântul 281 - 2,40 m

Matur cu scheletul lung de 1,80 m, oasele bine conservate. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea spre nord. Inventar: în palma brațului drept s-a găsit o lamă de silex de culoare gălbui-cafenie, cu profil triunghiular. Lama are o nervură mediană, iar laturile lungi au rețușe fine, dorsale, fig. 81/25. Dimensiuni: L. 5,8 cm, l. max. 2,1 cm, g. 0,9 cm.

Mormântul 282 - 1,95 m

Schelet de matur voinic, cu oasele bine conservate, lung de 1,85 m. Este întins pe spate, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, fig. 77. Inventar: lângă clavicula stângă s-a găsit o amuletă de alabastru, cu suprafața acoperită de o crustă subțire, gălbuie, corodată în cea mai mare parte. Forma: este ușor arcuită pe lungime și este rotundă în secțiune transversală. Capătul mai gros este puțin convex, celălalt este drept, fig. 85/5. Dimensiuni: L. 3,9 cm, d. capătului gros 1,6 cm, d. capătului subțire 1,3 cm.

Mormântul 283 - 2,05 m

Copil cu scheletul lung de 1,45 m, în poziția întinsă, brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 284 - 2,10 m

Matur voinic cu scheletul lung de 1,92 m, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est, privirea către nord. Oasele, dar mai ales capul, erau puternic înroșite de ocră. Inventar: în apropierea genunchiului stâng a fost descoperită o lamă de silex, de culoare gălbui-cafenie cu puncte albicioase. Are nervură mediană, secțiune transversală triunghiulară. Laturile lungi sunt lipsite de rețușe, dar foarte tăioase, fig. 79/33. Dimensiuni: L. 2,9 cm, l. 1,2 cm, g. max. 0,4 cm.

Mormântul 285 - 2,30 m

Schelet de copil în poziție întinsă culcat pe spate, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul era îndreptat spre est, picioarele la vest. Craniul, bazinul și membrele inferioare erau acoperite de ocră roșu. Inventar: la partea inferioară a brațului drept s-a găsit o jumătate de brățară de os, formată din două fragmente.

Osul are culoare maronie. Pe suprafața exterioră este incizată o linie subțire dispusă longitudinal, fig. 85/8. Dimensiuni: d. la exterior 5,5 cm, l. 1 cm.

Mormântul 286 - 1,70 m

Matur cu schelet întins, brațele pe lângă corp, picioarele întinse și apropiate în zona labelor. Orientarea: capul la est, picioarele la vest. Inventar: lângă cotul brațului stâng a fost găsit un fragment de lamă de silex de culoare gălbui-alburie. Pe o mică porțiune a uneia din laturile lungi ale lamei, se păstrează retușe ventrodorsale. Capătul superior al lamei este retezat oblic, formând un vârf foarte ascuțit; cel inferior este de asemenea retezat, tot oblic, fig. 81/15. Dimensiuni: L. 3,8 cm, l. 1,1 cm, g. maximă 0,6 cm.

Mormântul 287 - 1,70m

Schelet de matur, așezat întins pe spate, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest, privirea către sud. Inventar. În partea dreaptă a capului, aproape lipit de tâmplă se afla un vas de lut de dimensiuni mici, modelat din pastă comună. Suprafața exterioră este acoperită cu slip de culoare gălbui-cenușie, cu pete brune, cu aspect mat. Forma: sferă turtită, cu buza scurtă și dreaptă, aproape verticală. Fundul este mic și plat. Pe umăr are aplicate două urechiușe de forma unor proeminente, perforate oblic, fig. 93/6. Dimensiuni: Î. 5 cm, dg. 4 cm, d. max. 7,7 cm.

Mormântul 288 - 1,70 m

Matur cu scheletul lung de 1,80 m, așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Capul era înclinat spre dreapta. Picioarele erau mai distanțate în dreptul genunchilor. Oasele erau bine conservate. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea la sud. Inventar: pe stern s-a găsit o amuletă de alabastru, iar în zona gâtului o mărgică-butoiaș, de Spondylus de 1 x 0,5 cm. Amuleta este acoperită la exterior cu o crustă de culoare gălbuie. Forma: semilună, cu ambele suprafețe mari, plate. Unul din capete este spart din vechime și are secțiunea ovală, iar spre capătul opus este trapezoidală. Corpul piesei se lățește treptat spre capătul întreg, care spre interior se termină într-un mic cioc, fig. 85/6. Dimensiuni: L. pe curbură 6,4 cm, l. la capătul spart 1,8 cm, l. la cel întreg 2 cm, g. 1,3 cm.

Mormântul 289 - 1,75 m

Matur cu scheletul în poziția întinsă, brațele pe lângă corp; palmele erau lipite de femure. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Capul era înclinat spre stânga și cu privirea spre nord.

Inventarul consta dintr-o lamă de silex găsită lângă palma brațului drept. Piesa este o lamă-vârf, în stare fragmentară, din silex de culoare cafenie. În partea

superioară, lama se termină într-un vârf foarte ascuțit. Pe una din laturile lungi sunt rețușe întrerupte, foarte mărunte, fig. 81/7. Piesa are profil curbat. Dimensiuni: L. 3,5 cm, l. 1,4 cm, g. 0,4 cm.

Mormântul 290 - 1,70 m

Matur cu scheletul așezat întins pe spate, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre dreapta. Labele picioarelor erau distanțate între ele cu 0,25 m. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea la sud. Inventar: în palma brațului drept, se afla o lamă de silex de culoare gălbuie, cu o nervură mediană. Pe ambele laturi are rețușe fine dorsale, fig. 81/11. Dimensiuni: L. 2,8 cm, l. maximă 1 cm, g. 0,2 cm.

Mormântul 291 - 1,90 m

Schelet de matur, oasele bine conservate; poziția întinsă, brațele pe lângă corp, capul înclinat spre stânga. Orientarea: capul înspre vest, picioarele la est, privirea către sud. Inventar: în palma brațului drept, avea o așchie de silex gălbui-alburie. La extremitatea distală se menține cortexul. Pe latura scurtă are o scobitură și urme de cioplire, fig. 79/29. Dimensiuni: L. 2,8 cm, l. max. 1 cm, g. 0,2 cm.

Mormântul 292 - 2,05 m

Matur cu scheletul întins, brațele pe lângă corp. Orientarea: capul era îndreptat spre est, picioarele la vest. Lungimea scheletului 1,70 m. Fără inventar.

Mormântul 293 - 2,10 m

Matur cu scheletul bine păstrat, poziția întinsă, brațele întinse și palmele lipite de femure. Capul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul la nord-est, picioarele la sud-vest, privirea spre sud-vest. Inventarul consta dintr-o așchie de silex, găsită lângă arcada ochiului stâng. Piesa are culoarea gălbui-cafenie, cu pigmenți albicioși și mai păstrează urme de cortex. Forma: semicirculară, cu latura lungă foarte tăioasă, fig. 31/10. Dimensiuni: 3,5 x 2 cm.

Mormântul 294 - 2 m

Schelet de copil, din care s-au păstrat puține oase. Din această cauză nu s-a putut determina nici poziția și nici orientarea. Fără inventar.

Mormântul 295 - 1,75 m

Matur cu scheletul lung de 1,80 m, așezat în poziție întinsă, brațele pe lângă corp. Capul este înclinat spre dreapta. Orientarea: capul la est, picioarele la vest, privirea spre nord. Inventar: lângă craniu au fost descoperite patru cochilii de melci din specia *Capaea*.

Mormântul 296 - 1,65 m

Schelet de copil cu oasele bine conservate. Poziția întinsă pe spate, brațele de-a lungul corpului. Orientarea: capul spre est, picioarele la vest. Inventar: în zona bazinului s-au descoperit 10 cochilii de *Cardium*.

Mormântul 297 - 1,60 m

Copil cu oasele scheletului prost conservate, dar îndeajuns pentru a-i determina poziția și orientarea. Era întins pe spate, brațele pe lângă corp, picioarele apropiate la genunchi. Capul era orientat la est, picioarele la vest. Inventar: în partea dreaptă a bazinului a fost găsită o piesă trapezoidală, provenită dintr-o lamă de silex de culoare gălbui-cafenie. Piesa are două nervuri longitudinale paralele, având pe ambele laturi, retușe fine, continue. Latura oblică are retușe mai mari, abrupte, fig. 31/18. Dimensiuni: L. laturi marii 1,8 cm, lungimea laturii oblice 1,9 cm, l. lamei 1,4 cm. g. 0,3 cm.

Mormântul 298 - 2 m

Schelet de copil, poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Capul era orientat spre est, picioarele la vest. Inventar: în dreapta bazinului s-a descoperit o lamă microlitică de silex, iar pe craniu se păstrau urme de ocră roșu. Lama este fragmentară, lucrată din obsidiană de culoare fumurie, translucidă. Pe ambele laturi se observă retușe foarte fine, fig. 31/20. Dimensiuni: L. 1,6 cm, l. maximă 1 cm, g. 0,2 cm.

Mormântul 299 - 2 m

Schelet de copil așezat în poziția întinsă, culcat pe spate. Brațul stâng era întins pe lângă corp, iar dreptul îndoit din cot, cu palma așezată pe piept. Orientare: capul spre vest, picioarele la est. Fără inventar.

Mormântul 300 - 2 m

Copil cu oasele scheletului prost conservate. Este așezat în poziția întinsă, corpul puțin înclinat spre stânga. Brațele erau întinse pe lângă corp, stângul era puțin prins sub corp. Picioarul drept era așezat puțin peste stângul. Orientarea: capul către vest, picioarele la est. Inventar: lângă femurul picioarului stâng s-a găsit o lamă fragmentară de silex, de culoare gălbui-cafenie cu aspect mat. Este ușor curbată pe lungime, iar secțiunea transversală este triunghiulară. Pe una din laturile lungi are retușe abrupte. Probabil că acest fragment de lamă a făcut parte dintr-un gratoir, fig. 31/12. Dimensiuni: L. 3 cm, l. 1,5 cm, g. 0,3 cm.

Mormântul 301 - 2 m

Se afla cu aproximativ 20 cm mai jos de M. 295. Mormântul a aparținut unui matur, cu oasele scheletului bine conservate, lung de 1,84 m. Poziția întinsă, brațele pe lângă corp, picioarele apropiate la genunchi. Corpul era puțin înclinat spre stânga. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est, privirea către nord. Inventar: lângă umărul brațului drept s-au găsit două cochilii de scoica *Cardium* și câteva fragmente dintr-o brățară de os, foarte prost conservată.

Mormântul 302 - 2 m

Schelet de matur așezat în poziția întinsă, brațele pe lângă corp. Capul înclinat spre dreapta, privirea spre sud. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar: în dreapta bazinului, lângă palmă, s-a găsit o lamă de silex alburiu-albăstrie, de formă trapezoidală. Latura stângă este denticulată și cu retușe. Dimensiuni: latura mare lungă de 1,6 cm, latura mică 1,2 cm, g. 0,3 cm.

Mormântul 303 - 2 m

Matur cu scheletul întins, capul puțin înclinat spre dreapta. Brațele pe lângă corp, labele picioarelor apropiate între ele. Orientarea: capul la vest, picioarele la est, privirea înspre sud. Fără inventar.

Mormântul 304 - 2,05 m

Matur cu scheletul bine conservat, lung de 1,90 m. Era așezat în poziția întinsă, culcat pe spate, brațul drept întins pe lângă corp; stângul era îndoit din cot și cu palma așezată pe abdomen. Capul era înclinat spre stânga. Orientarea: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est, privirea la nord. Inventar: lângă clavicula stângă s-au găsit două valve de scoica *Cardium*, iar lângă palma brațului drept s-au găsit două silexuri gălbui-cafenii. Una este o lamă-vârf cu retușe pe una din laturi, fig. 79/18. Dimensiuni: L. 2,6 cm, l. 1,3 cm, g. 0,7 cm. A doua piesă este o așchie dintr-o lamă cu un capăt oblic. Dimensiuni: 2,4 x 1,6 cm, g. 0,5 cm.

Mormântul 305 - 2 m

Schelet cu oasele bine conservate, lung de 1,90 m, aparține unui matur voinic. Poziția întinsă, brațele ușor arcuite din coate, iar palmele bătute sub bazin. În zona genunchilor, picioarele sunt foarte apropiate. Orientarea: capul era îndreptat spre vest, picioarele la est. Inventar: în jurul gâtului a fost găsit un colier format din 18 măргеle-butoiaș, lucrate din *Spondylus*. În partea dreaptă a bazinului s-a găsit un fragment de lamă de silex de culoare cafenie, ușor lustruită. Pe una din laturi se găsesc retușe fine, cealaltă latură este tăioasă. La unul din capete se păstrează cortexul. Secțiunea transversală este triunghiulară. Dimensiuni: L. 2,8 cm, l. 1,2 cm, g. maximă este de 0,5 cm.

Mormântul 306 - 2,10 m

Matur cu oasele scheletului distruse de groapa unui alt mormânt. S-au păstrat maxilarul inferior și resturi din oasele picioarelor. Nu s-au putut determina poziția și orientarea scheletului. Fără inventar.

Mormântul 307 - 1,60 m

A fost descoperit în malul sudic al vadului Catagaței. Oasele scheletului erau foarte prost conservate; au aparținut unui matur. Poziția chircită, culcat pe partea dreaptă, cu capul îndreptat spre est, picioarele la vest, privirea către nord. Inventar: în apropierea occipitalului, s-a găsit un vas de lut ars. Este modelat din pastă comună, care are ca degresant cioburi pisate și pietricele mici. Suprafața exterioară a vasului este acoperită cu slip nelustruit de culoare gălbui-cărămizie cu pete brune. Interiorul vasului are culoare brună. Forma: bitronconică, cu corpul turtit, mai bombat într-o parte. Buza este aproape verticală, masivă, cu marginea rotunjită, fundul drept. Vasul este lipsit de decor. Corpul acestui vas se apropie de forma unui askos, fig. 90/3. Dimensiuni: Î. 9,7 cm, d.g. 9 cm, d. maxim al corpului 14 cm, d.f. 9,2 cm.

Mormântul 308 - 0,60 m

S-a descoperit la nord de vad (ca și M. 309 și 310), în fosta grădină a C.A.P., la 50 m spre nord de marginea râpei vadului, în caroul 3 al șanțului 49. Scheletul aparține unui copil, din care s-au păstrat craniul, oasele mâinilor și ale picioarelor. Poziția chircită, culcat pe partea dreaptă, palmele aduse în dreptul feței. Orientarea: capul la est, picioarele la vest, privirea către nord. Inventar: la 10 cm spre nord-est de craniu se afla un vas de lut, culcat pe o parte, cu gura spre sud. Vasul este modelat din pastă comună, compactă. Ambele suprafețe au culoarea cărămiziu-deschis, în spărtură culoarea este brună cu straturi superficiale cărămizii. Pasta este lipsită de impurități. Forma: tronconică, gura larg deschisă, buza dreaptă și rotunjită, fundul plat, fig. 95 A/3. Dimensiuni: Î. 8 cm, d.g. 11 cm, d.f. 6,2 cm.

Mormântul 309 - 0,60 m

Schelet de copil în vârstă de circa 7-8 ani, așezat în poziția întinsă, culcat pe spate. Humerusul brațului stâng era îndepărtat de corp, îndoit din cot, palma așezată pe bazin. Brațul drept întins pe lângă corp. Piciorul stâng era întins, dreptul îndoit din genunchi și căzut spre stânga. Orientarea: capul era îndreptat spre sud, picioarele la nord. Scheletul avea lungimea de 1,10 m. Inventar: pe genunchiul piciorului stâng s-a găsit o piatră aproape dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite, lungă de 25 cm și lată de 12 cm. Lângă laba aceluiași picior a fost găsit un fragment de vas ceramic de culoare cenușie la exterior, gălbuie în interior și brună

în spărtură. Vasul era acoperit cu slip subțire, nelustruit. Pereții vasului erau groși, dovadă că făcea parte dintr-un vas mare. Decorul: pe fragmentul de gât care se păstrează s-au incizat două linii paralele; sub acestea, s-au rezervat triunghiuri mărginite de linii oblice, incizate. Interiorul triunghiurilor era umplut cu gropițe incizate, dispuse în șiruri oblice, fig. 97/5. Dimensiuni: 4 x 3,5 cm.

Mormântul 310 - 0,80 m

După conturul gropii, vizibil în lutul galben, groapa mormântului avea forma ovală, de 1,40 x 0,90 m. Scheletul cu oasele prost conservate, aparține unui copil așezat în poziția chircită, accentuată. Scheletul era culcat pe partea dreaptă, mâinile îndoite din coate aveau palmele aduse în dreptul feței. Orientarea: capul era îndreptat spre est, picioarele la vest. Pe craniu și oasele membrelor inferioare se păstrau urme de ocră roșu. Inventar: în apropiere de cotul brațului stâng, s-a găsit o așchie de silex de culoare gălbuie, iar lângă palma acelui braț se afla un vâscior de lut ars. Este modelat din pastă comună, având în compoziția sa, cioburi pisate mărunt. Ambele suprafețe ale vasului sunt acoperite de un strat subțire de slip de culoare gălbui-cenușie cu aspect mat; în spărtură, pasta are culoarea brună. Forma: vas de dimensiuni mijlocii, tronconic, cu pereții subțiri, arcuiți spre exterior, buza dreaptă, fundul plat, fig. 95 A/2. Nu are decor. Dimensiuni: Î. 7 cm, d.g. 8,2 cm, d.f. 4,5 cm. Lângă maxilarul inferior, în partea dreaptă, s-a descoperit un mic obiect de piatră. Este lucrat dintr-o rocă foarte dură, de culoare brun-verzuie, cu boabe albicioase de dimensiuni mici, cuprinse în compoziția rocii (de factură granitoidă). Are forma dreptunghiulară alungită, cu capetele rotunjite. Mai prezintă două fațete plate, celelalte două sunt relativ rotunjite. Muchiile și ele sunt toate rotunjite. Întreaga suprafață a piesei - adică fațetele - sunt perfect șlefuite și lustruite, având un lustru metalic. După cele două fațete aproape plate și după forma generală, credem că această mică piesă a putut servi ca lustruitor. Dimensiuni: L. totală 3,2 cm, lățimea max. 2,6 cm, g. 1,6 cm.

*

După descrierea distinctă a mormintelor apreciem necesară totalizarea datelor obținute, însumarea și întabelarea lor. Am aplicat pentru aceasta criteriile obișnuite în cercetarea arheologică, adică tipologia și adâncimea gropilor, vârsta indivizilor înhumați, orientarea și poziția scheletelor în morminte, inventarul funerar. Analizarea tabelelor va putea contribui la mai buna înțelegere a raporturilor de mărime și cantitative cu care am lucrat; se vor putea explica mai bine raporturile de continuitate, de înlocuire sau de schimb între culturi; se vor putea trage mai bine concluzii asupra preponderenței anumitor forme de viață economică, asupra ocupațiilor de bază, asupra naturii raporturilor între membrii familiei sau în cadrul mai larg al comunităților.

TABELE STATISTICE PRIVIND MORMINTELE DIN NECROPOLA DE INHUMAȚIE DE LA BRĂILIȚA

I. Tipuri de gropi

Nr. crt.	Forma gropilor	Număr de gropi
1	Groapă ovală	34
2	Groapă ovală alungită	7
3	Groapă trapezoidală	9
4	Groapă rectangulară cu colțuri rotunjite	104
5	Groapă rectangulară ușor ovală	2
6	Groapă cu pământ de umplutură galben, bine bătătorit	96
7	Groapă nedeterminată sau cu formă nesigură din cauza unor deranjamente vechi sau moderne	58
Total		310

II. Număr de morminte pe adâncimi

Nr. crt.	Adâncimea	Număr morminte
1	0,00 - 0,50 m	10
2	0,51 - 0,75 m	9
3	0,76 - 1,00 m	12
4	1,01 - 1,25 m	17
5	1,26 - 1,50 m	48
6	1,51 - 1,75 m	70
7	1,76 - 2,00 m	52
8	2,01 - 2,25 m	59
9	2,26 - 2,50 m	32
10	2,51 - 2,75 m	1
Total		310

III. Morminte

Nr. crt.	Adâncimea	Număr
1	Duble	1
2	Colective - morminte cu mai mult de două schelete	2
3	Singulare	304
4	Numai capul	3
Total		310

IV. Categoriile de morminte, pe vârste

Nr. crt.	Categoriile pe vârstă	Număr
1	Maturi	216
2	Copii	94
Total		310

V. Orientarea scheletelor

Nr. crt.	Direcția	Număr morminte
1	Est - Vest	96
2	Vest - Est	90
3	Vest, Sud Vest - Est, Nord Est	16
4	Est, Nord Est - Vest, Sud Vest	10
5	Sud Vest - Nord Est	9
6	Nord - Sud	7
7	Nord Est - Sud Vest	7
8	Sud Est - Nord Vest	6
9	Alte diverse orientări	61
10	În mormânt era numai craniu	3
11	Distruse, fără orientări	5
Total		310

VI. Poziția scheletelor

Nr. crt.	Poziția întinsă	Număr morminte
1	Întins, cu brațele pe lângă corp	129
2	Întins, cu picioarele căzute într-o parte	6
3	Întins, cu ambele brațe așezate pe piept sau pe bazin	5
4	Întins, cu un singur braț așezat pe piept sau pe bazin	49
5	Întins, cu capul înclinat spre dreapta	30
6	Întins, cu capul înclinat spre stânga	37
Total		250
	Poziția chircită	
1	Chircit, culcat pe partea dreaptă	33
2	Chircit, culcat pe partea stângă	17
3	Chircit, cu scheletul prost conservat	5
4	Schelete cărora nu li s-a putut determina poziția	5
Total		60
Total general		310

VII. Morminte cu sau fără ocru

Nr. crt.	Schelete cu sau fără ocru	Număr morminte
1	Schelete de copii, cu ocru	37
2	Schelete de copii, fără ocru	57
3	Schelete de maturi, cu ocru	64
4	Schelete de maturi, fără ocru	162
Total		310

VIII. Morminte cu sau fără inventar funerar

Nr. crt.	Morminte cu sau fără inventar funerar	Număr morminte
1	Morminte cu inventar funerar	195
2	Morminte fără inventar funerar	115
Total		310

IX. Obiecte de inventar, după funcționalitate și materie primă**A. Ceramică**

Nr. crt.	Vase	Număr piese	Număr morminte
1	Vase întregi și restaurate	40	40
2	Fragmente de vase	8	8
Total		48	48

B. Unelte și arme

Nr. crt.	Silex		Piatră		Os				
	Tip de piesă	Nr. piese	Nr. morminte	Tip de piesă	Nr. piese	Nr. morminte			
1	Lame întregi și fragmentare	58	58	Topoare și topoareșe	5	5	Vârf de suliță	1	1
2	Gratoire	11	11	Topor-daltă, tip teslă	1	1	Astragal-arșic de miel	1	1
3	Vârfuri străpungătoare	4	4	Dălți	3	3			
4	Așchii	37	33	Pisăloage sau lustruitoare	4	4			
5				Piese ovale-discoidale	5	5			
6				Măciucă și o placă rectangulară	2	2			
Total		158	149		20	20		2	2

C. Piese de vestimentație

Nr. crt.	Tip de obiect și material	Număr piese	Număr morminte
1	Cataramă de piatră	3	3
2	Cataramă de silex	1	1
3	Cataramă de marmură	1	1
4	Cataramă de alabastru	2	2
5	Cataramă de os	6	6
Total		13	13

D. Obiecte de podoabă

Nr. crt.	Tip de obiect și material	Număr piese	Număr morminte
1	Mărgelile de Spondylus	127	33
2	Mărgelile de Spondylus și piatră`	529	18
3	Mărgelile de Dentalium	12	4
4	Mărgelile de piatră	47	7
5	Mărgelile de os	9	3
6	Mărgelile din foiță de aramă	10	5
7	Cercei (?) tubulari	2	1
8	Amulete de alabastru	3	3
9	Amulete de marmură	5	3
10	Pandantive de marmură	3	3
11	Brățări de os (fragmentare)	2	2
Total	749	82	

Mărgelile în coliere

Nr. crt.	Material	Număr coliere	Număr piese
1	din Spondylus și piatră	8	529
2	din Spondylus	5	86
3	din valve de Cardium	1	13
Total		14	628

E. Obiecte diverse

Nr. crt.	Tip de obiect și material	Număr piese	Număr morminte
1	Valve de scoică - Cardium	40	19
2	Cochilii de melci din speciile Capaea, Limnaea și Paludia	21	12
3	Bucăți de cretă și caolin	5	4
4	Cărbuni de lemn	10-12	9
5	Dinte de rumeșător	1	1
6	Sămânță de strugure	1	1
7	Boabe de grâu	3	1
Total		81 - 83	47

*

Expunerea sistematică a situației concrete a fiecărui mormânt al necropolei, ne obligă să observăm că un număr însemnat de morminte -115, sunt lipsite de inventar funerar, iar în cazul când acesta există este redus cantitativ și mai puțin caracteristic. Acesta nu ne permite stabilirea sigură a apartenenței culturale. Există și cazuri când inventarul funerar este bogat, dar conține piese cu caracter de unicat, cărora de multe ori nu le putem stabili analogii sigure. În acest caz se pot face doar presupuneri în funcție de date colaterale, oferite în funcție de anumite condiții ca: adâncimea gropilor, gruparea mormintelor în cadrul necropolei (când aceasta există), legături sau contaminări culturale, tipologia obiectelor, poziția și orientarea scheletelor, observația de ordin antropologic, uneori chiar modificări ale topografiei terenului.

În această situație, mi se pare corect să limităm acest segment la condiția de problemă de cercetare încă deschisă. Este o provocare pentru viitoare etape de studiu, cărora știința le va pune cu siguranță la dispoziție, mai devreme sau mai târziu, metode și mijloace de investigare mai precise, mai eficiente. A extinde concluziile asupra acestui segment marcat de incertitudine, ar prezenta riscul alterării, într-o anumită măsură, a rezultatelor. Lăsăm acest fragment de circa 37 % în afara volumului de material și informație utilizat la obținerea concluziilor, spre a menține o bază sigură de lucru.

Exceptând aceste dificultăți, relativ frecvente în cercetarea arheologică, vom încerca să realizăm o aproximativă încadrare în o anumită cultură sau etapă a culturii respective a mormintelor din necropolă, pe baza datelor oferite de inventarul funerar cel mai caracteristic. Adâncimea gropilor, orientarea și poziția scheletelor, existența sau inexistența ocului, nu sunt totdeauna surse certe pentru datare sau încadrare cultural cronologică. Un complex închis de morminte, unele cu altele, fără inventar, poate fi datat chiar cu precizie. Când mormintele sunt într-o stare de conservare foarte proastă, dacă datarea nu devine imposibilă, ea ajunge să fie mai puțin probabilă.

Din aceste cauze, vom conchide asupra mormintelor necropolei pe baza acelor date care implică cele mai puține riscuri de a greși. Vom aborda amplasarea lor în teren, desfășurarea cercetărilor și caracterul săpăturilor, încadrarea cultural-cronologică (atât cât este posibilă), scurte considerații asupra culturilor implicate, sincronismele cu alte necropole sau grupuri de morminte contemporane sau apropiate ca timp.

Necropola de la Brăilița postgumelnițeană era, în cea mai mare parte a ei, amplasată în zona fostei așezări Gumelnița. Limita de sud era groapa cărămidăriei nr. 2, fostă Ganea, marginea de est a terasei superioare a Dunării, la vest actuala stradă a Viilor, iar spre nord depășea vadul Catagaței. Cu aproximație, necropola ocupa o suprafață de peste 1300 m².

Excavațiile făcute de cărămidărie înainte de 1955 și după această dată, până în 1975, au dus la distrugerea așezării Gumelnița, a cimitirului de care ne ocupăm, cât și a celorlalte puncte din cadrul întregului complex arheologic. Suprafața săpată de noi în necropolă (la nord și sud de vad), totaliza 1150 m², fig. 57. Deși datează din epoci și etape de timp diferite, necropola are un caracter unitar, cu o relativă zonare pe culturi, fig. 59.

Atât ca suprafață de teren ocupată de necropolă, dar mai ales ca număr de morminte descoperite, este una din cele mai importante din țară. Săpăturile au avut caracter exhaustiv, dar și de salvare, desfășurându-se în două etape: 1955-1975 și 1987. Spre deosebire de părerea avută în 1955, când consideram că mormintele descoperite fac parte dintr-un tumul (ce ne-a indus în eroare atunci, a fost o lentilă de pământ galben de la o podină de locuință, pe care am socotit-o ca făcând parte din mantaua movilei), încă de la a doua campanie de săpături din 1956, am constatat existența unui cimitir plan, în care aveam să descoperim 310 morminte la care s-ar putea adăuga și cele distruse înainte de anul 1955 de săpăturile cărămidăriei. Invocăm trei argumente în sprijinul atribuirii unui loc important pe țară deținut de această necropolă: spațiul de teren ocupat, numărul de morminte și numărul de obiecte de inventar funerar. Tot pentru comparație am făcut și o sumară statistică a mormintelor descoperite de-a lungul a patru decenii 1925-1965, în diferite puncte din regiunile extracarpătice românești. După cum am mai spus, aceste morminte au fost atribuite "complexului înmormântărilor cu ocră" și însumau pe întreaga țară un total de 303 morminte în 1965; la această cifră au fost înglobate și cele 18 morminte din tumulul de la pepiniera agro-silvică de la Baldovinești³¹. Mormintele amintite au fost descoperite în 36 de localități. Din totalul de 303 morminte, 175 erau tumulare, 45 plane și 11 nedeterminate, restul distruse. Subliniem că cifrele statistice obținute în 1966 nu se modificaseră decât foarte puțin până la sfârșitul cercetărilor noastre de la Brăilița. Superioritatea necropolei noastre, în afară de numărul mormintelor, constă și în numărul pieselor de inventar funerar, pentru care dăm un exemplu: în cele 303 morminte din țară au fost descoperite 65 de vase ceramice, iar la Brăilița numărul vaselor întregi, întregite și fragmentare este de 48, iar totalul pieselor de inventar funerar, indiferent de funcționalitate, trece cu puțin peste cifra de o mie. La importanța necropolei de la Brăilița, în afară de numărul de morminte și de obiecte descoperite, se adaugă și caracterul de săpături arheologice organizate. Dacă o atribuire precisă a mormintelor unei anumite culturi este anevoioasă, în schimb o repartizare prezumtivă, poate fi făcută. Din punct de vedere cultural-cronologic, necropola aparține unor etape destul de întinse în timp, începând cu eneoliticul final, post-cultura Gumelnița și respectiv cultura Cernavodă I - care reprezintă faza cea mai veche a cimitirului, cu aproximativ 135 de morminte.

A doua etapă de înmormântări aparține perioadei de tranziție de la neolitic la bronz reprezentată de culturile Foltești-Usatovo (circa 137) și Cernavodă II (27). Ultima etapă de înmormântări și cu cel mai redus număr de morminte - 23, corespunde bronzului timpuriu și mijlociu de la noi. Repartizarea mormintelor în cadrul necropolei, făcută pe criteriul apartenenței la culturile amintite, s-a făcut tot cu aproximație. Nu s-a putut stabili cu certitudine o ordine de dispunere a mormintelor, cât-decât argumentată. O suprafață aproximativ rectangulară ocupă mormintele atribuite culturii Cernavodă I. Aceasta ocupă zona centrală a cimitirului, limitată spre vest de o linie dreaptă spre str. Viilor, la sud către tranșeea militară, la nord gropile moderne nr. 2-4, spre vadul Catagaței, iar spre est se apropia de marginea terasei (groapa cărămidăriei nr. 2), fig. 59; 60; 61.

Mormintele atribuite tot cu aproximație culturii Foltești-Usatovo, așa cum se prezentau ele înainte de 1987, cuprindeau trei mari grupe notate A, B, C. Nu este exclus ca unele morminte din grupele A și B să fi distruse o parte din mormintele Cernavodă I de pe laturile de sud și est ale acesteia. De asemenea, este foarte probabil ca zona sud-estică a culturii Foltești-Usatovo, să fi fost distrusă de groapa cărămidăriei. Deși culturii Cernavodă II îi aparține un număr mic de morminte, ele sunt împrăștiate în trei puncte distanțate între ele, formând trei mici nuclee, fig. 59. Și mormintele aparținând epocii bronzului sunt numeric destul de reduse (23), în comparație cu primele două etape. La sud de vadul Catagaței, chiar lângă malul drept, aproape vertical s-a descoperit un nucleu compact format din 17 morminte; în afara acestora, s-au mai găsit un mormânt izolat, mai spre sud, la limita dintre zonele Foltești-Usatovo și Cernavodă I, iar două în nucleul 3 de morminte Cernavodă II, din colțul de nord-est, fig. 64, 65.

Alte trei morminte au fost descoperite la nord de vad, în urma săpăturii de verificare, executate aici. Ele fac dovada că necropola se extindea în epoca bronzului până în acel punct. Deși, așa cum am mai subliniat, nu există posibilitatea atribuirii sigure a mormintelor unei anumite culturi și nu putem delimita precis zonele ocupate de mormintele fiecărei culturi, încercarea noastră de a realiza acest lucru este utilă, întrucât propune prima privire de ansamblu asupra necropolei.

Importantă este și realizarea unei succinte informări asupra mormintelor începând de la gropi, până la datele privind defunctul: vârsta, poziția, orientarea scheletului, existența ocrului, inventarul funerar, etc. Deși nu s-a indicat la descrierea mormintelor forma fiecărei gropi, aceasta era în funcție de poziția scheletului. De exemplu, pentru cele în poziția chircită, forma gropilor era în majoritatea cazurilor ovală, mai rar, oval-alungită. Pentru scheletele în poziția întinsă, sau cu picioarele căzute într-o parte, groapa avea forma rectangulară cu colțurile rotunjite, rectangulară cu ușoară tendință spre oval (două cazuri) și

trapezoidală (9 gropi). Gropile cu adâncimea între 1,90-2,75 m aveau fundul săpat în stratul de löess, iar umplutura gropii fusese făcută cu pământ galben care era foarte bine bătut (cel puțin partea inferioară a gropii). Nici un mormânt nu avea urme de construcții de lemn sau piatră. Marea majoritate a mormintelor sunt singulare, cu un singur schelet. Mormintele duble sau care păstrau numai craniul sunt puține, doar șase. Adâncimea gropilor este diversificată, începând de la 0,30-0,40 m până la 2,75 m. Adâncimile până la 0,50 m se datorează unor accidente de teren, ulterioare înmormântărilor, apariția unor ușoare pante, suprafețe răzuite cu buldozerul, care la Brăilița au fost frecvente, datorită lucrărilor cărămidăriei. Adâncimile de la 1,50-2,50 m ale gropilor, sunt valabile pentru marea majoritate a mormintelor (262). În privința vârstei indivizilor înhumați în necropolă, din cei 310 s-a constatat că 216 erau maturi și 94 copii, ceea ce reprezintă un procent de 30,3 % de mortalitate a acestora din urmă. Din punct de vedere al poziției scheletelor sunt cunoscute două categorii: poziția întinsă cu șase variante, care totalizează 250 de indivizi și cea chircită cu doar 50 de schelete. La aceste cifre trebuie adăugate și 10 schelete prost conservate, cu neputință de determinat. Orientarea scheletelor este și ea destul de diferită. Mai frecvente au fost orientările pe direcțiile est-vest și vest-est, întâlnite în 286 de cazuri. Ocrul roșu și extrem de rar cel galben, era folosit sub formă de pulbere, granule și bulgărași. Din cele 310 morminte, a fost folosit ocrul depus pe oase sau pe pământul din jurul lor la 37 de schelete de copii și la 64 de maturi. Inventarul funerar, în funcție de materialul din care este confecționat, se poate împărți în mai multe categorii: ceramic (48 de vase întregi, întregite și fragmente), de piatră (silex și piatră șlefuită - 178 de piese), os, marmură, alabastru, scoicile *Spondylus*, *Dentalium*, *Cardium* ș.a.

Din punct de vedere al rolului funcțional, în afară de vase ceramice se mai întâlnesc: unelte, arme, obiecte de vestimentație, de podoabă, etc. Pe lângă piesele cu o destinație precisă, s-au descoperit și obiecte puse în scopuri rituale: cenușă, cărbuni de lemn, boabe de grâu, bulgărași de cretă și caolin, dinți de animale, cochilii de melci, a se vedea tabelele.

Sumare date antropologice

Spre regretul nostru, datele de ordin antropologic de care dispunem sunt extrem de puține, limitându-se la primele 20 de morminte, descoperite în 1955, publicate de regretata prof. O. Necrasov și M. Cristescu în 1957³². Restul lotului de schelete de la Brăilița i-a fost încredințat regretatului nostru prieten Dr. Dardu Plopșor, care din motive neștiute de noi, nu a mai publicat date despre acest material osteologic complex care se află și acum la Institutul de Antropologie din București. Ca atare, suntem nevoiți a ne mulțumi numai cu observațiile și cercetările lui Olga Necrasov și Maria Cristescu asupra doar a 17 morminte,

întrucât trei (M. 11, 15 și 16) aveau schelete foarte prost conservate, neputând fi luate în calcul. Autoarele, la indicațiile noastre de atunci, le-au considerat tumulare (am rectificat această eroare).

Din punct de vedere al vârstei și sexului pentru lotul de 17 morminte pe care s-a operat, s-a putut stabili: 4 sunt de copii, 2 de adulți (probabil se refereau la adolescenți) și 11 de maturi. Existența acestor categorii de vârstă și de sex - copii, adulți, maturi, femei și bărbați, atestă, spuneau autoarele, existența unui cimitir - fapt confirmat ulterior, cu corectura de rigoare: nu tumular, ci plan.

Pentru lotul de schelete studiat, procentul de mortalitate a copiilor era de 20 %, ceea ce era foarte mult. Făcând calculul la cele 310 morminte din necropolă, procentul de mortalitate al copiilor este de 30,3 %, care se pare că este mare, în comparație cu primul procent, făcut la numărul de 17 morminte. Din punct de vedere al longevității indivizilor, s-a constatat că 4 schelete - două de bărbați și două de femei - proveneau de la indivizi care au atins și chiar depășit puțin, vârsta de 50 de ani, deci limita de viață era scăzută. Din punct de vedere antropologic, lotul de 17 morminte se grupează în trei categorii: 1. hiperdolicocefali 2. dolicocefali 3. mezocefali. S-a constatat o lipsă totală a brachicefalilor. Din punct de vedere al taliei, aceasta s-a calculat în condiții bune doar pentru 12 indivizi, din toate categoriile de vârstă. Bărbații au în medie înălțimea de 1,76 m. În cimitir, după 1955, s-au găsit schelete de maturi cu lungimea de peste 1,80 m (probabil tot bărbați). Pentru femei, talia medie era de 1,54 m. Aici, trebuie să facem observația că multe schelete de talia aceasta, noi le-am atribuit adolescenților. Pentru bărbați, taliile cele mai obișnuite sunt cele mai mari și chiar foarte mari (s-au descoperit și schelete cu lungimea de 1,90 m, e drept, destul de puține). Talia mică la bărbați, aproape lipsește. La femei, taliile mici și foarte mici sunt prezente alături de taliile mijlocii și mari. O observație interesantă a studiului antropologic este solicitarea musculaturii membrilor inferioare, care atestă o viață seminomadă. Membrele superioare erau solicitate mai mult la bărbați. Din punct de vedere al stării sănătății indivizilor, s-a constatat că cei mai mulți sufereau de un reumatism cronic, consecință a locuirii îndelungate într-o regiune mlăștinoasă. Autoarele studiului antropologic de la Brăilița, arată pentru comparație, că scheletele din mormintele de la Holboca, nu prezentau simptome reumatice ca cele de la Brăilița. În tipologia scheletelor studiate, s-a constatat că nu există omogenitate. Astfel, tipul europoid a fost constatat la scheletele din mormintele 5, 10, 12 și 17. Tipul foarte apropiat de cel mediteranean, a fost surprins la scheletele mormintelor 7 și 9. Este interesant de remarcat craniul scheletului 17, din varianta Crô-Magnon a tipului proto-europoid - fiind de talie înaltă, mezocefal.

Tipul mediteranean a fost întâlnit la două schelete de femei din M 1 și M 2. După forma nasului, la aceste cranii "se bănuiesc unele influențe negroide, frecvent întâlnite la tipul mediteranoid".

La nivelul cunoștințelor de acum o jumătate de secol, autoarele studiului antropologic încercau să stabilească din punct de vedere antropologic, unele afinități între populația din necropola de la Brăilița, și populația înhumată în tumuli sau cimitirul plan de la Holboca, Glăvăneștii-Vechi, Corlăteni și Stoicani (pe care o considera contemporană cu cea de la Brăilița). Toate scheletele aflate în mormintele din Moldova, sunt legate de tipul protoeuropoid, care a persistat un anumit timp și în stepele sudice ruso-ucrainene. Seria scheletelor de la Brăilița are o notă caracteristică, prezentând diferențe substanțiale față de celelalte serii, așa numite, cu ocră. Unele apropieri se pot întâlni la unele morminte de la Stoicani (Galați), pe fondul protoeuropoid, unde se întâlnește și un serios amestec mediteranoid, combinat poate cu unele depărtate influențe negroide³³. O. Necrasov și M. Cristescu au avut și intuiție și fler, încă de acum patru decenii, când puneau problema dacă nu cumva, elementul mediteranoid, nu provine din legătura acestor populații cu cele întâlnite și cu care apoi s-au amestecat aici, pe teritoriul României. Originea autohtonă a elementului mediteranoid, pare verosimilă. Acest element sudic nu apare la mormintele din stepele sudice ruso-ucrainene, ci la Stoicani și Brăilița, zonă ocupată anterior de cultura Gumelnița. Dacă la acea vreme (1956), totul era pus pe seama stepelor răsăritene-nord-pontice, care pompau aceste populații spre vest, creatoare a "mormintelor cu ocră", autoarele amintite intuiau și existența unor elemente locale solide, precum și prezența unor factori civilizatori veniți dinspre sud. După atâta vreme, ceea ce era atunci prezumție, astăzi este realitate, confirmată de apariția unor culturi noi: Cernavodă I, II și III. Este știut astăzi că foarte multe morminte din "complexul mormintelor cu ocră" aparțin culturii Cernavodă I, în al cărei conținut se constată elementul local gumelnițean, plus cele sud-mediteraneene și răsăritene. După cum se va arăta în continuare, în numeroase morminte de la Brăilița se găsesc obiecte de inventar care nu au nimic comun cu stepele est-pontice. Deocamdată amintim acele piese cărora li se poate atribui origine sudică, prezente în cultura Cernavodă I, ca: mărgelele de Spondylus și de Dentalium, obiectele de vestimentație sau de podoabă lucrate din alabastru și marmură (cataramă, pandative, etc). Se știe că factorul sudic și-a adus partea sa de contribuție la desăvârșirea culturii Cernavodă I, abia la sfârșitul evoluției sale. Aceste influențe pot proveni fie dintr-un contact cu sudul, fie dintr-o moștenire de la fondul gumelnițean. În scurtele considerații pe care le vom face asupra etapelor culturale cărora le atribuim mormintele necropolei, în limitele posibilului vom încerca să suplینim lipsa datelor de ordin antropologic. După cum s-a mai arătat, încadrarea cultural-cronologică este în general dificilă, mai ales pentru mormintele lipsite de inventar funerar, cu inventar puțin și nesemnificativ sau cele prost conservate și distruse. Așa cum s-a mai arătat, s-a reușit realizarea unei delimitări aproximative a zonelor ocupate de mormintele necropolei pe anumite culturi, fig. 59.

Culturii Cernavodă I îi pot fi atribuite cu prudență și rezerve (ca și pentru celelalte etape culturale), un număr de 123 de morminte, la care putem adăuga și cele trei cranii singulare (două culcate pe o parte și unul în poziția verticală) M. 132, 154 și 174. Culturii Foltești-Usatovo i se pot însuma 134 de morminte, Cernavodă II 27, iar pentru cele din epoca bronzului - cultura de stepă vest-pontică, numai 23 de morminte. În afara inventarului funerar tipic unei culturi, celelalte criterii sunt relative. Acolo unde incertitudinea este relativ mică, vom propune totuși încadrarea mormintelor.

Mormintele Cernavodă I ocupă zona centrală a necropolei, care are o formă aproximativ dreptunghiulară, fără o dispunere sistematică în cadrul acestui spațiu. Gropile cu fundul săpat în stratul de lut galben, au forma majoritar dreptunghiulară cu adâncimea cea mai frecventă 1,90-2 m și mai puține peste 2,50 m. Vârsta: tânără, 38 copii, restul maturi, orientarea majoritară est-vest și vest-est (86 morminte). Poziția lungită este dominantă, cea chircită se întâlnește la 8 morminte - 5 de copii și 3 de maturi; ocră a fost depusă în 38 de morminte (25 de maturi și 13 de copii). Inventarul funerar al mormintelor atribuite acestei culturi însumează 580 de piese (în care nu am inclus cărbunile sau bucățile de ocră), descoperite în 71 de morminte. Materiile prime folosite la confecționarea pieselor de inventar sunt variate: ceramică, silex, piatră cu posibilități de șlefuire, os, Spondylus, Dentalium, scoica Cardium, marmură, alabastru, foiță de cupru. Materiile prime amintite sunt folosite și în cadrul altor culturi. Cultura Cernavodă I din sudul Basarabiei, numită și varianta Hadjider, folosește la morminte gropi ovale sau dreptunghiulare, poziția scheletelor - chircită; scheletele sunt culcate pe stânga, mai rar pe dreapta; poziția întinsă pe spate este rară; orientarea majoritară - capul spre est. Această variantă regională este reprezentată de 40 de monumente (tumuli) care conțineau 50 de morminte, majoritatea lipsite de inventar funerar. Inventarul descoperit este format din vase izolate, obiecte de silex și de piatră, nespecifice, comune și altor culturi eneolitice, obiecte de os, de metal (topoare de cupru), podoabe - mărgelile de os și valve de scoici, pandantive din dinți de cerb³⁴. Pentru cultura Cernavodă I de la est de Prut, nu se cunosc așezări ci numai mormintele amintite mai sus. În privința inventarului, așezările și mormintele de la vest de Prut, sunt mult mai bogate.

Descoperită în anul 1956 pe dealul Sofia, la Cernavodă, cultura Cernavodă I a fost studiată de mulți cercetători români³⁵, așa încât concluziile asupra ei s-au modificat, completat și îmbogățit în timp. Din punct de vedere genetic, Cernavodă I reprezintă o sinteză a mai multor factori: răsăritean, local și sudic. Componenta estică o reprezintă comunitățile Srednâi Stog și probabil Hâvalânsk, ambele prezente în așa numita cultură Suvorovo tot din sudul Basarabiei, anterioară culturii Cernavodă I - Hadjider³⁶. Pe baza descoperirilor de la Giurgiulești, se consideră cultura Suvorova ca fiind o ramură vestică a comunității Hâvalânsk-Sradnâi-Stog. Cu toată dependența, Suvorova este socotită o cultură "de sine

stătătoare", anterioară culturii Cernavoda I - Hadjider³⁷. Fiindu-i atribuit un areal întins, ce ar cuprinde nord-vestul Mării Negre, Dunărea de Jos (se referă la Dobrogea cu mormântul de la Casimcea) și probabil nord-estul Bulgariei, așadar un vast teritoriu, cultura Suvorovo nu este totuși reprezentată decât de 15 "monumente" (se referă la tumuli) cu doar 20 de morminte³⁸. Indiferent dacă Suvorovo este o cultură independentă sau nu, am reținut factorul răsăritean ce o compune, de la care a preluat probabil aceste elemente și noua cultură Cernavodă I. Factorul local îl constituie cultura Gumelnița cu variantele ei locale: basarabeană-Bolgrad și cea dobrogeană care include și așa-zisa cultură Varna³⁹. Nu vedem o participare a culturii Cucuteni și exclus, a celei Tripolie, la geneza culturii Cernavodă I. Cu triburile cucuteniene, cernavodenii au avut relații de schimburi de bunuri. În etapa târzie a culturii Cernavodă I, se constată existența unor influențe sudice, egeene.

Din punct de vedere al periodizării s-au determinat trei etape: Cernavodă I a, b și c, aceasta din urmă existentă sigur în nord-estul Munteniei la Brăilița, Râmnicelu, Pietroasele și Monteoru⁴⁰. Materialul ceramic descoperit în punctele enumerate atribuit Cucuteniului B₂ este importat și nu reprezintă așezări Cucuteni B, cum au crezut unii cercetători⁴¹. Dacă în componența culturii Cernavodă I ar fi participat și elemente Cucuteni-Tripolie, era obligatoriu să găsim pe ceramica cernavodeană decorul pictat, ori din câte se știe, el lipsește.

Revenind la zona Brăilei, mai precis la nord-estul Câmpiei Române, se constată cu certitudine: cultura Cernavodă I nu este înlocuită aici de cultura Cernavodă III (ca în Dobrogea și sud-estul Munteniei), ci de cultura Foltești-Usatovo. Faza târzie a Cernavodei I (c) poate fi parțial contemporană cu începuturile culturii Foltești (Usatovo), dar și parțial cu Cernavodă III. Mormintele Cernavodă I de la Brăilița sunt probabil contemporane cu așezarea de la Râmnicelu. Amintim aici mormintele din necropola de la Brăilița, care pot fi atribuite, unele cu rezerve, culturii Cernavodă I : 21, 25, 33, 59, 64, 94-98, 100-102, 105, 113, 115, 120-122, 127-132, 134-136, 148, 152-155, 157, 163-172, 174, 175, 179-184, 186-188, 190-192, 194-196, 198, 202-209, 214, 216, 221, 228-235, 239, 245-247, 249-253, 262, 265-272, 275-277, 279, 285, 292-294 și 298-306.

Unele piese, reprezentând sceptre de piatră zoomorfe realiste, aparținând culturii Cernavodă I, au ajuns și la sud de Dunăre, fapt ce ar dovedi o posibilă pătrundere a acestei culturi spre sud. Elemente cernavodene se pare că au înaintat de-a lungul țărmului vest-pontic până la Marea Egee, găsindu-se în sud, ceramică cu scoică pisată în pastă și tehnica ornamentării cu șnurul. În inventarul gospodăresc Cernavodă I, s-a găsit ceramică fină, cenușie.

Din punct de vedere cronologic, pentru datarea acestei culturi, vom folosi unele date C¹⁴ de pe probe recoltate din așezări Cernavodă I. În tabelul cronologic întocmit de V. Dumitrescu, sunt prezentate datele de la trei probe luate de la

Cernavodă care indică: 2290±100, 2400±100 și 2550±100. S-a pus întrebarea, dacă probele recoltate provin din același strat de cultură Cernavodă I sau și din cele ale culturilor Cernavodă III și II, deoarece în acea vreme (1956-57, când s-au luat probele), situația stratigrafică la Cernavodă nu era deloc clară. Din cauza incertitudinii, se poate apela și la alte datări. De exemplu, pentru cultura Gumelnița A₂ - Sălcuța II b, anterioare Cernavodei I, datarea oscilează între 3500-3400 î.Ch. Pentru faza Cucuteni B₂ de la Valea Lupului se indica data de 2980±60, iar pentru Tripolie II, datele 2450±100 și 2350±65. Vl. Dumitrescu propunea pentru faza Cucuteni B₂ - Cernavodă I târzie, data de 2800 î.Ch., iar pentru așezarea usatoviană de la Maiaki, plasată după Tripolie CII, data de 2500 î.Ch. Varianta Hadjidar este sincronă cu Cernavodă I b-c, respectiv Cucuteni A-B, B și Tripolie B₂-C₁ și stratul inferior de la Mihailovka⁴². Dacă se iau în calcul mormintele din necropola de la Sărăteni, autorii monografiei le încadrează începând cu sfârșitul mileniului IV î.Ch., până în prima jumătate a mileniului III î.Ch.⁴³. După toate datele succesive amintite mai sus, considerăm că limitele cronologice ale așezării de la Râmnicelu și ale mormintelor cernavodene de la Brăilița oscilează între 2900-2700 î.Ch.

Cultura Foltești-Usatovo

Cele 133 de morminte care pot fi atribuite acestei culturi erau dispuse în necropolă în trei mari grupe, notate pe hartă: A, B și C, fig. 59. Pentru o mai comodă urmărire a mormintelor, la prezentăm în ordinea lor numerică: 1, 3-6, 9, 12-16, 19, 20, 29, 38, 48, 50-55, 60, 61, 63, 64, 66, 68, 69, 71-79, 82-92, 99, 103, 104, 106, 107, 109, 111, 112, 114, 116-119, 123-126, 137-146, 149-151, 156, 158-162, 178, 185, 189, 193, 197, 199-201, 210-213, 215, 222-227, 236, 237, 240-244, 248, 254-261, 263-274, 278, 286-291, 295-297, fig. 63.

Gropile mormintelor din zona estică (grupa A), au străpuns o bună parte a mormintelor Cernavodă I. Acest grup înainta spre sud, peste tranșeea militară, se îndrepta către groapa cărămidăriei, apoi spre nord către celelalte grupe B și C, cu care în vechime formau un tot, fig. 59. Deși mormintele sunt mai concentrate, ele nu au avut un aliniament precis. Gropile mormintelor au forma dreptunghiulară, iar ale celor usatoviene de la est de Nistru sunt atât dreptunghiulare cât și ovale, acoperite cu bârne de lemn sau cu lespezi de piatră. Adâncimea gropilor de la Brăilița varia între 0,80-1,80 m, iar vârsta indivizilor, înclina spre cei vârstnici: 99 de schelete de maturi și 34 de copii. Poziția: domină cea întinsă, pe spate, brațele pe lângă corp (107 schelete) urmată de poziția chirchită (21). Două morminte (M. 189 și 238), conțineau numai craniul, iar trei morminte erau distruse. Orientarea scheletelor era următoarea: pe direcția est-vest (95 de schelete), vest-est (36), restul aveau alte orientări. Mormintele din sudul Basarabiei și de la est de Nistru,

aveau cele mai multe schelete în poziție chircită, culcate pe stânga, mai puține pe dreapta, după acestea urmând cele întinse, culcate pe spate, cu orientarea dominantă est sau nord-est⁴⁴. La Brăilița, ocru roșu s-a găsit doar la 31,8% din morminte. Inventarul funerar era bogat și variat: în afară de cărbuni și ocru, au fost descoperite 595 de piese, din care 450 erau măregele de *Spondylus*, *Dentalium* și piatră, în 26 de morminte. În restul rămas de 145 de piese sunt cuprinse 54 piese de silex aflate în 48 de morminte: 28 lame, 18 așchii atipice, 6 gratoire și 2 piese trapeziforme, toate fiind microlitice. Piesele finisate aveau rol funcțional, de unelte. Așchiile provin de la prelucrarea uneltelor. Din grupa obiectelor din piatră șlefuită fac parte: toporașele și dălțile, lustruitoarele, pisăloagele și o măciucă. Spre deosebire de așezările și mormintele Foltești-Usatovo de la est de Prut, unde ceramica reprezintă 30 % din inventar, la Brăilița aceasta este de numai 1,2 %, constând din 6 piese descoperite în tot atâtea morminte (M. 20, 26, 29, 38, 48 și 287).

Obiectele de vestimentație constau din mai multe cataramă din os și una discoidală din silex. Obiectele de podoabă constau din coliere de măregele de *Spondylus* și runde de piatră, numărul lor în colier variind între 20 și 150 de bucăți; s-au găsit și măregele izolate, câte una până la 7 bucăți. Mormântul 38 conținea și măregele tubulare din *Dentalium* asociate cu cele confecționate din foiță de cupru. Nu lipsesc nici coliere din valve de scoici *Cardium*, singure sau asociate cu cele din *Spondylus* și de piatră (M. 296). Colierele de *Spondylus* și piatră nu se deosebesc tipologic de cele din mormintele Cernavodă I. Inventarul mormintelor Foltești-Usatovo din partea inferioară a Basarabiei, dar și din zona Odesei, se pare că este mai deosebit de cele de la noi. În zona de dincolo de Prut și mai ales de Nistru, uneltele din os și corn sunt mai numeroase; obiectele de metal sunt reprezentate de topoarele-teslă, dălțile și sulele lucrate din bronz cu mult arsenic și din aramă pură. Podoabele constau din măregele și pandantive de os, corn, dinți de cerb, din scoici perforate, etc. Podoabele din aramă le formează cerceii de buclă. Ceramica, bine reprezentată, cuprinde două categorii: pictată și cea cu degresant din scoică pisată. Plastica antropomorfă și zoomorfă este relativ bogat reprezentată. În ceramică se constată tradiția tripoliană, dar și influențele culturilor Cernavodă I și III.

Cultura Foltești-Usatovo marchează începutul perioadei de tranziție în zonele de nord-est ale Munteniei, sudul Moldovei și sudul Basarabiei. Cel mai corect pentru aceste zone ar fi termenul de cultura Foltești, iar pentru zona Nistrului inferior, până la Odesa cel de cultura Usatovo. În general, în uzanță, a intrat termenul de complexul Foltești-Usatovo. Prezentăm în continuare, câteva considerații asupra istoricului, originii și conținutului acestui complex.

Cultura Usatovo a fost identificată încă din 1921, la Usatovo, lângă Odesa, dar cercetări susținute au fost întreprinse de E. Patokova⁴⁵ și V. G. Zbenovici în așezarea de la Maiaki⁴⁶. La Foltești, jud. Galați, săpăturile și comunicarea lor

aparțin lui M. Petrescu-Dâmbovița, reluate și publicate apoi de Petrescu-Dâmbovița și Dinu Marin⁴⁷.

Opiniile asupra originii culturii Usatovo au fost împărțite și controversate. Unii cercetători ruși și români, susțineau teza lui T. Passek, care considera cultura Usatovo ca fiind o fază evoluată a culturii Tripolie, venită de pe Nistrul Mijlociu spre țărmul Mării Negre⁴⁸. V. Zbenovici, care s-a ocupat mai recent de această cultură, consideră că ea nu este rezultatul evoluției treptate a fazei târzii - C II a culturii Tripolie, ci rezultatul evoluției contactului triburilor tripoliene cu cele locale eneolitice târzii, care au asimilat-o⁴⁹. Pe acest fond s-au mai adăugat unele influențe de la triburile Jamnaia din zona Nipru-Bug, plus unele elemente nord-vest caucaziene, toate formând sinteza Usatovo. Această concluzie este apropiată de a lui Briusov și adoptată la noi de V. Dumitrescu și R. Vulpe⁵⁰.

O origine bazată pe un singur element Tripolie al culturii Usatovo nu poate fi acceptată din mai multe motive: în conținutul său lipsesc o serie de elemente specifice neoliticului târziu, aria sa de formare este în afara celei tripoliene. Ceramica pictată din cultura Usatovo, deși este de origine tripoliană târzie, este cantitativ puțină, în comparație cu cealaltă de factură răsăriteană sau locală, respectiv Cernavodă I. Afinități și influențe cernavodene în conținutul culturii Usatovo sunt dovedite de unele piese de inventar comune celor două culturi ca: obiectele de silex, figurinele antropomorfe, ritul funerar, etc. Mai recent, I. Manzura adoptă punctul de vedere al lui P. Roman, după care la baza genezei culturii Usatovo se află Cernavodă I pe care s-au grefat tiparele culturii tripoliene infiltrate din zona de silvo-stepă carpato-nistreană. Din cauza aceasta, cultura Usatovo se concentrează în zona Nistrului inferior și de aici radiază pe întreg teritoriul din nord-vestul Mării Negre⁵¹. Periodizarea culturii Usatovo cuprinde două faze principale: una mai veche, anterioară începerii expansiunii, și a doua - corespunzătoare migrării sale spre vest sub presiunea triburilor Jamnaia. I. Manzura consideră că, în prima etapă cultura Usatovo primește influențele culturii Cernavodă I, cele tripoliene fiind de mică intensitate; acestea au loc în zona Prutului inferior. În a doua etapă, se manifestă influențele culturii Cernavodă III de la Dunărea de Jos (torțile tubulare, decorul șnurat este înlocuit cu cel stampat, ș.a.)⁵².

Cultura Usatovo, după I. Manzura, se sincronizează cu Cernavodă I târzie, cu Cernavodă III-Boleraz, cu etapa târzie Maikop, cu o fază târzie a culturii Srednâi-Stog și cu faza timpurie Mihailovka⁵³. După opiniile altor cercetători, Usatovo se sincronizează cu cultura Mihailovka II, deoarece în așezarea eponimă, la baza nivelului II s-au descoperit importuri usatoviene⁵⁴.

Nu putem încheia aceste concluzii fără a aminti că unii specialiști au acordat purtătorilor culturii Usatovo un rol deosebit în istoria Europei de sud-est, în sensul anihilării unor așezări din vestul Anatoliei, forțând trecerea triburilor locale de aici,

de la economia agrară la cea pastorală. În acest sens, J. Mellaart considera că, înaintarea triburilor Usatovo spre sud, a provocat distrugerea a numeroase și prospere așezări vest-anatoliene, contribuind chiar la lichidarea Troiei II⁵⁵.

Pe bună dreptate, Zbenovici arăta că este exagerat rolul usatovienilor în zona litoralului vestic al Mării Negre, neputând fi vorba de "campanii nimicitoare" împotriva populațiilor din bazinul egeean și a vestului Asiei Mici⁵⁶. Chiar dacă s-ar admite pătrunderea unor elemente Usatovo în sud, acestea au fost cu totul sporadice și neînsemnate.

Triburile usatoviene pornite din partea inferioară a Nistrului, în sudul Basarabiei și al Moldovei (între Prut și Siret) și în nord-estul Munteniei, au o tentă deosebită, fiind încadrate într-o nouă cultură - Foltești, cu cel puțin două - după unii cercetători - trei faze de evoluție: Foltești I, II și III⁵⁷. Dacă spre răsărit, Usatovo nu atinge Bugul, Folteștii nu ocupă Dobrogea sau sudul Munteniei, deoarece aceste zone erau ocupate de triburile Cernavodă III.

Un studiu mai vechi al lui P. Roman, referitor la periodizarea și aria geografică a culturii Foltești, subliniază că această cultură marchează începutul perioadei de tranziție de la neolitic la bronz, în zonele de nord-est ale Munteniei, sudul Munteniei, sudul Moldovei și al Basarabiei; cronologic, se situează după Cernavodă I⁵⁸. V. Zbenovici plasa cultura Usatovo la începutul bronzului timpuriu, respectiv la jumătatea mileniului III î.Ch.⁵⁹, iar colegii de la Chișinău o atribuie eneoliticului târziu, la sfârșitul culturii Cucuteni-Tripolie. Cultura Usatovo cunoaște două zone geografice de dezvoltare: una în bazinul inferior al Nistrului, iar a doua în zona Prutului inferior, aici fiind cunoscută cu numele de cultura Foltești⁶⁰. Dacă cronologic este situat după cultura Cernavodă I și contemporan cu Cernavodă III, complexul Foltești-Usatovo poate fi datat la sfârșitul primei jumătăți a mileniului III î.Ch. Pentru datare, vezi și P. Roman⁶¹. Mormintele Foltești-Usatovo de la Brăilița, fac dovada continuității necropolei și în perioada de tranziție, aceasta încheindu-se cu cultura Cernavodă II, prezentă cu un număr mult mai mic de morminte. Cele 21 de morminte atribuite acestei culturi sunt grupate în trei mici nuclee, numerotate 1, 2 și 3, fig. 59; 62; 63 și au următoarele numere de morminte: 2, 7, 8, 22-23, 30, 37, 39,40, 43, 44, 47, 49, 56-58, 67, 70, 77, 80 și 81. Forma gropilor de morminte era în funcție de poziția scheletelor: pentru cele chircite domina forma ovală și oval-alungită, iar pentru cele întinse, culcate pe spate, era groapa rectangulară; la nici-o groapă nu existau urme de construcții de lemn sau de piatră. Adâncimea gropilor varia între 0,40 m (unde terenul a fost răzuit) și 1,70 m, majoritatea încadrându-se în jurul celei de 1,50 m.

Vârsta indivizilor: cu excepția M. 22 și 44, care erau de copii, restul scheletelor aparțineau maturilor. M. 22 era deranjat, cu poziția incertă; 15 aveau poziția chircită, restul - poziția întinsă, cu brațele pe lângă corp. Majoritatea scheletelor erau orientate est-vest și puține, sud-nord. Ocră s-a găsit în două

morminte. Deși numărul mormintelor este mic, inventarul funerar a fost bogat, reprezentând un procent de 51%. Acesta cuprinde: vase ceramice, două lame de silix, catarama, mărgelile de *Spondylus* în colier și dispartate, două mărgelile din foiță de cupru etc.

Cultura Cernavodă II a fost descoperită tot pe dealul Sofia, sectorul b - de la Cernavodă. Dacă săpăturile din 1956 nu prezentau o stratigrafie clară, cele din 1973 aveau să dovedească existența și evoluția Cernavodei II⁶². Deși descoperită în Dobrogea, geneza acestei culturi nu se leagă de Cernavodă I și III. În Dobrogea și sud-estul Munteniei, cultura Cernavodă II prezintă o evoluție bruscă, într-o etapă bine individualizată. Conform opiniilor lui Morintz și Roman "cultura Foltești II este principala sursă din care se dezvoltă cultura Cernavoda"⁶³. În 1977, S. Morintz publica primul volum al lucrării sale privind originea tracilor, unde spunea că Cernavodă II s-a format pe baza culturii Foltești⁶⁴. Arealul său cuprindea: partea sudică a Moldovei, Dobrogea, estul și sudul Munteniei și nord-estul Bulgariei. În evoluția sa, se disting două faze, ultima conținând puternice influențe sudice, care constau din apariția vaselor askos, cănilor cu toartă bandată puțin supraînălțată, a obiectelor lucrate din marmură, mărgelile din *Spondylus*, ș.a. Aceste elemente sudice se pot datora moștenirii primite de la culturile anterioare - cernavodene I și III. Apar însă elemente sudice necunoscute mai înainte, ca de exemplu askosul. Zona de formare a culturii Cernavodă II, deocamdată este considerată Moldova - "care a jucat un rol important, indiferent care va fi fost spațiul de pornire și dacă însăși Moldova nu este o verigă intermediară"...în acest proces⁶⁵.

Aria geografică de răspândire schițată mai sus rămâne aproximativă, deoarece este marcată de puține așezări și morminte. În Muntenia, pot fi atribuite culturii Cernavodă II așezările de pe cursul Ialomiței ca cele de la Tinosul și Coșereni, iar între Mostiștea, Dunăre și Dâmbovița, cele de la Boian, Gumelnița, Ulmeni și Sultana⁶⁶. În nord-estul Munteniei îi sunt atribuite câteva morminte de la Smeeni (jud. Buzău), cele din necropola de la Brăilița, de care ne ocupăm aici, iar în Dobrogea sunt așezările de la Cernavodă și Garvăn-Dinogeția, ambele pe linia Dunării. În Bulgaria, sunt două așezări pe malul lacului Varna, la Strašimirovo și Kolarov, unde s-a găsit o ceramică asemănătoare celei din Cernavodă II⁶⁷.

Lipsa de săpături sistematice în așezări Cernavodă II, face dificilă întocmirea unei periodizări. În așezarea b de la Cernavodă, care conținea un singur strat de cultură, au putut fi separate - cu multe rezerve - de o podină de lut, două nivele de locuire: Cernavodă II a și b. Nivelului b îi pot fi atribuite așezările din valea Dunării, două morminte M. 12 și M. 13 de la Smeeni, mormintele de la Brăilița și probabil, cele fragmente de vase găsite pe malul lacului Varna.

Încadrarea cronologică a acestei culturi nu poate fi realizată cu C¹⁴, deoarece nu există nici o probă luată dintr-o așezare sau mormânt. Singura posibilitate ar fi periodizarea sau sincronizarea cu alte culturi. Dacă cultura Cernavodă II este posterioară culturilor Cernavodă III și Foltești-Usatovo, care marchează sfârșitul perioadei de tranziție, atunci ar putea fi încadrată în limitele datelor 2400-2200 î.Ch. În timp ce unii arheologi români considerau cultura Cernavodă II ca participantă la geneza culturilor Glina III și Monteoru, alții vedeau în această cultură și în cele două ale epocii bronzului, existența unor goluri care vor trebui umplute cu noi descoperiri⁶⁸.

Etapa culturii de stepă vest-pontică, reprezintă ultima fază a înmormântărilor din necropola de la Brăilița. Ea acoperă fazele bronzului timpuriu și mijlociu, între sfârșitul perioadei de tranziție, respectiv cultura Cernavodă II și până la apariția culturii Coslogeni. La Brăilița, etapele amintite ale bronzului sunt reprezentate de 23 de morminte, adică de un coeficient de 7,4% din totalul mormintelor, cu numerele: 10, 17, 18, 24, 26, 27, 28, 31, 32, 34, 35, 36, 41, 46, 62, 110, 144, 173, 176, 307, 308, 309 și 310, fig. 59; 66; 67. Ultimele trei morminte s-au descoperit la nord de vadul Catagaței, restul aflându-se la sud de vad, fiind grupate într-un nucleu mai mare (14 morminte), iar 4 în zona celor atribuite culturii Foltești-Usatovo, fig. 59. Mormintele cu schelete chircite aveau gropile ovale, cele în poziția întinsă erau dreptunghiulare, mai rar trapezoidale. Adâncimea gropilor varia între 0,35 m (unde terenul era răzuit sau în pantă) și 1,75 m. Din punct de vedere al vârstei: 16 indivizi erau maturi și 7 copii. Poziția: cu excepția M. 26 distrus parțial, 15 erau chirciți și 7 întinși pe spate. Orientarea: 10 schelete aveau orientarea est-vest, 5 vest-est, restul cu alte orientări. Ocră roșu s-a găsit în 6 morminte - 3 de copii, 3 de maturi; restul, fără ocră.

A fost descoperit inventar funerar în toate cele 23 de morminte, constând din: vase ceramice, piese de silex (o lamă și 3 așchii), un astragal de miel, două cataramă de os și câteva lustruitoare de piatră.

Scurte considerații asupra culturii de stepă

Zona subcarpatică, centrală și de vest a Munteniei este ocupată de culturile "clasice" ale epocii bronzului timpuriu și mijlociu reprezentate de Glina III, Monteoru și Tei. În schimb nord-estul și sud-estul Munteniei, sudul Moldovei și Basarabiei, precum și Dobrogea sunt lipsite de orice urme care să ateste în această vreme așezări stabile care ar putea fi atribuite unor populații sedentare. După dispariția culturilor din perioada de tranziție (Foltești-Usatovo, Cernavodă III și II), în tot spațiul amintit nu s-au găsit decât morminte plane sau tumulare, organizate în necropole, grupuri mai reduse de 3-7 morminte sau singulare, fără urme de așezări.

Mormintele aparținând populațiilor nomade venite din stepile nord-pontice au fost incluse la noi, în așa numita "cultură a mormintelor cu ocră", iar la răsărit de Nistru, și în Basarabia, au fost atribuite culturilor: Jamnaja, Catacombelor și Srubnaia. Recent, V. Dergacev, atribuie perioadei timpurii a epocii bronzului, culturile Jamnaja, Catacombelor și Edineț. Pentru cultura Jamnaja au fost determinate două variante: una mai veche numită nistreană și una mai nouă - varianta Bugeac⁶⁹. Asupra mormintelor din bronzul timpuriu basarabean, vom reveni la momentul potrivit. Pentru o mai bună înțelegere și valorificare a mormintelor în perioada bronzului, de la Brăilița, vom aminti pe scurt și alte descoperiri similare făcute în jud. Brăila. În perioada 1955-1987, a fost descoperit în opt localități - în care se include și Brăilița - un număr de 62 de morminte. Acestea erau grupate în necropole sau izolate, toate provenite din săpături organizate; excepție fac numai mormintele de la Horia - Făurei și Roșiori, care s-au descoperit fortuit. Locurile alese pentru înmormântări sunt de mai multe tipuri: pe terasă, necropole plane, în tumuli și pe vechi tell-uri neolitice, fig. 78. În general, mormintele din epoca bronzului au fost publicate în diferite lucrări sau reviste de specialitate⁷⁰, adunate într-un studiu recent aflat în manuscris⁷¹. De-a lungul timpului, le-am atribuit la început, culturii mormintelor cu ocră, apoi culturii de stepă isto-pontice sau vest-pontice.

Pentru a putea compara mormintele din epoca bronzului de la vest de Prut cu cele din sudul Basarabiei, ne folosim de studiul lui V. Dergacev, pe care în momentul de față l-am găsit documentat mai actual în această problemă. Domnia sa atribuie începutul bronzului timpuriu culturii Jamnaja, care are două etape de evoluție; cea nistreană se plasează cronologic după culturile Suvorovo și Usatovo, sincronă cu cultura Foltești I și II⁷². Ori, așa după cum am arătat mai sus, cultura Foltești este contemporană cu Usatovo și în acest caz varianta nistreană se plasează în perioada de tranziție. Dacă această variantă urmează culturii Usatovo, deci și Foltești, atunci ea s-ar sincroniza cu Cernavodă II, deci cu sfârșitul tranziției. Această variantă ce are gropi acoperite cu lemn sau lespezi de piatră și pe care se așezau statui menhir sau roți de car, lipsește în zona noastră atât în perioada de tranziție, cât și a bronzului. Din punct de vedere cronologic, varianta nistreană este plasată între 2300-2000 î.Ch.⁷³.

Variantei Bugeac, îi sunt atribuite aproximativ 35 % din înmormântările concentrate tot în zona de stepă. Acestei variante îi sunt caracteristice înmormântările secundare de la periferia tumulilor. Majoritatea gropilor au treaptă, sunt acoperite cu bârne de lemn, mai rar cu lespezi de piatră și tot rar, posedă statui menhir sau roți de car. Morții erau așezați în gropi în "poziția moderată sau accentuată chircită, pe partea dreaptă sau pe stânga". Inventarul funerar este asemănător grupului nistrean; mai frecvente, sunt topoarele până de silex și vârfurile de săgeți de os (aceste tipuri sunt caracteristice numai grupului Bugeac).

Tot specifice îi sunt acestui grup și brățărilor făcute din mai multe tuburi mici răsucite, lucrate din foiță de metal. Din grupa ceramicii, fac parte amforele sferice și ovoidale cu torți tubulare, vase tronconice, adesea decorate cu șnurul, vase borcane, cești. V. Dergacev consideră că, grupul Bugeac poate fi sincronizat cu cultura Glina III, cu grupul Edineț și parțial cu cultura Catacombelor. Cronologic, grupul Bugeac este încadrat în limitele sec. XX-XVIII î.Ch.⁷⁴, corespunzând cu mormintele bronzului de la noi, dar nu și cu tipul de gropi și parțial cu unele piese de inventar funerar.

Comparând materialul ceramic al grupului Bugeac cu cel de la Brăilița sau alte morminte din județ, observăm că vasele tronconice au analogii cu unele exemplare de la Brăilița. Unele vase ale culturii Catacombelor sunt comparabile cu câteva exemplare din mormintele de la Lișcoteanca-Movila Olarului⁷⁵.

Mormintele ce aparțin primelor două etape ale bronzului și fac parte din zona noastră, fac dovada unor contacte cu culturile "clasice" din regiunea sud-extracarpatică. Triburile nomade pătrunse la vest de Nistru și apoi la vest de Prut, cel puțin în prima fază, au avut un caracter agresiv, dovadă fiind: dispariția localnicilor din calea lor, triburile monteorene din zona colinară încep să folosească locuri întărite - "cetățuile", lipsa unor bunuri de factură locală în mormintele populației de stepă, lipsa obiectelor de proveniență sudică.

Cauzele migrații către vest a acestor triburi nomade au fost multiple, dar rezumându-le se pot restrânge la câteva mai importante: scăderea rezervelor de hrană pentru vite în locurile de pornire, suprapopularea zonei unde s-au aflat inițial, presiunea exercitată asupra lor de către alte triburi aflate în mișcare.

La sfârșitul etapei timpurii, dar mai ales în cursul celei mijlocii a epocii bronzului, situația va începe să cunoască o relativă stabilitate. De exemplu, triburile monteorene încep să coboare din locurile ferite spre sud, pe dealuri mai joase sau chiar pe terase (exemplul multor așezări din județul Vrancea: Vitănești, Satu Nou - Panciu⁷⁶, ș.a.), sau cimitirul de la Balintești (jud. Galați)⁷⁷. Contactele populației de stepă cu cea monteoreană sunt dovedite încă din fazele Monteoru I C₃-I_a. Iată câteva exemple convingătoare: în unele morminte ale populației de stepă descoperite la Grădiștea, jud. Brăila, s-au descoperit importuri de vase Monteoru din fazele I C₃ în M. 16 și I C₁ în M. 2⁷⁸. La pepiniera Baldovinești în M. 13 s-a găsit un cuțit curb de piatră - Krummesser, specific culturilor Monteoru și Tei. Tot la Baldovinești, în M. 5 au fost descoperite mai multe fragmente de ceașcă Tei II.

În sudul județului, în tumulul de pe raza comunei Roșiori, într-un mormânt al culturii de stepă, alături de câteva piese de silex, s-a găsit o ceașcă de tip Tei III⁷⁹. Putem aminti și câteva descoperiri asemănătoare făcute în afara județului Brăila.

La Ploiești-Triaj, în tumulul cu morminte ale populației de stepă s-au descoperit fragmente de cești Monteoru I a. În cartierul Ciulnița al orașului Slobozia, jud. Ialomița, în tumulul nr. 2 cu morminte ale culturii de stepă, la baza

movilei s-a descoperit un vas Monteoru, iar la Smeeni, în M. 7, inventarul funerar conținea și un vas de tip Tei. Relațiile de schimb aveau un caracter reciproc: obiecte tipice populației de stepă au fost descoperite în contextul culturilor Monteoru și Tei. Și în acest caz amintim câteva exemple: în așezarea monteoreană de la Satu Nou-Panciu, punctul "ograda Popa Roată", a fost descoperită o cataramă de os cu orificiu central⁸⁰. În depresiunea Onești, în mai multe așezări atribuite fazei I C₃ a culturii Monteoru, s-au găsit vase ornamentate cu șnurul, precum și la Monteoru⁸¹, importuri sudice, ca obiectele de podoabă de factură miceniană, descoperite în morminte Monteoru I₂. Aceste descoperiri nu se datorează contactelor acestei culturi cu sudul, ci fie populației de stepă, fie populației culturii Tei, care a înaintat în sudul Dunării unde a intrat în contact cu populația sud-balcanică⁸².

Prezența importurilor de obiecte Monteoru și Tei în mediul culturii de stepă și invers, permite stabilirea unor sincronisme între aceste culturi precum și datarea mormintelor. Cele mai multe dintre ele aparțin Bronzului mijlociu, la nivelul fazelor II și III ale culturii Tei, anterioare culturii Coslogeni, sincronă cu faza Tei IV⁸³.

Încadrarea cronologică a acestor morminte nu poate fi realizată direct, deoarece nu se dispune de nici-un fel de date C¹⁴ și de stratigrafie. Singura cale rămâne aceea a comparației cu culturile Monteoru și Tei sau cu cele din Basarabia.

Etapele bronzului mijlociu căreia îi putem atribui culturile Monteoru cu fazele I C₃- Ia și Tei II-III, posedă datări destul de diferite, cu încadrări între sec. XVII-XIV î.Ch., sau XV-XIV î.Ch.⁸⁴, dacă luăm în calcul și toporul de bronz de la Măcin, de tip Turbino, acesta fiind datat între sec. XVII-XV î.Ch.

V. Dergacev consideră grupul Bugeac din Basarabia sincron cu cultura Glina III, încadrându-l în limitele sec. XX-XVII î.Ch.⁸⁵, iar cultura Srubnaia între sec. XV-XIV î.Ch. Revenind la cultura Monteoru, faza I a acesteia, contemporană cu mormintele de la Micene, s-ar încadra între sec. XVI-XV î.Ch. În general, datările culturilor sudice, inclusiv ale celor din Bulgaria de la sud de Balcani, nu corespund celor de la nord de Dunăre, apărând unele decalaje. Comparând datările amintite mai sus, se constată că acestea oscilează între sec. XVII și XIV î.Ch.

Mormintele din zona Brăilei și cele contemporane acestora, descoperite în sud-estul Munteniei și sudul Moldovei, le putem atribui ca limite de datare sec. XVII- XIV î.Ch., admitând unele oscilații și corecturi⁸⁶.

Necropola de inhumație de la Brăilița, prin conținutul său material, prin clarificările de ordin științific, atât cât s-au putut aduce, fiind mai mult sau mai puțin precise, are meritul de a fi adus contribuția sa în cercetarea perioadelor și culturilor ce le reprezintă.

După cum am mai subliniat în lucrare, cercetări și descoperiri viitoare, vor crea premisele unor studii mai temeinice, într-un cadru mai larg și mai bine documentat, completând lacunele firesc resimțite astăzi și vor adăuga date noi la mai buna cunoaștere a culturii tracilor din spațiul carpato-istro-pontic.

TABEL STATISTIC AL MORMINTELOR DIN EPOCA BRONZULUI DESCOPERITE ȘI ÎN JUDEȚUL BRĂILA

Vârsta	Maturi	48	77,5 %
	Copii	14	22,5 %
Poziția	Chirciți	46	74,2 %
	Întinși	16	25,8 %
Orientarea	E - V	33	53,3 %
	V - E	11	17,8 %
	Alte orientări	18	29,0 %
Existența ocrului	Cu ocru	17	27,4 %
	Fără ocru	45	72,6 %
Inventarul funerar	Cu inventar	42	67,7 %
	Fără inventar	20	32,3 %
TOTAL MORMINTE		62	

TIPURI DE MORMINTE

Nr. crt.	Localitatea	Tipuri de morminte	Nr. morminte	Data descoperirii	Observații
1	Brăilița	Plan	21	1955 - 1987	Terasă
2	Bladovinești pepinieră	Tumul	18	1961 - 1968	
3	Cireșu	Tell neolitic	1	1977	
4	Grădiștea, "Mormântul Elizei"	Tell	5	1981	distrus
5	Horia - Făurei	Tumul	1	1971	descoperire fortuită
6	Lișcoteanca, "Movila Olarului"	Tell	10	1970 - 1976	
7	Lișcoteanca, "Movila din baltă"	Tell	3	1975 - 1978	
8	Râmnicelu	Tell	1	1968 - 1970	
9	Roșiori	Tumul	2	1976	Săpătură fortuită
TOTAL MORMINTE			62		

Capitolul V

Descoperiri cronologice posterioare necropolei

1. Așezarea Coslogeni⁸⁷

Etașa bronzului târziu din complexul arheologic Brăilița era reprezentată de o așezare situată la aproximativ 200 m spre sud de așezarea Gumelnița și necropola de inhumație și la sud-vest de groapa cărămidăriei nr. 2 (fostă Ganea). Nu există posibilitatea unei delimitări precise a suprafeței de teren ocupată de această așezare; încercări de delimitare se pot face însă, cu oarecare aproximație, cu ajutorul profilelor din malurile săpăturilor cărămidăriei și al materialului arheologic recoltat din sondajele noastre precum și cel aflat la suprafața terenului arabil. Spre est înainta până la marginea terasei, iar la vest până la 50-60 m de str. Viilor, până la nucleul 2 Boian, iar spre sud până aproape de așezarea Babadag. În general, suprafața ocupată de așezare nu era prea mare. În 1961 și 1962, am executat o săpătură de verificare care a constatat din două secțiuni numerotate S. 53 și S. 54, de 20 x 2 m fiecare, una orientată pe direcția nord-sud, cealaltă est-vest, ambele având adâncimea de 1,60 m. Sub solul vegetal gros de 15-20 cm, urma stratul din epoca bronzului, gros de 50-60 cm, fără mai multe nivele de locuire. Pământul din stratul de cultură avea aspect cenușos și conținea cioburi de vase, bucăți mici de cărbune și oase de animale domestice: bovine, ovi-caprine, de cal sau măgar, precum și oase de animale sălbatice: lup, vulpe, cerb, de pești și valve de scoici. Nu s-au găsit resturi de chirpici. În afară de oase animale și de ceramică, s-au mai descoperit patru piese lucrate din omoplați de bovine și din copite de cabaline (cal sau măgar). Ceramica este tipul de material cel mai bogat și mai concludent. Din punct de vedere al calității pastei se disting două categorii de vase: unele sunt lucrate din pastă comună, altele din pastă mai fină. Pasta celor din prima categorie are degresant cioburi pisate și mici pietricele; este totuși foarte consistentă și rezistentă, lipsită de slip și având doar un strat superficial de lut, nelustruit. Culoarea variază de la gălbui-cărămiziu, până la cenușiu-brună. Forma de vase: vasul-borcan zis și de tip "sac", bitronconice, castroane cu buza ușor evazată și căni. Decorul este sărac și constă din benzi în relief aplicate pe partea exterioară a vasului, sub buză. Benzile sunt simple sau prevăzute cu hașuri oblice, incizate, mai rar cu mici alveole. Caracteristic este și decorul cu brâu în relief în formă de "potcoavă", fig. 99/2, 3; 100/27. Ceramica fină are în compoziția pastei cioburi pisate mărunț sau nisip și are culoarea gălbui-cenușie sau cenușiu-închisă. Forma: vase-borcane, vase bitronconice prevăzute cu torți pe linia de maximă rotunjime și căni-cești cu toartă aplicată, puțin supraînălțată. O astfel de cană a fost descoperită în șanțul 53, modelată din pastă de bună calitate, cu ambele suprafețe

acoperite cu slip subțire gălbui-cărmiziu, cu pete cenușiu-brune și cu urme superficiale de lustruire. Are corpul relativ bombat în zona centrală, buza rotunjită spre interior, fundul plat și toarta bandată la capătul inferior, iar în partea superioară este prevăzută cu un mic buton care depășește înălțimea gurii vasului, fig. 99/1; 100/2. Dimensiuni: Î. 12,1 cm, d.g. 14, 1 cm, d.f. 8,5 x 9 cm.

Făcând parte din categoria ceramică și ținând seama că este mai puțin reprezentată cantitativ la Brăilița, amintim și cele două vase specifice culturii Coslogeni, descoperite în așezarea Babadag de la Nazăru⁸⁸, situată la circa 7-8 m spre nord-vest de Brăila. Ambele fac parte din grupa ceramicii fine, modelate din pastă de calitate bună, cu slip gălbui-cenușiu. Un exemplar are forma bitronconică, cu partea centrală mai dezvoltată într-o parte, gura largă, buza rășfrântă și fundul plat. Pe partea exterioară, sub buză, are aplicat un brâu în relief simplu, iar pe linia de maximă curbură sunt aplicate două toarte bandate; în partea opusă acestora este aplicată o proeminență oval-alungită. Dimensiuni: Î. 35 cm, d. max. 37 cm, d.g. 25 cm, d.f. 13 cm, fig. 99/3. Al doilea vas este lucrat din pastă mai fină decât primul, de culoare cenușie și are forma de castron cu gura largă, prevăzut cu o singură toartă bandată, aplicată sub linia de maximă curbură a corpului.

Singurele unelte lucrate din os sunt doi omoplați de bovidu cu marginea cavitații glenoide prevăzută cu creștături marginale⁸⁹. Culoarea oaselor la ambele piese este gălbui-alburie. În general pe omoplați, creștăturile sunt mai mici și mai dese, executate vertical, fig. 99/6; 100/3,4.

Lungimea fragmentelor de omoplați variază între 15 și 18 cm, iar diametrele cavitațiilor cu creștături au 5,6 x 5 cm. Cele două piese lucrate pe copite de cabaline sunt tot de culoare gălbuie și au pe margine câte șapte creștături adânci (pe fiecare copită), care formează șase "dinți" dreptunghiulari - trapezoidali; în zona creștată osul este lustruit, fig. 99/4; 100/5,6.

Lungimea părții crestate, pe curbura copitei este de 3,2 cm. În privința utilizării unor asemenea unelte, păreri diferite: unii le consideră accesorii la războiul de țesut, servind ca "spată" pentru bătutul firelor pe urzeală; alții, le socotesc ustensile pentru ornamentarea vaselor cu benzi de linii paralele incizate, iar o altă destinație ar fi aceea de prelucrare a pieilor de animale⁹⁰. În sfârșit, o ultimă atribuire a întrebuirii acestor piese aparținând lui I. T. Dragomir, este aceea de răboj pentru "evidența unor anumite socoteli"⁹¹. Dacă celelalte păreri ale specialiștilor, amintite mai sus, apar credibile, cea a colegului Dragomir, nu poate fi acceptată în nici-un chip, deoarece un adevărat răboj poate fi ținut pe un lemn, pe un ciob de vas sau chiar pe un os, dar nu pe cavitatea unui omoplat sau pe o copită de cal. În al doilea rând, evidența socotelilor pe un răboj diferă de la caz la caz și nu poate fi aceeași pe două piese diferite - exemplul celor două copite de cabaline de la Brăilița, care au același număr de creștături, fiecare (șapte). În plus, zona creștată este lustruită, nu din rolul funcțional de răboj, ci de unealta îndelung

folosită. Caracterul restrâns al sondajului din așezarea Coslogeni de la Brăilița, explică lipsa obiectelor de piatră și de metal. Frecvența redusă a unor asemenea obiecte se face simțită în majoritatea așezărilor Coslogeni, chiar în cele în care s-au efectuat săpături de mai mare amploare - Coslogeni, Radovanu sau Ulmu⁹².

Dacă în așezări, obiectele de bronz, în general, lipsesc sau sunt extrem de puține, ele sunt uneori înlocuite de piesele de bronz din depozit. În județul Brăila, putem aminti resturile unui depozit de obiecte de bronz descoperit fortuit în 1960⁹³ în satul Mihai Bravu, com. Victoria, la extremitatea sudică a județului⁹⁴. Această localitate intră în zona ocupată de cultura Coslogeni. Depozitul cuprinde celturi și seceri de mai multe tipuri (cu cârlig sau cu buton la mâner sau cu ciot) - acestea sunt cunoscute în faza timpurie a culturii Coslogeni (Radovanu). Celturile apropiate de tipul oinac, reprezintă tipul răsăritean, cu originea în bronzul transilvănean și este prezent în depozitele din Dobrogea și Muntenia⁹⁵. Piesele din depozitul de la Mihai Bravu frecvente în culturile Sabatinovka și Noua au analogii cu unele exemplare din depozitul de la Jugul (Ucraina), datat în sec. XIII-XII î.Ch.⁹⁶ Și noi, acum aproape două decenii, încadram piesele din depozitul de la Mihai Bravu, în bronzul final (D) sec. XIII î.Ch., atribuindu-l complexului Noua - Coslogeni⁹⁷.

Secerile cu cârlig la mâner au bune analogii cu cele din Dobrogea de la N. Bălcescu, Gura Dobrogei și cu cele de la Băleni, atribuite culturilor Coslogeni și Noua⁹⁸. Pe teritoriul jud. Brăila au mai fost identificate prin cercetări de suprafață două așezări Coslogeni la Maraloiu și Muchea⁹⁹. Problema care se pune pentru zona Brăilei, respectiv și nord-estul Munteniei, este de a ști care din cele două culturi care marchează sfârșitul epocii bronzului aici, este prezentă: Coslogeni sau Noua. Răspunsul pare a fi pe cât de dificil, pe atât de nesigur, deoarece ne aflăm într-o zonă de interferență a unor culturi foarte înrudite, dar cu arii geografice diferite: Noua-Sabatinovka și Coslogeni. La aceste inconveniente se adaugă și acela că aria teritorială actuală a județului Brăila este diferită. Microzona Brăilița, Muchea, Maraloiu și mai spre vest Largu, este legată de nord-estul Munteniei, nord-vestul Dobrogei și sudul Moldovei; sudul județului se leagă de sudul Munteniei, respectiv zona Sloboziei - Călărași (în acest sens dăm un singur exemplu: localitățile Mihai Bravu, Bărăganu și Roșiori se află la 60 km de orașul-reședință Brăila și la numai 30 km de orașul Slobozia).

Din acest motiv, legăturile între cele trei culturi amintite mai sus, diferă, deși, ele prezintă trăsături comune; uneori elementele care ar permite atribuirea exactă uneia dintre ele, lipsesc¹⁰⁰. Ariile geografice ale culturilor care formează totuși complexul Sabatinovka-Noua-Coslogeni sunt diferite: Sabatinovka cuprinde regiunea de stepă de la Niprul mijlociu până la gurile Dunării, Noua- zonele de silvostepă, subcarpatică și intracarpatică¹⁰¹, dintre Niprul Mijlociu și Superior, peste Basarabia, Moldova și Transilvania, până în partea răsăriteană a munților

Apuseni¹⁰². Cultura Coslogeni are o arie teritorială mai restrânsă, ocupând doar Dobrogea, sud-estul și o parte din nord-estul Munteniei. În situația noastră, trebuie precizat cărei culturi din componența complexului amintit, îi aparțin așezările din bronzul final, din județul Brăila. Dacă se ia în calcul aria geografică a fiecărei culturi, trebuie exclusă de la început cultura Noua, rămânând în "competiție" culturile Sabatinovka și Coslogeni. Ținând seama de câteva descoperiri din județele Galați și Buzău, ca cele de la Cavadinești, Cuca și Largu, atribuite culturii Coslogeni, acesteia îi aparțin și cele din jud. Brăila. Pentru așezarea de la Brăilița și depozitul de la Mihai Bravu, la început S. Morintz, din prudență, păstra rezerve în privința atribuirii lor unei anumite culturi. Mai târziu, când publica primul volum din "Contribuții la istoria tracilor", afirma doar că: "situația din nord-estul Munteniei și nord-vestul Dobrogei (județele Brăila și Tulcea) este mai deosebită, așezările mai rare și mai puțin consistente"¹⁰³. În 1982, când s-au revăzut materialele de la Brăilița și Maraloiu, împreună cu S. Morintz am stabilit că aceste așezări, aparțin culturii Coslogeni.

În zona Brăilei, sudul Moldovei și nordul Dobrogei, dovezile sfârșitului culturii Coslogeni (faza Radovanu) lipsesc aici, legătura între Coslogeni și începutul Hallstattului fiind marcată de o etapă de tranziție, numită convențional Prebadag sau aspectul Sihleanu. Acest aspect cultural a fost identificat în 1968 la Sihleanu, punctul "Muchea". Pentru materialul descoperit la Sihleanu se poate vedea articolul nostru din Pontica, unde făceam o legătură între acest aspect și prezența culturii Tei, aici¹⁰⁴. Astăzi lucrurile sunt limpezite în această problemă: cultura Tei nu a fost identificată nicăieri în această zonă, nu a contribuit la geneza culturii Coslogeni și nici a Prebadagului - Sihleanu¹⁰⁵. Materialele Tei, ca și cele Monteoru, sunt importuri. Faza Prebadag-Sihleanu întâlnită și în sudul Moldovei și în nordul Dobrogei, nu poate fi pusă la îndoială. Descoperirile de la Vânători (1974), sunt atribuite acestei faze, altele unui orizont timpuriu, Babadag¹⁰⁶. Cronologic, Prebadag-Sihleanu înlocuiește în zonă sfârșitul culturii Coslogeni-Radovanu și cu un procent de probabilitate ar putea corespunde cu sfârșitul culturii Noua. S. Morintz considera că aspectul Sihleanu nu conține elemente hallstattiene, dar el s-a integrat în final, ca o componentă în faza timpurie Babadag¹⁰⁷, respectiv faza I. Asupra aspectului Prebadag - Sihleanu vom mai reveni.

2. Așezarea Babadag

A fost situată între gropile cărămădăriilor 1 și 2 (la circa 200 m spre nord de groapa cărămădăriei nr. 1, fostă 9 Mai), marginea terasei și aproximativ 50 m spre est de str. Viilor. Așezarea ocupa probabil suprafața de 1,5 ha, care acum este distrusă ca și celelalte urme ale complexului arheologic. Între anii 1956-1974, am efectuat mai multe sondaje în formă de casete de 2 x 2 m, lângă malurile de vest și

sud ale gropii cărămidăriei nr. 2. În toamna anului 1973, am executat o săpătură de salvare și de verificare, care a constat din două secțiuni plasate la 100 m spre sud de limita gropii cărămidăriei 2 (este vorba de limita gropii la acea dată). Săpătura a constat din două șanțuri numerotate S. 59 de 30 x 2 m, orientat nord-sud și S. 60 de 20 x 2 m, orientat vest-est, cu un capăt perpendicular pe marginea terasei. Ambele aveau adâncimea maximă de 1,30 m. În capătul de est al șanțului 60, la adâncimea de 0,80 m, a fost descoperit un schelet de adolescent, pentru degajarea căruia s-a deschis spre nord, o casetă de 2 x 1,80 m. Groapa mormântului a fost săpată într-o ușoară pantă spre marginea terasei. Scheletul era foarte ușor înclinat spre stânga, cu brațul drept întins pe lângă corp și stângul îndoit din cot, cu palma îndreptată spre abdomen, fig. 109/1. Piciorul drept era depărtat din bazin în afară și îndoit din genunchi. Piciorul stâng era întins. Orientarea: capul spre vest, picioarele la est. Inventar funerar: la 6 cm de creștet, s-a găsit un vas-ceașcă modelat din pastă de calitate bună, cu slip gălbui-cărămiziu, cu urme de lustruire. Forma: bitronconic cu gâtul înalt și concav, buza puțin răsfrântă spre exterior, corpul bombat, umăr proeminent, fundul mic și albiat spre interior. Vasul era prevăzut cu o toartă bandată, supraînălțată, trasă din buză, cu capătul inferior prins pe umăr (toarta lipsește), fig. 109/2.

Dimensiuni: Î. 6,3 cm, d.g. 4,7 x 4,9 cm, d. maxim al corpului 6,8 cm, d.f. 3 cm. Grosimea stratului hallstattian în cele două secțiuni, variază între 25-30 cm, iar pământul are culoarea brun-cenușie, conținând fragmente de vase, oase de animale și pământ ars provenit de la vetre. În afară de ceramică, nu s-au găsit resturi de locuințe sau de alte obiecte. Pentru a suplini inexistența unor categorii de materiale specifice culturii Babadag din așezarea de la Brăilița (locuințe, unelte și alte categorii de obiecte), din cauza lipsei unei săpături de proporții, vom recurge la așezarea contemporană de la Nazăru-Siliștea, aflată la aproximativ 10 km spre nord-vest de Brăila. Ea se află pe un martor de eroziune din terasa Buzăului, numită de localnici "popină", unde s-au făcut săpături exhaustive între anii 1981-1984. Ca și la Brăilița, așezarea de la Mazăru avea tot un singur nivel de locuire Babadag¹⁰⁸. S-au descoperit mai multe locuințe: trei bordee și două de suprafață, de formă dreptunghiulară, de 3,60 - 4 m x 3 m. Locuințele aveau în interiorul lor câte o vatră; deosebită este o vatră descoperită în bordeiul 3 în formă de "potcoavă" mărginită de o gardină, fig. 110/3,4. Dimensiuni: lungimea pe axul central 48 cm, lățimea 35 cm¹⁰⁹. În apropierea locuințelor au fost descoperite gropi menajere tronconice și rar, cilindrice. S-au găsit și două gropi de provizii în formă de "clopot". Puținătatea acestor gropi se explică prin prezența unor vase mari de provizii. În apropierea bordeelor nr. 2 și 3 au fost descoperite resturi de cuptoare de lut, pentru pregătirea pâinii sau a hranei. Accesoriile ale acestor cuptoare sunt trei capace de lut ars ce serveau la astuparea orificiului pentru reglarea tirajului și căldurii. Au forma unor turte de lut, care în loc de mânere aveau

impresiuni adânci în care se introduceau degetele, când erau folosite. Diametrul capacelor era între 16-17 cm și groase de 5,5 - 6,5 cm, fig. 101/3. Lipsa uneltelor, a obiectelor de uz casnic sau de podoabă din așezarea de la Brăilița, o vom completa cu cele din așezarea de la Nazâru, al cărui inventar este mai bogat decât al unor așezări contemporane mai mari. Din grupa obiectelor de piatră fac parte: 6 râșnițe de piatră de formă ovală sau dreptunghiulară (cu lungimea de 30 - 60 cm), 5 frecătoare rotunde sau paralelipipedice, lustruitoare, gresii de ascuțit și un ciocan descoperit în bordeiul 3. Acesta este cioplit din bazalt și are profilul puțin curbat. Pe mijloc are o șanțuire, lată de 1 cm, asemănătoare ciocanelor de piatră neolitice, numite de tip "miner". Pe una din laturile înguste are incizat un cerc, care presupune o încercare de perforare. Datorită folosirii intense, ambele capete ale ciocanului sunt foarte tocite, fig. 105/4. Dimensiuni: L. 7,5 cm, l. 4 cm. Obiectele confecționate din os și corn, în număr de 20 de exemplare, constau din: sulă lucrată din așchie de os, ciocane, piesă pentru încordatul arcului, psalie, plantatoare, mâner de cuțit sau pumnal ș.a. Din această categorie de obiecte merită o atenție mai deosebită următoarele: psalia, vârful de săgeată, cele două patine, un tub de os și mânerul de os pentru un obiect metalic. Psalia are corpul ușor curbat, suprafața osului este bine șlefuită și este prevăzută cu trei orificii, fig. 101/2a și b; 105/2. Dimensiuni: L. 11,2 cm, l. max. 2 cm, gr. 1,7 cm. Vârful de săgeată are forma triunghiulară și romboidală în secțiune; întreaga suprafață este bine șlefuită. Dimensiuni: L. 4,3 cm, l. max. 1,8 cm, l. la bază 1,1 cm. Mânerul de formă tubulară, este puțin lăjit, păstrând forma osului, are lungimea de 8,3 cm, l. la capătul superior 4,9 cm, la cel inferior 3,3 cm. Cele două patine sunt lucrate din oase mari de bovidee, ambele au suprafața de alunecat tăiată drept și foarte lustruită. Dimensiuni: una are lungimea de 25 x 6 cm lățime, iar a doua are 31 x 4 cm, fig. 101/1.

Tub de os, oval în secțiune, are pe lungimea sa, cinci protuberanțe. Este prevăzut cu un orificiu relativ larg, longitudinal, fig. 101/7. Suprafața exterioară este foarte lustruită; unul din capete este rupt din vechime. Dimensiuni: L. 4 cm, l. max. 1,3 cm. Este greu de precizat dacă această piesă a servit ca obiect de podoabă sau a avut altă destinație, ca de exemplu, tub pentru ace - dar ce fel de ace? În general, obiectele de metal sunt foarte rare - în majoritatea așezărilor Babadag cunoscute. Dacă la Brăilița, ele lipsesc din motive deja arătate, la Nazâru, sunt cunoscute două piese: un vârf de săgeată și o brățară, ambele lucrate din bronz. Vârful de săgeată are forma lanceolată și este prevăzut cu tub de înmănușare, fig. 101/8; 105/6. Dimensiuni: L. 3,6 cm, l. max. 1,3 cm. Brățara este confecționată dintr-o sârmă de bronz, rotundă în secțiune, care se subțiază la cele două capete ce se suprapun. Dacă nu din motive ornamentale, ci practice, pentru a nu permite o lărgire mai mare decât era necesar, cele două capete ale brățării au fost fixate cu o verigă făcută tot din sârmă de bronz. Piesa este foarte bine conservată, fig. 101/6; 105/5a, b. Dimensiuni: d. max 8,5 cm, gr. maximă a sârmei 0,5 cm. Acest tip de brățară se

apropie tipologic de o verigă de bronz, descoperită în cimitirul hallstattian de la Stoicani, jud. Galați¹¹⁰, atribuit de S. Morintz ultimei faze a culturii Babadag (III)¹¹¹.

Ceramica

Pentru așezarea de la Brăilița, ceramica este singura dovadă care atestă prezența culturii Babadag aici, de aceea îi acordăm întreaga atenție. Dar pentru o mai completă cunoaștere a acestui concludent material ne vom folosi concomitent și de ceramica din așezarea de la Nazâru. Din punct de vedere al modului de preparare a pastei, ceramica din ambele așezări se grupează în două mari categorii: a) comună, mai grosolană și b) semifină și fină. Ceramica din grupa a este cantitativ mai puțină la Brăilița, dar destul de frecventă la Nazâru. Pasta este de multe ori impură, având degresant pleavă de cereale, pietricele, cioburi de vase pisate mai mari, uneori bucăți de calcar. Culoarea vaselor este la exterior cărămizie, gălbuie sau cenușie. Vasele mari de provizii care conțin multă pleavă, au ambele suprafețe netezite și acoperite cu un strat superficial de lut subțire de culoare gălbui-alburie. Aceste vase au corpul înalt, bombat în partea centrală, gura largă, buza masivă, răsfrântă și rotunjită. Pentru deplasarea dintr-un loc în altul, vasele erau prevăzute cu apucători semicirculare masive, puțin curbate spre corpul vasului. Fundul este și el gros, cu marginile ieșite puțin către exterior și este totdeauna drept, fig. 110/1, 2. Deși masive, asemenea recipiente erau ornamentate uneori cu brăuri în relief simple sau cu alveole, așezate orizontal. Dimensiuni: Î. max. era în jur de 1 m, d.f. 50-60 cm, gr. buzei 3 cm, gr. fundului 3 cm. Grupa b. Ceramica semifină și fină, dominantă la Brăilița, dar destul de bogată și la Nazâru, este lucrată din pastă aleasă, compactă, în marea majoritate acoperită cu slip fin, lustruit, de culoare gălbui-castanie până la cenușiu-brun. Vasele lucrate din pastă semifină, de dimensiuni mijlocii și mici, au forma de cești tronconice, prevăzute cu o singură toartă sau apucătoare așezate sub buză, pe corp, fig. 104/3, 10; 107/2. Decorul vaselor din această grupă este variat: unele au pe corp benzi de linii orizontale, hașuri, linii în formă de "câpriori", toate incizate. Pe vasele cu slip, de culoare brună, apare decorul imprimat - cercuri și tangente sau hașuri incizate, fig. 102/1, 4; 104; 106/1-6. Pentru exemplificare prezentăm câteva fragmente de vase mai deosebite. Gură de vas în formă de pâlnie, gâtul înalt, buza răsfrântă și fațetată spre interior. Decorul constă din două șiruri de cercuri și tangente imprimate. Dimensiuni: Î. 9,3 cm, l. max. 12,4 cm, fig. 102/4. Fragment de vas de culoare cenușiu deschis, ornamentat cu cercuri și tangente imprimate; fragment de vas de dimensiuni mai mari, de culoare gălbui-castanie la exterior, ornamentat pe umăr cu brâu în relief pe care s-au executat liniuțe oblice adânc incizate, între ele cercuri simple și tangente incizate, fig. 102/1; 106/2. Fragment de vas de dimensiuni mari, cu degresant de cioburi pisate. Reprezintă partea centrală și cea mai bombată a

vasului. Ambele suprafețe sunt acoperite cu slip gălbui-castaniu cu pete brune. Pe umăr este decorat cu o bandă de linii orizontale, incizate, mărginită de două șiruri de impresiuni rotunde, adânc incizate. Sub banda orizontală s-au executat ghirlande, fig. 104/10. Dimensiuni: Î. fragmentului 15 cm, l. 21 cm. Fragmente de vase lucrate din pastă semifină s-au descoperit și la Nazăru, ornamentate cu linii incizate și cu cercuri și tangente imprimare, fig. 106/1, 3, 6.

Categoria vaselor modelate din pastă fină și foarte fină este cel mai bine și mai bogat reprezentată în așezarea de la Brăilița. Pasta este lipsită de impurități, consistentă, bine arsă, are pereții subțiri, acoperiți pe una sau ambele suprafețe cu slip fin lustruit, de culoare ce variază de la gălbui-cărămizie, până la cenușiu-brun. Gama formelor acestor vase este mai bogată. Cele mai importante forme pe care le prezentăm în ordinea creșterii frecvenței sunt: vasele bitronconice, străchini și castroane tronconice, cești, cănițe, ș.a. Vasele bitronconice au gâtul înalt, gura în formă de pâlnie cu buza răsfântă, corpul bombat în partea centrală, fundul plat. Unele exemplare au umărul redat printr-o mică gardină pe care s-au aplicat patru proeminențe conice, dispuse în cruce. Altele au umărul marcat de grupuri de câte patru liniuțe scurte, incizate, sau de linii orizontale imprimate cu dinții unui pieptăn, cercuri concentrice și tangente imprimate, fig. 106/1, 4; 107/3. Alte piese: străchini și castroane tronconice cu umăr în unghi, cu buza dreaptă sau teșită spre interior sau rotunjită. Cele mai multe sunt fără decor sau au o mică proeminență pe umăr, fig. 107/1. Străchinile sunt acoperite cu slip lustruit, au gura largă, buza trasă spre interior, fundul mic. Dimensiuni: Î. 6 cm, d.g. 12-15 cm, d.f. 4-5,5 cm. Un castron întreg are Î. 12,5 cm, d.g. 21,5 cm, d.f. 7 cm. Formele cele mai frecvente de vase lucrate din pastă fină sunt ceașca și paharul de dimensiuni mijlocii. Sunt acoperite cu slip lustruit, uneori cu aspect metalic. Cele mai numeroase sunt ceștile cu gâtul drept, sau concav, cu umărul în unghi rotunjit sau cu un mic prag. Partea inferioară a ceștii are forma de calotă. Toate au gura largă și fundul mic, albiat spre interior și sunt prevăzute cu o singură toartă supraînălțată, trasă din buză.

În general, decorul este simplu și constă în exclusivitate din creștături pe umăr, grupuri de linii scurte oblice sau în formă de căpriori, benzi de linii paralele, orizontale, toate incizate, fig. 107, 108. Torțile sunt uneori ornamentate cu grupuri de linii paralele orizontale sau cu diferite motive realizate tot din linii incizate. O singură ceașcă are pe umăr o proeminență conică. Dimensiunile vaselor-cești variază, dar sunt apropiate: Î. 5-8 cm, d.g. 8-10 cm, d. max. 10-12 cm, d.f. 2-3,5 cm. Cănițele au formă tronconică, toarta rotundă sau ovală în secțiune, aplicată de la buză pe corp sau sub buză. Înălțimea acestui tip de vas este de 6-7 cm, d.g. 6-6,5 cm, iar a fundului 4-5 cm. Prezentăm și un tip de ceașcă-pahar, modelat din pastă foarte fină, cu slip puternic lustruit, de culoare gălbuie. Gâtul este destul de înalt în comparație cu restul corpului, umărul proeminent ornamentat cu hașuri ușor

înclicate spre dreapta, incizate. Fundul este drept. Dimensiuni: Î. 9 cm, d.g. 7 cm, d.f. 5,8 cm, fig. 101/4.

Tot în grupa obiectelor ceramice se încadrează vasele strecurători și fusaiiole. Strecurătorile sunt de două tipuri: cele lucrate din pastă comună de culoare alburiu-cenușie, de formă tronconică și prezintă perforat numai fundul, nu și pereții laterali. Al doilea tip, îl reprezintă ceașca cu gâtul înalt, cu toartă bandată, supraînălțată. Partea inferioară a vasului, care constituie de fapt strecurătoarea, este ca o calotă rotunjită, prevăzută în întregime cu găuri mari, executate dinspre interior spre exterior, fig. 102/3. Dacă ținem seama de dimensiunile orificiilor, acestea au servit numai la strecuratul brânzei și nu al laptelui. Acest tip de vas ceașcă-strecurătoare este prezent atât la Nazăru, cât și la Brăilița.

Fusaiiole

La Nazăru s-au descoperit 12 piese întregi și câteva în stare fragmentară. Una singură a fost cioplită dintr-un ciob de vas (hallstattian), are formă rotundă și nu este perforată.

Culoarea pastei fusaiiolelor variază de la gălbuie până la cenușie, chiar brună. Toate sunt lucrate din pastă comună, acoperite cu angobă subțire, nelustruite. Forme: unele piese sunt tronconice, iar cele mai multe bitronconice și au diametrul între 4 și 5,5 cm. Una singură pare a fi o roată de car-miniatură, fig. 109/3, așa cum reiese din butucul deținut în jurul orificiului central. Tipologic, aceste fusaiiole sunt asemănătoare cu cele descoperite în așezarea hallstattiană de la Enisala. În ambele așezări din județul nostru, îndeosebi în cea de la Nazăru (săpată aproape în totalitate), s-a descoperit un bogat material faunistic care reprezintă oase de animale domestice și sălbatice: oaia, capra, boul, câinele, cerbul, mistrețul, ș.a. Exceptând creșterea vitelor, agricultura juca un rol important în economia așezărilor Babadag din această zonă. Practicarea ei este atestată de obiecte specifice acestei îndeletniciri, ca: râșnițele și frecătoarele de piatră, cutele-gresii de ascuțit, plantoarele de os, pleava de cereale din compoziția vaselor de provizii ș.a. Pescuitul este, în fapt, mai puțin documentat la Nazăru, deși este sigur că s-a practicat, deoarece în apropiere curge apa Buzăului și sunt prezente bălțile din preajma Baldovineștiului; în schimb, la Brăilița s-au găsit numeroase oase de pești mari (crap și somn) și valve de scoici.

Așezările de la Brăilița și Nazăru fac parte din grupul celor de tip Babadag din nord-estul Munteniei, sudul Moldovei și nord-vestul Dobrogei. În această ordine de idei, încercăm să încadrăm această zonă în contextul general al culturii Babadag, privind atât cât ne interesează aria geografică, geneza, periodizarea, sincronismele și încadrarea cronologică a așezărilor din această zonă. Nu este nici locul și nici cazul să urmărim problemele, enunțate mai sus, pentru cultura Babadag în totalitatea ei, deoarece aceasta a făcut-o mai bine ca nimeni altul,

regretatul nostru prieten Sebastian Morintz, în ultimul studiu din 1987¹¹². Chiar datele pe care le vom folosi în documentarea noastră pentru cultura Babadag, provin din sursa oferită de studiile lui Morintz pentru această cultură.

Aria geografică a fazei Babadag I corespunde aproximativ cu cea a culturii Prebabadag: sudul Moldovei (așezările Tămăoani și Vânători), nord-estul Munteniei (Sihleanu și Râmnicele). În faza de maximă dezvoltare și de extindere teritorială, faza Babadag II ocupă tot teritoriul Dobrogei, nordul, estul și sudul Munteniei, până la Mostiștea. Perioada intermediară dintre sfârșitul epocii bronzului, respectiv cultura Coslogeni și Babadag I, numită convențional Prebabadag, cuprinde mai multe grupuri culturale ca: Tămăoani și Vânători (jud. Galați), Sihleanu și Meri-Cățelu Nou în Muntenia. Grupul Tămăoani a fost considerat de S. Morintz ca fiind anterior fazei Babadag I¹¹³. Descoperirile din 1987 de la Vânători sunt și ele considerate un orizont cultural mai timpuriu decât hallstattul din nord-estul Munteniei și nordul Dobrogei¹¹⁴. Grupul Meri-Cățelu Nou, cu elementele sale vestice, de aspect Prebabadag, aduce hallstattului timpuriu decorul cercurilor concentrice cu tangente incizate¹¹⁵. Din cele spuse reiese că, între cultura Coslogeni și Babadag I (respectiv etapa Prebabadag), ar mai exista o verigă, deocamdată nesesizată, care ar putea asigura legătura cu hallstattul cel mai timpuriu. Existența unei etape intermediare între Coslogeni-Babadag I este indiscutabilă, deoarece nicăieri nu a putut fi dovedită o trecere directă de la bronzul final la hallstattul timpuriu.

Dacă B. Hänsel credea în posibilitatea "derivării" culturii Babadag din Coslogeni sau că aspectul târziu al acesteia din urmă s-ar putea confunda cu începutul culturii Babadag, S. Morintz a respins categoric această posibilitate¹¹⁶. Morintz consideră că nu poate fi o imposibilitate ca unele motive decorative incizate din cultura Babadag să provină din fondul prehallstattian local și nu acceptă o confundare a începutului culturii Babadag cu aspectul târziu Coslogeni. Într-un raport privind săpăturile de la Grădiștea-Coslogeni, după ce autorii M. Neagu și M. B. Naum fac prezentarea stratigrafică, specifică faptul că stratul de cultură Coslogeni cuprinde două nivele¹¹⁷. Raportul respectiv publicat în 1986 concluziona: "așezarea de la Grădiștea-Coslogeni se plasează în perioada de sfârșit a epocii bronzului și cea de început a primei epoci a fierului, ceea ce presupune că, în această parte din sud-estul Munteniei, hallstattul timpuriu este reprezentat, în fapt, de populația Coslogeni¹¹⁸. Ne întrebăm: menținerea culturii Coslogeni peste acea perioadă de tranziție - Prabadag și în Hallstattul timpuriu (Babadag I) este o "presupunere" sau o "reconsiderare majoră"? În articol nu sunt date elementele care ilustrează acea dăinuire a culturii, de la sfârșitul bronzului și până în hallstattul timpuriu - inclusiv. Mai mult, S. Morintz afirmă categoric că, nicăieri cultura Coslogeni nu a evoluat și a pătruns până în hallstattul timpuriu, adică nu a înlocuit cultura Babadag¹¹⁹. Dacă în 1986, concluziile asupra săpăturilor de la

Coslogeni erau trase și autorii își exprimaseră reconsiderarea, oare S. Morintz, era străin de ele, întrucât nu le amintește în studiul său din 1987? Având în vedere convingerile sale asupra evoluției culturii Coslogeni și a apariției culturii Babadag, este posibil ca autorul care a identificat și cele două culturi, să fi ignorat sau să nu fi reținut "considerația majoră" a cercetărilor din 1986 de la Grădiștea Coslogeni. În această problemă considerăm că numai cercetările viitoare vor face lumină.

Cea mai viguroasă etapă din evoluția culturii Babadag o constituie a II-a fază, când ocupă cea mai întinsă arie teritorială și cu o durată în timp mai mare. Acum, cultura Babadag este mai unitară, iar decorul imprimat este caracteristic și dominant; tot acum își fac apariția psaliile de os. În Babadag II sunt surprinse sincronismele cu cultura Cozia, care se regăsește și în jud. Brăila la Râmniceleu¹²⁰. Fragmente de tip Cozia s-au găsit în al doilea nivel de locuire de la Babadag și în așezarea hallstattiană de la Stoicani, jud. Galați. În stratigrafia așezării de la Babadag s-a observat că evoluția culturii Babadag cuprinde o a treia și ultimă fază, numită Babadag III și al cărui strat de depuneri avea în jur de 1 m grosime¹²¹.

Caracteristicile fazei III: dispăre decorul imprimat, rămâne rar cel incizat, domină canelura, apar ceștile și cămile fără toartă. Aria geografică de răspândire a fazei Babadag III, în mare, corespunde fazei a II-a. O așezare cu locuire exclusiv Babadag III, este cea de la punctul Palanca, de la Enisala. Contemporană fazei Babadag III, este cultura Basarabi care ocupă estul și nord-estul Munteniei. În cercetările periegetice făcute în județul Brăila am descoperit și fragmente de vase de tip Basarabi, în două localități: pe popina de la Șutești, pe malul Buzăului și pe terasa de lângă satul Muchea (între așezările de la Nazâru și Brăilița)¹²². După cum am mai precizat, în așezările de la Brăilița și de la Nazâru, a fost descoperit un singur strat de cultură - Babadag II, fără alte nivele de locuire. Luând ca bază numai materialul arheologic descoperit, s-a constatat că o parte din ceramică este caracteristică fazei Babadag I, alta fazei III, dominantă fiind cea a fazei Babadag II. În acest sens dăm câteva exemple: vasele ornamentate cu triunghiuri simple sau umplute cu hașuri, benzile de linii orizontale sau în formă de ghirlande, toate incizate, sunt caracteristice fazei Babadag I, pe când cercurile concentrice cu tangente imprimate, psaliile de os, ș.a., aparțin fazei II. În schimb, decorul cu pliseuri de pe buza străchinilor, și a proeminențelor de pe buza acestora, castronul tronconic cu buza trasă spre interior, brățara de bronz cu capetele suprapuse, ș.a., toate sunt atribuite ultimei faze - Babadag III. Prezența ceramicii care atestă elementele celor trei faze din evoluția culturii Babadag, arată că așezările din județul Brăila aparțin fazei mijlocii - II, care a avut o dăinuire îndelungată, corespunzând parțial cu prima fază și dăinuind mai mult, până la începutul ultimei faze - III. Vorbind de aria geografică a fiecărei faze de evoluție a culturii Babadag, s-a văzut că acestea nu sunt absolut separate una de alta, ci se întrepătrund, provocând și situații ca cele din zona Brăilei.

Cercetările privind Hallstattul în această regiune sperăm că se vor continua în viitor și vor aduce date noi care vor contribui la o mai bună cunoaștere a culturii Babadag și a primei epoci a fierului, în general. O ultimă problemă pe care o abordăm în final, este legată de încadrarea cronologică a descoperirilor Babadag din zona noastră, condiționată de datarea acestei culturi, în ansamblul ei. Și în această problemă, tot S. Morintz a încercat rezolvarea. Plecând de la unele descoperiri de la Troia, el concluziona: în nivelul VII b. 2 de aici (Troia), au apărut vase ceramice cu decor tipic fazei Babadag I, care confirmă "pătrunderea unor grupuri de populații balcanice". Aceste materiale se încadrează într-o perioadă mai largă: din sec. XIII până în sec. XI și poate chiar până în sec. X î.Ch. Reducând pendularea din acest interval de timp de aproape patru secole, S. Morintz a considerat că pentru cultura Babadag cea mai sigură datare este sec. XI î.Ch.¹²³

3. Așezarea și cimitirul getic

Așezarea se afla în zona sudică a complexului arheologic, având ca limite (stabilite în 1965): la est, marginea terasei Dunării, la sud malul de nord al cărămidăriei nr. 1 (fostă 9 Mai), iar la vest, nucleul nr. 1 Boian. Partea de sud a așezării a fost distrusă de săpăturile cărămidăriei¹²⁴. În vara anului 1965, am executat un sondaj care a constat din două secțiuni de 20 x 2 m, fiecare (numerate S. 57 și 58), orientate pe direcția nord-sud. În aceste secțiuni, cât și în malurile săpăturilor cărămidăriei, stratul de depuneri getice avea grosimea între 40-70 cm, suprapus fiind de stratul de pământ vegetal gros de 15-20 cm¹²⁵. Din săpătura de verificare, din malurile gropii cărămidăriei și de la suprafața pământului arabil s-au adunat fragmente de vase de factură autohtonă și de import-grecești.

Ceramica getică, din punct de vedere al execuției cuprinde două grupe: a) modelată cu mâna și b) la roată. Cea din prima categorie este din pastă comună, cu aspect poros, o parte din vase având suprafața exterioară acoperită cu un strat subțire de lut nelustruit; foarte rar, se întâlnește pe aceste vase slipul lustruit. Culoarea vaselor la exterior variază de la gălbui-cărămizie până la cenușiu-brună. Repertoriul formelor de vase din această categorie este sărac: borcane cu corpul bombat în partea centrală, vase cu corpul aproape cilindric (acestea sunt mai puține), buza dreaptă sau ușor evazată. O parte din vase sunt lipsite de decor, altele, sunt ornamentate cu brăuri în relief, simple, alveolare sau cu impresiuni, butoni și apucători. Capacele sunt modelate din pastă asemănătoare cu a vaselor, au formă tronconică și sunt prevăzute în partea superioară cu mâner ce are la exterior o mică cavitate conică. Dimensiuni: Î. 9 cm, d.g. 14,5 cm.

Ceramica din pastă semifină și fină lucrată cu mâna, are culoarea cenușie, brună și mai rar gălbui-castanie. Suprafața acestor vase este acoperită cu slip, de

cele mai multe ori, lustruit. Nici aici bogăția formelor nu este prea mare, cele mai obișnuite, fiind: cupele cu piciorul gol spre exterior, cănille și castroanele. În general, decorul lipsește sau se folosesc liniile lustruite.

Ceramica lucrată la roată este modelată din pastă fină, lipsită de impurități, compactă, bine și uniform arsă, iar culoarea variază de la cenușiu-deschis până la brun. Mai rare sunt vasele arse oxidant, de culoarea gălbui-cărămizie. Majoritatea vaselor au suprafața acoperită cu slip lustruit. Din punct de vedere al formelor, mai importante sunt: castroanele și străchinile tronconice, cu gura largă, buza rotunjită sau teșită, trasă spre interior. Aproape în exclusivitate, vasele au fundul inelat. În ordinea frecvenței, urmează cănille cu toartă bandată, cupele cu picior, oalele cu corpul relativ înalt și buza puțin răsfrântă. Unele vase imită forme de vase grecești (cupa deliană, Kantharosul). Decorul este simplu și constă din linii horizontale sau în val, incizate, lustruite, caneluri, impresiuni. Tot din grupa obiectelor de lut, fac parte strecurătorile, fusaiiolele și greutatele de plasă. La Brăilița, a fost descoperit un fragment de strecurătoare cu buza înaltă, puțin trasă în afară, cu orificiile mici și dese. Este lucrată din pastă fină cenușie. Fusaiola este și ea, modelată din pastă de calitate bună, acoperită cu slip lustruit, cenușiu și are forma bitronconică, cu orificiu vertical. Dimensiuni: \hat{I} . 2,8 cm, l. la cele două capete, 2 cm.

Ceramica de factură grecească din așezarea getică de la Brăilița, constă din vase de import: amfore, mănuși de amforă cu sau fără ștampile, străchini, bol, kantharos, ș.a., toate în stare fragmentară, fig. 111/3, 4. Mai numeroase sunt fragmentele de amfore și torțile (mănuși), grupate de colegul V. Sârbu, într-un articol¹²⁶ ce cuprinde descoperirile getice din județul Brăila publicate sumar de noi sau inedite¹²⁷. Meritul domniei sale, ca specialist în problemă, este acela de a le fi încadrat cronologic cât mai corect.

Fragmentele de amfore se prezintă astfel: 100 de cioburi din corpul amforei, 55 de toarte ștampilate și neștampilate; ele ar reprezenta cel puțin 45 de exemplare. Cele 23 de mănuși de amfore ștampilate, V. Sîrbu le grupează numeric și pe centre de proveniență, astfel: cele mai multe provin din Thasos, după care urmează cele din Rhodos, Sinope, Heracleea Pontică, Soloha, Knidos și una nedeterminată. Asupra mănușilor de amforă de la Brăilița, nu mai insistăm, deoarece unele au fost amintite de noi în Catalogul selectiv sau Brăilița, altele de V. Sârbu, care prezintă la fiecare ștampilă inscripția și simbolul¹²⁸. Pentru simbolurile de pe ștampile amintim doar câteva: scutul, amfora, arcul, floarea și fructele de rodie, strugurele, ș.a., fig. 114/5-7; 115; 116; 117.

Tot din categoria ceramicii de import mai reamintim: fragment de cupă deliană lucrată din pastă fină, cărămizie, cu angobă și firnis. Forma: cupă hemisferică, ornamentată cu motive florale, fig. 111/6. Fragment de Kantharos din pastă fină, culoare cărămizie, firnis negru pe ambele suprafețe, cu ornamente - linie orizontală pictată cu alb, sub ea un șir de "picături", fig. 111/4 (7). Fragment de

strachină, cu angobă gălbui-alburie și cu o dungă roșie, pictată. Prezența ceramicii de import în așezarea getică de la Brăilița, este în proporție aproape egală cu cea autohtonă. Acest fapt, cât și situarea așezării pe malul Dunării și vecinătatea cu așezările și cetățile grecești din Dobrogea, atestă existența la Brăilița a unui important centru de schimb între geți și greci și vehicularea produselor grecești mai departe în lumea autohtonilor din interiorul Munteniei și Moldovei¹²⁹. După ultimele estimări cronologice făcute de V. Sârbu, așezarea de la Brăilița se plasează între limitele: jumătatea sec. IV și jumătatea sec. II î.Ch.¹³⁰ Datarea mai veche făcută de noi așezării și necropolei getice de la Brăilița, oscila între sec. IV-III î.Ch.¹³¹

Necropola getică se afla la aproximativ 400 m spre nord-vest de așezare și de groapa cărămidăriei nr. 1 (fostă 9 Măi) și la sud de cărămidăria nr. 2. În zona cimitirului am executat două secțiuni (S. 55 și 56 / an 1958), de 8 x 2 m, fiecare. Gropile mormintelor erau simple, săpate în lutul galben, adâncimea variind între 0,60-1,60 m. Ca toate celelalte obiective ce alcătuiesc complexul arheologic, necropola a suferit și ea distrugerii, din cauza lucrărilor cărămidăriilor, iar după 1987, prin excavarea pământului necesar construcției unei șosele. Din necropolă s-au descoperit doar 11 morminte, toate de incinerare, din care două în mod fortuit: M 6/1964 și 10/1967; acestea, erau mai izolate, la circa 100 m nord-vest de celelalte. De la aceste două morminte s-a recuperat inventarul funerar și s-au obținut de la descoperitori, datele legate de condițiile descoperirii lor. Prezentăm în continuare descrierea sumară a mormintelor și a inventarului lor funerar:

Mormântul nr. 1, descoperit în 1956 - 1,20 m

Groapa avea diametrul de 1 m și conținea o urnă funerară realizată dintr-o amforă grecească, fig. 114/2, cu gâtul și torțile sparte. Drept capac avea o căniță bitronconică, lucrată la roată, din pastă cenușie; gâtul, gura și toarta sunt sparte din vechime, fig. 111/3(6). Ofranda era un castron tronconic, modelat cu mâna, din pastă comună, cu slip cenușiu-brun. Vasul este prevăzut sub buză cu două apucători plate, orizontale. Îi lipsește fundul. Dimensiuni: amfora, Î. 40 cm, d. max 20 cm. Cănița Î. 6,8 cm, d.max. 9,1 cm. Castronul Î. 10 cm, d.max. 33 cm, fig. 111/1(5).

Mormântul nr. 2/1957 - 1,20 m

Se afla la mică distanță de M. 1. Groapa simplă în care a fost depusă urna funerară - tot o amforă cu gura înclinată spre nord-est. Urna conținea numai oasele cremate fără nici un obiect de inventar funerar. Amfora este lucrată din pastă fină cărămie, cu angobă gălbui-cărămie; forma tronconică, cu toate supraînălțate. Pe toartă, care se păstrează, are o șampilă rotundă, cu două litere "Sw". Provine din Heraclea Pontică. Dimensiuni: Î. 38 cm, d.g. 7 cm, d.max. 20 cm, fig. 118/2.

Mormântul nr. 3 / 1964 - 1,60 m

Groapa avea forma aproape ovală, săpată în lutul galben; conținea un vas-urnă, lucrat cu mâna, dar distrus și o amforă depusă ca ofrandă. Aceasta este modelată din pastă fină, roșcată, acoperită cu o angobă subțire roz-gălbuie. Forma: tronconică, cu piciorul albiat la bază. Ca formă aparține tipului thasian, fig. 118/3. Dimensiuni: Î. 55 cm, d.g. 7,5 cm, d. max 23 cm, d.f. 4,5 cm.

Mormântul nr. 4 / 1964 - 1,05 m

Descoperit în malul de sud al cărămidăriei nr. 2, conținea un vas-urnă de formă bitronconică, lucrat cu mâna, din pastă comună, acoperit cu slip gălbui cu pete brune și cenușii, fără lustru. În partea centrală a corpului are patru apucători, așezate în cruce, iar între ele, ceva mai sus, patru semne în relief în formă de virgule. Gura vasului este largă, fundul plat. Urna era acoperită cu fragmente mari din alte vase. Dimensiuni: Î. 19 cm, d.g. 20 cm, d. max. 23 cm, d.f. 13 cm, fig. 113/2. Ofranda consta dintr-o cană de formă bitronconică, lucrată cu mâna din pastă gălbuie. Cănița era prevăzută cu o toartă bandată, fig. 111/1. Dimensiuni: Î. 12,8 cm, d.g. 8 cm, d.max. 8,7 cm, d.f. 5,5 cm.

Mormântul nr. 5 / 1965 - 1,35 m

S-a descoperit numai urna funerară, fără nici un alt obiect de ofrandă. Vasul este modelat cu mâna din pastă semifină, acoperit cu slip fin lustruit, de culoare cenușie-deschis. Forma bitronconică, cu gâtul înalt, gura spartă din vechime, dar netezită. Vasul are pe corp, în partea centrală, două tortițe orizontale, ovale în secțiune; între ele erau aplicate două proeminențe, fig. 111/2(1). Dimensiuni: Î. 26 cm, d. max 18 cm, d.f. 11 cm.

Mormântul nr. 6 / 1965 - 0,30 m (1,30 m)

Deoarece din această suprafață de teren s-a răzuit pământul pe o grosime de 1 m, fundul gropii mormântului era la numai 0,30 m și se afla la cca. 100 m spre nord-vest de celelalte morminte. Oasele incinerate au fost așezate direct pe fundul gropii, având ca ofrandă o cană-*oenohoe* cu partea superioară spartă. Este lucrată la roată, din pastă fină de culoare gălbui-cărămizie, cu angobă lustruită. Este ornamentată cu benzi de linii orizontale drepte și în val, pictate cu firmis brun-maroniu. La baza gâtului are un orificiu care perforează corpul vasului, fig. 115/1. Dimensiuni: Î. 18 cm, d. max. 17 cm, d.f. 10,7 cm. După opinia lui P. Alexandrescu, vasul este un produs local, produs la Histria și datat în sec. VI î.Ch.¹³²

Mormântul nr. 7 / 1,40 m

Era situat la aproximativ 1 m spre nord-est de mormântul 8. Groapa avea forma trapezoidală cu diametrul gurii de 0,95 m și al fundului de 0,60 m. Pe fundul

gropii a fost depusă numai urna funerară lucrată din pastă comună spre semifină, de culoare brună în spărtură și gălbui-cărmăzие la exterior. Forma: bitronconică, cu corpul bombat, fundul plat, gura în formă de pâlnie. Are două toarte aplicate sub buză și umăr (torțile sunt dreptunghiulare în secțiune). La baza gâtului s-a aplicat un mic brâu în relief, cu creștături fine, iar în partea superioară s-au păstrat dungii verticale pictate cu maroniu, fig. 111/1(2); 119/2. Dimensiuni: Î. 28 cm, d.g. 12,5 cm, d.max. 23,5 cm, d.f. 14,5 cm.

Acest tip de vas imită amforele grecești arhaice și are analogii cu vase din necropola de la Zimnicea (Sârbu, op. cit. SCIVA, 1, p. 20 / și nota 40).

Mormântul nr. 8 / 1965 - 2,50 m

A fost descoperit în partea de sud a gropii cărămidăriei nr. 2 (Ganea). Spre deosebire de toate celelalte morminte getice de la Brăilița, acesta reprezintă un tip de mormânt deosebit. A fost săpat în întregime în stratul de loess, are forma de cavou, prevăzut cu puț de coborâre, cu trei trepte. Gura puțului era în secțiune orizontală, aproape circulară. În partea inferioară, puțul comunica cu un coridor ("dromos"), oval în secțiune, care în capătul de vest comunica cu camera funerară, dreptunghiulară. Cavoul, săpat cu o săpăligă lată de 8 cm, păstra urmele acestuia pe toți pereții. Dimensiunile construcției: puțul de coborâre avea diametrul de 1,50 m și adâncimea de 2,50 m. Coridorul (dromosul) avea lungimea de 2,10 m și înălțimea maximă de 0,80 m, orientat est-vest. Camera funerară cu care comunica coridorul, avea forma dreptunghiulară, cu colțurile ușor rotunjite, lungă de 2,10 m și lată de 1,15 cm; plafonul era boltit, având în partea centrală înălțimea maximă de 1,40 m. Podina camerei era cu 0,40 m mai jos de nivelul de călcare al coridorului, fig. 120; 121. Gura puțului de coborâre a fost inițial acoperită cu bârne de lemn și pământ. Conținutul mormântului: în partea centrală a camerei funerare, erau așezate direct pe podea oasele cremate ale defunctului, acoperite cu fragmente ale unei jumătăți dintr-un vas-castron de dimensiuni mari. Lângă peretele de sud al camerei erau așezate două vase - un borcan tronconic, lucrat cu mâna și o amforă grecească. În colțul de nord-vest al cavoului, se afla un castron modelat cu mâna, fig. 117, 118. Printre oasele umane calcinate, s-au găsit trei fragmente de la două plăsele de os provenite de la un cuțit, probabil de fier. Castronul fragmentar care a acoperit oasele cremate este modelat cu mâna, din pastă comună, de culoare castaniu-cenușie. Forma: tronconică cu corpul înalt, cu diametrul gurii mare, buza lată, ușor înclinată spre interior. Din buză s-a tras spre exterior o apucătoare semicirculară. Dimensiuni: Î. 19 cm, d.g. 35 cm, d.f. 12,5 cm, l. buzei 1 cm, gr. peretelui vasului 1,2 cm. Borcanul tronconic este modelat cu mâna, din pastă comună, slip roz-gălbui în interior și castaniu cu pete brun-cenușii, la exterior. Pe corp este prevăzut cu patru proeminente-apucători, plate și orizontale, așezate în cruce, iar în partea superioară, între apucători erau patru butoni, fig. 114/3. Dimensiuni: Î. 26 cm, d.g. 21 x 23 cm, d. max. 27 x 24,5 cm, d.f. 11,5 cm.

Castronul este lucrat cu mâna din pastă semifină, care conține degresant cioburi pisate. Este acoperit cu slip cenușiu în interior și de culoare castanie, cu pată brună, la exterior. Pe buză și umăr sunt aplicate patru tortițe, în cruce, fig. 112/1B-7. Dimensiuni: Î. 14 cm, d.g. 27,5 cm, d.f. 10,5 cm.

Amforă cu pastă ce conține nisip fin și mică, acoperită cu angobă roșcată. Sub buză are o bandă orizontală lată de 1 cm, iar pe gât litera "M", pictate cu vopsea roșie, fig. 118/4. Dimensiuni: Î. 43,5 cm, d.g. 8 x 9,5 cm, d. max. 20 cm. Pentru analogii și datarea inventarului funerar se pot urmări două articole mai vechi¹³³.

Mormântul nr. 9 / 1967 - 0,80 m

A fost descoperit în primăvara anului amintit în urma săpăturilor cărămidăriei nr. 2. Groapa mormântului și urna au fost distruse de lucrătorii cărămidăriei. Vasul-urnă era modelat cu mâna și era de factură getică. Lângă urnă a fost depus ca ofrandă un opaiț grecesc, lucrat din pastă fină, de culoare roșie-cărămizie. Avea forma tronconică, cu partea superioară și pereții acoperiți parțial cu firnis maroniu. Opaițul era prevăzut cu cioc și orificiu de umplere. Decorul îl forma un șir de triunghiuri pe margini, iar în centru avea o palmetă. Pe fund, în partea centrală, a fost imprimată litera "delta".

Mormântul nr. 10 / 1967

Descoperit fortuit în apropierea M. 6, în partea dreaptă a vadului Catagaței. Conținea urna funerară și două vase de ofrandă. Vasul-urnă, este lucrat cu mâna, din pastă comună, cu cioburi pisate în compoziția sa. Este acoperit cu slip de culoare gălbui-cenușie și cu pete brune în partea superioară a corpului. Forma: borcan cu corpul bombat, gâtul scurt și drept, fundul plat. Decorul constă dintr-un șir de impresiuni făcute cu unghia și întrerupt de cele patru proeminente așezate în cruce, fig. 118/2(8). Dimensiuni: Î. 20 cm, d.g. 12,5 cm, d.f. 11,5 cm. Vas de ofrandă de dimensiuni mai mari, modelat din pastă comună, cu slip de culoare gălbuie și cu pete cenușii. Are forma de borcan, cu corpul foarte bombat, buza trasă puțin spre interior. Decorul: sub buză are un brâu în relief, alveolat, așezat orizontal; brăul este întrerupt de patru proeminente dreptunghiulare; de la acestea pornesc oblic, până aproape de fund, patru ghirlande alveolate, fig. 111/1(3). Dimensiuni: Î. 38 cm, d.g. 20 cm, d.max. 30 c, d.f. 14,5 cm. Strachină lucrată la roată din pastă fină de culoare cenușie închisă, cu suprafața exterioară bine lustruită. Forma: strachină - castron, tronconică, terminată în partea inferioară într-un fund inelar, perforat în partea centrală. Vasul are pe umăr două toarte aplicate, rotunde în secțiune. Tortițele sunt așezate orizontal, fig. 111/3(5); 114/4; 119/3. Dimensiuni: Î. 11 cm, d.g. 25 cm, d.f. 11 cm, d. orificiului care perforază fundul 0,7 cm.

Mormântul nr. 11 / 1968 - 1,10 m.

Este situat în partea de vest a gropii cărămidăriei nr. 2. Groapa mormântului conținea un vas-cană grecesc, lucrat la roată din pastă fină, de culoare cărămizie, cu pereții foarte subțiri (de numai 4 mm). Suprafața exterioară a vasului este acoperită cu slip fin cărămiziu, cu aspect mat. Pe corp sunt incizate două linii paralele horizontale. Partea superioară a vasului (gura, gâtul și toarta), sunt sparte din vechime. Urna a fost acoperită cu un fund de vas lucrat cu mâna, din pastă comună, fig. 114/3. Dimensiuni: Î. 20 cm, d. max. 18 cm, d.f. 9 cm.

În necropola de la Brăilița s-a practicat în exclusivitate incinerarea. Cimitirul este plan și are numai parțial corespondențe în așezare, probabil, etapa timpurie. V. Sârbu, în articolul citat a făcut și o sistematizare a materialului ceramic descoperit în necropolă, stabilind: numărul vaselor lucrate cu mâna și la roată, a celor getice și grecești; repartizarea vaselor pe criterii tipologice - borcane, castroane, străchini, căni, etc.¹³⁴. După modul de depunere al oaselor cremate în groapă, situația este următoarea: oase puse în urne - 8 cazuri, așezate direct pe fundul gropii sau pe podina camerei funerare a M. 8 - două cazuri. În cele 11 morminte descoperite s-au găsit 21 de vase, din care 14 de factură autohtonă și 7 grecești. Cinci morminte conțineau numai urna, în rest, aceasta era însoțită de unul până la trei vase de ofrandă. Asemenea grupări și repartizări pot continua. Inventarul funerar este sărac; exceptând vasele de ofrandă, doar în două morminte s-au găsit plăsele de os de la două mânere de cuțite, lipsind lamele.

Ceramica autohtonă din necropolă își găsește bune analogii cu ceramica de la Bugeag, Enisala, Murighiol, Zimnicea, etc. Exceptând cana - *oenohoe* din M. 6, datată în sec. V î.Ch. (vezi V. Sârbu, op. cit. nota 63), celelalte morminte se încadrează cronologic în sec. IV, cu una sau două excepții care pot fi atribuite primei jumătăți a sec. III î.Ch. În sprijinul atribuirii necropolei secolului IV î.Ch., vine să se adauge și o monedă-drahmă de argint histriană. Aceasta a fost descoperită în 1956, în partea de nord a vadului Catagaței, în grădina fostă C.A.P. "Dunărea", în apropierea așezării și necropolei getice¹³⁵.

4. Așezarea feudal-timpurie

Reprezintă ultimele urme de locuire ale complexului arheologic. Se afla situată la extremitatea sudică a promontoriului, între groapa cărămidăriei nr. 1 și linia ferată a docurilor - sau vadul pompei. Spre est, se întindea până la marginea terasei, iar către vest, ajungea până la străzile Mălăeruși și Viilor. Pe suprafața de teren arabil de circa 1 ha, se găseau la suprafața solului și în malurile săpăturilor cărămidăriei nr. 1, numeroase fragmente de vase de lut, lucrate la roată. În primăvara anului 1963, Direcția drumurilor și Primăria, au hotărât construirea în continuare a străzii Mălăeruși, până la cărămidărie și săparea vadului pentru șosea.

Aceste lucrări, conjugate cu cele de excavație ale cărămidăriei, au contribuit la distrugerea totală a așezării feudale timpurii. În limita condițiilor posibile, am urmărit și supravegheat lucrările construirii șoselei amintite. Cu această ocazie am constatat existența a două bordee (distruse) și am putut recupera cea mai mare parte a materialului ceramic, aflat în stare fragmentară. În profilele malurilor săpăturii cărămidăriei, cât și ale vadului în construcție, s-au putut observa unele date de ordin stratigrafic: solul vegetal avea grosimea de 10-15 cm, după care urma stratul feudal-timpuriu gros de 35-40 cm, cu aspect cenușos. Acesta conținea cioburi de vase, oase de animale, resturi de cărbuni și arsură. Stratul de cultură feudal timpuriu era așezat direct pe solul galben.

În continuare, prezentăm unicul material de care dispunem - ceramica. Din punct de vedere al pastei, aceasta cuprinde trei mari grupe: 1. ceramica comună 2. - fină, de culoare cenușie și 3. - ceramica fină cu angobă alburie sau gălbuie.

Ceramica comună formează, ca în majoritatea așezărilor și cimitirelor din această vreme, cantitatea cea mai numeroasă. În așezarea noastră este majoritară și reprezintă un procent ridicat de 85,5 %. Pasta conține nisip cu bobul mare, pietricele, bucăți de calcar și cioburi de vase pisate. Ambele suprafețe ale vaselor sunt acoperite cu un strat subțire de lut, cu aspect mat, care nu acoperea totdeauna impuritățile din pastă ce apar pe suprafața vaselor.

Culoarea suprafeței vasului poate fi cea obținută inițial din prima ardere sau dintr-o ardere secundară, variind de la cărămiziu-ciocolatie la cenușiu sau brun. Unele vase au pe partea inferioară a corpului pete brun-închis. Forma: fragmentele ceramice de care dispunem indică vase-borcan cu corpul mai zvelt sau mai bombat, gâtul scurt, buza răsfrântă, uneori teșită spre exterior. Unele vase au pe buză o creastă în relief. Fundul este drept, fără urme de nisip, dar cu impresiuni de frunze sau paie. Nu s-au găsit funduri de vase șampilate. Decorul este realizat cu un procedeu incizat, constând din benzi de striuri orizontale, în formă de portative, benzi de linii în val, cu crestele rotunjite sau în unghi, trasate pe umăr și pe restul corpului. Un alt motiv ornamental constă din grupuri de hașuri verticale sau oblice, trase peste striurile orizontale, fig. 122.

A doua categorie de vase, în procent mai redus de numai 12,5 %, sunt cele lucrate din pastă fină, arsă uniform, compactă, cu slip fin. Culoarea acestor vase variază de la cenușiu până la brun. În funcție de ardere, unele vase au culoarea roșu-cărămizie. Indiferent de culoare, pasta și formele vaselor sunt aceleași. Pentru grupa ceramicii fine, formele cele mai frecvente sunt: borcanele, castroanele, și cămile. Suprafața acestui tip de vase este moale la pipăit și ornamentată cu linii lustruite orizontale, verticale și în "rețea". Nu lipsește nici incizia sub formă de linii simple sau în bandă, combinată cu decorul lustruit.

3. Ultima și cea mai redusă cantitativ, este ceramica cu angobă - 2 %. Pasta acestei categorii de vase este pură, pereții au aspect consistent și sunt acoperiți cu

angobă fină gălbui-alburie sau roz-gălbuie. Formele: borcane și străchini. Ceramica din așezarea de la Brăilița este asemănătoare cu cea din așezările și cimitirele din Dobrogea (Satu Nou, Castelu, Capu Viilor, ș.a.), din Muntenia de sud-est și mai ales cu cea din zona Brăilei. Aici sunt identificate până în prezent 22 de așezări și trei mari necropole: Chiscani-Sat, Sihleanu și Tichilești¹³⁶, toate datate în sec. X- XI d.Ch. Aceste descoperiri dovedesc cu prisosință că această zonă a fost intens locuită în perioada de început a orânduirii feudale.

Concluzii

Situat la est de cartierul Brăilița, pe terasa superioară a Dunării, complexul arheologic de care ne-am ocupat în lucrare, prezintă o deosebită importanță prin relicvele sale care cuprind epoci și culturi datate din neoliticul mijlociu și până la începutul orânduirii feudale, cu puține hiaturi în ordinea cronologică.

Complexul arheologic de la Brăilița cuprinde o mare parte din istoria străveche și veche a acestor meleaguri.

Culturile materiale identificate se succed cronologic din neo-eneolitic prin culturile Boian-Giulești, Gumelnița, necropola de inhumatie care acoperă o mare perioadă de timp, începând cu cultura Cernavodă I, perioada de tranziție la epoca bronzului - culturile Foltești-Usatovo, Cernavodă II și o parte din etapele epocii bronzului - cultura de stepă.

Descoperirile post-necropolă însumează etapa târzie a epocii bronzului - cultura Coslogeni, epoca hallstattiană - cultura Babadag, așezarea și cimitirul getic din sec. IV-III î.Ch. Ultimele urme de locuire sunt atestate de o așezare feudală timpurie din sec. X-XI d.Ch.

Locuirea Boian-Giulești este reprezentată de mai multe nuclee care conțin locuințe - bordei, nuclee relativ apropiate între ele (astfel de nuclee au fost descoperite și pe valea Mostiștei). Atât în interiorul cât și în afara locuințelor, a fost descoperit un bogat inventar gospodăresc format din unelte de silex și piatră șlefuită, obiecte de corn și os, dar mai ales ceramică. Aceasta din urmă cuprinde o gamă bogată de vase, variate ca pastă, forme și decor, acesta fiind realizat cu ajutorul inciziei, exciziei, pliseurilor, proeminențelor, barbotinei etc. În general, decorul prezintă un pronunțat caracter geometric. Cultura Boian-Giulești reprezintă cea mai veche dovadă de locuire omenească nu numai la Brăilița, ci și în restul județului (așezările de la Lișcoteanca, Râmnicelu, Nazăru, Tichilești, Însurăței, etc.).

În nord-estul Câmpiei Române au fost identificate 23 de așezări din care numai în județul Brăila sunt cunoscute 20 de puncte în 10 localități.

Colegul S. Pandrea care se ocupă în momentul de față de studiul culturii Boian din nord-estul Câmpiei Române, a întocmit o schiță statistică cu caracter

topografic, în care indică următoarele procente: din 23 de așezări cunoscute, 82,6 % se află pe pîteni de terasă, în lunci inundabile, iar 17,4 % pe martori de eroziune, în zone fluvio-lacustre¹³⁷. La tipurile de așezări amintite, le putem adăuga și pe cele aflate pe terase de ape, ca cele de la Brăilița, Tichilești, Râmnicelu și Nazăru-Muceha.

Cultura Boian pătrunde în nord-estul Munteniei la nivelul fazei Giulești, sub forma unei migrații sau impulsuri culturale de origine mediteraneană. Deoarece articolul lui S. Pandrea a apărut mai târziu, abia acum putem folosi unele date și observații. Astfel, autorul încearcă să realizeze o periodizare mai strânsă a fazei Giulești, determinând două etape de evoluție a acesteia: a) una mai timpurie, care include etapa Greaca și b) alta, o fază târzie, corespondentă etapei Aldeni. Populația culturii Boian-Giulești prezintă un caracter eterogen. Astfel, la Brăilița s-au descoperit două fragmente de vase de tip Dudești, la Nazăru-Siliștea - punctul Conac, a fost găsit un fragment de vas de tip Karanovo III-IV¹³⁸, la Lișcoteanca un fragment Precucuteni etc. Cu alt prilej, noi consemnăm că etapa Greaca este mai veche și apare în așezările Boian de pe linia Dunării, pe când etapa Aldeni este întâlnită pe văile Buzăului și Siretului. În conținutul etapei Greaca, S. Pandrea determină alte două subetape - timpurie și târzie. Ultima are analogii cu sud-estul Transilvaniei, cu Precucuteni I și este sincronă cu faza Vidra din sudul Munteniei. Etapa Greaca marchează momentul pătrunderii culturii Boian-Giulești în zona din nord-estul Câmpiei Române. În etapa târzie - Aldeni, cultura Boian capătă aici aspect local, evoluând paralel cu faza Vidra, Precucuteni I, cu culturile Turdaș și Hamangia IIb - IIIa¹³⁹. Etapa Greaca este sincronă cu sfârșitul fazei Bolintineanu și culturile Vinča CI și Turdaș III¹⁴⁰. Având în vedere sincronismele amintite, dar și datarea unor culturi cu metoda C¹⁴, indicate în tabelul cronologic al lui V. Dumitrescu, constatăm următoarele date: cultura ceramicii liniare oscilează între 4295 și 4220±100, începutul fazei Vinča C 4000-3800 și Hamangia III 3990±70 î.Ch.¹⁴¹ Bazându-ne pe sincronismele și datările de mai sus, locuirea Boian - Giulești la Brăilița, ca și cele din județ, le-am încadrat cronologic la sfârșitul mileniului V, începutul mileniului IV î.Ch., mai precis între limitele anilor 4300-3800 î.Ch.

Îi urmează culturii Boian-Giulești, cultura Gumelnița. Această așezare ca și necropola de inhumație, a fost săpată în totalitate dând la iveală locuința de suprafață și un bogat material arheologic (unelte, arme, vase de lut, fusaiole, plastică antropomorfă și zoomorfă, piese paleontologice).

În nord-estul Câmpiei Române, zonă în care se include și județul Brăila, cultura Gumelnița - faza A2, cuprinde importuri ceramice din faza A3 a culturii Cucuteni. În sudul și vestul Munteniei asemenea importuri sunt puține și aparțin fazei B.

În zona de care ne ocupăm, cultura Gumelnița își încetează existența în faza A₂, fiind înlocuită de cultura Cernavodă I. În acest sens, amintim recentele săpături

ale colegului S. Pandrea făcute pe Popina I de la Însurăței - Brăila, unde în stratul II (care suprapune pe cel gumelnițean), au fost descoperite câteva fragmente ceramice tipice culturii Cernavodă. Cronologic, varianta gumelnițeană din nord-estul Munteniei - ca și cea dobrogeană - a fost încadrată între 3600-3400 î.Ch.

Importanța complexului arheologic de la Brăilița, constă în primul rând în succesiunea cultural-cronologică a siturilor descoperite și în mod deosebit în necropola de inhumație post-gumelnițeană. Aceasta include 310 morminte însoțite de un bogat inventar funerar și sunt atribuite mai multor culturi, începând cu etapa finală a eneoliticului - cultura Cernavodă I, perioada de tranziție de la eneolitic la bronz Foltești - Usatovo și Cernavodă II, până în perioada bronzului mijlociu - cultura populației de stepă. Săpăturile efectuate în necropolă au avut caracter exhaustiv, desfășurându-se pe o perioadă de peste două decenii. Concentrarea mormintelor din necropolă era uniformă și avea o delimitare în spațiu relativ bine conturată. Prezentarea mormintelor a fost făcută în ordinea numerică a descoperirilor, urmată de descrierea fiecărui mormânt cu inventarul funerar respectiv. Pentru unele detalii vedeți tabelele de la pag. 128-132.

Numărul mormintelor descoperite în regiunile extracarpătice ale României (contemporane cu unele morminte de la Brăilița) în perioada 1925-1965, totaliza 303 (aici au fost incluse și cele 18 morminte din necropola tumulară de la pepiniera Baldovinești, jud. Brăila). Pentru a evidenția importanța necropolei de la Brăilița, prezint un singur exemplu: în timp ce în cele 303 morminte au fost descoperite 65 de vase de ofrandă, la Brăilița numărul acestora este de 45 iar al celorlalte piese de inventar funerar depășește o mie; acestea din urmă sunt grupate după materialul din care sunt lucrate, după forma și rolul lor funcțional. Din punct de vedere al materiei prime din care s-au confecționat piesele, se disting mai multe categorii: piatră - silex, roci vulcanice, gresii, marmură și alabastru; apoi urmează cele din os și corn, lut ars, Dentalium, Spondylus, Cardium, cupru etc. La aceste materiale putem adăuga: cochilii de scoici și melci, cărbuni de lemn, cretă, ocru roșu, ș.a.

După criteriul rolului funcțional avut, obiectele de inventar funerar au fost grupate în: unelte și piese de silex și piatră - lame, gratoire, vârfuri, așchii, dălți, topoare, cataramă etc. Din os - vârf de suliță, pandantive de marmură, alabastru, mărgelile de os și foiță de cupru, mărgelile din Spondylus, Dentalium, Cardium ș.a.

Ceramica, deși este puțin bogată ca forme și decor, este sugestivă și contribuie esențial la atribuirea unei anumite culturi. În general, obiectele de inventar funerar au o gamă variată și contribuie la încadrarea cultural-cronologică a mormintelor.

Datele de ordin antropologic sunt puține și nu permit concluzii esențiale în această privință. Din totalul mormintelor, nu s-au făcut observații decât pe un lot foarte mic, de numai 20 de morminte. Deși concluziile trase sunt categoric

insuficiente, deoarece lotul de morminte cercetat este extrem de redus, doar 6,4 %, folosirea acestei concluzii permite totuși o orientare care merită a fi luată în seamă. Autoarele studiului antropologic precizau că toate scheletele mormintelor cu ocră din Moldova, sunt legate de tipul protoeuropoid, care a persistat o vreme și în stepele ruso-ucrainiene, deosebindu-se de cele de la Brăilița, care au o notă caracteristică. Aici, ca și la unele morminte de la Stoicani, se constată că pe fondul protoeuropoid se întâlnește un amestec mediteranoid - care ar putea proveni din legătura acestora cu elementele locale, cu care s-au amestecat. Acest element de origine sudică lipsește în mormintele din stepele rusești.

Atribuirea unor morminte lipsite de inventar funerar sau cu un inventar nesemnificativ, culturii Cernavodă I și celor din perioada de tranziție (Foltești-Usatovo sau Cernavodă II), s-a făcut cu multă prudență și rezervă. Fiecărei culturi căreia i-a fost atribuit un lot de morminte, am încercat a-i face o sumară prezentare care cuprinde: condițiile descoperirii, aria geografică de răspândire, geneza, evoluția, periodizarea și încadrarea cronologică (acolo unde a existat posibilitatea). Așa s-a procedat pentru culturile Cernavodă I, Foltești-Usatovo, Cernavodă II și cultura populației de stepă istro-pontică. Nu vom reveni aici cu amănunte, ele putând fi urmărite în cuprinsul lucrării.

Așezarea care marchează sfârșitul epocii bronzului în complexul de la Brăilița, aparține culturii Coslogeni. Delimitarea acestei așezări s-a făcut cu aproximație, iar cercetarea ei s-a rezumat la câteva șanțuri și un material recoltat din săpăturile cărămidăriei nr. 2. Acest material constă din ceramică, câteva piese lucrate din omoplați de animale (bovine) și două copite cabaline. Ceramica este aproape în totalitate fragmentară. Așezarea era situată în zona de interferență a culturilor Sabatinovka - Noua - Coslogeni, cu aria teritorială largă: Nipru Mijlociu, gurile Dunării, silvo-stepa sud-carpatică și intracarpatică respectiv Basarabia, Moldova, Transilvania, iar spre sud, Dobrogea, sud-estul și puțin din nord-estul Munteniei. În nord-estul Câmpiei Române, sudul Moldovei și nordul Dobrogei, faza finală Radovanu a culturii Coslogeni, lipsește.

Faza de trecere la Hallstatt - cultura Babadag, s-a realizat printr-o etapă de tranziție, numită Prebabadag sau Sihleanu. Aspectul Prebabadag, lipsit de elemente hallstattiene, se integrează în final ca o componentă a culturii Babadag I¹⁴². Așezarea se află tot la sud de groapa cărămidăriei nr. 2; am executat două șanțuri de control și mai multe casete, unde a fost surprins și nivelul de locuire - un mormânt de inhumație cu inventar format dintr-un vas-ceașcă de dimensiuni mici, tipic Babadag. Am prezentat materialul Babadag de la Brăilița și pentru completarea acestuia, am prezentat și unele piese din așezarea contemporană și vecină de la Nazăru-Siliștea.

După o prezentare generală a culturii Babadag (aria geografică, geneză, periodizare etc.), ne-am ocupat de așezarea de la Brăilița, care conține un singur

nivel de locuire atribuit fazei Babadag II. Această fază are aici o mai mare dăinuire - unele piese, în special ceramice, sunt caracteristice fazei I, altele fazei III, majoritare fiind cele din faza II. Dacă judecăm după ariile teritoriale de răspândire ale fiecărei faze, constatăm că ele într-o anumită măsură se întrepătrund.

Cronologic, cultura Babadag poate fi atribuită sec. XI î.Ch., renunțându-se la încadrarea mai largă: sec. XIII-XI î.Ch.

Așezarea Babadag de la Brăilița este sincronă cu cultura Cozia reprezentată în județul Brăila de câteva fragmente de vase descoperite la Râmnicelu, iar faza Babadag III este contemporană cu cultura Basarabi - atestată de mai multe puncte din județ. Sfârșitul hallstattului, cel puțin în Dobrogea, este reprezentat de o perioadă de evoluție a fazei Babadag III până în sec. VII î.Ch.¹⁴³. În afara Dobrogei, sfârșitul hallstattului este atestat de cultura Ferigele-Bârsești absentă la Brăilița. Așadar, în complexul de aici se constată un hiatus cronologic după cultura Babadag, până la apariția așezării și cimitirului getic din sec. IV-III î.Ch. - pe care le vom aminti în continuare.

Așezarea getică se afla în partea de sud a gropii cărămidăriei 2, în suprafața arabilă dintre cele două cărămidării. Și aici săpăturile au avut tot caracter de verificare și au constat din două șanțuri (S. 57 și 58). Materialul arheologic provine din cele două secțiuni și din săpăturile cărămidăriei 2 și este format în exclusivitate din ceramică, care se grupează în două mari categorii: autohtonă și grecească.

Vasele de factură locală - getice, se încadrează în două categorii: modelate cu mâna, din pastă mai grosolană și la roată, acestea fiind în marea majoritate lucrate din pastă de calitate bună. Formele vaselor nu sunt prea numeroase, cele mai frecvente sunt: borcanele, castroanele, străchinile, cănille și ceștile de dimensiuni mai mici. Decorul a fost realizat cu brăie în relief, simple sau alveole, butoni și apucători, linii incizate și lustruite, simple, în val și în rețea.

În categoria ceramicii se încadrează vasele strecurători, afumătorile, capacele și fusaiiolele. O parte din vasele lucrate la roată, imită unele forme ale vaselor grecești.

Ceramica grecească este lucrată din pastă aleasă, compactă și bine arsă. Ea cuprinde o gamă de forme specifice: amfore cu torți simple sau cu aplicații de ștampile, castroane cu sau fără torți, boluri, kantharos-uri, cupe deliene etc. Din această suită de forme, mai numeroase sunt amforele întregi și fragmentare și mânușile de amfore cu sau fără ștampile; acestea provin din diferite centre de producție grecești: Thasos, Rhodos, Sinope, Heracleea Pontică, ș.a. Ceramica grecească, este bine reprezentată cantitativ și poate face dovada existenței, aici, a unui centru de schimb între autohtoni și negustorii greci.

Necropola de incinerare getică era situată la mică distanță spre nord-est de așezare. Au fost descoperite doar 11 morminte, restul cimitirului fiind distrus de lucrările cărămidăriei 2. Sistemul de construcție al mormintelor era simplu, gropile

fiind săpate în pământ, fără urme de construcții de lemn sau piatră. Excepție a făcut mormântul nr. 8, care, deși săpat numai în pământul galben, este ca mod de construcție cu totul deosebit. Mormântul este prevăzut cu un puț de coborâre cu trepte care se continuă cu un coridor (dromos), ce comunică la rândul său cu camera funerară pe podina căreia s-au depus oasele cremate și vasele de ofrandă, fig. 117; 118. Limitându-ne la cele 11 morminte asupra cărora avem datele necesare, se pot trage unele concluzii care pot fi valabile pentru întreaga necropolă. Ritul de înmormântare este în exclusivitate - incinerarea. Oasele defunctului erau fie așezate direct pe fundul gropii, fie așezate în urnă. Un număr de 5 morminte conțineau numai urna funerară, altele erau însoțite și de vase de ofrandă. În general, exceptând vasele de ofrandă, inventarul funerar a fost destul de sărac. În cele 11 morminte s-au descoperit 21 de vase, din care 14 sunt autohtone, iar 7 grecești.

Datarea mormintelor: cu excepția mormântului 6 care conținea o urnă făcută dintr-un vas *oenohoe* datat în sec. V î.Ch., majoritatea aparțin sec. IV, iar două morminte ar putea coborî până la jumătatea sec. III î.Ch. Comparând limitele cronologice ale așezării (sec. IV- mijlocul sec. II) și cu ale necropolei, reiese că așezarea a avut o dăinuire de aproximativ un secol mai mult decât cimitirul. O certitudine în această privință nu poate exista, mai ales că datarea s-a făcut numai în funcție de tipologia vaselor ceramice; este bine știut că unele forme de vase mai vechi se pot menține un timp mai îndelungat (cum a fost vasul *oenohoe*), altele dispar mai rapid.

În ansamblu, complexul arheologic Brăilița cuprinde din punct de vedere cronologic o perioadă de timp foarte întinsă - mai bine de patru milenii, din neolitic - cultura Boian - Giulești și până în a doua epocă a fierului. Din sec. III-II î.Ch. la Brăilița nu au mai existat dovezi care să argumenteze locuirea omenească până la începutul orânduiri feudale. Hiatusul de care am amintit, constat exclusiv la Brăilița, este parțial completat în orașul Brăila, unde s-au descoperit morminte sarmatice din sec. II-III și ceramică de tip Sântana de Mureș din sec. IV d.Ch.¹⁴⁴, descoperită în două morminte distruse.

Așezarea feudal-timpurie se afla la extremitatea de sud a terasei, între groapa cărămidăriei nr. 1, calea ferată a docurilor și la nord de cimitirul actual Sf. Maria. A fost distrus recent de lucrările de amenajare a unui vad care se leagă spre vest cu strada Mălăeru. Cu prilejul construirii vadului și a șoselei, au fost descoperite două locuințe-bordeie din care am recuperat numeroase fragmente de vase ceramice. Stratigrafic, în această zonă nu există decât un singur nivel de locuire, cel feudal-timpuriu. Ceramica formează materialul dominant.

Din punct de vedere al tehnicii de preparare a pastei, al formelor și decorului vaselor, ceramica se grupează în trei categorii: ceramica comună, cu vase în formă de borcane ornamentate cu benzi de linii orizontale, valuri, hașuri, impresiuni ș.a.;

ceramica fină este compactă, uniform arsă și de culoare brună și cenușie. Cele mai obișnuite forme sunt: borcane, străchini, căni etc., ornamentate cu benzi de linii lustruite, orizontale, în rețea și mai rar în formă de val; a treia categorie de ceramică, mai puțin frecventă, în procent de numai 2%, este lucrată din caolin și acoperită cu un strat subțire de angobă de culoare gălbui-alburie. Toată ceramica din așezarea feudal-timpurie de la Brăilița are foarte bune analogii cu cea din necropolele și așezările din jud. Brăila - Chiscani, Sihleanu, Tichilești etc. dar și cu unele cimitire din Dobrogea: Satu Nou, Castelu, Capu Viilor - Histria ș.a.

Din punct de vedere cronologic așezarea de la Brăilița se încadrează în sec. X-XI d.Ch.

Complexul arheologic Brăilița cu multitudinea de așezări și morminte, atât de diferite cultural și cronologic, și cu un fond material bogat și variat, atestă o îndelungată locuire omenească. Materialul arheologic descoperit aici va rămâne multă vreme un fond documentar disponibil pentru viitoare cercetări, dar și un important sit de pe teritoriul țării noastre. Anul 2000 a marcat împlinirea a 45 de ani de la descoperirea și începerea primelor săpături arheologice de la Brăilița (2 mai 1955). Distrugerea în totalitate a acestui mare complex arheologic, de diferite lucrări efectuate după anul 1987, a modificat esențial și topografia locului, față de cea din 1955.

NOTE

1. N. Harțuche și I. Dragomir, *Săpăturile de la Brăilița*, M.C.A., III, 1957, p. 221-230; N. Harțuche, *Săpăturile de la Brăilița*, M.C.A., V, 1959, p. 93-103; Idem, *Preliminarii la repertoriul arheologic*, Istros, I, 1980, p. 281-354; N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, Brăila, 1968, 166 p.
2. A. Popescu, *Monografia județului Brăila*, Brăila, 1971, p. 9-24; P. Gâțescu și I. S. Gruescu, *Județul Brăila*, București, 1975, p. 7-70.
3. N. Vasilescu, *Orașul și județul Brăila odinioară și astăzi. Schițe istorice și administrative*, Brăila, 1906, p. 205.
4. V. Pârvan, *Getica. O protoistorie a Daciei*, București, 1926, p. 9-11.
5. C. Moșil, *Colecția Maria Istrate Capșa*, B.C.M.I., 1911, p. 138, fig. 1/1.
6. I. Nestor, *Zur Chronologie der rumänischen Stein-Kupferzeit*, PZ., XIX, Berlin; Marele Dicționar Geografic (M.D.G.), I, 622, 1928, p. 138, fig. 8/46..
7. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Catalogul selectiv...*, Brăila, 1976, 362 p. plus 110 pl.
8. Institutul de arheologie București, Fișele pentru Repertoriul arheologic al României: P. Polonic, mss. 22/40, IV, 7, 5, 9, 88; Gr. Tocilescu, mss. 5137, p. 130; 5144, 60.9.
9. N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriu*, Istros, I, 1980, p. 281 și urm.
10. Idem, *Locuința-bordei din așezarea Boian de la Lișcoteanca*, Istros, II-III, 1981-1983, p. 7-27, fig. 4/3,4.
11. Idem, *Preliminarii la repertoriu*, Istros, I, 1980, p. 305, fig. 2.
12. E. Comșa, *Istoria comunităților Boian*, București, 1974, p. 145-155.
13. D. V. Rosetti, *Câteva așezări și locuințe preistorice din preajma Bucureștiului*, p. 10; E. Comșa, *Quelques considérations sur la culture Gumelnița*, Dacia, N.S., XX, 1976, p. 105-127, Locuințele la p. 107, fig. 2.
14. C. Pricop, *Două ciocane de piatră de tip "miner", descoperite în așezarea de la Brăilița*, Istros, II-III, 1989, p. 35-39.
15. N. Harțuche, *O moară neolitică descoperită la Medgidia*, Studii și comunicări ale civilizației populare din România, vol. 2, Sibiu, 1981, p. 79-86; N. Harțuche, O. Bounegru, *Săpăturile de salvare de la Medgidia, jud. Constanța (1957-1958)*, Pontica, XXX, 1997, p. 25, 26, 34, 35 și fig. 10, 11, 15, 16.
16. N. Harțuche, *Săpăturile de la Lișcoteanca, II, punctele Moș Filon și Movila din baltă*, în manuscris.
17. N. Harțuche, *Cercetările arheologice de la Lișcoteanca, I, Așezarea "Movila Olarului" (1970-76)*, Istros, V, 1987, p. 13, fig. 42/2.
18. Harțuche și Anastasiu, *Brăilița*, 1968, p. 15, fig. 33, 34; Idem, *Catalogul selectiv*, p. 120-121, fig. cat. 121-124; Idem, *Brăilița*, 1968, fig. 34/9-10; N. Harțuche și I. Dragomir, *op. cit.*, p. 136, fig. 7/1.
19. Harțuche, *Lișcoteanca, "Movila Olarului"*, V, Istros, 1987, p. 30.
20. N. Harțuche, O. Bounegru, *Săpăturile arheologice de salvare de la Medgidia*, Pontica, XXX, 1997, p. 19, fig. 1.
21. Harțuche și Anastasiu, *Brăilița*, fig. 34/4.

22. I. Ivanov, *Scroviștata na Varnenskia halkoliten necropol*, Sofia, 1978, p. 77, fig. 25 și p. 105.
23. N. Harțuche, *Lișcoteanca, I, Movila Olarului*, Istros, I, 1980, p. 7-90. *Cercetările de la Moș Filon și Movila din baltă* (sunt în pregătire).
24. Harțuche, Bounegru, *op. cit.*, fig. 1.
25. vezi notele 23 și 24.
26. N. Harțuche, *Importuri cucuteniene în mediul culturilor eneolitice din zona Brăilei*, Studii și comunicări, III, Focșani, 1980, p. 9-25.
27. I. Ivanov, *op. cit.*, p. 82.
28. N. Harțuche, Teza de doctorat, 1978, p. 12; Idem, *Preliminarii la repertoriu*, Istros, V, 1987, p. 305 și urm.; N. Harțuche, F. Anastasiu, *Brăilița*, p. 5-39.
29. N. Harțuche, I. Dragomir, *op. cit.*, p. 139 și urm.
30. N. Harțuche, Teza de doctorat, p. 58, 73; N. Harțuche, I. Dragomir, *op. cit.*, p. 139 și urm.; N. Harțuche și F. Anastasiu, *Catalogul selectiv*, p. 149, nr. cat. 298, 299.
31. Idem, *Brăilița*, p. 40-51, fig. 52-57; N. Harțuche, *Contribuții la cunoașterea epocii bronzului în jud. Brăila*, SCIV, 1, 1973, p. 16-19; Idem, *Probleme privind bronzul timpuriu și mijlociu în N-E Munteniei, S. Moldovei și Dobrogea*, Danubius VIII-IX, 1979, pag. 67-84 și fig. 3, 9.
32. O. Necrasov și M. Cristescu, *Contribuții la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Brăilița*, SCIV, 1-4, 1957, p. 75-88.
33. Idem, *op. cit.*, p. 81.
34. I. Manzura, *Culturile eneolitice de stepă...*, Thraco-Dacica, XV, 1-2, 1994, p. 96.
35. D. Berciu și S. Morintz, *Săpăturile de la Cernavoda*, M.C.A., V, 1959, p. 99 și urm.; D. Berciu și colaboratorii, *Săpăturile de la Cernavoda*, M.C.A., VI, 1959, p. 95 și urm.; M.C.A., VII, 1961, p. 49 și urm.; S. Morintz și P. Roman, *Aspekte des Ausgangs des Äneolithikums und der Übergangsstufe zur Bronzezeit*, în Dacia, N.S., XII, 1968, p. 45-128; P. Roman, *Forme de manifestare culturală din eneoliticul târziu și perioada de tranziție spre epoca bronzului*, SCIV, 1, 1981, p. 21-42; Idem, *Modificări în structura etno-culturală a Europei de sud-est în eneoliticul târziu*, SCIVA, 2, 1981, p. 241-245; Idem, *Raportul cronologic dintre Ezero și Troia în lumina cercetărilor de la sud de Balcani*, SCIV, 4, 1982, p. 402-414; Idem, *Așezări cu ceramică șnurată din Thracia, Macedonia, Tesalia și raporturile lor cu evoluția culturală din regiunile carpato-danubiene*, Thraco-Dacica, VII, 1-2, 1986, p. 14-30; A. Dodd-Oprișescu, *Primele elemente stepice din eneoliticul românesc*, Rezumatul tezei de doctorat, 1978, p. 4-10; Idem, Pentru sincronismele Cucuteni-Gumelnița și Ariușd-Petrești, precum și pentru elementele estice din Transilvania: *Les elements steppiques dans l'énéolithiques de Transylvanie*, Dacia, N.S. XXII, 1978, p. 84-97; N. Harțuche, *Complexul cultural Cernavodă I de la Râmnicelu, jud. Brăila*, Istros, I, 1980, p. 33-91; Idem, *L'établissement de Râmnicelu dans le problème de la fin du énéolithique et du debut de la transition au Bas-Danube*, comunicare ținută la Simpozionul Cernavodă III-Boleráz de la Mangalia, 18-24 oct. 1999, 7 pag. și 18 planșe; L. Nikolova, I. Manzura, C. Schuster, *The Balkans in Later Prehistory Periodization Chronology and cultural Development in the final Copper and Eraly Bronze Age BAR*, "International Series 791", 1999, Chap. 7, for Râmnicelu, p. 15, pl. 7.23, 7.24, 7.25, tab. 7/2,3,4.

36-39. I. Manzura, *op. cit.*, p. 93-96.

40. N. Harțușche, *op. cit.*, Istros, p. 84, 86 și urm.; S. Morintz, *Originea tracilor*, Rev. istorie, 8, 1977, p. 1463; A. Dodd Opreșcu, Teza de doctorat: *Primele elemente "stepice" din eneoliticul românesc*, 1978, rezumatul, p. 4 și urm.; V. Dupoi și F. Preda, *Săpăturile de la Pietroasele*, Analele Univ. București, istorie, 26, p. 6-9.

41. I. Nestor și E. Zaharia, *Sur la période de transition du néolithique à l'âge du bronze dans l'aire des civilisations de Cucuteni et de Gumelnița*, Dacia, N.S., XII, 1968, p. 21-43. Autorii considerau elementele necucuteniene, ceva nou, dar nu o prezență Cernavodă I; O. Levițki, I. Manzura și T. Demcenko, *Necropola de la Sărăteni*, Biblioteca Thracologica, XVII, 1996, p. 81.

42. I. Manzura, *op.cit.*, p. 99; V. Dumitrescu, *Cronologia absolută a eneoliticului românesc*, în Apulum, XII, 1974, p. 23-39; P. Roman, *op.cit.*, SCIVA, 1. 1981, p. 21-42.

43. Levițki, Manzura, Demcenko, *op.cit.*, p. 66.

44. I. Manzura, *op.cit.*, p. 110.

45. *Ibidem*, p. 109 și notele 33, 35.

46. V. Zbenovici, *Pozdnetripolskie plemene severnogo Pricernomoria*, Kiev, 1974.

47. M. Petrescu-Dîmbovița, I. Casan și C. Mateescu, *Săpăturile arheologice de la Foltești, jud. Galați*, SCIV, 1, 1951, p. 249 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița și M. Dinu, *Nouvelles fouilles archéologiques à Foltești, dep. Galați*, Dacia, N.S., XVIII, 1974, p. 19 și urm.

48. I. Nestor, *Zur Periodisierung der späteren Zeitstufen des Neolithikums in der Rumänischen Volksrepublik*, Dacia, N.S., IV, 1960, p. 64.

49. V. Zbenovici, *op.cit.*, p. 151 și urm.

50. VI. Dumitrescu, *Habășești*, 1954, p. 552 și urm.; R. Vulpe, *Problemele neoliticului carpato-niprovian în lumina săpăturilor de la Izvoare*, SCIV, 1-2, 1956, p. 86.

51. I. Mazura, *op.cit.*, p. 96.

52-53. Idem, *Perioada de tranziție*, Thraco-Dacica, XV, p. 111.

54. V. N. Danielenko, *Eneolit-Ucraină*, Kiev, 1974, p. 81.

55. I. Mellaart, *Anatolie and the Balkan*, Antiquity, 34, 1960, p. 276.

56. V. Zbenovici, *op.cit.*, p. 160 și urm.

57-58. P. Roman, *Despre unele aspecte ale perioadei de trecere de la epoca neolitică la epoca bronzului în regiunile extracarpătice ale R.P.R.*, Revista Muzeelor, 4, 1964, p. 314-325; Idem, *Forme de manifestare culturală...*, în SCIVA, 1, 1981, p. 21-42; Idem, *Zur Problematik des Beginns der Frühbronzezeit in Rumänien*, Acta Archeologica Carpathica, XV, 1975, p. 145-158.

59. V. Zbenovici, *op.cit.*, p. 161-162.

60. I. Manzura, *op.cit.*, Thraco-Dacica, XV, p. 111; M. Petrescu-Dîmbovița și M. Dinu, *op.cit.*, p. 13 și urm. - autorii susțin în articol că stratigrafic, este un singur strat de cultură: Foltești, fără să cuprindă și faze.

61-62. D. Berciu, S. Morintz, P. Roman, *Așezarea din sectorul b de la Cernavodă*, SCIV, 3, 1973, p. 375-405.

63. S. Morintz și P. Roman, *op.cit.*, Dacia, N.S., XII, 1968, p. 106 și urm.; P. Roman, *Conceptul Foltești II și problemele începuturilor epocii bronzului în Moldova*, Carpica, 2, p. 17-22.

64. S. Morintz, *op.cit.*, Revista de istorie, 8, 1977, p. 1468.
- 65-66. D. Berciu, S. Morintz, P. Roman, *op.cit.*, SCIV, 3, 1973, p. 393-396.
67. P. Roman, *Complexul Orlea - Sadovec*, SCIVA, 2, 1976, p. 167, fig. 13.
68. D. Berciu, S. Morintz, P. Roman, *op.cit.*, p. 373 și urm.
69. V. Dergacev, Epoca bronzului. *Perioada timpurie*, Thraco-Dacica, XV, p. 123-137.
- 70-71. N. Harțuche, A se vedea notele nr. 19 și 31 și *Probleme ale epocii bronzului*, manuscris, 43 de pagini și 18 planșe.
- 72-75. V. Dergacev, *op.cit.*, p. 125, 127, 135, fig. 6/8 - 12, 16.
76. N. Harțuche, *Contribuții la repertoriul arheologic al jud. Vrancea*, Studii și comunicări, II, Focșani, 1979, p. 9-13.
77. M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratorii, *Cercetarea așezărilor omenești în regiunea Siret-Prut-Dunărea. Raport asupra săpăturilor arheologice din jud. Covurlui și Tutova*, SCIV, 1, 1950, p. 58-68.
78. N. Harțuche, F. Anastasiu și V. Sîrbu, *Săpăturile de salvare de la Grădiștea, jud. Brăila*, Istros, II-III, 1981-1983, p. 49-65.
79. N. Harțuche, *Asupra importurilor Tei în mediul culturilor de stepă isto-pontice*, Istros, I, 1980, p. 127-135.
80. Idem, *Contribuții la repertoriul arheologic al jud. Vrancea*, Studii și comunicări, II, Focșani, 1979, p. 12, fig. 4/11.
81. V. Leahu, *Cu privire la raporturile culturii Tei cu unele culturi ale epocii bronzului din Balcani*, în SCIVA, 1, 1978, p. 43 și urm.; N. Harțuche și V. Sîrbu, *Importuri și influențe egeeo-miceniene în culturile perioadei de tranziție și a epocii bronzului la Dunărea de Jos*, Studii și comunicări, II, Focșani, 1980, p. 27-42; Idem, Același titlu l-am folosit în comunicarea ținută la Sozopol, Bulgaria, oct. 1979, apărută în Thracia-Pontica I, 1979, p. 156-175; P. Roman, *op.cit.*, Thraco-Dacica, VII, 1986, p. 25, fig. 2/10.
82. N. Harțuche, *op.cit.*, Istros, I, 1980, p. 127-135.
83. A. Oancea, *Branches de mors au corps en forme de disque*, Thraco-Dacica, 1976, p. 59-76; N. Harțuche, *Probleme ale bronzului... în mss.*, p. 29-30.
- 84-85. V. Dergacev, *op.cit.*, p. 127 și urm.
86. N. Harțuche, *Probleme ale epocii bronzului*, mss., p. 29-30; Idem, *Necropola de la Brăilița*, 1978, Teza de doctorat, p. 127.
87. S. Morintz și N. Angheliescu, *O nouă cultură a epocii bronzului în România, cultura de tip Coslogeni*, SCIV, 3, 1970, p. 374-415; S. Morintz, *Contribuții arheologice la Istoria tracilor*, I, București, 1978, p. 121-152 și ilustrația.
88. N. Harțuche, *Raport preliminar asupra săpăturilor de la Siliștea-Nazîru*, Istros, II-III, 1981-1983, p. 68, fig. 53; N. Harțuche și O. Silvestru, *Contribuții asupra cercetărilor din așezarea Babadag de la Nazâru-Siliștea*, Istros, V, 1992, p. 20 și 345, fig. 11/2,3.
89. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, 1968, p. 58; Idem, Catalogul selectiv, p. 172-173, nr. de catalog, 359, 360.
90. I. Dragomir, *Contribuții arheologice și etnografice referitoare la procesul de formare al așezărilor de tip cenușar "zolniki"*, Danubius, X, 1981, p. 34 și fig. 8. Vezi și nota 5 de la pag. 33; Idem, *Săpăturile de la Cavadinești*, M.C.A., VI, 1959, p. 457.

91. Idem, *op.cit.*, Danubius, X, p. 34.
92. S. Morintz și N. Angheliescu, *op.cit.*, p. 393.
93. Rectificăm data descoperirii depozitului de la Mihai Bravu: 1960, în loc de 1964.
94. N. Harțuche și G. Constantinescu, *Depozitul de bronzuri de la Mihai Bravu, jud. Brăila*, Istros II-III, 1981-83, p. 41-47.
95. N. Harțuche și G. Constantinescu, *op.cit.*, Istros, II-III, p. 42-43; S. Morintz, *Istoria tracilor*, p. 187-189; N. Harțuche și F. Anastasiu, *Catalogul selectiv*, p. 172, nr. cat 357.
96. S. Morintz, *Istoria tracilor...*, p. 185 și nota 64.
97. Harțuche și Costantinescu, *op.cit.*, Istros, II-III, p. 63 și nota 10.
98. S. Morintz, *Istoria tracilor...*, I, p. 180, fig. 102; I. Dragomir, *op.cit.*, Danubius, X, fig. 9/1,2,
99. N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriu...*, Istros, I, 1980, p. 326-327.
100. S. Morintz și N. Angheliescu, *op.cit.*, SCIV, 3, 1970, p. 404.
101. *Ibidem*, p. 431.
- 102-103. Morintz, *Istoria tracilor...*, I, 150, 155.
104. Morintz-Angheliescu, *op.cit.*, SCIV, 3, 1970, p. 412; N. Harțuche, *Un nou aspect cultural de la sfârșitul epocii bronzului la Dunărea de Jos*, Pontica, 5, 1972, p. 54-75; S. Morintz, *Istoria Tracilor...*, I, . 160.
105. N. Harțuche, *op.cit.*, Pontica, 5, p. 70.
106. M. Brudiu, *Cercetări privind începutul hallstattului din Moldova, pe baza descoperirilor de la Vinători*, Comunicare la Colocviul VIII, 6-7 dec. 1979; N. Harțuche, *Studiul cunoașterii hallstattului în zona Brăilei*, Comunicare la Colocviul VIII, 6-7 dec. 1979.
107. S. Morintz, *Istoria tracilor*, I, p. 160.
108. N. Harțuche, *op.cit.*, Istros, II-III, 1981-89, p. 67-79.
109. N. Harțuche și O. Silvestru, *op.cit.*, Istros, VI, 1992, p. 17-24 și pl.
110. M. Petrescu-Dîmbovița, *Cimitirul hallstattian de la Stoicani*, Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R., 1953, p. 157-211, fig. 12/6.
111. S. Morintz, *Noi date și probleme privind perioada hallstattiană timpurie și mijlocie din zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, Thraco-Dacica, VIII, 1-2, 1987, p. 39-71.
112. *Ibidem*, p. 111.
- 113-116. *Ibidem*, p. 59, 61, 62 și nota 89.
- 117-118. M. Neagu și D. B. Nanu, *Considerații preliminare asupra așezării de la Grădiștea - Coslogeni*, Cultură și civilizații la Dunărea de Jos, II, 1986, p. 117.
119. S. Morintz, *op.cit.*, Thraco-Dacica, VIII, p. 62.
120. N. Harțuche, *Complexul cultural Cernavoda*, I, Istros, I, p. 37; N. Harțuche și F. Anastasiu, *Catalogul selectiv*, p. 186, cat. 381.
121. S. Morintz, *op.cit.*, Thraco-Dacica, VIII, p. 65.
122. N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriu*, Istros, I, p. 352.
123. S. Morintz, *op.cit.*, Thraco-Dacica, VIII, 1987, p. 62-63 și nota 35.

124. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, 1968, p. 29-37, pl. 61-63.
125. N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriu*, Istros, I, 1980, p. 303, 313, fig. 293, fig. 4.
126. V. Sîrbu, *Cîmpia Brăilei în sec. V-III î.Ch. Descoperiri arheologice și interpretări istorice*, în SCIVA, 1, 1983, p. 11-41.
127. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, 1968, p. 29-37; Idem, *Catalogul selectiv...*, p. 192-195, cat. 388-395, 406-411, 412-421; N. Harțuche, *Importuri grecești în mormintele geto-dacice*, Istros, II-III, 1983, p. 145-159; N. Harțuche și O. Bounegru, *Les influences de la navigation commerciales sur les échanges greco-indigenes au Bas-Danube au Ve-IIIe siècle a.n.e.*, Thracia-Pontica III, Sozopol, 1985, p. 277-508.
128. V. Sîrbu, *Ștampile de pe amforele grecești din colecțiile Muzeului Brăilei*, Istros, I, 1980, p. 137-155.
129. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, 1968, p. 37; N. Harțuche și O. Bounegru, *op.cit.*, Thracia-Pontica, III, p. 277 și urm.
130. V. Sîrbu, *op.cit.*, SCIVA, 1, 1983, p. 17.
131. Harțuche și Anastasiu, *Brăilița*, p. 31-35; F. Anastasiu, *Descoperiri geto-dacice pe teritoriul jud. Brăila*, Zilele culturii brăilene, 1970, p. 44-46.
132. *Ibidem*, p. 19 și nota 39; Vasul *aenohoe* este amintit în lucrările de la nota 127.
133. N. Harțuche, *Importuri grecești...*, Istros, II-III, p. 146-148; V. Sîrbu, *op.cit.*, SCIVA, 1, 1989, p. 20-21.
134. *Ibidem*, p. 23-25.
135. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, p. 35-36, fig. 63. Idem, *Catalogul selectiv*, p. 222, nr. de cat. 458.
136. N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, p. 38-39, pl. 64; N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriu*, Istros, I, 1980, p. 313.
137. S. Pandrea, *Observații referitoare la evoluția culturii Boian în N-E Câmpiei române*, Istros, IX, 1999, p. 13-46.
138. *Ibidem*, p. 20.
- 139-140. *Ibidem*, p. 24 și 28
141. V. Dumitrescu, *op. cit.*, Apulum, XII, 1974, p. 23 și urm.
142. S. Pandrea, V. Sîrbu, M. Neagu, *Cercetări arheologice în așezarea de la Însurăței, Popina I*, Istros, IX, 1999, p. 146, 152.
143. S. Morintz, *op.cit.*, Thraco-Dacica, XIII, 1-2, 1987, p. 67-68.
144. N. Harțuche, *Preliminarii la repertoriul arheologic al județului Brăila*, Istros, I, 1980, p. 308-309; Idem, *Morminte sarmatice din zona Brăilei*, Istros, I, p. 195.

Le complexe archéologique de Brăilitza

Résumé

Le présent ouvrage porte sur les fouilles archéologiques entreprises le long de deux décennies dans le complexe de Brăilița. Les fouilles ont eu autant un caractère exhaustif que de sauvetage, car dans l'entre-deux guerres, des travaux dans les deux briqueteries d'ici ont constamment et méthodiquement détruit la zone. Après 1987, de nouvelles destructions ont mis fin à cette zone archéologique.

Les résultats des fouilles que nous y avons faites, on les a publiés, sporadiquement et insuffisamment sous la forme des rapports préliminaires et aussi dans un petit livre de popularisation, "Brăilița" lors du 600^e anniversaire de la ville de Brăila, en 1968.

Le complexe archéologique de Brăilița comprend des établissements et des nécropoles datés dans une grande période de temps - depuis le néolithique moyen jusqu'au début du Moyen Age, aux X^e - XI^e siècles ap. J.C.

Les cinq chapitres du livre présentent les objectifs archéologiques dans leur ordre chronologique. On y trouve des informations pour chaque époque et culture, à partir du néolithique - respectivement les cultures Boian et Gumelnița, mais la plus importante c'est la nécropole d'inhumation qui s'étend depuis la fin de l'énéolithique jusqu'au bronze moyen; il y a ensuite les établissements post-nécropole, représentants des cultures Coslogeni, Babadag, l'établissement cimetièrre gète et l'établissement féodal ancien.

Pour chaque chapitre nous ne ferons qu'en présenter les conclusions essentielles. Le premier chapitre fait référence au cadre géographique général dans lequel se trouve le complexe archéologique Brăilița. La zone de Brăila est située au nord-est de la Plaine Roumaine. Au point de vue zoomorphologique, le département de Brăila se trouve dans une région basse, de plaine, dont les seuls accidents de terrain sont produits par les vallées des eaux: le Danube, le Siret, le Buzău et le Călmățui; outre ceux-ci, il y a de nombreux lacs de steppe et de pré.

L'altitude absolue pour la Plaine de Brăila ou le Bărăgan de nord est de 40-50 m. Nous nous trouvons en plein climat tempéré, qui connaît de grandes différences de température et qui a une flore où domine la végétation de steppe et, plus rarement, avant-steppe. La faune est celle spécifique pour la steppe et les marécages. Dans les temps les plus reculés il y avait des bois où vivaient des bêtes sauvages spécifiques - le loup, l'ours, le cerf, etc.

Le complexe archéologique se trouvait sur la terrasse supérieure du Danube, à l'est du quartier Brăilița et à 3-4 km nord-est du centre de la ville de Brăila. C'est

une position stratégique excellente, à l'entrecroisement des deux bras du Danube: le canal de Măcin et le Nouveau Danube, avec une bonne visibilité vers les Monts de Măcin, les collines de Barboşi et Galaţi et la zone de l'ancien marécage de Brăila.

Jusqu'en 1987, quand on a commencé les travaux pour la route Brăila-Galaţi, le complexe archéologique Brăiliţa s'étendait entre le nord du gué Catagaţei, l'est de la terrasse, la voie ferrée des docks (au sud) et rue Viilor, à l'ouest.

Le chapitre II retrace l'histoire des recherches. Les premières fouilles y ont commencé en 1955, poursuivies jusqu'en 1975 et reprises pour peu de temps en 1987. Les premières fouilles méthodiques entreprises à Brăiliţa ont une signification toute particulière, vu que c'étaient les premières recherches de ce type; plus tard, on les a faites sur tout le territoire du département.

Entre 1955-1975, on a excavé, presque exclusivement, la zone occupée par l'établissement Gumelniţa et la nécropole d'inhumation. Pendant les 22 campagnes de fouilles on a creusé 66 sections, 14 caissettes et deux superficies, dont 48 fossés seulement dans la nécropole (au sud et au nord du gué Catagaţei). Dans les autres objectifs (les établissements Boian, Coslogeni, Babadag), les fouilles on eu une moindre envergure - deux-trois sections et quelques caissettes.

Nous avons consacré le Chapitre III exclusivement à l'habitat néo-énéolithique, à savoir les cultures Boian-Giuleşti et Gumelniţa.

La culture Boian représente l'habitation la plus ancienne aussi bien dans le complexe de Brăiliţa que dans tout le département de Brăila.

Outre les tells ou les buttes, l'habitat de Brăiliţa n'est ni compacte, ni de grandes dimensions, mais consiste en petites agglomérations semblables à des noyaux, assez rapprochés.

Il y a peu de demeures en formes de huttes - comme à Brăiliţa et à Lişcoteanca (l'établissement de la vigne à butte). Sur la butte du marécage ou bien celle du lieu dit "Moş Filon", on rencontre également des habitations de surface, rectangulaires et avec le toit en deux pentes.

La plupart des huttes ont une forme ovale ou ovale-allongée, avec des âtres de forme ovale ou rectangulaire à l'intérieur des habitations. L'inventaire ménager comprenait des outils en silex et pierre polie: lames, grattoirs, haches et bédanes trapézoïdales, etc.

Les haches perforées y manquent, mais on trouve des moulins et broyeurs en pierre, aussi bien que des pièces faites en os et corne.

La céramique est très bien représentée par les vases modelés en pâte fine et très fine. Il y a un assortiment riche et varié représenté par les verres, bols tronconiques, plateaux, vases bitronconiques, passoires et couvercles plats et semi-sphériques. Le décor aussi riche et varié est formé, surtout, par des motifs géométriques: lignes, spirales, méandres, etc. Les ornements les plus habituels

sont: la barbotine simple ou à rayures, les plis en diverses combinaisons, les motifs incisés ou excisés, la peinture crue rouge ou blanche.

Avant d'achever la présentation de l'habitat Boian, nous considérons qu'il est nécessaire de faire certaines remarques sommaires sur cette culture. A Brăilița, de même que dans tout le département de Brăila et une grande partie du Bărăgan du nord, la culture Boian - phase Giulești représente l'habitat le plus ancienne. Cette phase a eu une évolution plus longue, couvrant dans cette zone les étapes Vidra et Spantov, qui se manifestaient dans d'autres zones, le sud de la Valachie en particulier.

On connaît jusqu'à présent, dans la Plaine de Brăila, 19 endroits dans 9 localités avec des découvertes du type Boian-Giulești, situées sur des terrasses hautes et basses, sur des tells, tous dépourvus des fortifications artificielles.

Si au Bărăgan du nord la culture Boian-Giulești résiste jusqu'à l'apparition de la culture Gumelnița - sans avoir une preuve certaine pour le passage direct de Boian à Gumelnița, nous pouvons dater la phase Giulești, (et généralement, la culture Boian de cet horizon) à la fin du V^e - début du IV^e millénaires av. J.C.

L'établissement Gumelnița était situé entre le gué Catagaței, au nord, la fosse de la briqueterie no. 2, au sud, la bord de la terrasse, à l'est et rue Viilor, à l'ouest.

Du point de vue stratigraphique, il y a deux couches d'habitation qui représentent la phase Gumelnița A₁ finale (couche I) et phase A₂ (couche II).

Entre les deux couches d'habitat il y a des différences insignifiantes quant à la typologie des outils, des armes et de la céramique. Certaines différences sont visibles seulement pour la céramique. La plus prégnante différence entre les deux couches c'est la présence de la céramique importée Cucuteni A₃ seulement dans le niveau de Gumelnița A₂, ce qui se passe également dans les établissements de ce même type, à Lișcoteanca, Cireșu, Râmnicelu et Carcaliu-Măcin. Les demeures dressées à la surface du sol sont grandes, spacieuses, de forme rectangulaire, le toit en deux pentes, prévues d'une ou de deux fentes latérales à rôle de fenêtre. Les âtres étaient dans la maison, généralement près du mur au fond de la pièce, vis-à-vis de l'entrée et prévus d'une cheminée pour laisser sortir la fumée. On a découvert 18 fosses à résidus ménagers et 6 fosses de poteaux, dans les deux couches d'habitation. Les fosses à résidus ménagers se groupent en trois grands types, fig. 27. L'inventaire ménager consiste en beaucoup d'outils et d'armes faits en silex, pierre, os, corne et, très rarement, cuivre. Les pièces en silex étaient faites "sur place", en un silex jaunâtre et brun, appelé aussi "balkanique".

Dans la couche II, nous avons trouvé aussi quelques pièces en silex brun-grisâtre et translucide, spécifique à la zone du Prout-Dniestr. Celles-ci y sont arrivées en même temps que les importations de céramique de Cucuteni. Les plus nombreux sont les objets en silex, 240 pièces, dans l'ordre de fréquence suivant:

grattoirs (116), lames (68), perçoirs (6), pointes de javelot et de flèches (9), haches plates trapezoidales (2), noyaux (5) et copeaux (34). Certains objets ont des traces de calcination, donc on les a brûlés.

Plus d'une certaine de pièces complètes on fragmentées sont faites en pierre façonnée et polie. Les types d'outils et d'armes les plus importants sont: bédanes et petites bédanes plates, trapézoïdales, rectangulaires, etc. (18 pièces), haches plates (14), hache à trou pour le manche (9), marteaux perforés (5), bouchons résultés de la perforation des haches (3), haches du type "mineur" (2), massues (2), polisseurs (6), grés à aiguiser (12), moulins (12), broyeurs (22). Au chapitre concerné, on en trouve la description et les dimensions, certaines se retrouvent dans les planches. Par rapport aux pièces faites en pierre, celles en os et corne sont plus nombreuses, car la matière première se trouvait parmi les ressources ménagères. Les types d'outils et armes les plus communs sont: petites bédanes, marteaux, haches, massues, serpettes de même que quelques alènes, perçoirs, spatules etc.

Les défenses de sanglier et les valves des coquilles servaient à confectionner les objets de parure - pendants et colliers.

Représentée à profusion, la céramique du type Gumelnița a été trouvée à l'intérieur aussi bien qu'à l'extérieur des demeures. Les objets faits en argile cuite font partie de plusieurs catégories, en fonction de leur rôle. Ainsi, nous pouvons rappeler les vases et les couvercles, depuis les plus grands jusqu'à ceux en miniature, des objets, sauf les vases, à utilisations pratiques: fusaïoles, poids pour le filet ou pour le métier à tisser, cuillers, louches, passoires, modèles en miniature de demeures ayant servi pour des manches de couvercles, supports pour les vases instables. Parmi les objets de culte, citons: les statuettes anthropomorphes et zoomorphes, les petites tables de culte, les phali, les cornes de consécration. Les vases céramiques sont faits en pâte crue et fine. La pâte est compacte, résistante et bien cuite. Les formes de vases les plus fréquentes sont: de provisions - bitronconiques ou tronconiques, les bocaux en forme de la lettre S, les bols, les écuelles, les vases et les coupes à pied, les vases à fruits, les plateaux. Le décor en est riche et varié, réalisé par la peinture (graphite blanchâtre et peinture rouge), bandes de lignes incisées, hachures, pointillés, spirales et bouts de spirales incisés. Il y a encore des canelures, des plis, des bandes alvéolées ou non, des boutons appliqués, des impressions, des métopes polies ou peintes, etc.

Les couvercles de vases sont modelés en pâte fine, ont une forme plate, tronconique ou bien comme une calotte semisphérique. Les manches en sont: bandés en forme de bouton, de tête d'homme ou d'habitation (le dernier, très rare).

Le décor: à barbotine, des canelures en forme de tourbillon, peinture avec des bandes de lignes en spirale ou horizontales, ou encore avec la superficie bien polie. Outre la céramique du type Gumelnița, nous avons encore trouvé, à l'intérieur des demeures, de la céramique peinte du type Cucuteni A3. Les vases du

type Cucuteni sont modelés en pâte fine et ont un décor peint en trois couleurs. Selon la forme du vase, on peut trouver de la peinture à l'intérieur aussi. Les formes les plus fréquentes en sont: les verres, les coupes, les vases piriformes en forme de S, les écuelles, les louches sans manche. La plastique anthropomorphe rend, d'une manière schématique, la figure féminine. Une pièce intéressante s'avère être une figurine en argile, jaunâtre, qui porte un disque sur la tête et a les bras croisés sur la poitrine, en position d'adoration, la stéatopygie bien développée, fig. 54/1, 3. A la différence des vases, les figurines anthropomorphes ou zoomorphes sont en général modelées en une pâte plus commune et d'une manière plus négligente.

Quantitativement parlant, les figurines anthropomorphes plates faites en os sont moins nombreuses.

Nous n'insistons plus sur les restes fauniques découverts dans l'établissement. Les espèces d'animaux et leur fréquence exprimée en nombre de pièces et pourcentages se trouvent dans le tableau.

L'établissement Gumelnița de Brăilița, à côte des autres découvertes dans le département de Brăila et au nord-est de la Plaine Roumaine, forment la variante nord-orientale de la Valachie qui, à son tour, forme un tout unitaire avec les autres variantes locales de la Dobrogea et du nord-est de la Bulgarie (appelée, ici, la variante Varna). Dans notre zone, la culture Gumelnița cesse son existence à la phase A₂ et la culture Cernavodă I prend sa place.

A la suite des analyses avec C¹⁴, on a pu dater l'établissement de Brăilița, aussi bien que les autres du nord-est de la Plaine Roumaine, entre 3600-3400 av. J.C. Les établissements de Brăilița, Lișcoteanca et autres du département de Brăila gardent leur importance dans une étude plus approfondie de la culture Gumelnița.

Dans la Chapitre IV nous analysons la nécropole d'inhumation post-Gumelnița.

Etant l'un des objectifs les plus importants du complexe, cette nécropole fut fouillée le long de deux décennies (1955-1975) et, une brève revue, en 1987, lorsqu'on a excavé au nord du gué Catagaței. La nécropole fut fouillée sur 1150 m². Bien qu'elle eût appartenu à plusieurs cultures et époques, la nécropole était bien délimitée, avec 310 tombes, toutes d'inhumation, systématiquement excavées; on aurait pu y ajouter d'autres tombes si les travaux de la briqueterie no. 2 ne les avaient détruites. On n'a pas pu établir un certain ordre pour les tombes au cadre de la nécropole; ce que l'on a pu faire, c'est d'esquisser un plan du cimetière où se trouvaient, réunies, les zones occupées par les tombes des cultures identifiées: Cernavodă I, Foltești-Usatovo, Cernavodă II et les premières étapes de l'âge du bronze.

Il n'y a pas de tombe antérieure à la culture Cernavodă I; en témoignent les fosses des tombes qui percent la couche Gumelnița, aussi bien que le mobilier funéraire - qui n'est pas plus ancien que la culture Cernavodă I.

Dans l'analyse du matériel archéologique découvert nous avons suivi la voie la plus sûre, à savoir la description des tombes et de l'inventaire funéraire, dans l'ordre de leur découverte. Pour 115 tombes, l'inventaire soit manquait, soit était presque insignifiant. C'est pour cette raison que nous ne les avons pas incluses dans nos conclusions, tandis que pour d'autres nous avons, avec beaucoup de précaution, avancé des hypothèses pour leur encadrement culturel ou bien chronologique. C'est la même méthode de travail que nous avons adoptée également pour les pièces funéraires peu caractéristiques, insignifiantes ou bien comparables à d'autres exemplaires connus. Les détails sur les fosses des tombes, l'âge des individus, la position, l'orientation et l'inventaire funéraire, tout cela se trouve en synthèse dans les tableaux statistiques. On y trouve des informations sur les types de fosses, leur profondeur, leur contenu - nombre de squelettes, orientation, position - la présence ou l'absence de l'inventaire. On y présente également les pièces de l'inventaire par rôle fonctionnel et matière première.

Reposant sur les données les plus sûres dont nous avons disposé, nous avons, prudemment, réparti les tombes par cultures ou étapes culturelles.

La nécropole avec les 319 tombes conservées s'est étendue sur une très longue période de temps. La plus ancienne étape d'inhumation comprend, à peu près, 135 tombes attribuées à la culture Cernavodă I; il y a ensuite les tombes de la période de transition vers l'âge du bronze, représentée par la culture Foltești-Usatovo: 137 et Cernavodă II - 27 tombes. La dernière phase d'inhumation date des deux premières étapes de l'âge du bronze - la culture de steppe istro-pontique, attestée seulement par 21 tombes. Ce petit nombre de tombes a deux explications: la destruction des tombes lors des travaux du gué Catagaței et, surtout, la grande mobilité de certaines populations.

Les données anthropologiques sont extrêmement peu nombreuses, car les observations sont faites sur un nombre réduit de tombes (T 1-20), qui représentent seulement 6,4 % du tout. Par conséquent, bien que peu nombreuses, les conclusions anthropologiques sont importantes.

Les squelettes humains de Brăilița, à côté de ceux trouvés dans le cimetière de Stoicani, dép. de Galați, ont un trait caractéristique, différent de ceux contemporains de Moldavie et des steppes russes-ukrainiennes liés au type protoeuropoïde. C'est à Brăilița que l'on constate l'apparition, sur ce fonds (protoeuropoïde) d'un mélange méditerranéen, issu des liaisons de ces peuplades avec celles autochtones (il peut s'y agir de l'élément ancien - Gumelnița - qui s'est transmis à la culture Cernavodă I). L'élément d'origine méridionale, se trouvant dans le fonds génétique des cultures Cernavodă I et III n'apparaît pas aux squelettes des tombes trouvées dans les steppes russes.

On a constaté que dans le cimetière de Brăilița on avait inhumé enfants, adolescents et adultes, hommes et femmes. La longévité était alors assez réduite peu

d'hommes dépassaient le cinquantaine) et la mortalité des enfants atteignait 30 %. On peut grouper les squelettes soumis à l'analyse en trois catégories: hyperdolichocéphales, dolichocéphales et mégacéphales; il y manque les brachycéphales.

Chez les hommes sont dominantes les tailles grandes et très grandes tandis que pour les femmes, c'est la taille petite qui est plus fréquente. La santé de ces individus n'était pas fameuse, on a pu voir qu'ils souffraient de rhumatisme chronique, à cause de leur long séjour dans une région très humide.

Nous avons dressé une présentation sommaire des cultures mentionnées ci-dessus (à nombre variable de tombes), à commencer par leur formation et l'aire de diffusion jusqu'à leur encadrement chronologique.

Par le nombre considérable de tombes qu'elle renferme, par les cultures qu'elle représente et par son importance scientifique à part, la grande nécropole de Brăilița suscite et suscitera à l'avenir aussi de l'intérêt, car il y a encore des problèmes qui attendent leur solution.

Dans le Chapitre V on a réuni les découvertes, chronologiquement datées, après que la nécropole eut cessé son existence, ce qui veut dire la fin de l'âge du bronze.

Nous y avons inclus les établissements de Coslogeni, Babadag, l'établissement et le cimetière gète, de même que l'établissement féodal ancien. La recherche archéologique y a été restreinte, seulement pour des vérifications et du sauvetage. L'étude de chaque objectif et de la culture à laquelle il appartient, s'est faite sur le matériel issu des sondages et des travaux aux briqueteries. Nous avons réussi à délimiter le territoire occupé par chaque établissement par le matériel archéologique trouvé à la surface du sol, par les profils des fosses excavées pour les briqueteries et ceux des sections creusées par les archéologues.

1. L'établissement de Coslogeni

Le matériel documentaire consiste, pour la plupart, en céramique et quelques outils en omoplates de bovidés et en deux sabots de chevalins. L'établissement de Brăilița se trouve au carrefour des cultures Coslogeni et Sabatinovka, mais aussi aux environs de la culture Noua. Par rapport aux aires de diffusion géographique des cultures Noua et Sabatinovka (le Dniepr moyen, les bouches du Danube, les régions sous-carpatiques et intercarpatiques), la Culture Coslogeni s'étend sur un espace restreint: la Dobrogea, le sud-est et, un peu, le nord-est de la Valachie. Par conséquent, les établissements de Brăilița et Maraloiu (dép. de Brăila) appartiennent, sans conteste, à la culture Coslogeni. Radovanu, la phase tardive de la culture Coslogeni manque dans notre zone, car on l'a remplacée par la phase de transition au Hallstatt: la culture Babadag, appelée Prébabadag, mais finalement intégrée dans la phase Babadag I.

2. Occupant une superficie d'un hectare, l'établissement hallstattien Babadag se trouvait au sud de la fosse de la briqueterie no. 2. La couche culturelle avait 25-

30 cm d'épaisseur. On n'y a pas trouvé de restes d'habitation, le seul matériel documentaire étant constitué par la céramique. En vue d'une meilleure connaissance de l'établissement Babadag de Brăițița, nous avons utilisé la similitude avec certains matériels et données de l'établissement contemporain de Silișteea - Nazăru, situé seulement à quelques kilomètres de Brăila. Fouillé presque en totalité, l'établissement de Nazăru a dévoilé un matériel abondant, formé de demeures, âtres, et inventaire ménager. Ce dernier consiste en vases céramiques, variés en forme et décor, passoires, fusaioles, outils en pierre, corne et os, un bracelet en bronze etc.

Dans le fossé no. 60 de Brăițița, à 0,80 m de profond, on a découvert un squelette d'adolescent accompagné par une petite tasse en glaise, spécifique à la culture Babadag. La fosse de la tombe a été creusée dans une pente légèrement inclinée vers le bord de la terrasse. Le squelette était étendu, la tête penchée vers la gauche, le bras droit le long du corps, le bras gauche plié au coude, et la paume sur le ventre. La jambe gauche, éloignée du bassin, était pliée au genou et la jambe droite étendue, fig. 109. L'orientation: la tête vers l'ouest, les jambes vers l'est. A 6 cm de l'occipital se trouvait le vase d'offrande. La tombe hallstattienne de Brăițița a eu une contribution majeure à la connaissance du rite funéraire de la culture Babadag, vu que de telles tombes sont peu nombreuses et incertaines.

Après la présentation générale de la culture Babadag, notre attention s'est dirigée vers les établissements de Brăițița et Silișteea-Nazăru. Les deux font partie de la phase II de la culture Babadag, la plus prospère et la plus développée, synchrones avec la culture Cozia, présente dans le département de Brăila, à Râmnicelu; la phase finale Babadag III est contemporaine avec la culture Basarabi, identifiée dans plusieurs lieux du département.

Tout en renonçant à l'ancienne datation oscillante - XIII^e - XI^e siècles av. J.C., nous avons considéré que la plus sûre datation est au XI^e siècle av. J.C.

La fin du Hallstatt est marquée en Dobrogea par une plus longue période d'évolution de la phase Babadag III, jusqu'au VIII^e siècle av. J.C. On a constaté qu'à Brăițița il y avait un hiatus culturel-chronologique entre Babadag II et la culture gète, III^e siècle av. J.C., bien qu'il y eût dans la zone la culture Basarabi, la correspondante de la phase Babadag III.

3. L'établissement et le cimetière gète

L'établissement était situé au sud de la fosse de la briqueterie no. 2, où l'on a fait une fouille de contrôle qui en a confirmé l'existence. La céramique est ici encore le matériel le plus abondant et le plus caractéristique, que l'on peut diviser en deux grandes catégories: autochtone et grecque. Les vases gètes sont modelés à la main ou bien tournés, en pâte commune. Les formes en sont les plus connues: écuelles, bols, bocaux, brocs, coupes etc., ornements par des bandes en relief, des proéminences, des lignes incisées et polies en formes de bandes, vagues etc.

Certains vases tournés imitent la céramique d'importation grecque.

La céramique de facture grecque est tournée en une pâte fine et très fine, et se présente sous les formes spécifiques: kantharos, oenochoi, amphores avec ou sans marques sur les anses. La forme et les marques des amphores sont une indice pour le centre où on les a faites: Thasos, Rhodes, Sinope, Héraklée du Pont, etc. La grande quantité de vases grecs d'importation - notamment les amphores découvertes dans l'établissement et le cimetière - témoigne de l'existence, dans ces lieux, d'un centre d'échange entre les autochtones et les marchands grecs venus des cités du Pont ou même d'Hellade.

Vers le nord de l'établissement, à une petite distance, se trouvait le cimetière gète d'incinération qui a été également endommagé par les travaux de la même briqueterie no. 2. Nous avons toutefois réussi à dévoiler 11 tombes, à un système de construction très simple: la fosse creusée dans la terre avait, dans le grundiss une forme ovale ou ronde; pas de pierre ou de bois. La seule exception en est la tombe no. 8, découverte au sud de la briqueterie no. 2. Celle-ci fut creusée en entier dans la terre jaune, à 2,50 de profondeur au maximum. Elle était prëve d'un puits de descente, avec des marches qui, en bas, continuait avec un corridor (dromos), 2,10 m de long; celui-ci, à son tour, communiquait avec la chambre funéraire, rectangulaire. Les os incinérés, couverts des fragments d'une moitié de bol de grandes dimensions, rituellement brisé, et les vases d'offrande (un bocal tronconique, un bol - les deux modelés à la main - et une amphore grecque) étaient mis à même le plancher de la chambre funéraire. Dans le texte du présent ouvrage se trouvent les dimensions et la description détaillée de la tombe.

Les données dont nous disposons pour les 11 tombes conservées constituent des éléments de référence pour les autres tombes endommagées et nous mènent aux conclusions suivantes: le rite funéraire était exclusivement l'incinération, les os incinérés était mis à même le fond de la fosse ou dans une urne. Dans les 11 tombes nous avons trouvé 21 vases, dont 14 de facture gète et 7 grecs. Parmi les os calcinés de la tombe 8 il y avait trois fragments du manche en os d'un couteau.

C'est seulement par la céramique que l'on a daté le cimetière (le matériel soumis à l'étude a été constitué seulement par les 11 tombes). Sauf la tombe no. 6 qui contenait une urne faite en une amphore grecque datée au V^e siècle av. J.C., 7 autres tombes peuvent être datées au IV^e siècle av. J.C. et 2, très prudemment, dans la première moitié du III^e siècle av. J.C. Si l'on compare les limites chronologiques de l'établissement - IV^e milieu du II^e siècles av. J.C. et de la nécropole - IV^e - milieu du III^e siècles av. J.C., il ressort que le cimetière a cessé son existence un siècle avant l'établissement.

Peut-être, cette différence n'est-elle pas réelle, si l'on tient compte que la datation s'est faite seulement d'après la céramique. Il est bien connu que l'on ne peut encader la typologie des vases dans une période de temps strictement

délimitée. Il y a des formes qui se maintiennent pour longtemps - tel le vase-urne oenochoe, qui a résisté le long d'un siècle - il y en a d'autres qui disparaissent plus vite.

4. L'établissement féodal-ancien se trouvait à l'extrémité sud du complexe, entre la fosse de la briqueterie no. 1, la voie ferrée des docks et le côté nord du cimetière Sainte Marie, tandis qu'à l'est il s'étendait jusqu'à la terrasse.

Lors des travaux pour le gué, rue Mălăieru, on a découvert deux huttes qui contenaient une quantité considérable de fragments de vases, auxquels s'ajoutent ceux trouvés à la surface du sol arable. La céramique se groupe en trois catégories: céramique modelée en pâte commune, formée seulement de vases - bocaux, ornements par des lignes horizontales, en vagues, hachures incisées, à impressions avec l'ongle; la céramique fine, grisâtre ou brune, en pâte consistente, bien cuite dont les formes les plus fréquentes sont: bocaux, écuelles, brocs décorés par des lignes horizontales ou en forme de réseau et, plus rarement, en forme de vagues. Moins nombreuse s'avère être la troisième catégorie, 2 %, travaillée en pâte kaolinoïde, recouverte par une mince couche d'angobe jaunâtre-blanchâtre.

La céramique trouvée dans cet établissement est analogue à celle découverte dans les établissements et les nécropoles contemporaines du département de Brăila, à Chiscani, Sihleanu, Tichilești, Râmnicelu e.a., mais aussi certains de la Dobrogea: Castelu, Capul Viilor - Histria, Satu Nou etc.

L'établissement de Brăilița se date aux X^e-XI^e siècles ap. J.C.

Par son grand nombre d'établissements et de tombes, par le matériel abondant et varié, le complexe archéologique de Brăilița témoigne d'une longue continuité d'habitation humaine, dans un cadre géographique bien délimité: le nord-est de la Plaine Roumaine.

Le matériel archéologique découvert ici constitue un fonds documentaire nécessaire aux futures recherches et interprétations.

Par son importance documentaire et scientifique, ce complexe restera, pour longtemps, un site archéologique important de la Roumanie.

Tableaux statistiques

La tombes de la nécropole d'inhumation de Brăilița

I Type de fosses

No. crt.	Forme des fosses	Nombre de fosses
1	Fosse ovale	34
2	Fosse ovale allongée	7
3	Fosse trapézoïdale	9
4	Fosse rectangulaire aux coins arrondis	104
5	Fosse rectangulaire légèrement ovale	2
6	Fosse au remplissage en terre jaune, bien foulée	96
7	Fosse non-déterminée ou à forme incertaine à cause des dérangements anciens ou modernes	58
Total		310

II Nombre de tombes par profondeurs

No. crt.	Profondeur	Nombre de tombes
1	0 - 0,50 m	10
2	0,51 - 0,75 m	9
3	0,76 - 1 m	12
4	1,01 - 1,25 m	17
5	1,26 - 1,50 m	48
6	1,51 - 1,75 m	70
7	1,76 - 2 m	52
8	2,01 - 2,25 m	59
9	2,26 - 2,50 m	32
10	2,51 - 2,75 m	1
Total		310

III Tombes

No. crt.	Type de la tombe	Nombre
1	Double	1
2	Collective - tombe avec plus de deux squelettes	2
3	Singulière	304
4	La tête seulement	3
Total		310

IV Categories de tombes, par âges

No. crt.	Catégories d'âge	Nombre
1	Adultes	216
2	Enfants	94
Total		310

V Orientation des squelettes

No crt.	Direction	Nombre de tombes
1	Est - Ouest	96
2	Ouest - Est	90
3	Ouest, Sud - Ouest - Est, Nord - Est	16
4	Est, Nord Est - Ouest, Sud - Ouest	10
5	Sud Ouest - Nord Est	9
6	Nord - Sud	7
7	Nord Est - Sud Ouest	7
8	Sud Est - Nord Ouest	6
9	Diverses autres orientations	61
10	Seulement le crâne dans la tombe	3
11	Détruits, sans orientation	5
Total		310

VI Position des squelettes

No. crt.	Position étendue	Nombre de tombes
1	Étendu, les bras le long du corps	129
2	Étendu, les jambes tombées d'un côté	6
3	Étendu, les deux bras sur la poitrine ou sur le bassin	5
4	Étendu, un seul bras sur la poitrine ou le bassin	49
5	Étendu, la tête penchée à droite	30
6	Étendu, la tête penchée à gauche	37
Total		250
Position en chien de fusil		
1	En chien de fusil, couché sur la droite	33
2	En chien de fusil, couché sur le gauche	17
3	En chien de fusil, le squelette mal conservé	5
4	Squelettes dont on n'a pas pu déterminer la position	5
Total		60
Total	général	310

VII Tombes avec ou sans ocre

No. crt.	Squelettes avec ou sans ocre	Nombre de tombes
1	Squelettes d'enfants, avec ocre	37
2	Squelettes d'enfants, sans ocre	57
3	Squelettes d'adultes, avec ocre	64
4	Squelettes d'adultes sans ocre	162
Total		310

VIII Tombes avec ou sans inventaire funéraire

No. crt.	Tombes avec ou sans inventaire funéraire	Nombre de tombes
1	Tombes avec inventaire funéraire	195
2	Tombes sans inventaire funéraire	115
Total		310

IX Pièces d'inventaire, par fonctionnalité et matière première

A. Céramique

No. crt.	Vases	Nombre de pièces	Nombre de tombes
1	Vases complets et restaurés	40	40
2	Fragments de vases	8	8
Total		48	48

B Outils et armes

No. crt.	Silex		Pierre		Os				
	Type de la pièce	No. pièces	No. tombes	Type de la pièce	No. pièces	No. tombes			
1	Lames complètes et fragmentées	58	58	Haches et petites haches	5	5	Pointe de javelot	1	1
2	Grattoirs	11	11	Hache-bédane, type herminette	1	1	Astragale-osselet d'agneau	1	1
3	Pointes perçoirs	4	4	Bédanes	3	3			
4	Copeaux	37	33	Pilons ou polisseurs	4	4			

C. Pièces de vêtements

No. crt.	Type de l'objet et matériau	Nombre pièces	Nombre tombes
1	Boucle en pierre	3	3
2	Boucle en silex	1	1
3	Boucle en marbre	1	1
4	Boucle en albâtre	2	2
5	Boucle en os	6	6
Total		11	13

D. Pièces de parure

No. crt.	Type de la pièce et matériau	Nombre pièces	Nombre tombes
1	Perles en Spondylus	127	33
2	Perles en Spondylus et en pierre	529	18
3	Perles en Dentalium	12	4
4	Perles en pierre	47	7
5	Perles en os	9	3
6	Perles en feuille d'airain	10	5
7	Boucles d'oreille, tubulaires	2	1
8	Amulettes en albâtre	3	3
9	Amulettes en marbre	5	3
10	Pendantifs en marbre	3	3
11	Bracelets en os (fragmentaires)	2	2
Total		740	82
Perles dans des colliers			
No. crt.	Matériau	Nombre colliers	Nombre pièces
1	en Spondylus et pierre	8	529
2	en Spondylus	5	86
3	en valves de Cardium	1	13
Total		14	628

E. Différents objets

No. crt.	Type d'objet et matériau	Nombre pièces	Nombre tombes
1	Valve de coquille - Cardium	40	19
2	Coquilles d'escargot des espèces <i>Capaea</i> , <i>Limnaea</i> et <i>Paludia</i>	21	12
3	Morceaux de craie et kaolin	5	4
4	Charbons de bois	10 - 12	9
5	Dent de ruminant	1	1
6	Grain de raisin	1	1
7	Graines de blé	3	1
Total		81- 83	47

Explication des figures

Fig. 1. Plan de la commune D'Islaz (aujourd'hui Brăiți), d'après la carte de 1848 dressée par J. Dufour

Fig. 2. Plan de la terrasse dans la zone du gué Catagaței et la voie ferrée des docks (cimetière Sainte Marie) où se trouvait le complexe archéologique. On y représente la situation jusqu'en 1987. A présent, la voie ferrée qui mène à l'ancien complexe de porcs et les restes de la briqueterie no. 1 se trouvent à l'est de l'actuelle route Brăila - Galați (voir aussi fig. 2 A et 11/3)

Fig. 3. 1 - Promontoire au sud du gué sur lequel se trouvaient l'établissement de la culture Gumelnița et la nécropole post-Gumelnița

2 - Le gué et le promontoire vus de l'est; à droite, la demeure de Petre Mandache, située sous la rive nord de gué, vis-à-vis des anciennes remises de la briqueterie no. 2

3 - Le gué vu du quartier vers le Danube; à droite, le promontoire (les photos datent de 1987)

Fig. 4. La briqueterie no. 2 et le promontoire

Fig. 5. 1 - La vallée inondable du Danube vue de la terrasse (on y creusait pour obtenir l'argile nécessaire à la fabrication des briques); 2 et 3 - Les limites occidentales de la fosse de la briqueterie no. 2

Fig. 6. 1 - La descente vers la briqueterie et la vallée inondable. A droite, le promontoire; en bas, à gauche, la demeure de P. Mandache; 2 et 3 - 1987, l'année où l'on a commencé à détruire le promontoire et toute la terrasse

Fig. 7. Aspects des fouilles; 1-2, en 1975, 3-4, en 1955, la superficie A; 5 - en 1978, le fossé creusé au nord du gué, sur le terrain de l'ancienne coopérative "Dunărea"

Fig. 8. 1-2 Aspects des fouilles entreprises en 1972; 3 - 1956

Fig. 9. La terrasse actuelle vue de l'ouest. 1988-1990. L'ancien promontoire n'est plus. La terrasse a été aplatie sur 80 - 100 m de profondeur

Fig. 10. La bouche du gué à la route Brăila - Galați; à gauche, la maison de P. Mandache; à droite, l'hôtel "Steluța" dressé sur l'emplacement de la briqueterie; 2 - le reste de la terrasse, telle qu'elle est aujourd'hui

Fig. 11. Le gué Catagaței, vu du quartier; 4 - Vue prise du Danube

Fig. 12. La fosse de l'habitation - hutte no. 1 (grundiss et section verticale)

Fig. 13. La fosse hutte no. 2 - Boian

Fig. 14. La hutte Boian no. 1 (in situ); 2, 4-7 Vases Boian de l'habitation no. 1; 3 - vase-bol découvert dans l'établissement Boian de Baldovinești, barrière CFR; 4 - manche de couvercle en forme de demeure, l'établissement Boian de Lișcoteanca - Moș Filon

Fig. 15. Vases découverts dans la hutte no. 1 (culture Boian)

Fig. 16. Vases-verres travaillés en pâte fine (Boian)

Fig. 17. Vases-"salière" et fragment d'un vase en pâte fine, décoré par des motifs incisés

Fig. 18. Fragments de verres, ornements en cannelures et excisions

Fig. 19. Fragments de verres, ornements en cannelures et excisions

Fig. 20. 1-3 Fragments de vases à décor excisé; fragments de couvercle; vase-salière

Fig. 21. Manche de couvercle représentant un modèle de demeure Boian, découvert dans l'établissement Boian de Lișcoteanca; 2-6 fragments de vases découverts dans les huttes 1 et 2 - Brăilița

Fig. 22. 1, 2, 4-6 Fragments de vases à décor excisé; 3 vases de petites dimensions, décoré par cannelures

Fig. 23 - 26. Profils de certaines sections dans l'établissement Gumelnița

Fig. 27. Profils de fosses à ordures ménagères et fosses à poteaux - Gumelnița

Fig. 28. 1 Pointe de lame; 2-5 grattoires; 6-10, 13-14 pointes de javelot; 11-12 haches plates, en silex, Brăilița - Gumelnița

Fig. 29. 1-11 et 13 haches plates et bédanes en pierre polie; pointe de hache au trou pour le manche

Fig. 30. Divers objets en pierre: hache, massue, polisseurs, marteau de type "mineur", grés à aiguiser, moulins et broyeurs

Fig. 31. Bédanes plates, haches et fragments de haches à trou; à la pièce no. 7, on voit la tentative de la perforer une seconde fois, un bouchon de pierre, résultat de la perforation d'une hache

Fig. 32. Grés à aiguiser, hache du type "mineur", bédanes et petites haches plates

Fig. 33. Haches en pierre à trou, phali en argile cuite, fusaioles faites en éclats de vases, grés et hache en corne de cerf

Fig. 34. Différents objets faits en os et corne d'animaux

Fig. 35. Grés à aiguiser

Fig. 36. Alènes et perçoirs en os; 8 - pièce faite en une défense de sanglier

Fig. 37. Vases Gumelnița en pâte fine; 1-3 grands bols à décor peint; 4 bol peint à l'intérieur avec graphite; vases décorés de cannelures

Fig. 38. Vases de dimensions moyennes, modelés en pâte fine. Décor: impressions, incisions, rayures et bandes en relief

Fig. 39. Vase à bouche double, verre à pied, coupe peinte - Culture Cucuteni A3, vases à pinçades et cannelures - Gumelnița

Fig. 40. Coupe et vase piriforme peints - culture Cucuteni A3, vases Gumelnița (3, 4, 6)

Fig. 41. Vase-plateau à décor combiné: incision et peinture. A l'intérieur, au fond, ornement à la pintadère

Fig. 42. Coupe Cucuteni peinte; a - décor développé; 2 - coupe à pied peinte sur le cou; 3 - fragment de bol peint, Cucuteni

Fig. 43. Vase à bouche double et à décor incisé, Gumelnița

Fig. 44. Modèle de maison (miniature) Gumelnița; 6 - Verre en pâte fine, à éclat métallique; 7 - fragment de vase de grandes dimensions, noir, bien poli et à cannelures

Fig. 46. 1-3, 6 - Couvercles de vases; petit vase mis sur un support

Fig. 47. Vase-creust à parois épaisses

Fig. 48. Profils de vases Gumelnița

Fig. 49. Vases et un couvercle en miniature

Fig. 50. 1-4 supports de vases en glaise; 5-6 vases à cannelures et incisions

Fig. 51. 1-3, 7 supports de vases; 4 petite table de culte; 5-6 pintadères

Fig. 52. 1 Louche en argile cuite; 2-4 pintadères; 5 plaque en argile cuite à orifices provenant d'un four pour cuire la poterie; 6,9 tourteaux en argile préparés pour le modelage des vases; 7-8 fusaiöles

Fig. 53. 1, 1a-petite table de culte; 3 petite table de culte à la surface peinte et un petit caniveau; 2-4 cornes de bovidé en miniature et amulettes en argile cuite

Fig. 54. 1, 3-6 Figurines anthropomorphes en argile cuite; 2 figurines en os; 7 figurine zoomorphe fragmentaire

Fig. 55. Figurines anthropomorphes en argile cuite

Fig. 56. 1 Figurines anthropomorphes en os; 2 figurine d'animal; 3 tortue; 4 oiseau de marécage; 5-6, 8-9 phali; 7 têtes de bovidé - amulettes

Fig. 57. Le plan des fouilles dans la zone de l'établissement Gumelnița et la nécropole post-Gumelnița

Fig. 58. Le plan de la nécropole

Fig. 59. Le plan de la nécropole avec les zones occupées par les 4 cultures: Cernavodă I, Foltești-Usatovo, Cernavodă II et l'âge du bronze

Fig. 60 - 61. Répartition des tombes Cernavodă I dans la nécropole

Fig. 62 - 63. Répartition des tombes Foltești-Usatovo

Fig. 64 - 65. Répartition des tombes Cernavodă II

Fig. 65 - 67. Répartition des tombes de l'âge du bronze

Fig. 68 - 77. Squelettes trouvés dans les tombes de la nécropole

Fig. 78. Carte du département de Brăila, avec les localités où l'on a découvert des tombes appartenant à la population de steppe, à l'âge du bronze

Fig. 79-81. Pièces en silex - lames, grattoirs-copeaux, découverts dans les tombes

Fig. 82. "Pilons", hache-serpette (4), haches et bédanes en pierre; 10 la moitié d'une pointe de javelot en os (toutes les pièces étaient des offrandes)

Fig. 83. Boucle en silex poli, boucle et massue en rocher crayeux - friable, polisseur en pierre

Fig. 84. Boucles en os, marbre et albâtre; 10-12 polisseurs en pierres dures

Fig. 85. Boucles en albâtre, amulettes en albâtre et marbre; 8 fragment de bracelet en os; 10-11 pendants en marbre

Fig. 86. Collier de perles Spondylus simples ou combinés avec des rondelles de pierre

Fig. 87. 1 Collier de perles Spondylus, Dentalium et rondelles de pierre micacée; 2-4 colliers plus petits de perles et 5-4 perles, petits boutons de Spondylus

Fig. 88. 1 Perles en os; dent de ruminant (bovidé); 3 perles tubulaires de Spondylus et feuille d'airain; 4 perles tubulaires en os; 5 osselet-astragale d'agneau poli des deux côtés; 6-7 grains de graminés et de raisin carbonisés; 8-11 morceaux de kaolin

Fig. 89. Vases askos et brocs déposés comme offrande

Fig. 90. Vases d'offrande avec ou sans décor (le no 5 est orné au cordonnet)

Fig. 91. Vases d'offrande: 12 - askos, 5 - vase à couvercle peint, culture Usatovo

Fig. 92. Vases d'offrande: 1 - vase à couvercle usatovien; 6 - vase décoré au cordonnet

Fig. 93. Vases d'offrande

Fig. 94. Vases askos et brocs

Fig. 95. Vases d'offrande

Fig. 96. Vases en pâte fine, certains à décor incisé ou au cordonnet

Fig. 96/A. Vases avec décor ou sans décor

Fig. 97-98. Fragments de vases déposés dans les tombes en guise d'offrandes, rituellement brisés, peut-être

Fig. 99. Vases Coslogeni de Brăilița et de Nazârû; 1-3 sabot et omoplate entaillés; 4-5 culture Coslogeni

Fig. 100. Vases, omoplates et sabots, culture Coslogeni

Fig. 101. 1 Patins en os; 2 branches de mors en os; 5 manche en os; 3 tourteau en argile pour régler la température dans le four; 1 petit vase fortement poli; 6 bracelet en bronze; 7 tube en os; 8 pointe de flèche en bronze

Fig. 102. Vases et fragments de vases, vase-tasse passoire, culture Babadag

Fig. 103 - 104. Tasses aux anses surélevées - Babadag

Fig. 105. Objets en os et en pierre, bracelet et pointe de flèche en bronze, Babadag

Fig. 106 - 107. Fragments et vases du type Babadag de Brăilița et Nazârû

Fig. 108. Vases en pâte ordinaire avec ou sans décor

Fig. 109. Le squelette de la tombe et le vase d'offrande, culture Babadag; fusaiole - roue/ en miniature

Fig. 110. 1-2 Fond et lèvres de vase à provisions; 3-4 âtre à jable

Fig. 111. 1-2 Vases-urne et d'offrande trouvés dans la nécropole gète; 3/1-3 fragments de vases de l'établissement gète; 3/6 cruche ayant servi pour couvercle à l'amphore - urne de T1; 4/7 fragments de kantharos; 4/9-11 poids en argile cuite; 4/6-8 fragments de vases grecs

Fig. 112. 1A, 1B Poterie modelée à la main, l'établissement gète; 1-5 anses d'amphores marquées grecques

Fig. 113. Vases-urnes et d'offrande modelés à la main; 1 bol-offrande, T8; 2 vase urne, T4; 3 vase d'offrande, T8

Fig. 114. 1 Vase-cruche (oenochoe), T6; 2 amphore urne, T1; 3 vase urne grec, T11; 4 bol, T10; 5-7 marques sur les anses d'amphores, trouvées dans l'établissement

Fig. 115 - 117. Marques des amphores grecques trouvées dans l'établissement

Fig. 118. Amphores-urnes découvertes dans la nécropole

Fig. 119. Vases-urnes découverts dans la nécropole

Fig. 120-121. Plan de la tombe no. 8. à "dromos"

Fig. 122. Fragments de vases trouvés dans l'établissement féodal ancien (X^e - XI^e siècles ap. J.C.) de Brăilița

Traducerea textelor în limba franceză: prof. Livia Sârbu

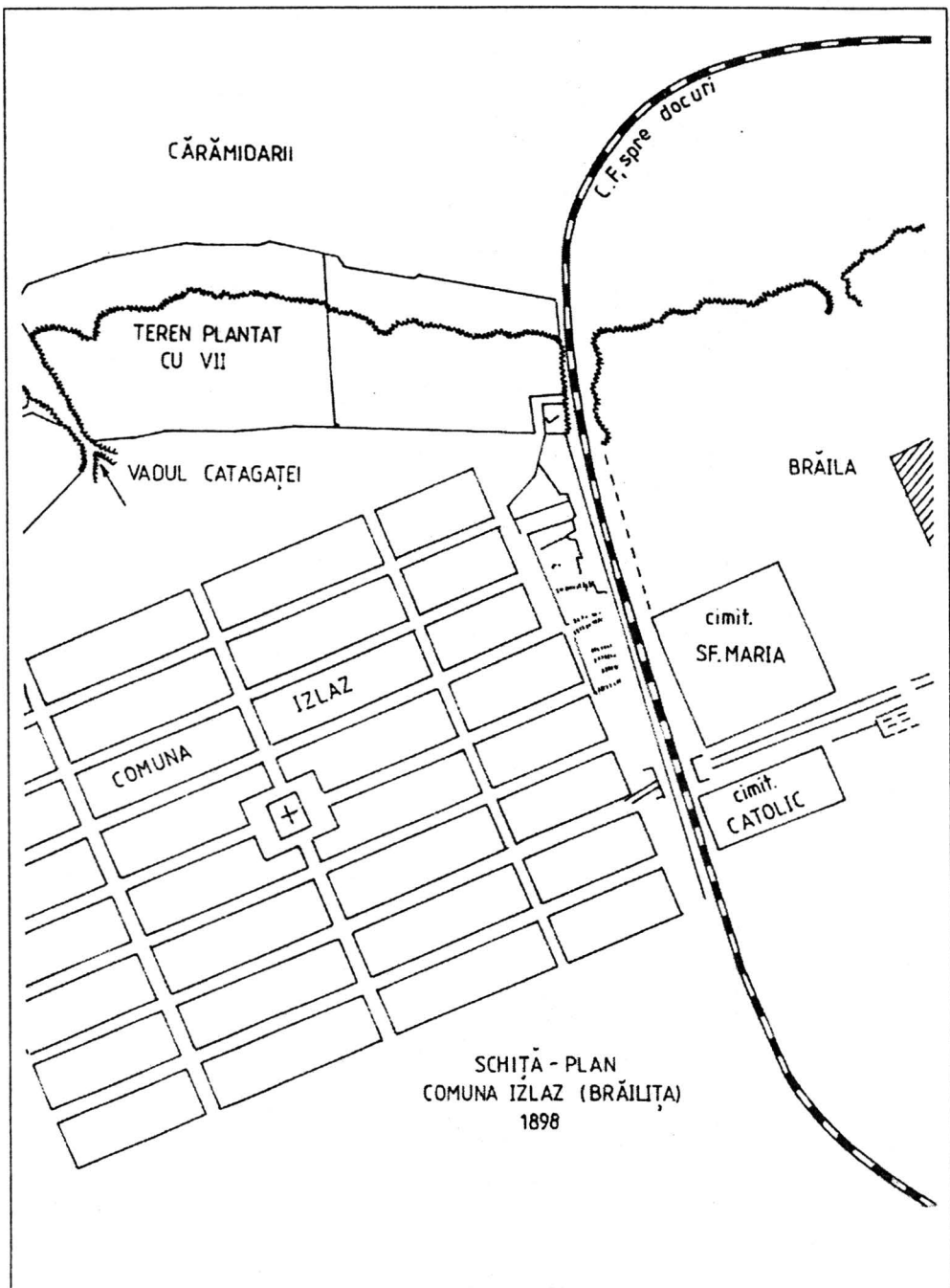


Fig. 1. Planul comunei Islaz (astăzi Brăilița), după harta din 1898 a lui J. Dufour.

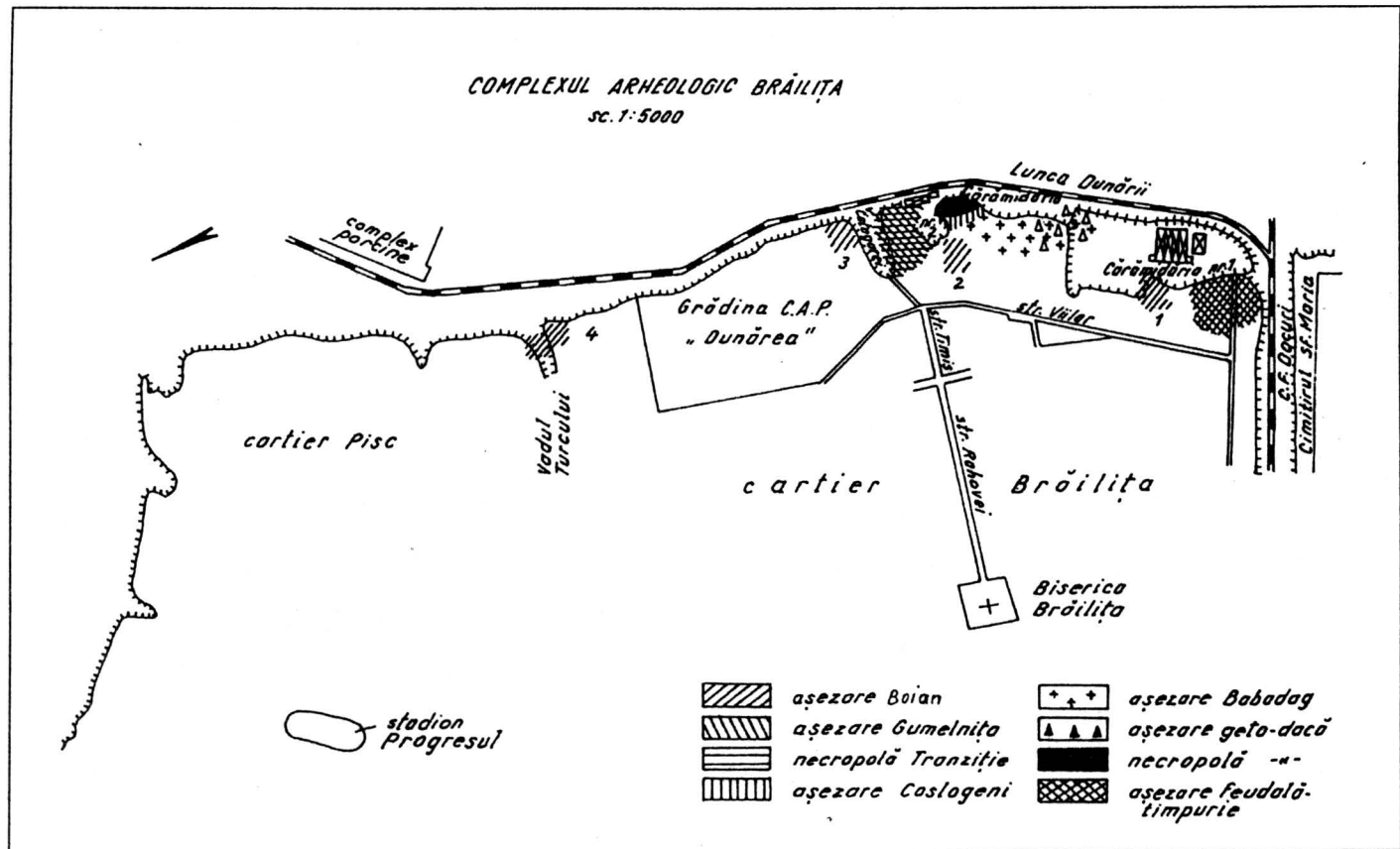
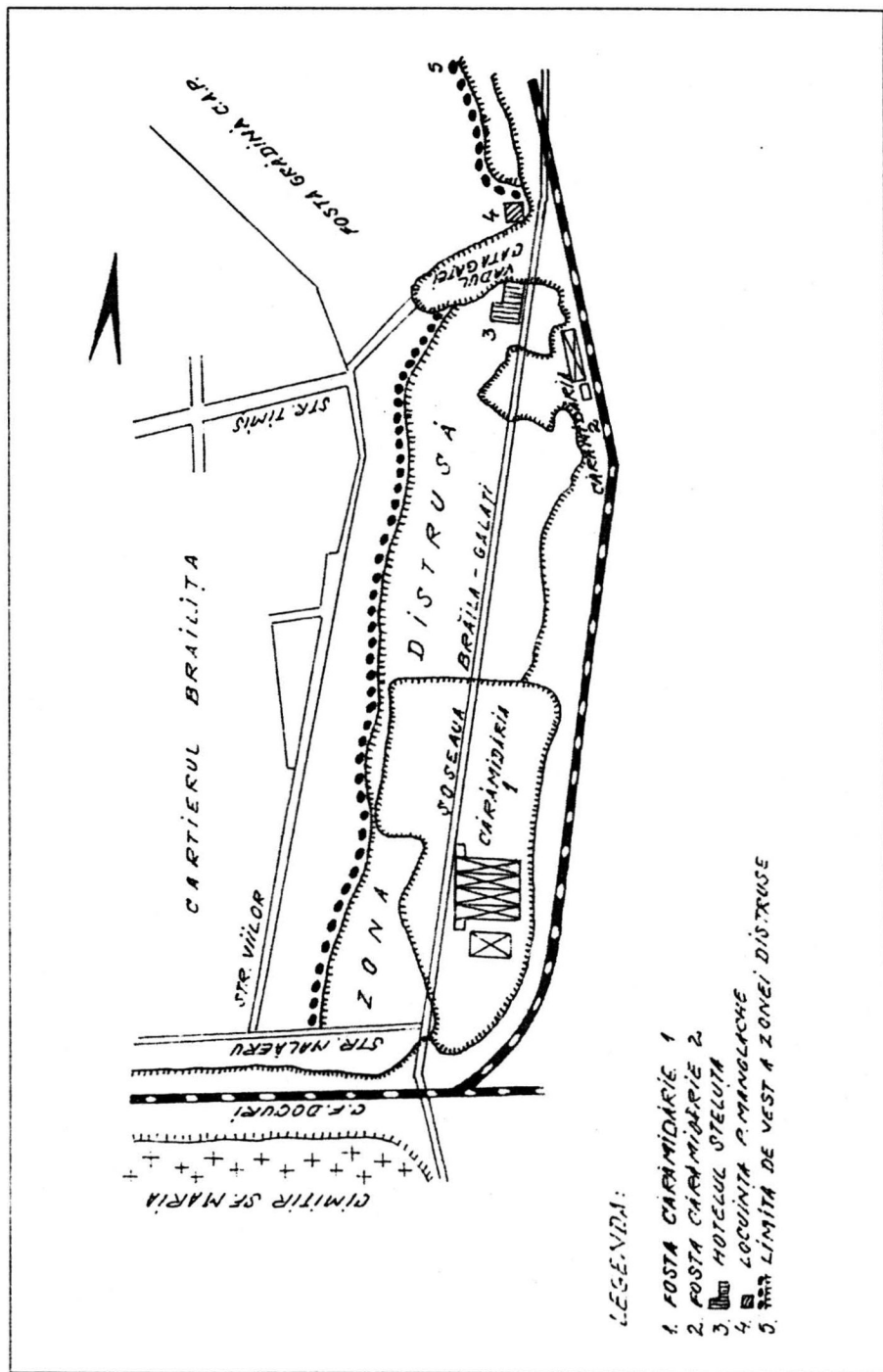


Fig. 2. Planul terasei în zona -vadul Catagaței și linia ferată a docurilor (cimitirul Sf. Maria); aici se întindea complexul arheologic. Schița de plan reprezintă situația până în 1987. Acum c.f. spre fostul complex-porcine și resturi din cărămidăria nr. 1, sunt la est de actuala șosea Brăila-Galați (a se vedea și fig. 11/3).



LEGENDA:

1. POSTA CARĂMIDĂRII
2. POSTA CARĂMIDĂRII
3. HOTELUL STELUTA
4. LOCUINTA P. MANGOLACHE
5. LIMITA DE VEST A ZONEI DISTRUSĂ

Fig. 2A



1 - Promontoriul de la sud de vad pe care se aflau așezarea culturii Gumelnița și necropola postgumelnițeană.



2. Vadul și promontoriul văzute dinspre est, din lunca inundabilă a Dunării; în dreapta, locuința lui Petre Mandache, așezate sub malul de nord al vadului vis-à-vis de fostele șoproane ale cărămidăriei nr. 2;

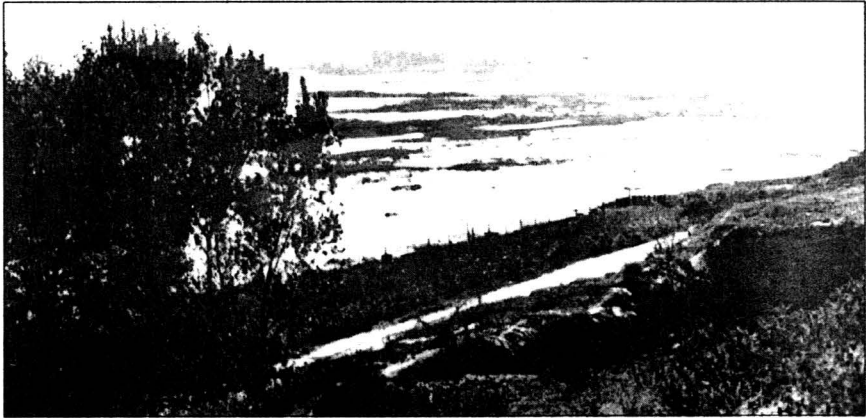


3 - Vederea vadului dinspre cartier către Dunăre; în dreapta, promontoriul (fotografiile sunt din 1987).

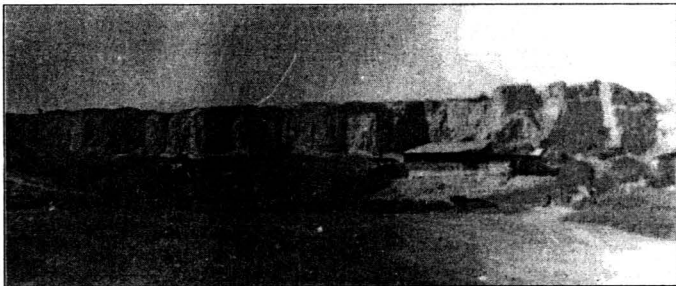
Fig. 3



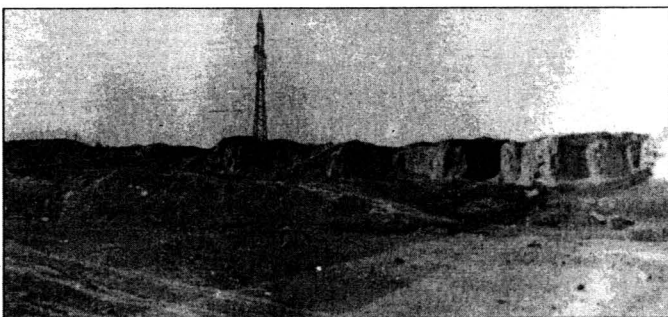
Fig. 4. Căramidăria nr. 2 și promontoriul.



1

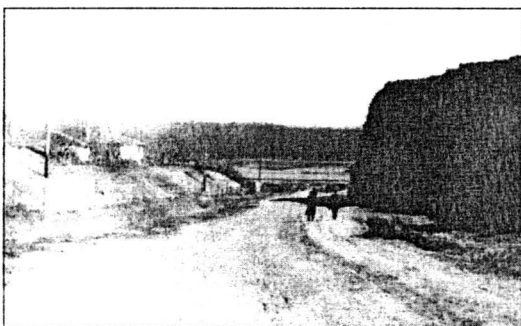


2



3

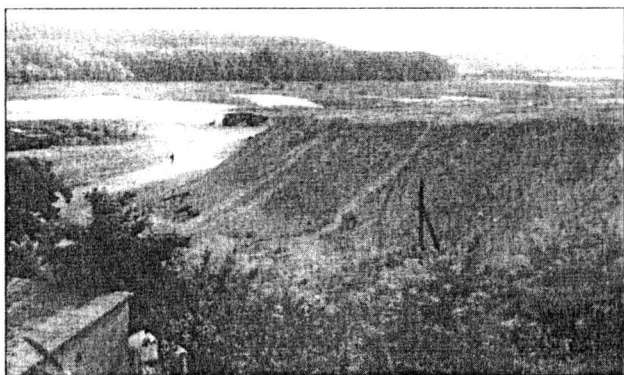
Fig. 5. 1 - Balta inundabilă a Dunării văzută de pe terasă
(de aici se scotea clisa necesară fabricării cărămizilor);
2 și 3 - Limitele de vest ale gropii cărămidăriei nr. 2.



1



2



3

Fig. 6. 1 - Coborârea spre cărămidărie și lunca inundabilă.
În dreapta - promontoriul, în stânga - jos, locuința lui P. Manolache;
2 și 3 - an 1987, începutul distrugerii promontoriului și a întregii terase.



1



2



3

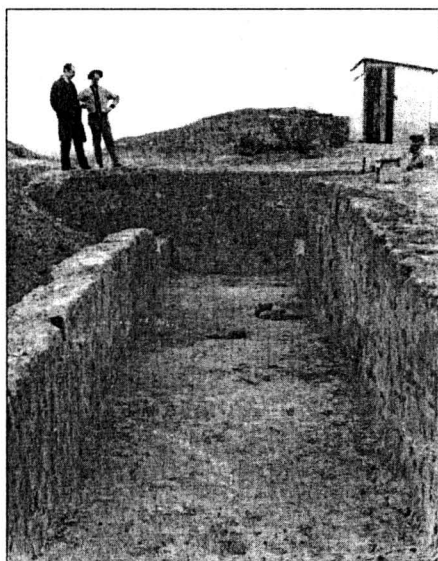


4

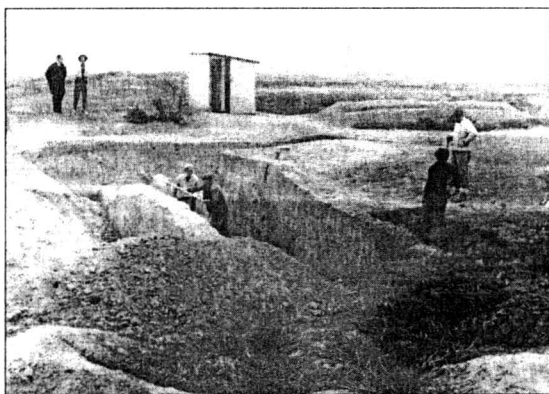


5

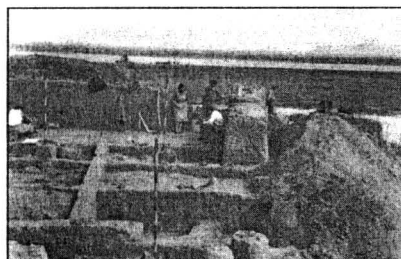
Fig. 7. 1-4 - Aspecte din timpul săpăturilor: 1975 și în 1955 în suprafața A.
5 - Șanțul săpat la nord de vad, pe terenul fostei gospodării "Dunărea".



1



2



3

Fig. 8. 1-2 - Aspecte de la săpăturile din 1972; 3 - aspect 1956.

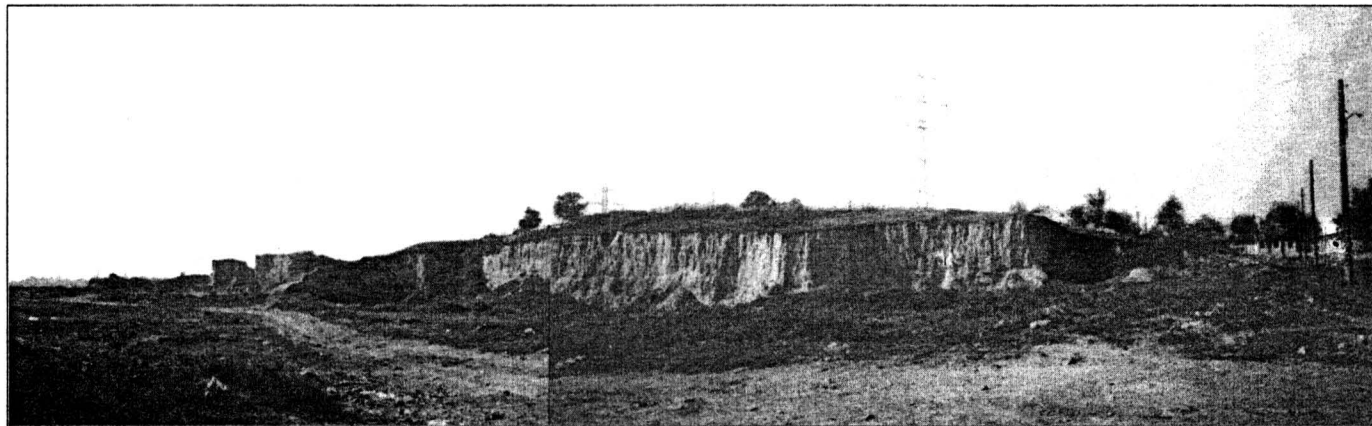
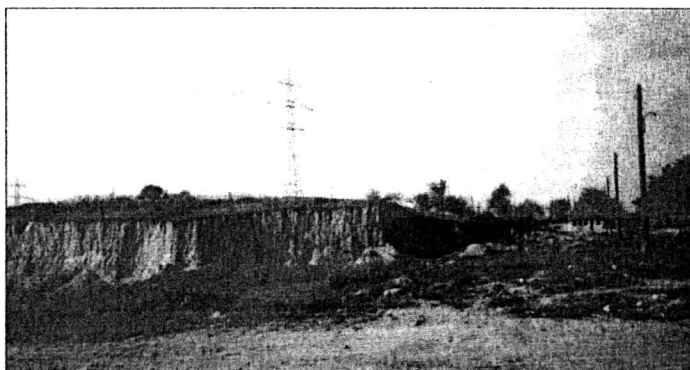
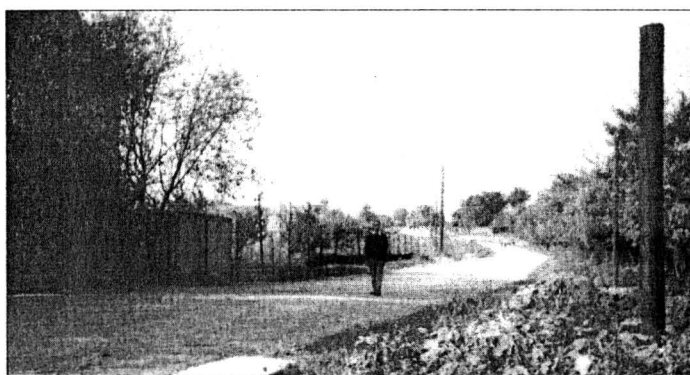


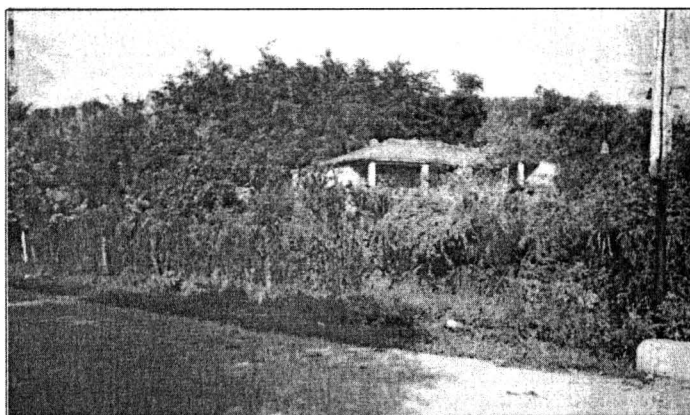
Fig. 9. Vederea actuală a terasei spre vest - 1988-1990.
Vechiul promontoriu este dispărut. Răzuirea terasei s-a făcut pe o lungime de circa 80-100 m.



1



2



3

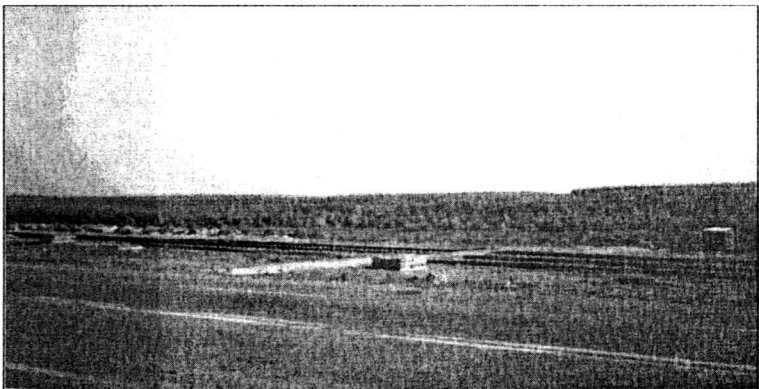
Fig. 10. 1 - restul de terasă, așa cum arată astăzi; 2 - în dreapta, hotelul "Steluța" construit pe locul cărămidăriei; 3 - Gura Vadului la șoseaua Brăila-Galați; în stânga, locuința lui P. Manolache.



1



2



3

Fig. 11. 1-2 - Vadul Catagaței văzut dinspre cartier ; 3 - Vedere spre Dunăre.

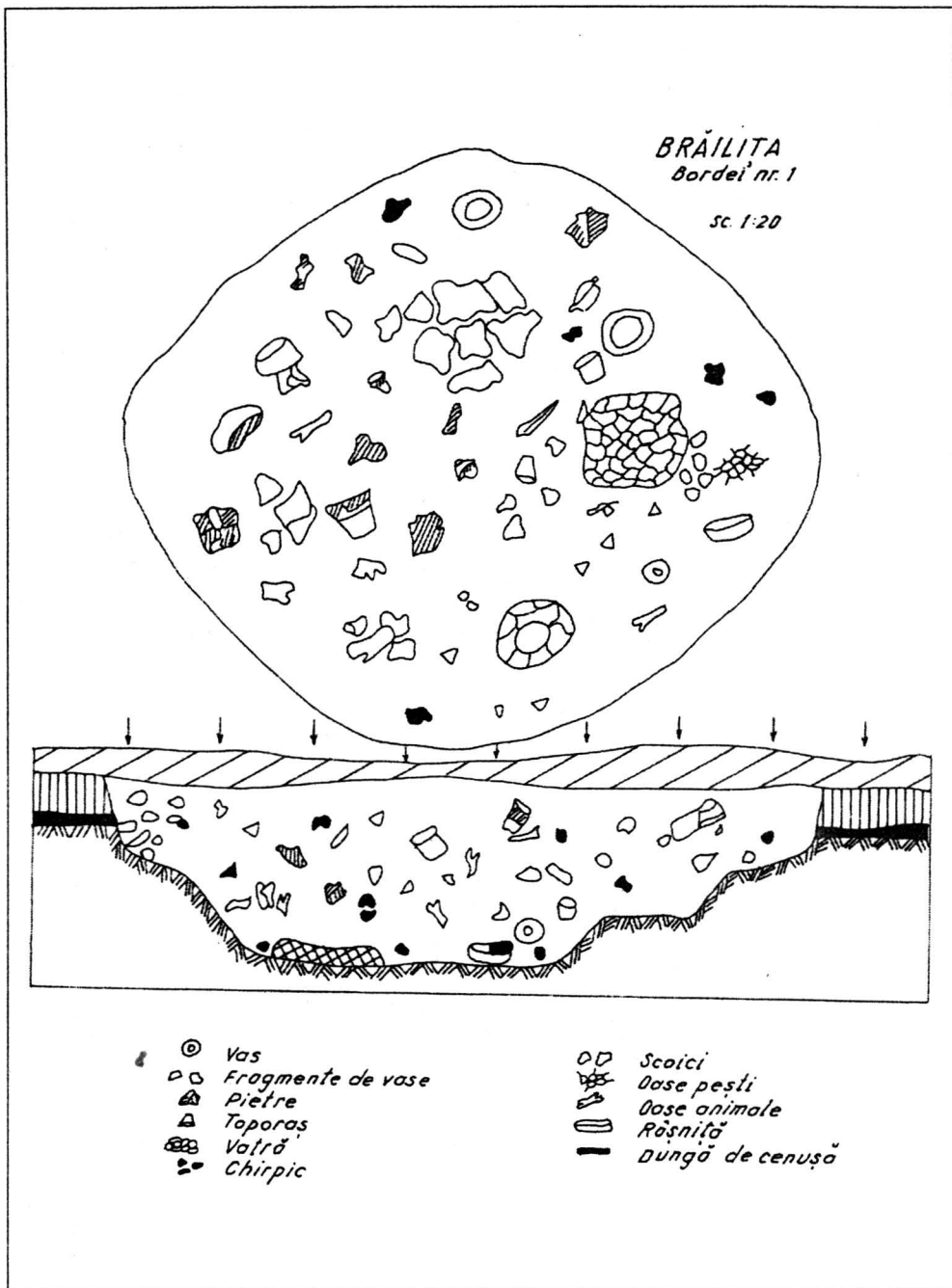


Fig. 12. Groapa locuinței-bordei nr. 1 (grundriss și secțiune verticală).

BRĂILIȚA 1956
 Bordei nr. 2
 sc. 1:20

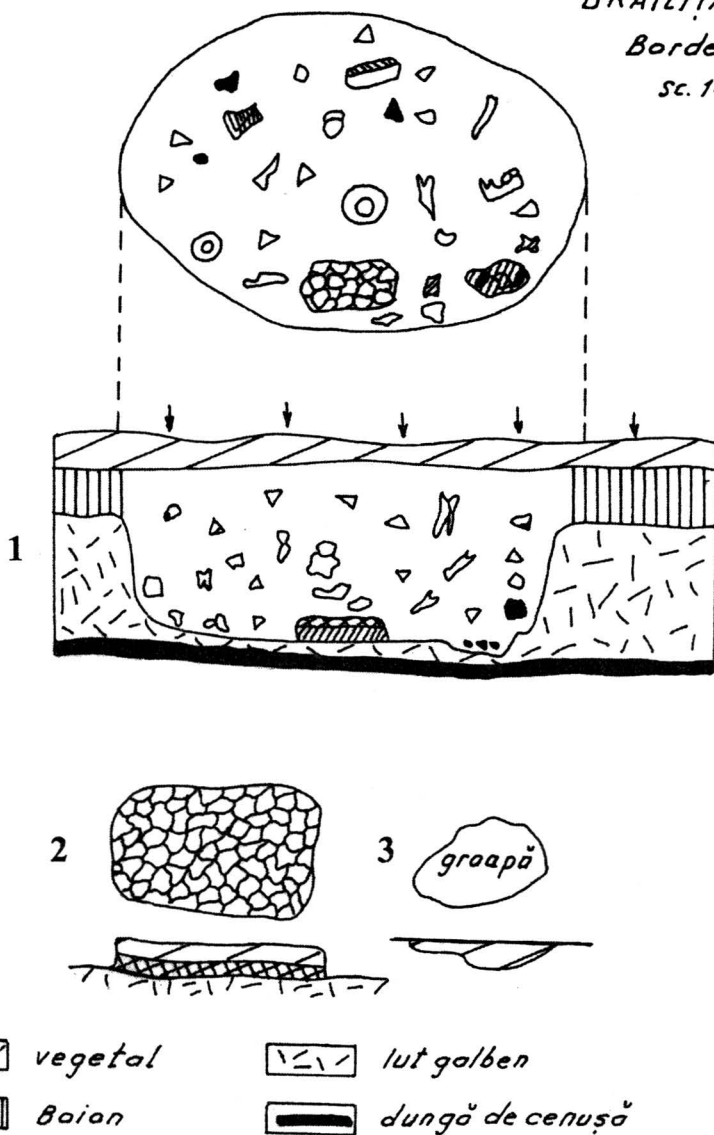


Fig. 13. Groapa bordei nr. 2 - Boian.

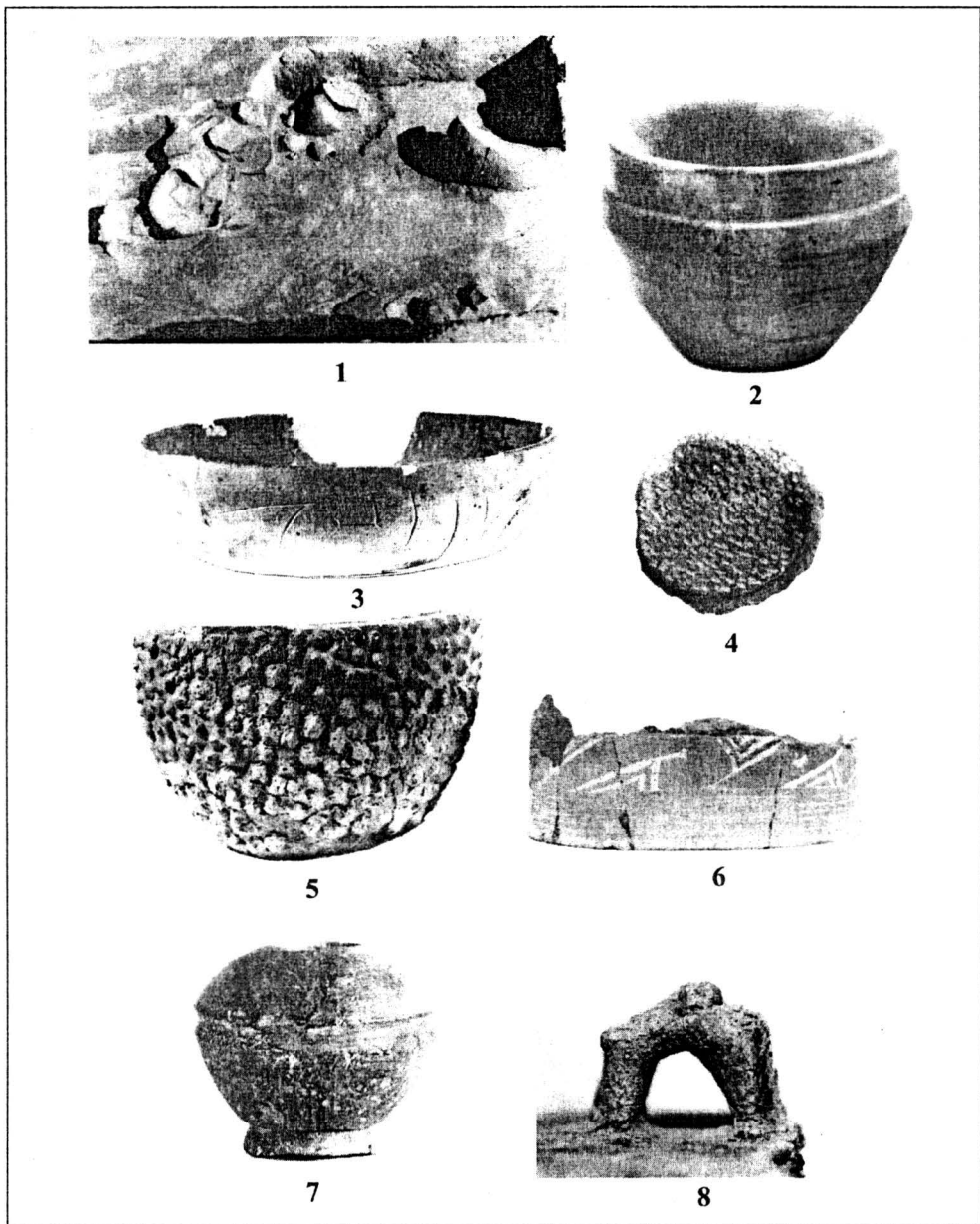


Fig. 14. Bordeiul - Boian nr. 1 (in situ); 2, 4-7 - vase Boian din locuința nr. 1;
3 - vas-castron descoperit în așezarea Boian de la Baldovinești - cantonul C.F.R.;
8 - mâner de capac în formă de locuință - așezarea Boian de la Lișcoteanca -
Moș Filon.

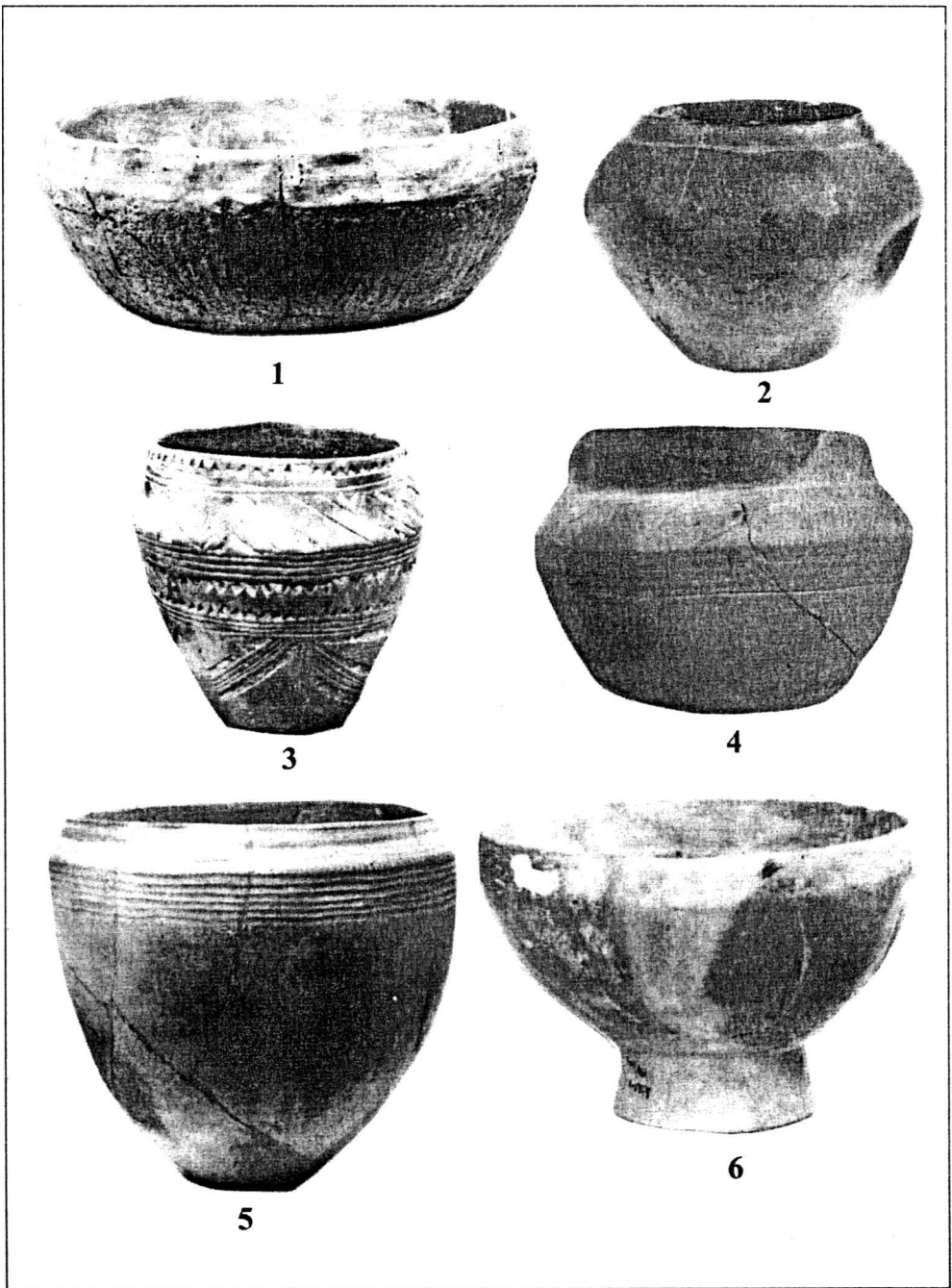


Fig. 15. Vase descoperite în bordeiul nr. 1 (cultura Boian).

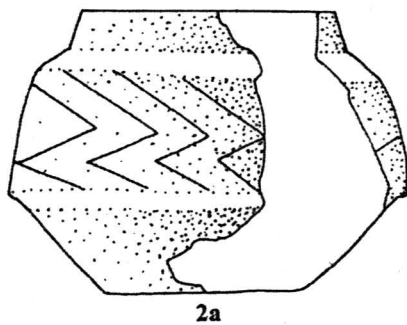
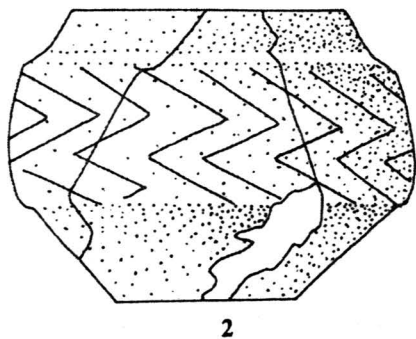
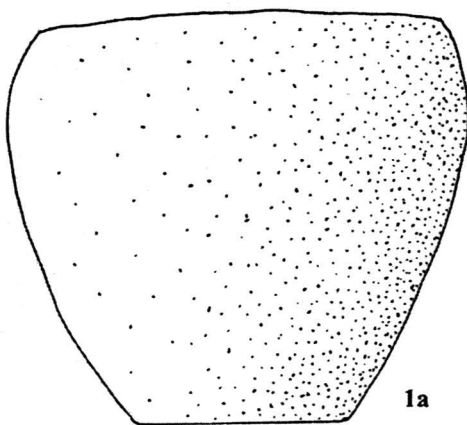
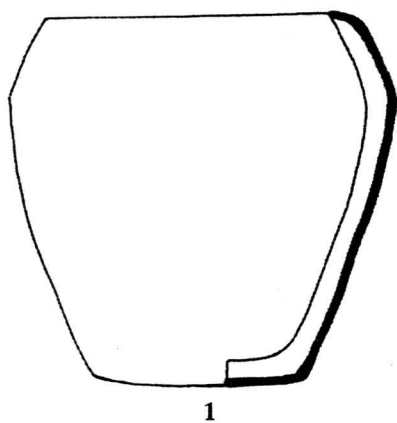


Fig. 16. Vase-pahar lucrate din pastă fină (Boian).

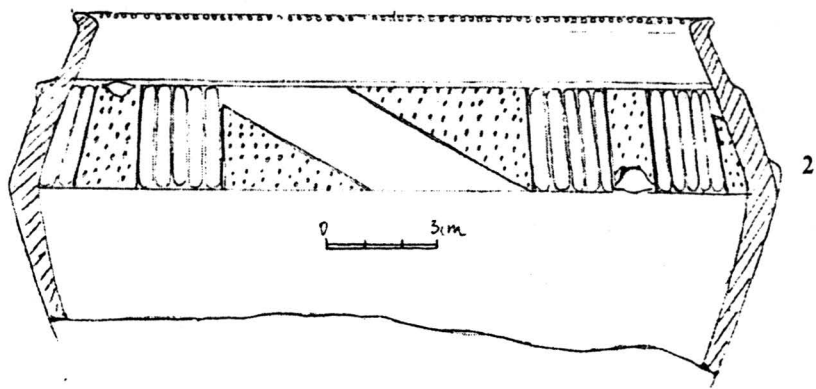
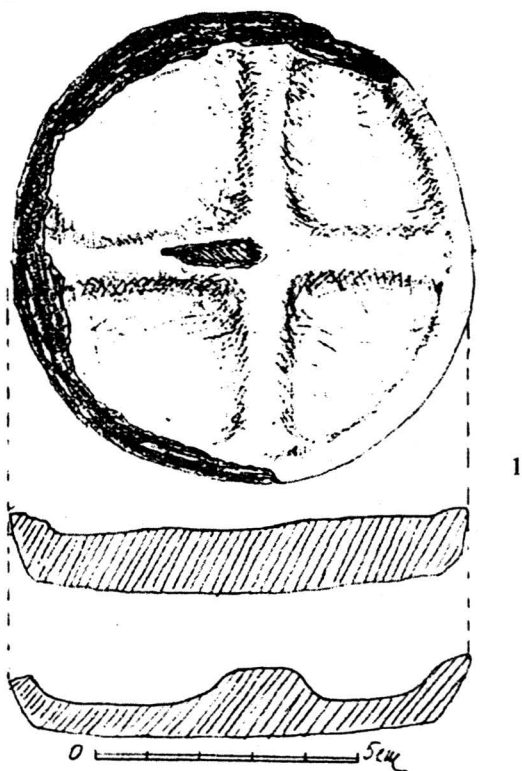


Fig. 17. Vas-"solniță" și fragment dintr-un vas din pastă fină, ornamentat cu motive incizate.

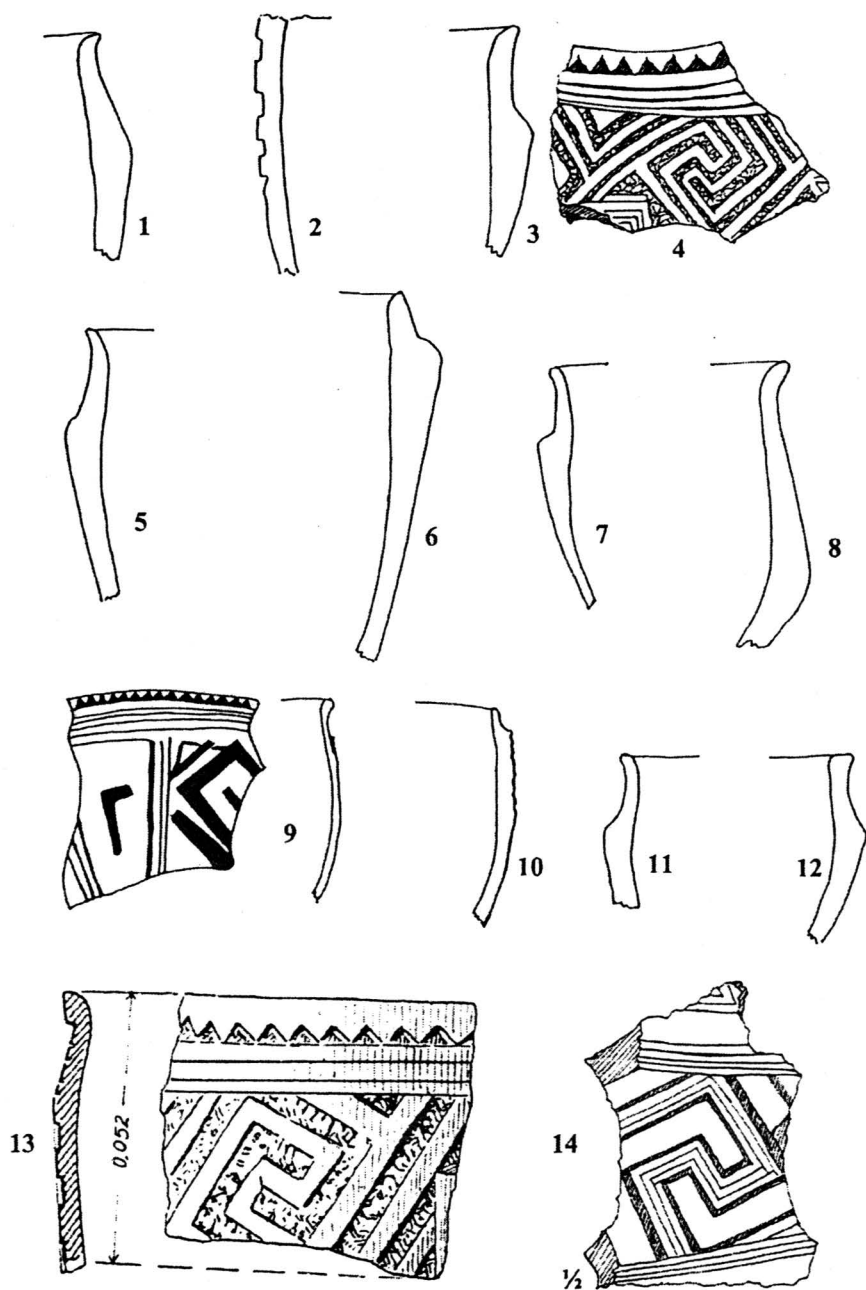


Fig. 18. Profile de pahare; ornamentele constau din caneluri și excizii.

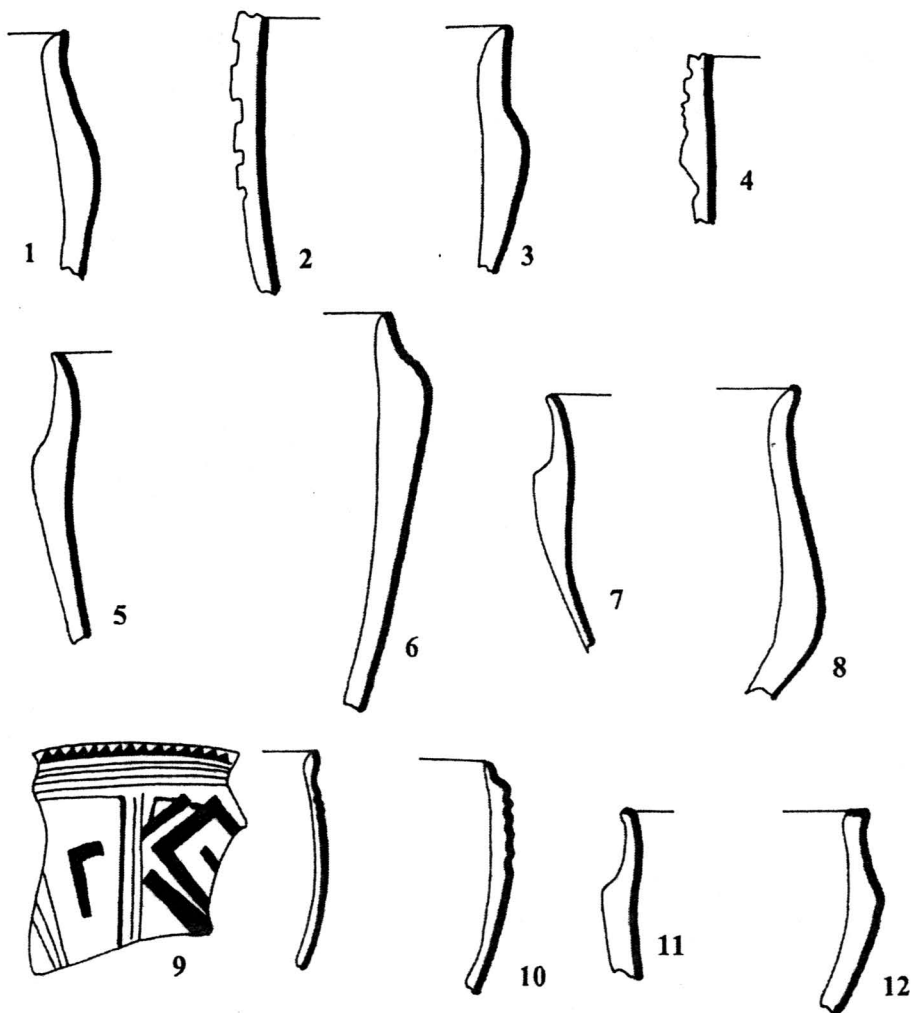


Fig. 19. Profile de pahare; ornamentele constau din caneluri și excizii.

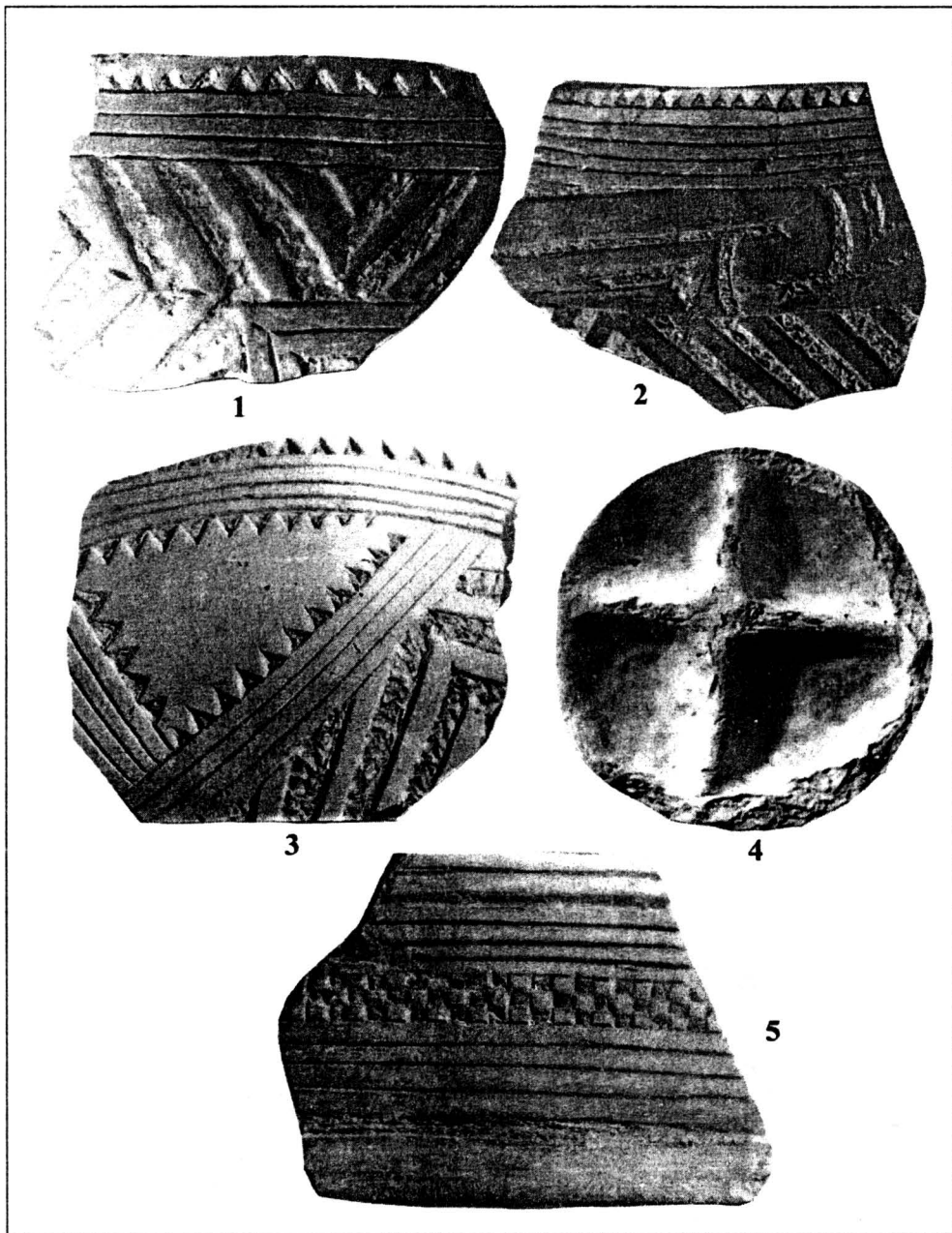


Fig. 20. 1, 2, 3 - fragmente de vase cu decor excizat; 4 - vas-solniță; 5 - fragmente de capac.

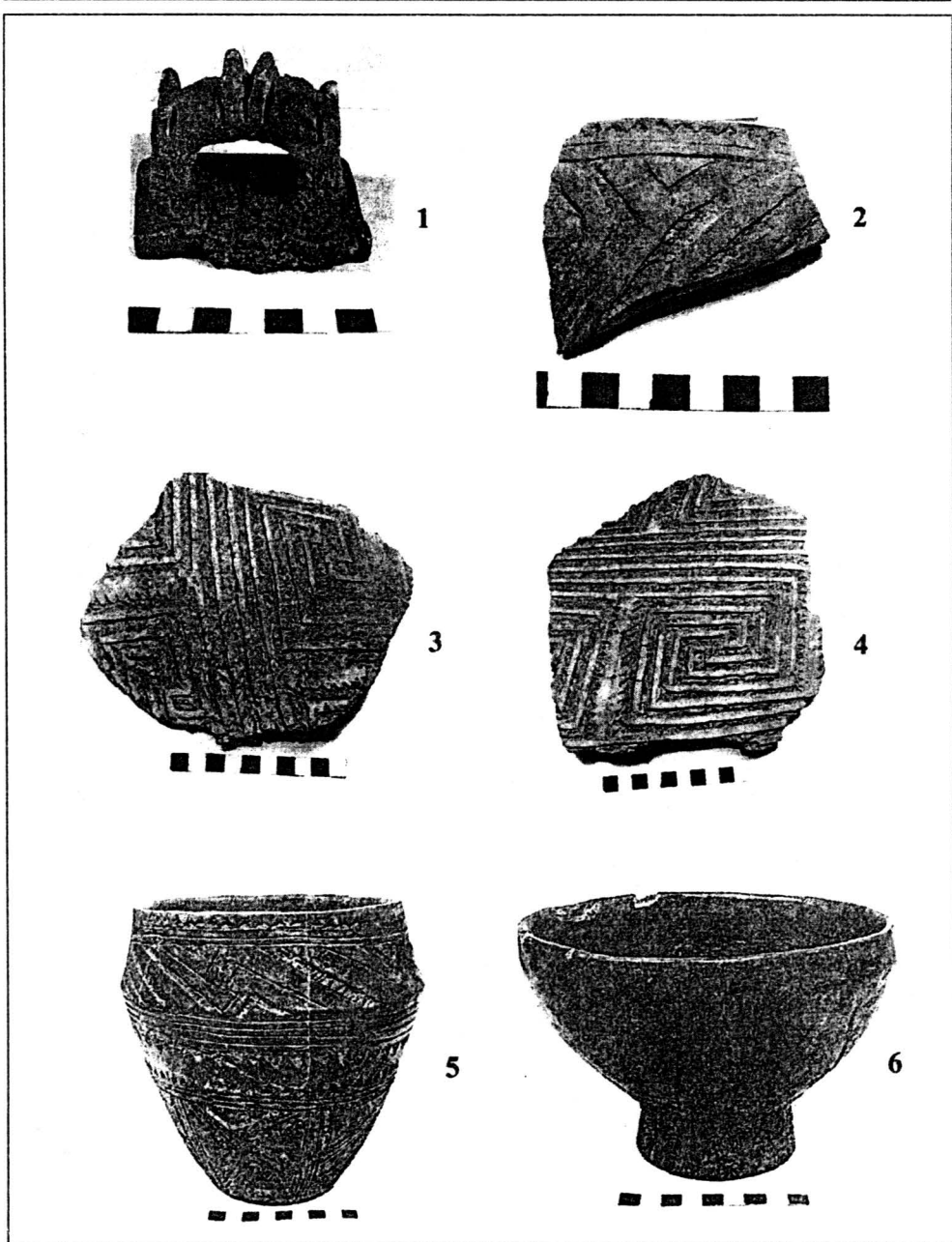


Fig. 21. 1 - Mâner de capac reprezentând un model de locuință-Boian, descoperit în așezarea Boian de la Lișcoteanca; 2-6 - fragmente și vase, descoperite în bordeiele 1 și 2 - Brăilița.

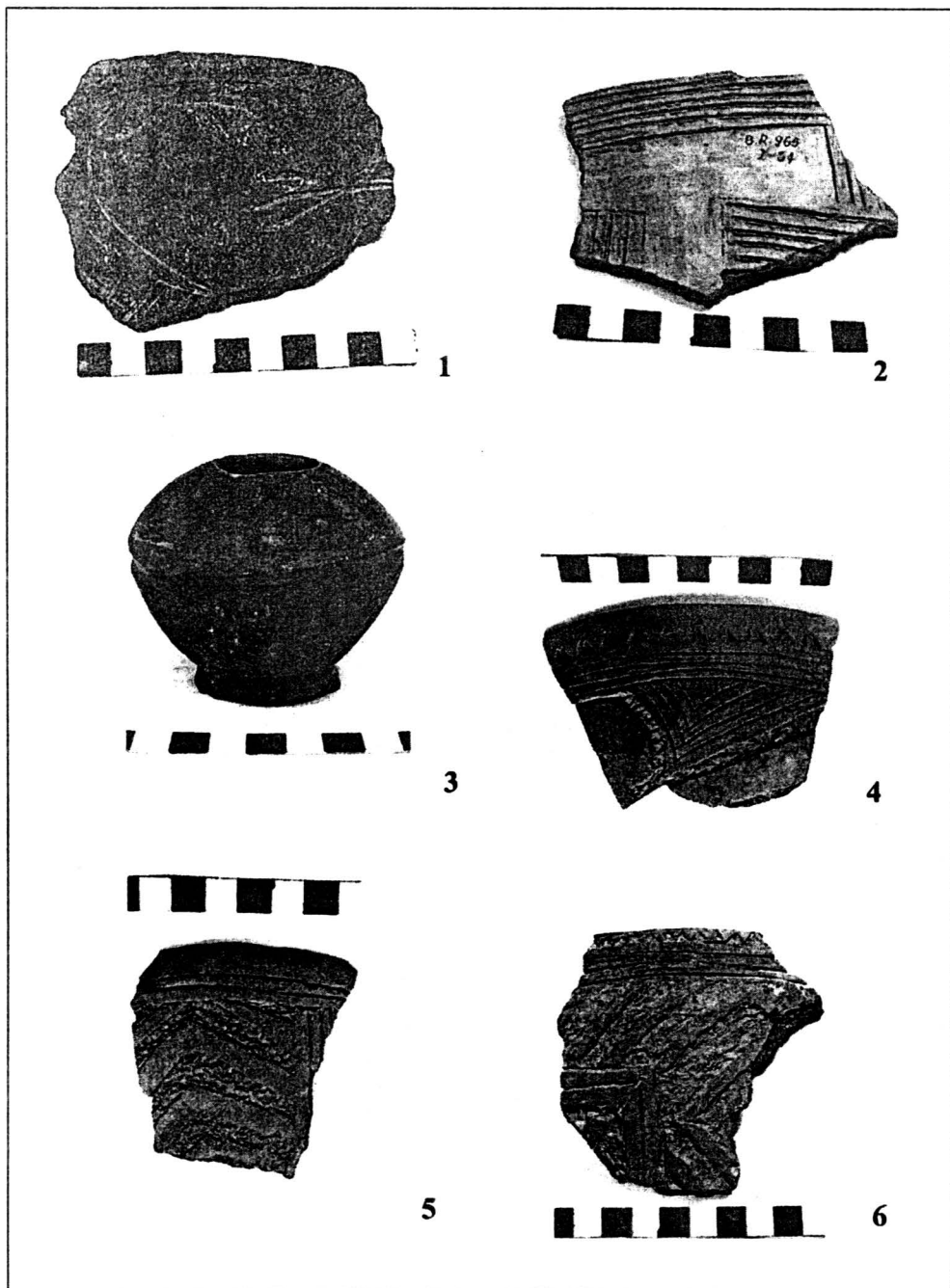


Fig. 22 Fragmente și vase Boian.

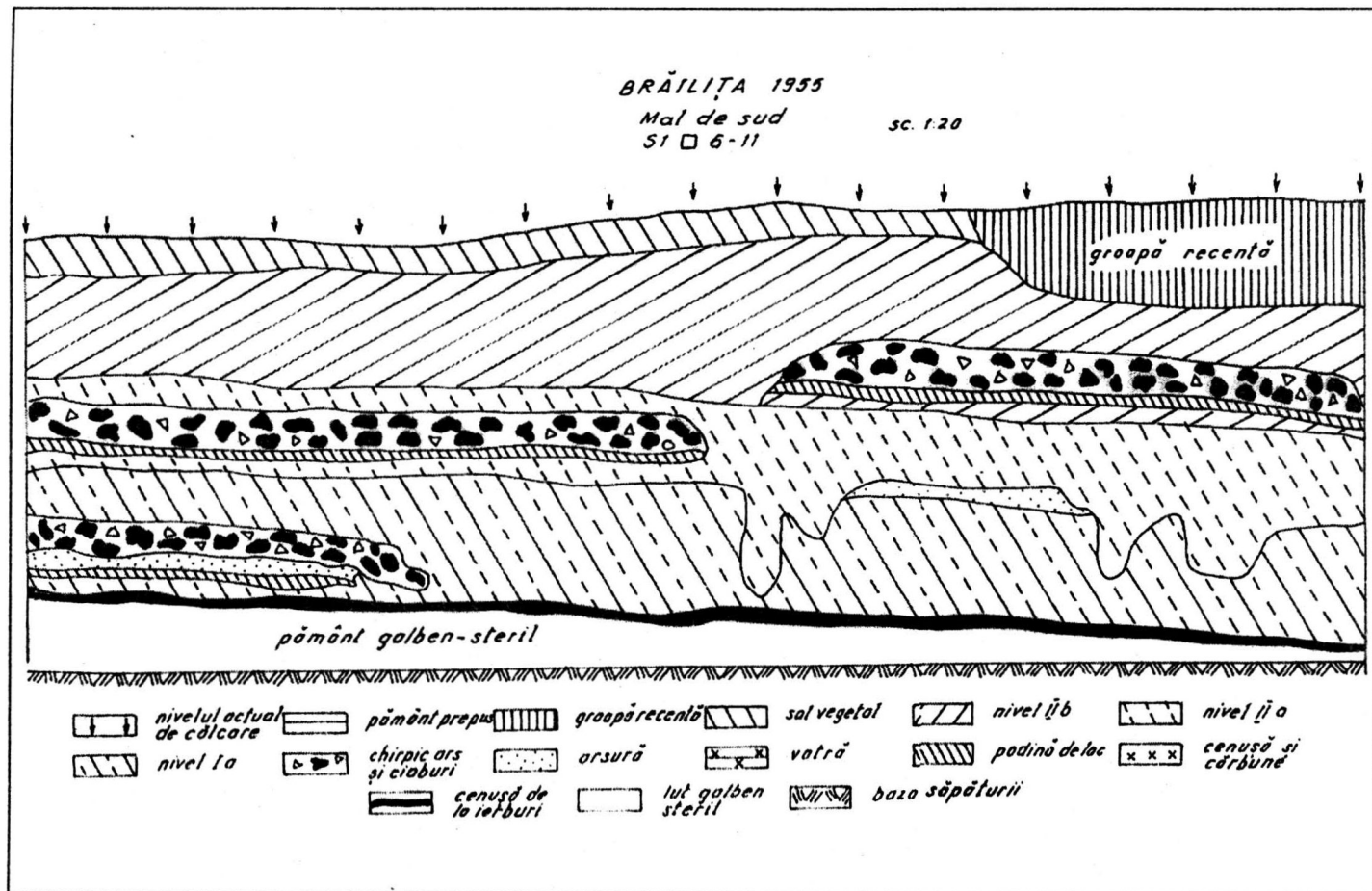


Fig. 23. Profile din unele secțiuni din așezarea Gumelnița.

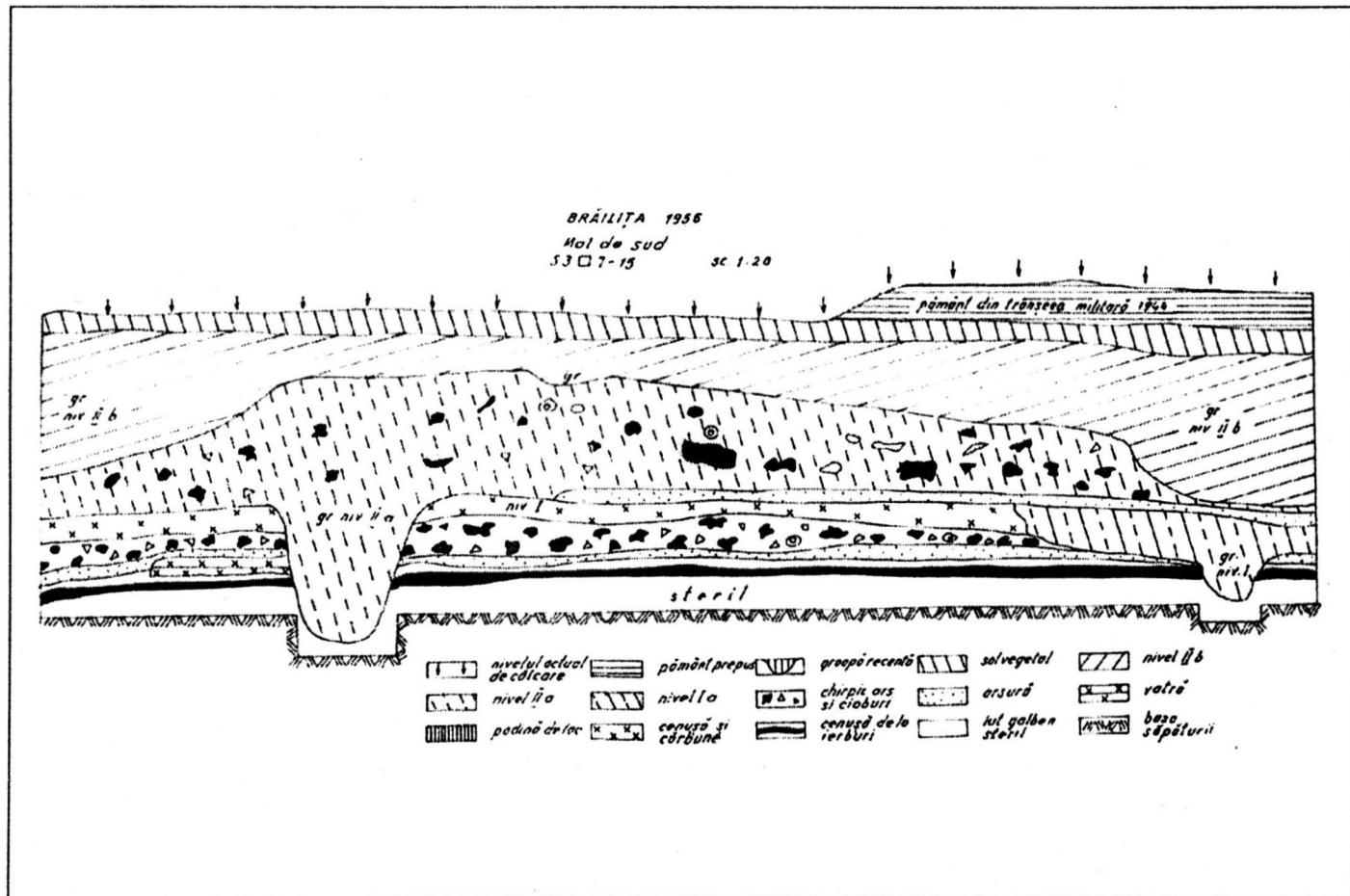


Fig. 24. Profile din unele secțiuni din așezarea Gumelnița.

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://iabvp.ro>

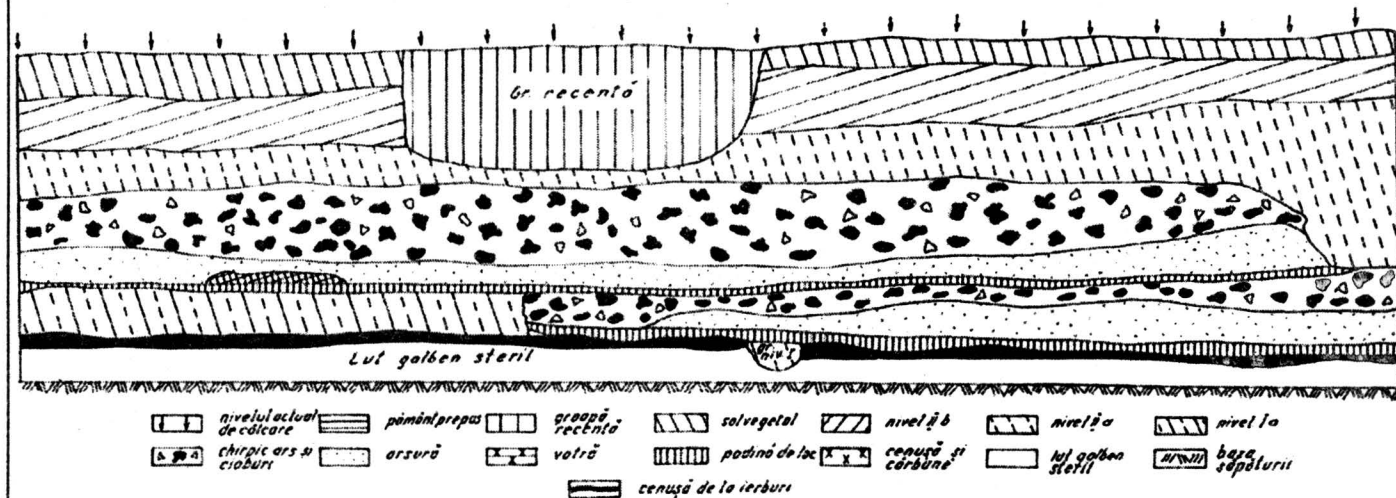


Fig. 25. Profile din unele secțiuni din așezarea Gumelnița.

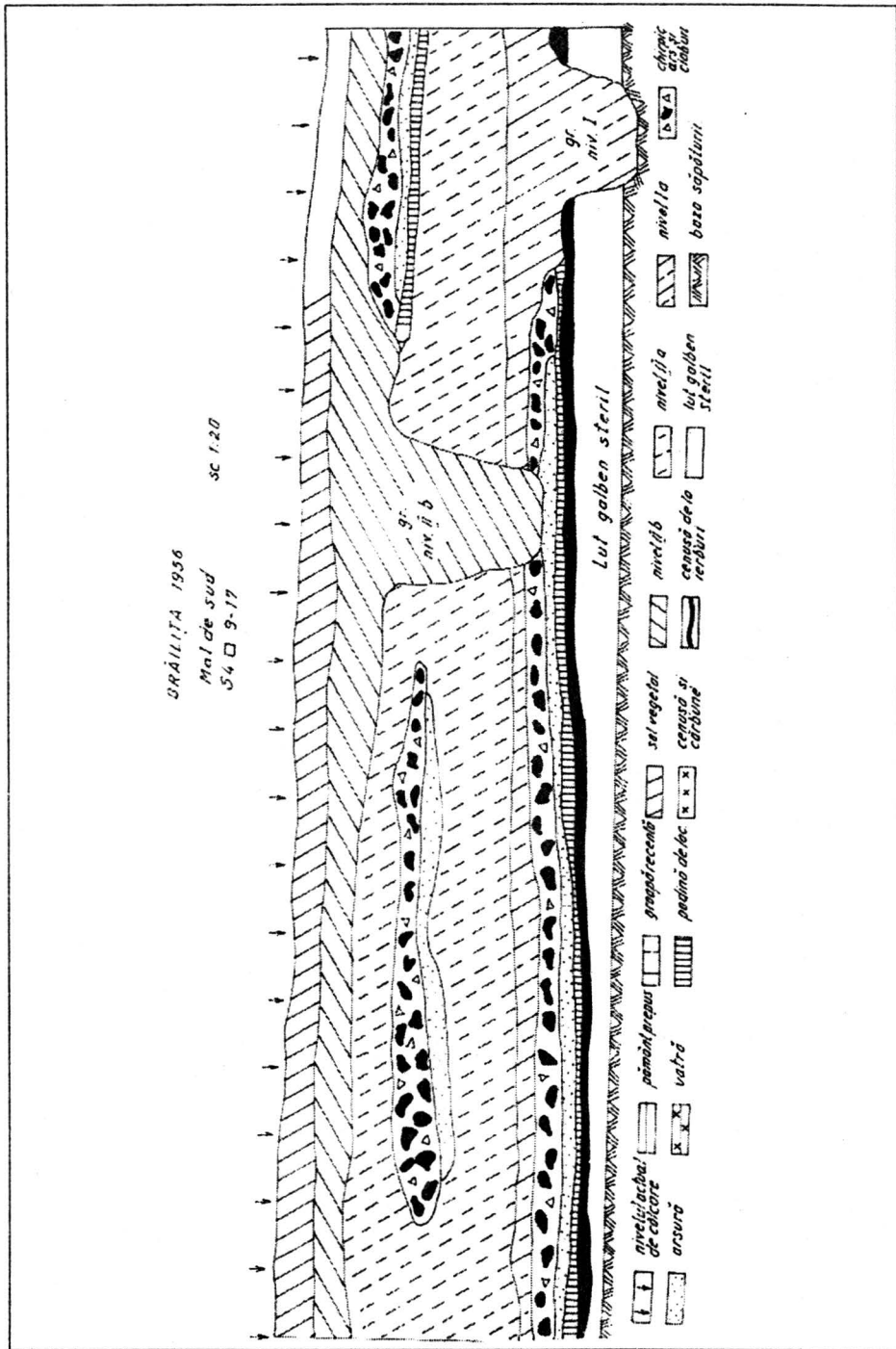


Fig. 26. Profile din unele secțiuni din așezarea Gumelnița.

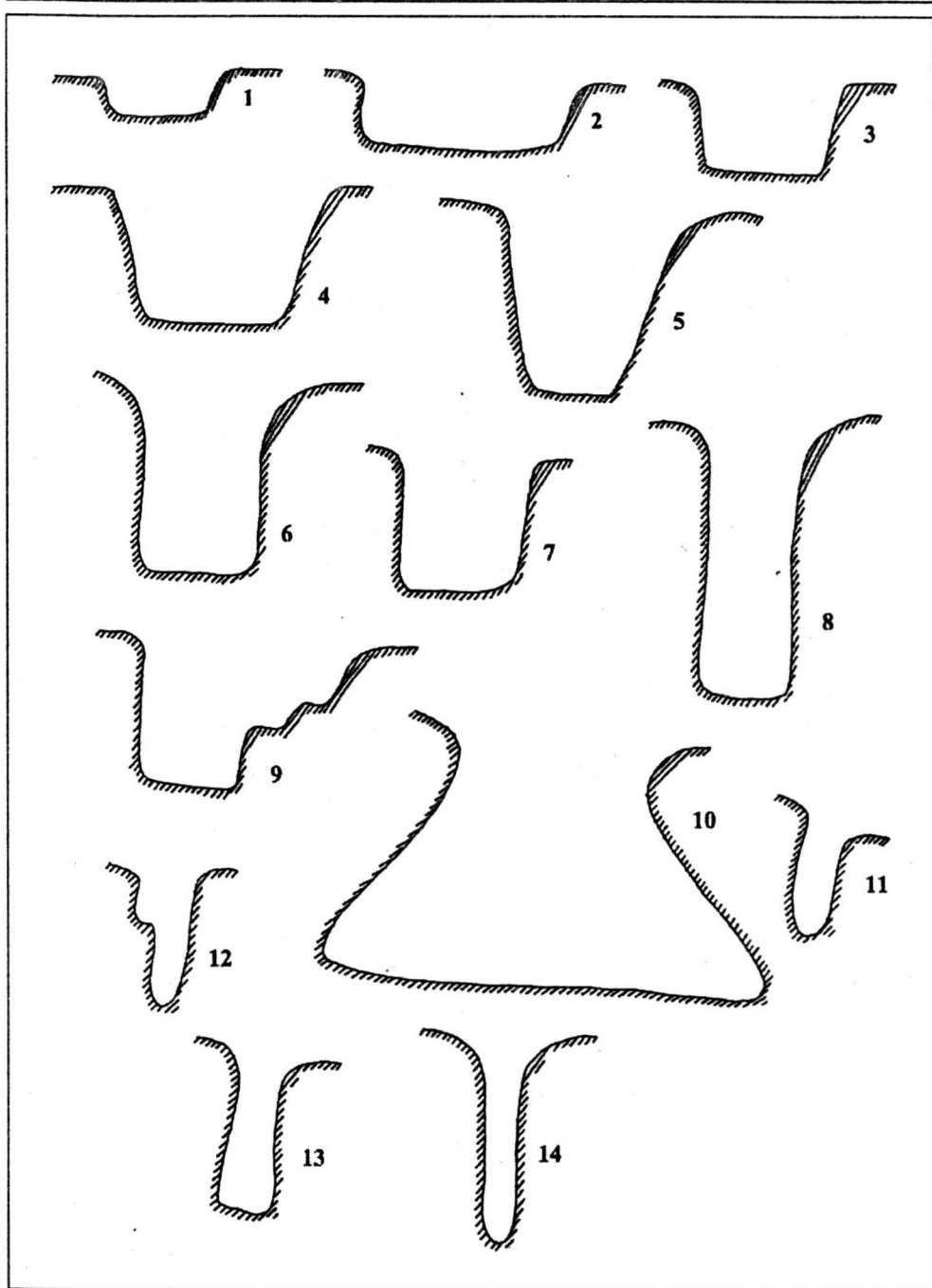


Fig. 27. Profile de gropi menajere și de pari - Gumelnița.

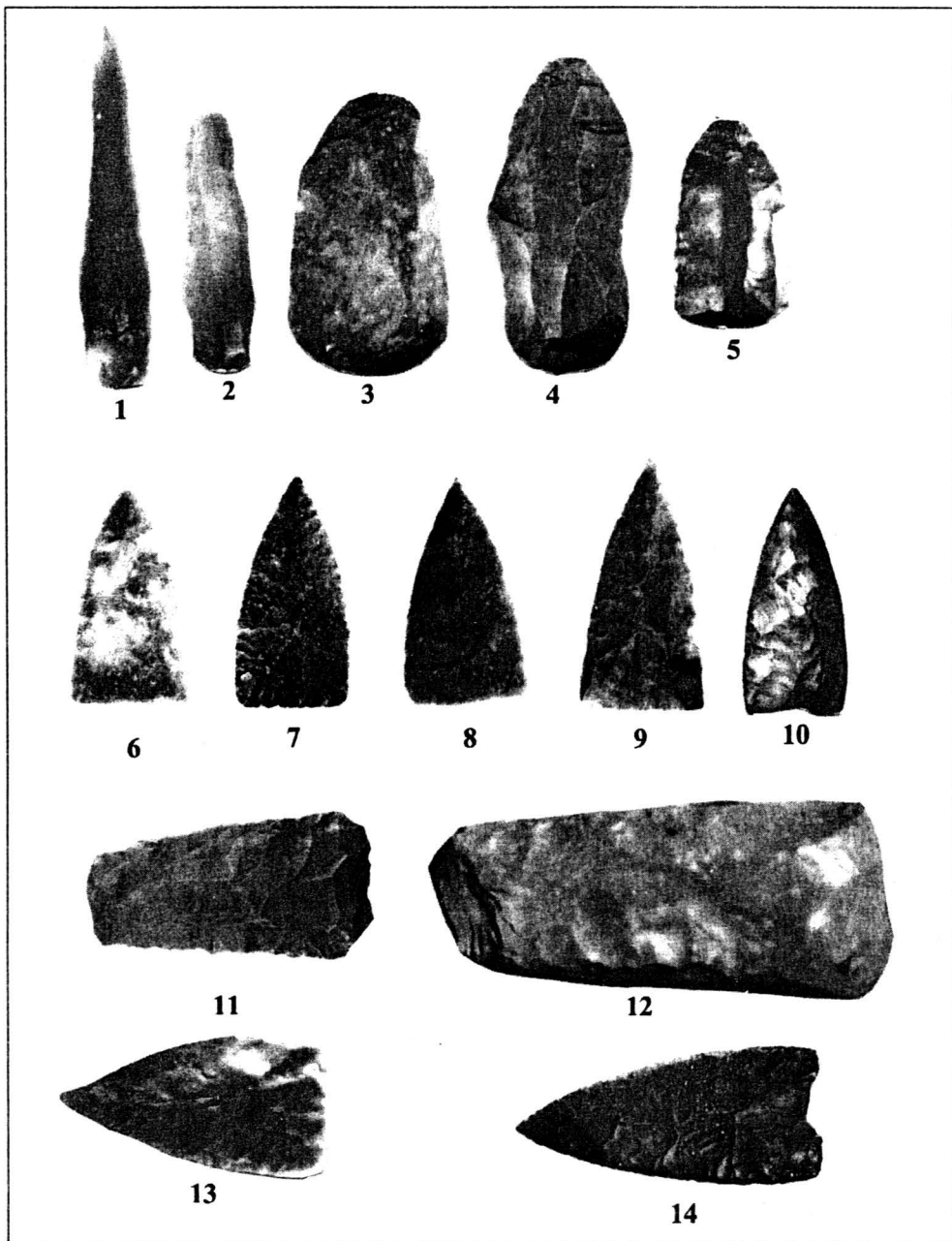


Fig. 28. 1-5 - Vârf pe lamă și gratoire; 6-10, 13, 14 - vârfuri de suliță; 11-12 - topoare plate, toate lucrate din silex. Brăilița-Gumelnița.

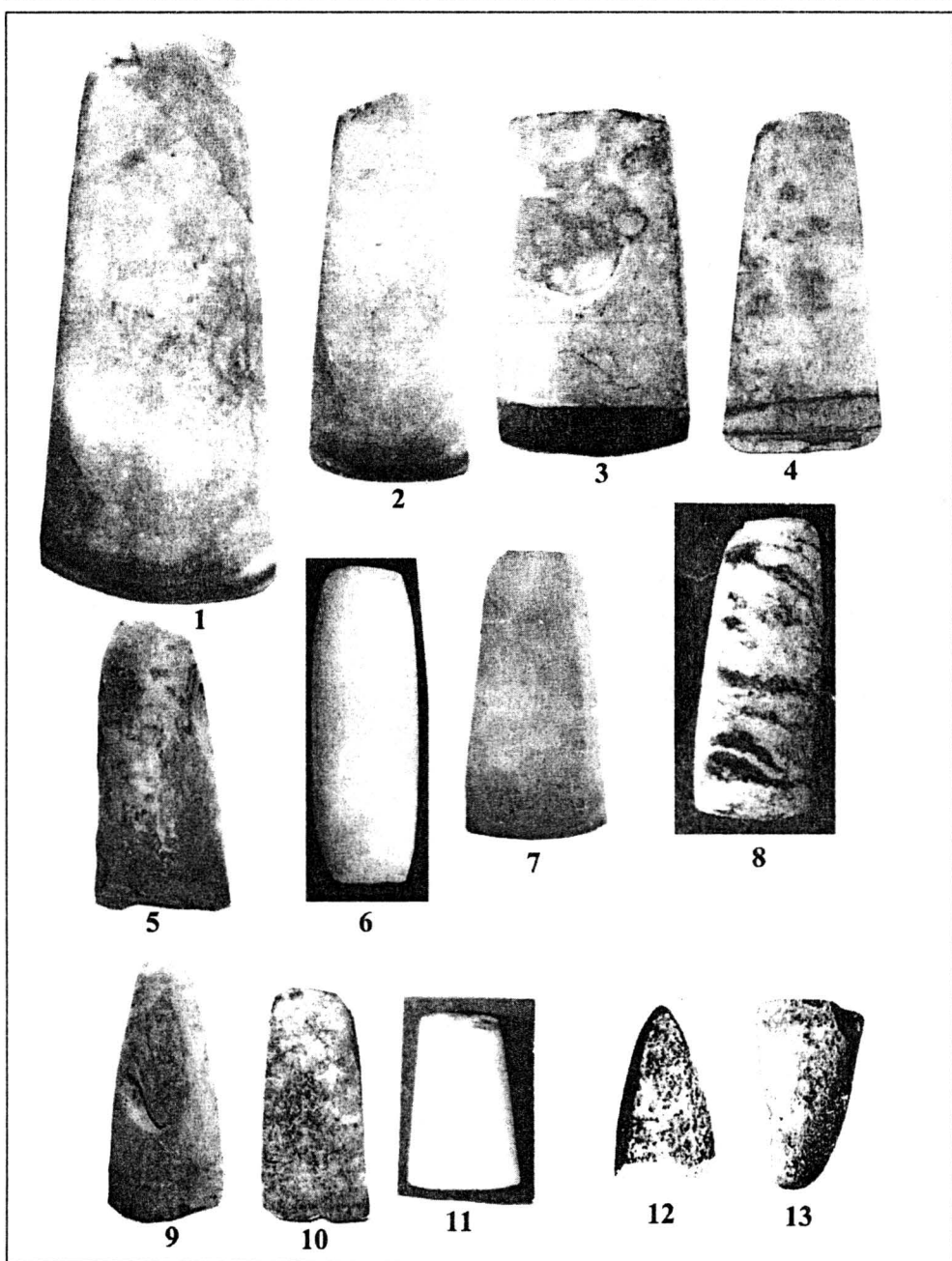


Fig. 29. 1-11 și 13 - topoare plate și dălți din piatră șlefuită; 12 - vârf de topoarăș cu gaură pentru coadă.

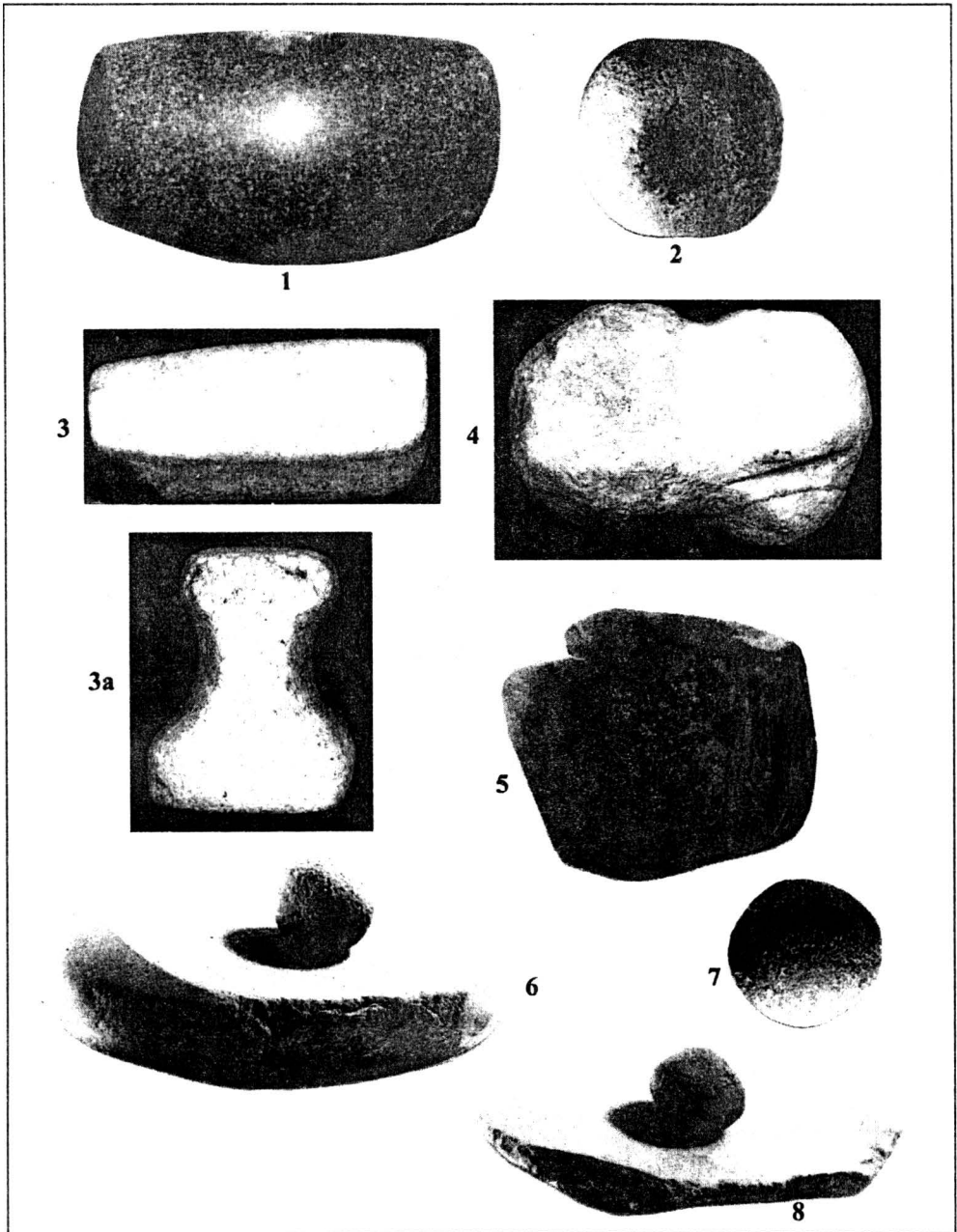


Fig. 30. Diverse obiecte de piatră: topor, măciucă, șlefuitoare, ciocan de tip "miner", gresii de ascuțit, râșnițe și frecătoare.

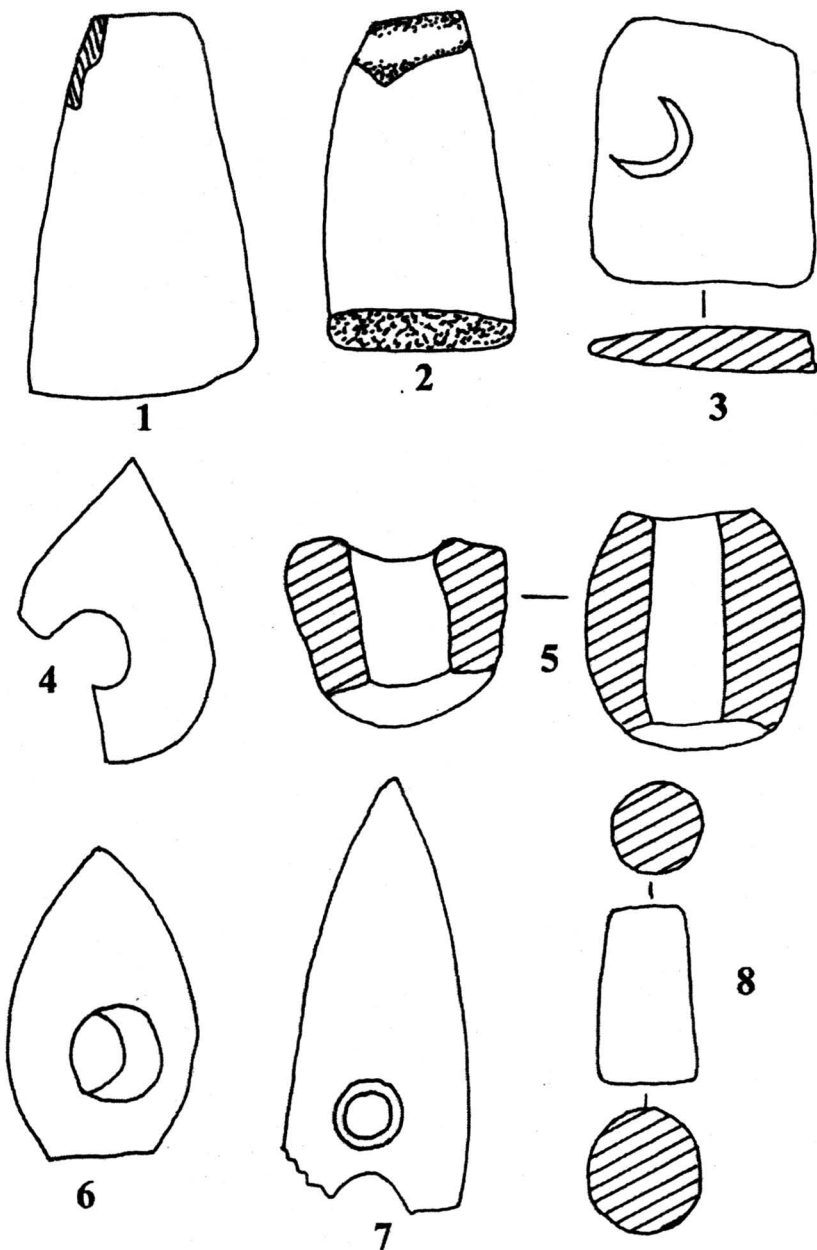


Fig. 31. 1-3 - Dălțițe plate, 4-7 - topor și fragmente de topoare cu gaură; la piesa de la nr. 7 se vede încercarea de reperforare, 8 - dop de piatră rezultat de la perforarea unui topor.

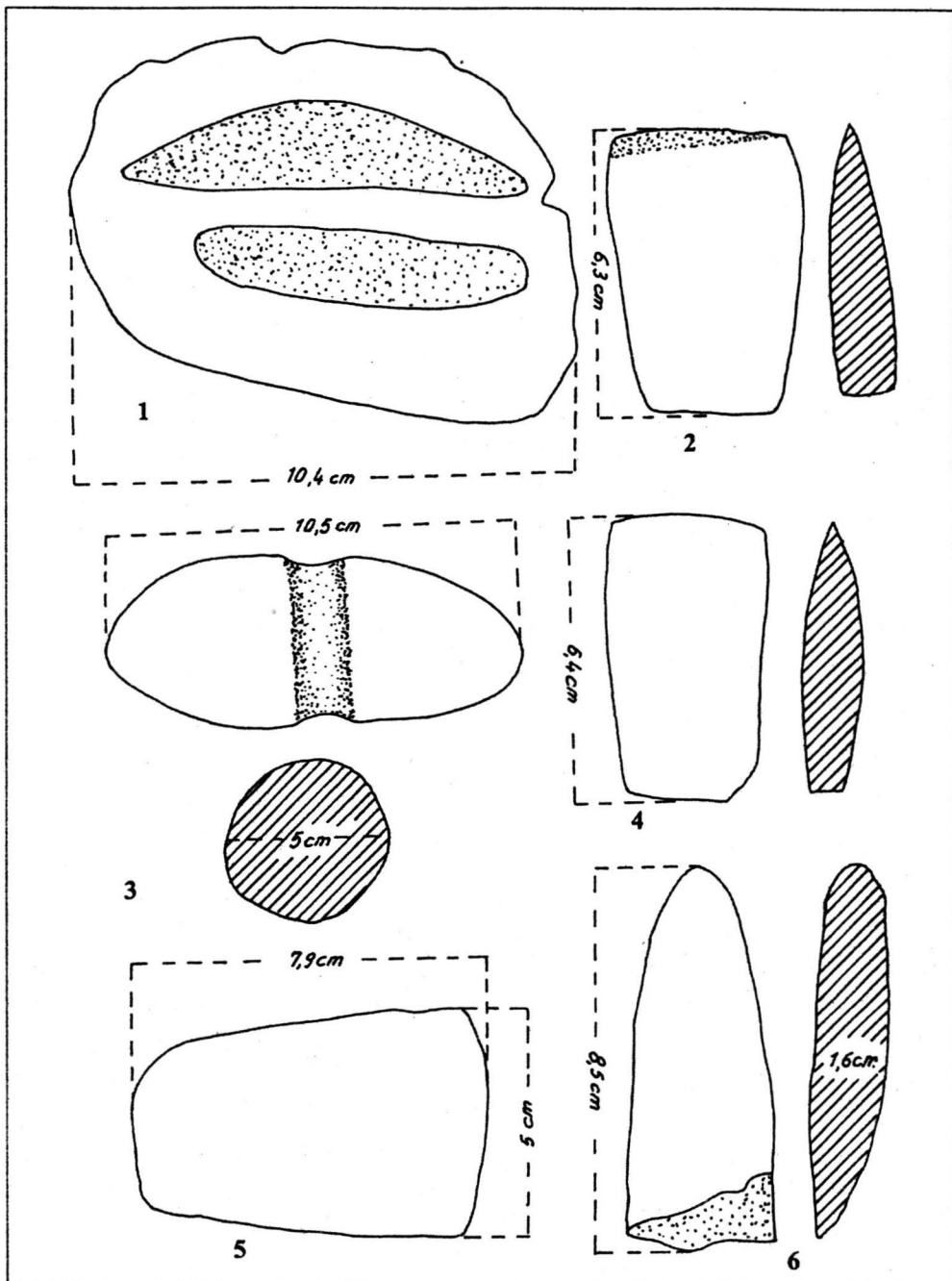
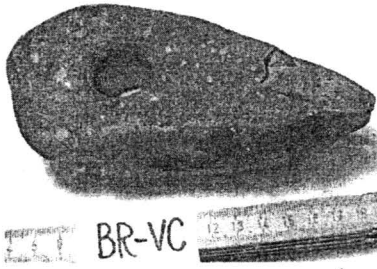
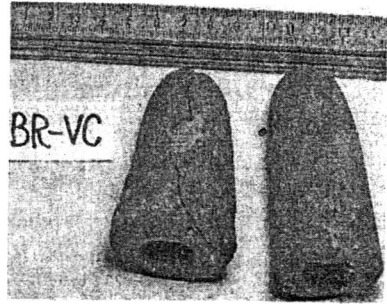


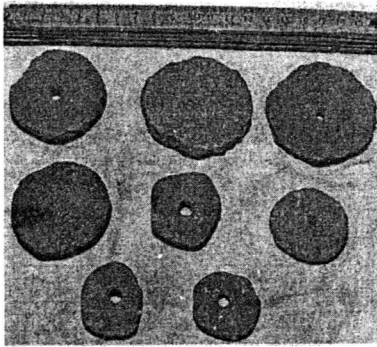
Fig. 32. Gresie de ascuțit, topor de tip "miner", dălți și toporașe plate.



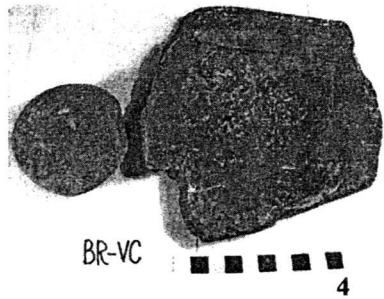
1



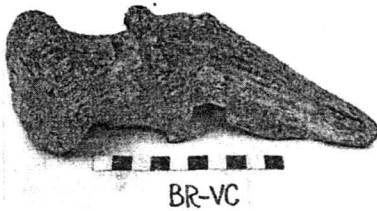
2



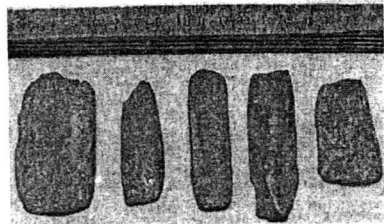
3



4



5



6

Fig. 33. 1 - Topor de piatră cu gaură, 2 - phalus-uri de lăut ars, 3 - fusaiole lucrate din cioburi de vase, 4 - gresie, 5 - topor din corn de cerb, 6 - dălțițe.

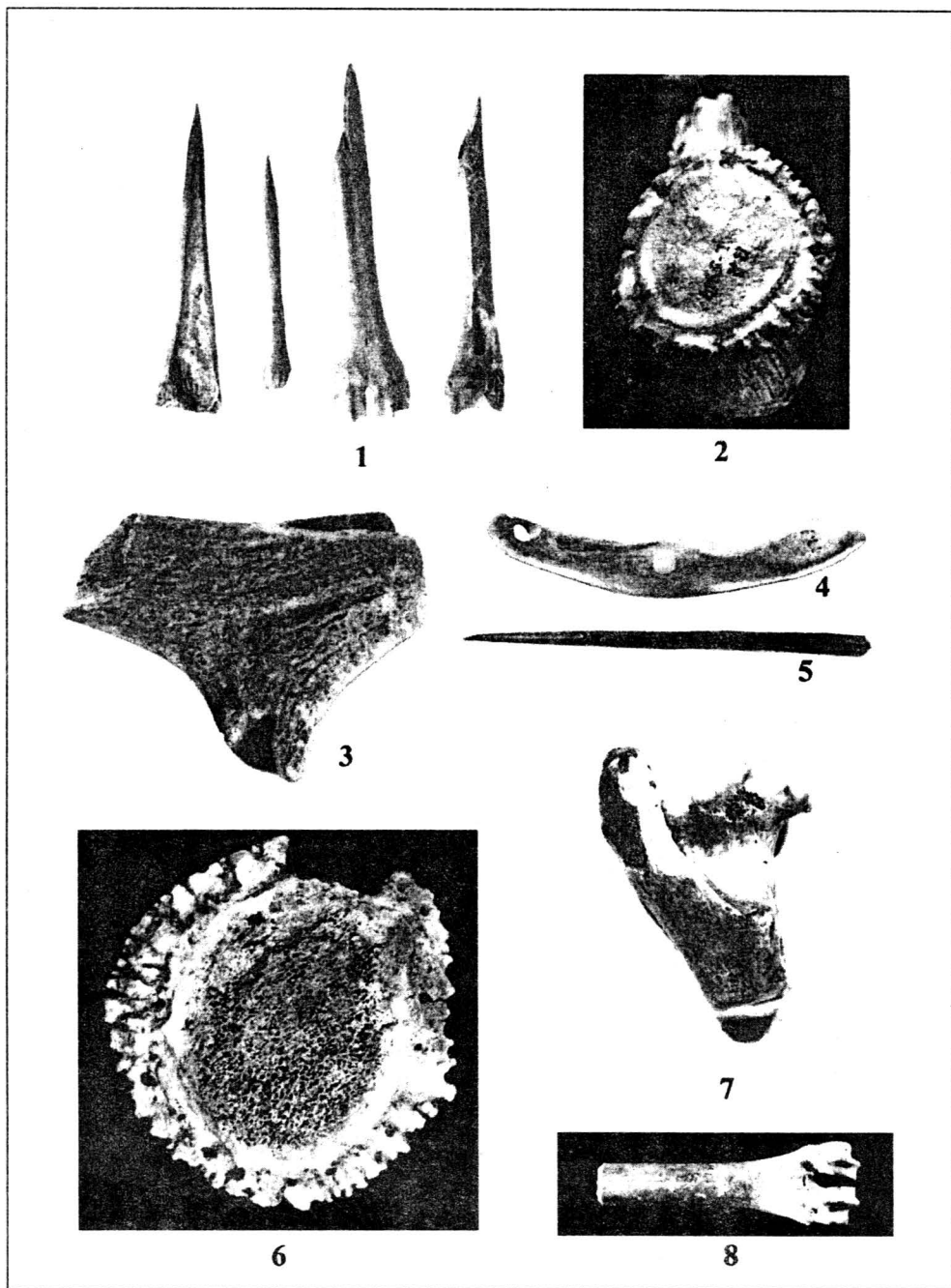


Fig. 34. Diferite obiecte lucrate din oase și coarne de animale.

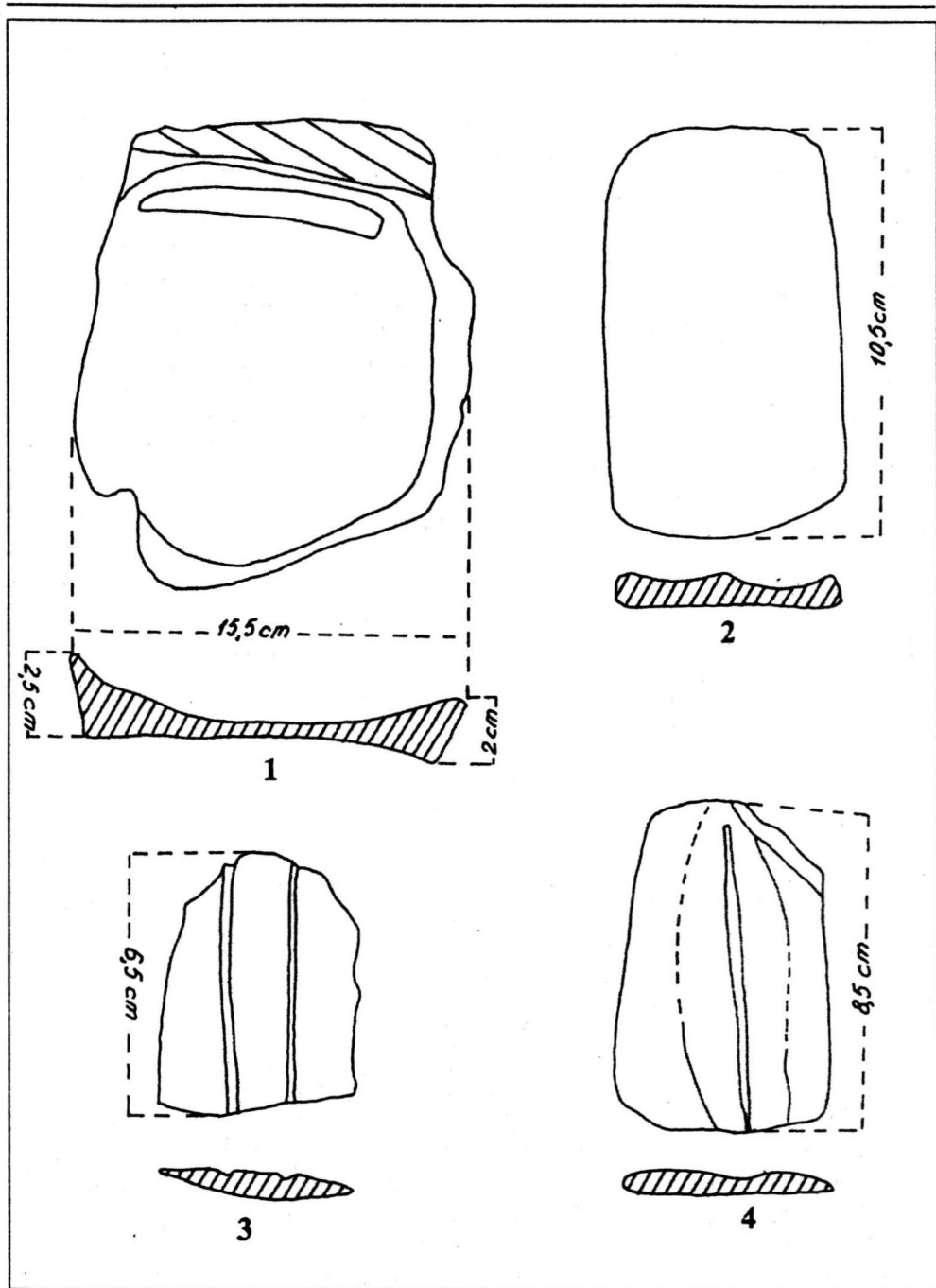


Fig. 35. Gresii pentru ascuțit.

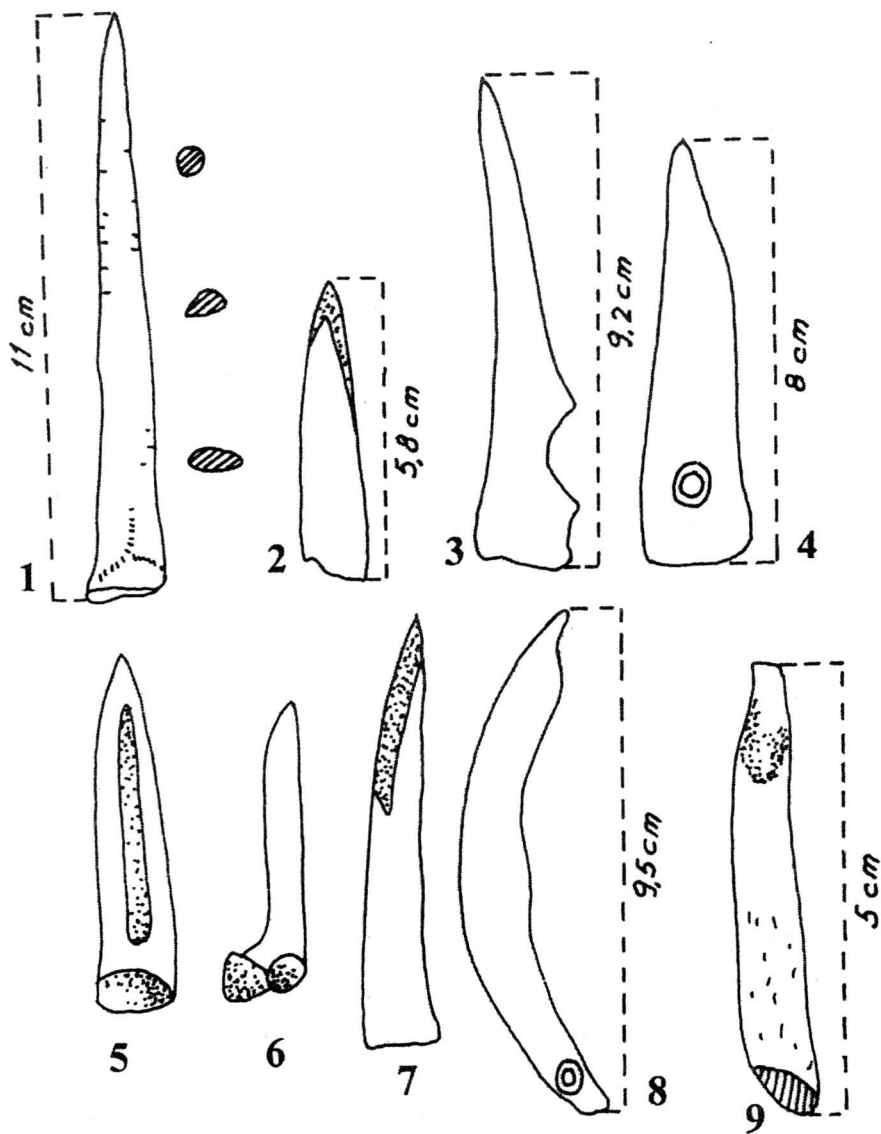


Fig. 36. 1-7, 9 - Sule și străpungătoare de os;
8 - piesă lucrată dintr-un colț de mistreț.

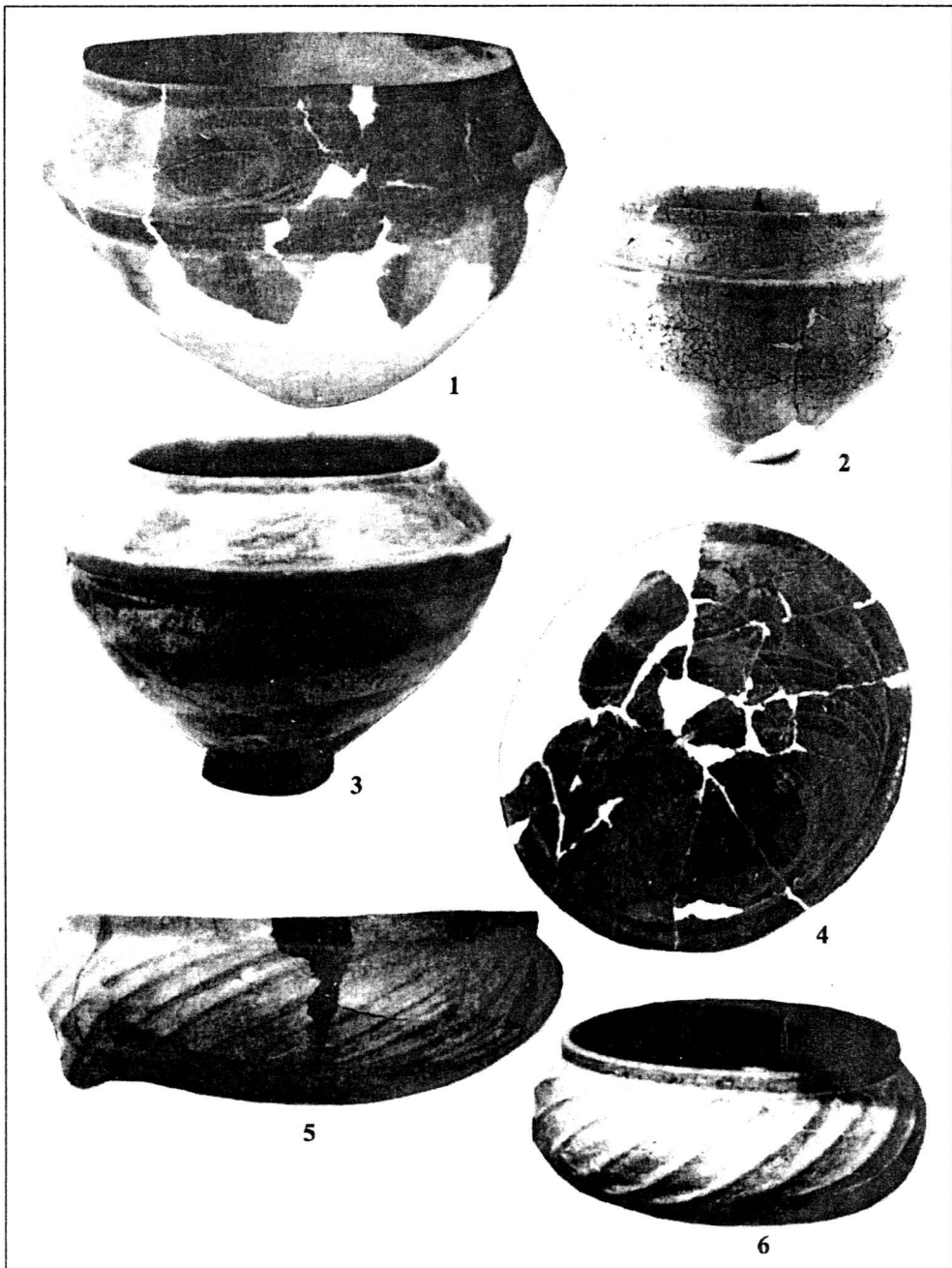


Fig. 37. Vase gumelnițene din pastă fină; 1-3 - castroane mari cu decor pictat; 4 - castron pictat pe partea interioară cu grafit; 5-6 - vase ornamentate cu caneluri.

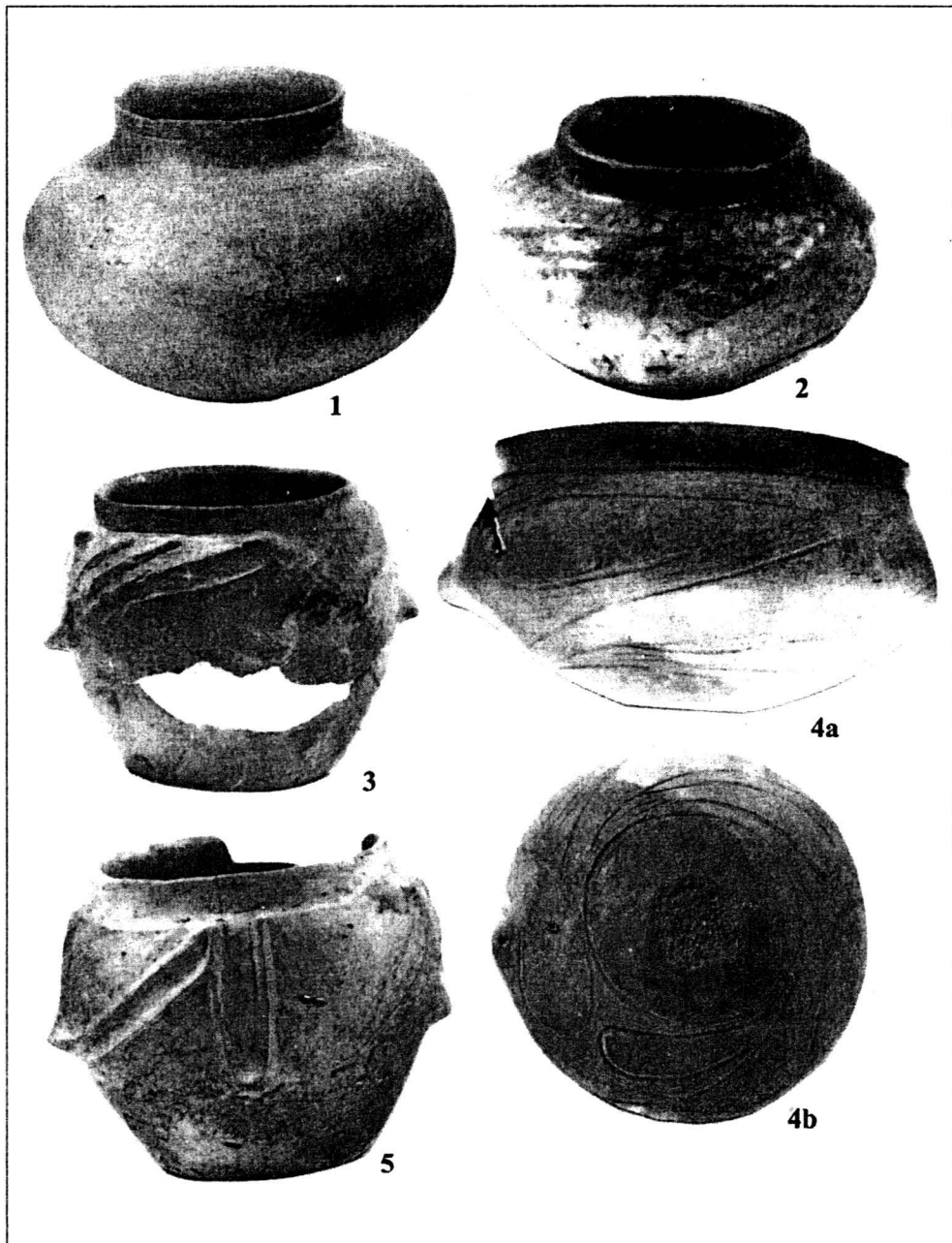


Fig. 38. Vase de dimensiuni mijlocii, modelate din pastă fină. Decor: impresiuni, incizii, vârci și brăuri în relief.

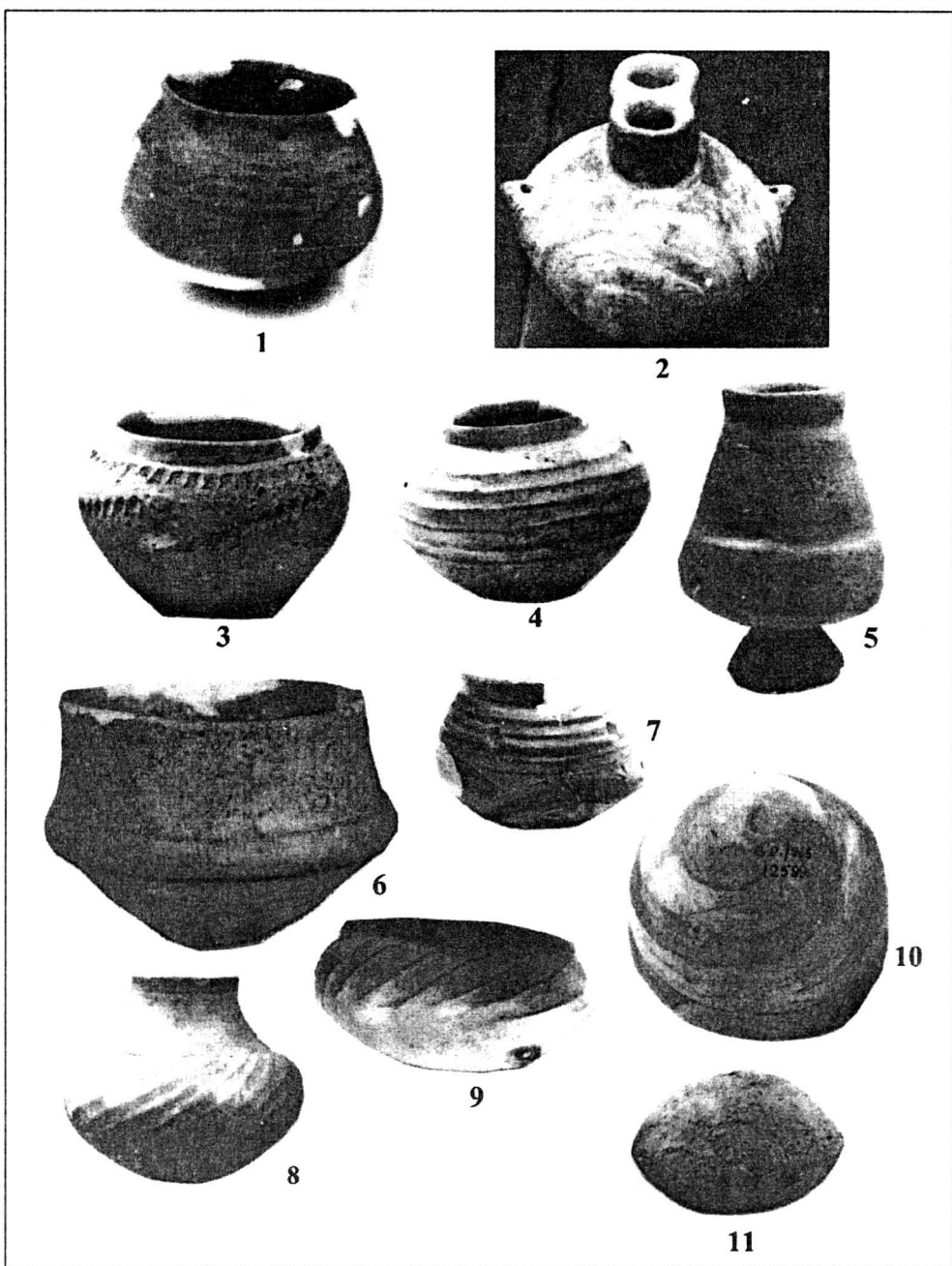


Fig. 39. 2 - Vas cu gura dublă, 5 - pahar cu picior, 10 - cupă pictată - cultura Cucuteni A3, 1, 3-4, 6-9, 11 - vase cu ciupituri și caneluri - Gumelnița.

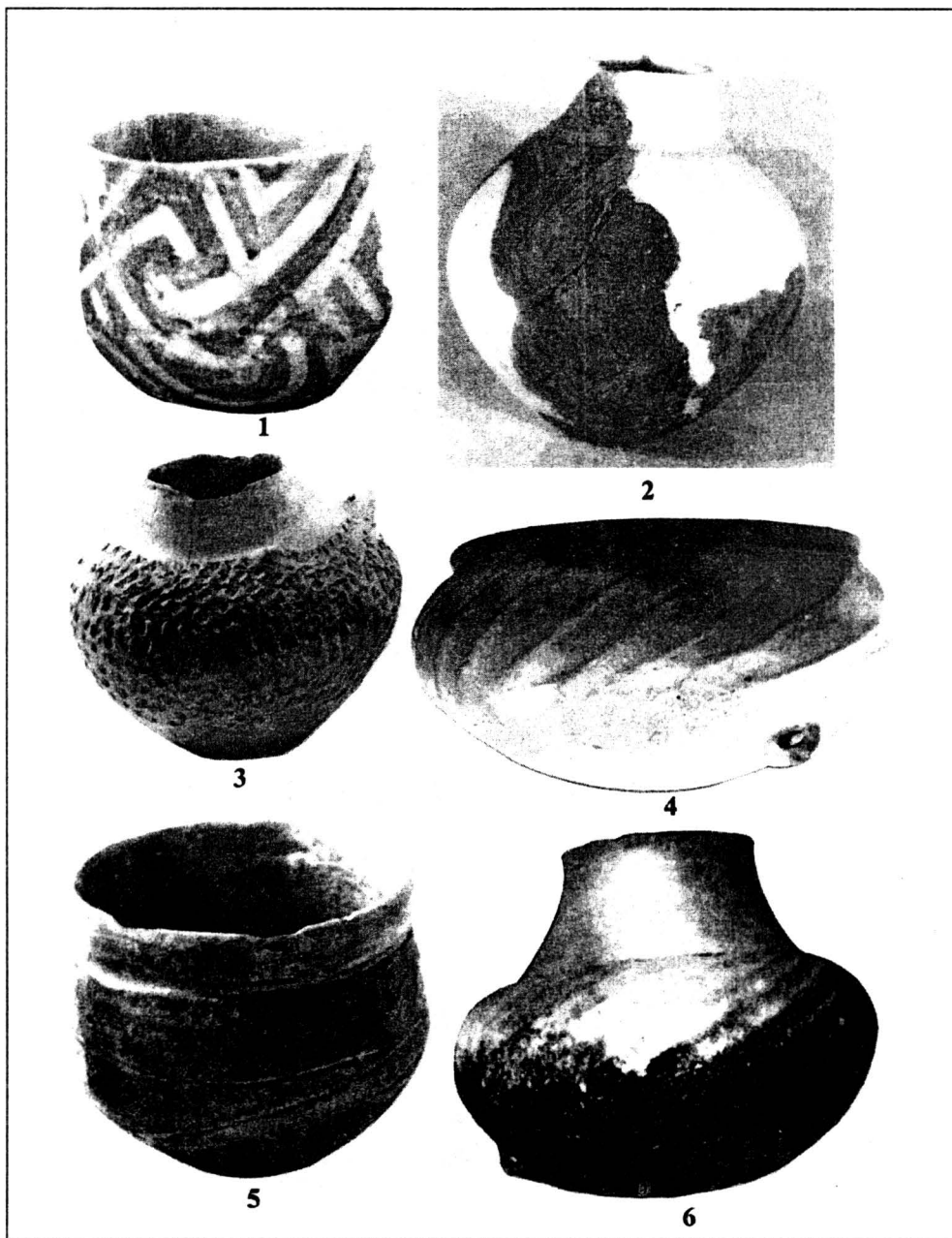


Fig. 40. 1-2 - Cupă și vas piriform pictate - cultura Cucuteni A3, vase Gumelnița (nr. 3, 4, 6).

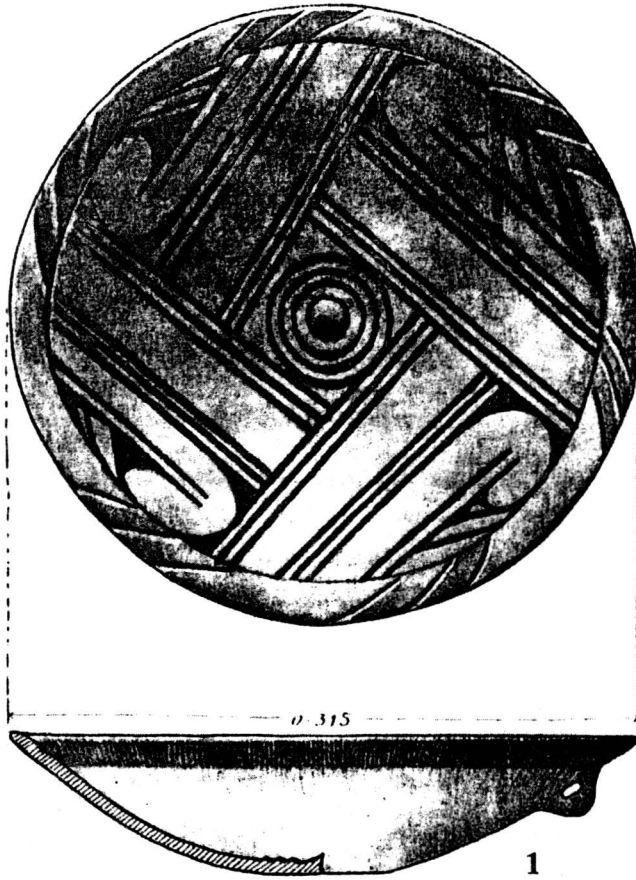
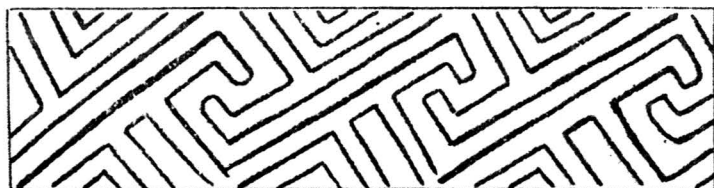
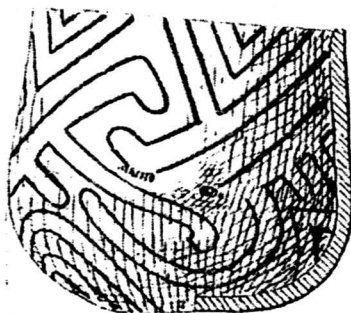


Fig. 41. Vas-tipsie cu decor combinat: incizie și pictură. Pe partea interioară, pe fund, este ornamentat cu pintadera.



1a



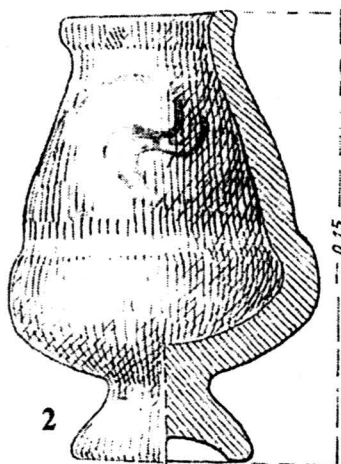
0,115



1

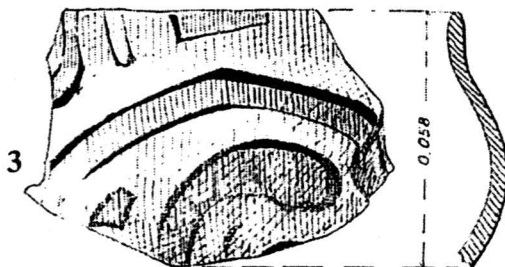


2a



2

0,15



3

0,058

Fig. 42. 1 - Cupă pictată cucuteniană; 1a - decorul desfășurat; 2 - cupă cu picior pictată pe gât; 3 - fragment de bol pictat - Cucuteni.

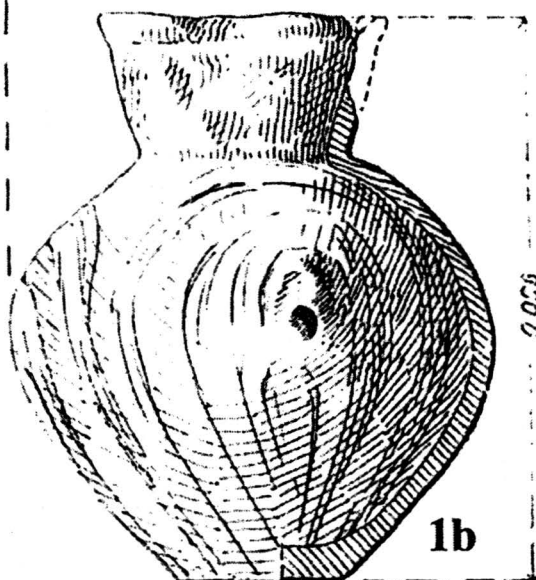
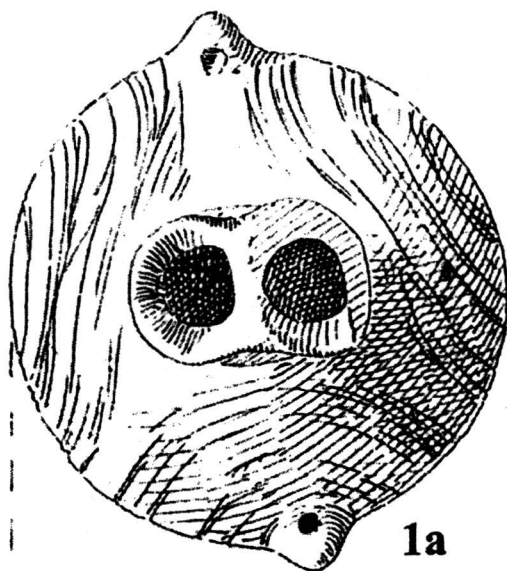


Fig. 43. Vas cu gura dublă și cu decor incizat. Gumelnița.

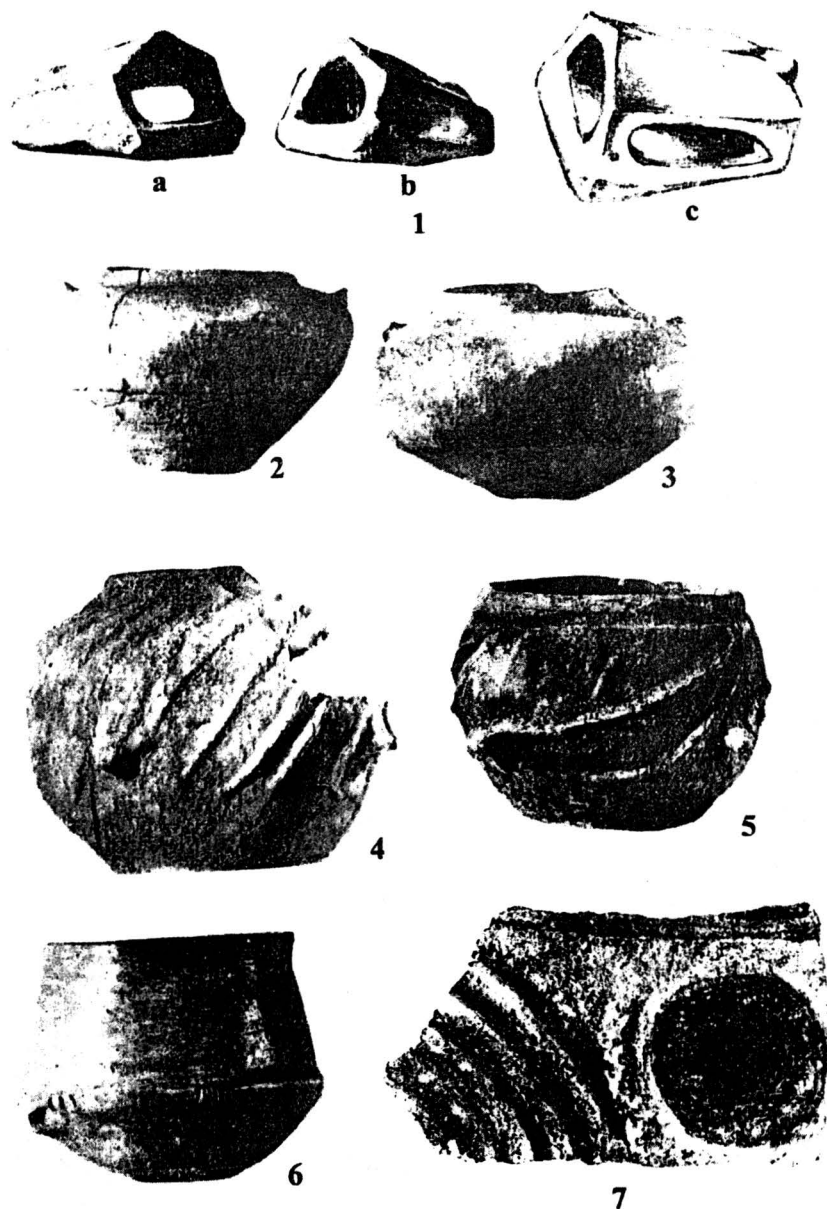


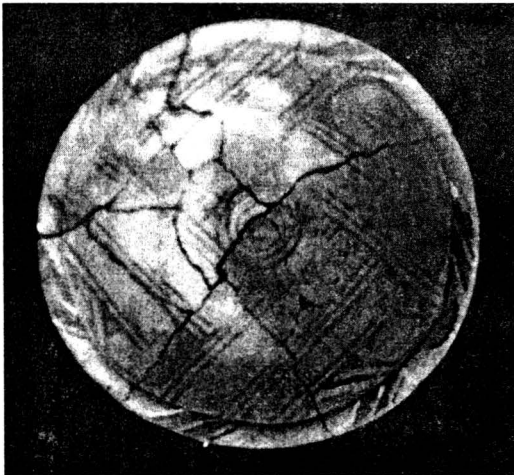
Fig. 44. 1 - Model de casă (miniatură) Gumelnița; 2-5 - Vase gumelnițene; 6- Pahar din pastă fină, cu luciu metalic; 7-Fragment de vas de dimensiuni mari, cu slip negru, bine lustruit și cu caneluri.



1



2



3



4

Fig. 45. 1 - Capac; 2 - fragment de vas; 3 - vas pictat cu grafit, 4 - idol zoomorf.
Cultura Gumelnița.

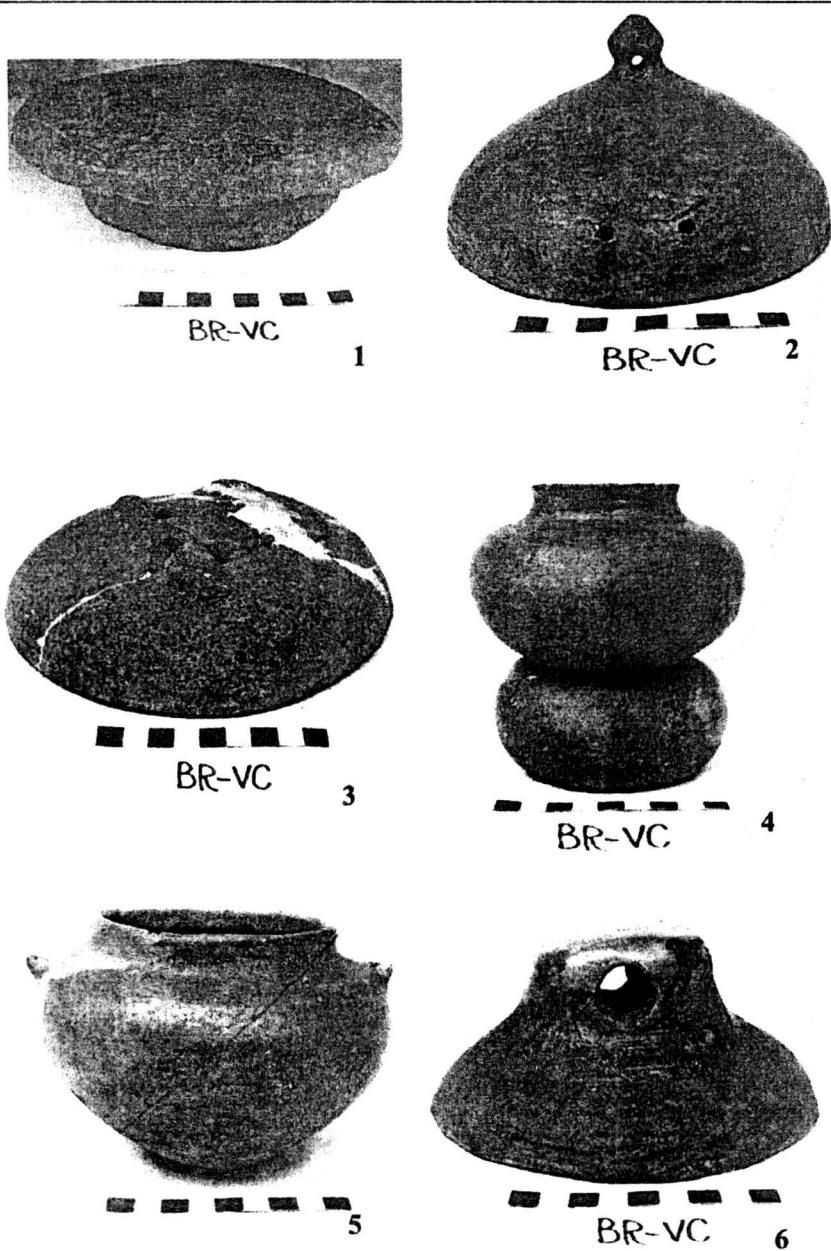


Fig. 46. 1, 2, 3, 6 - capace de vase; 4 - văscior așezat pe suport;
5 - vas cu apucători.

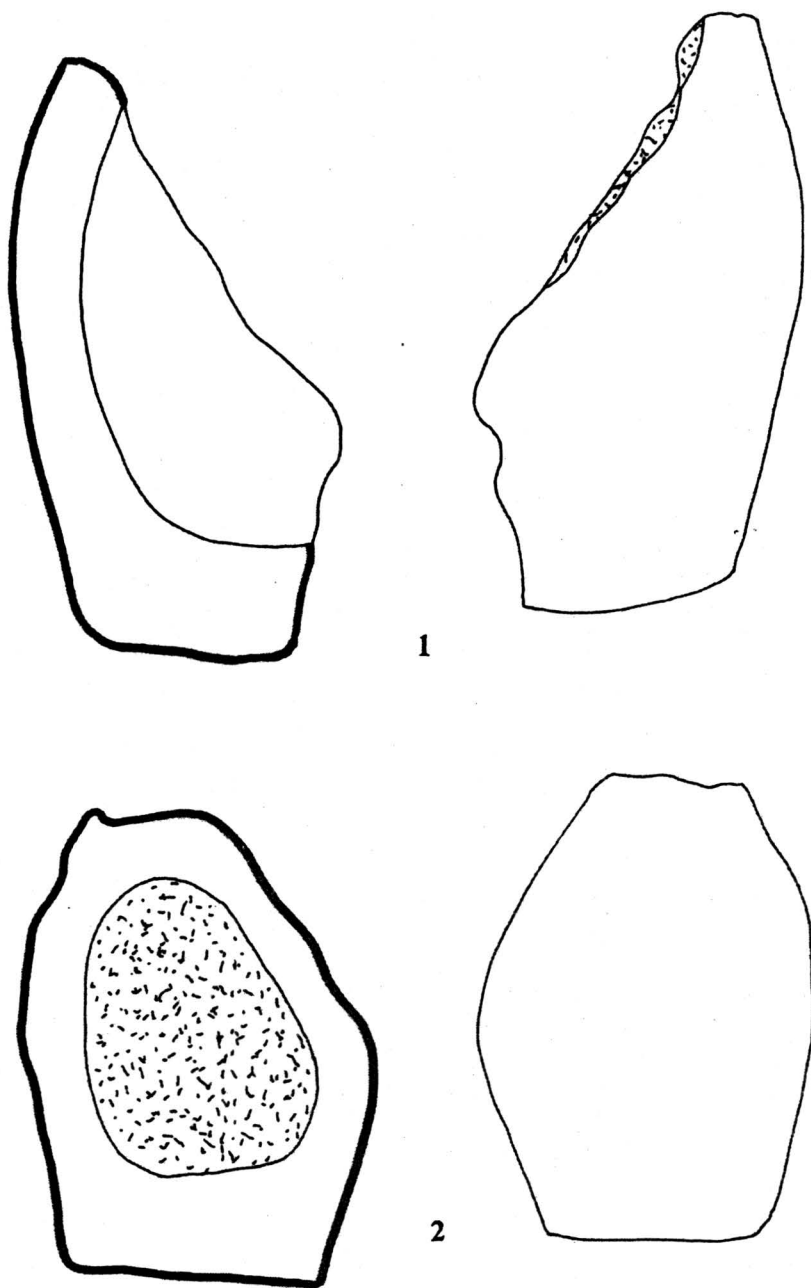


Fig. 47. Vas-creuzet cu pereți groși.

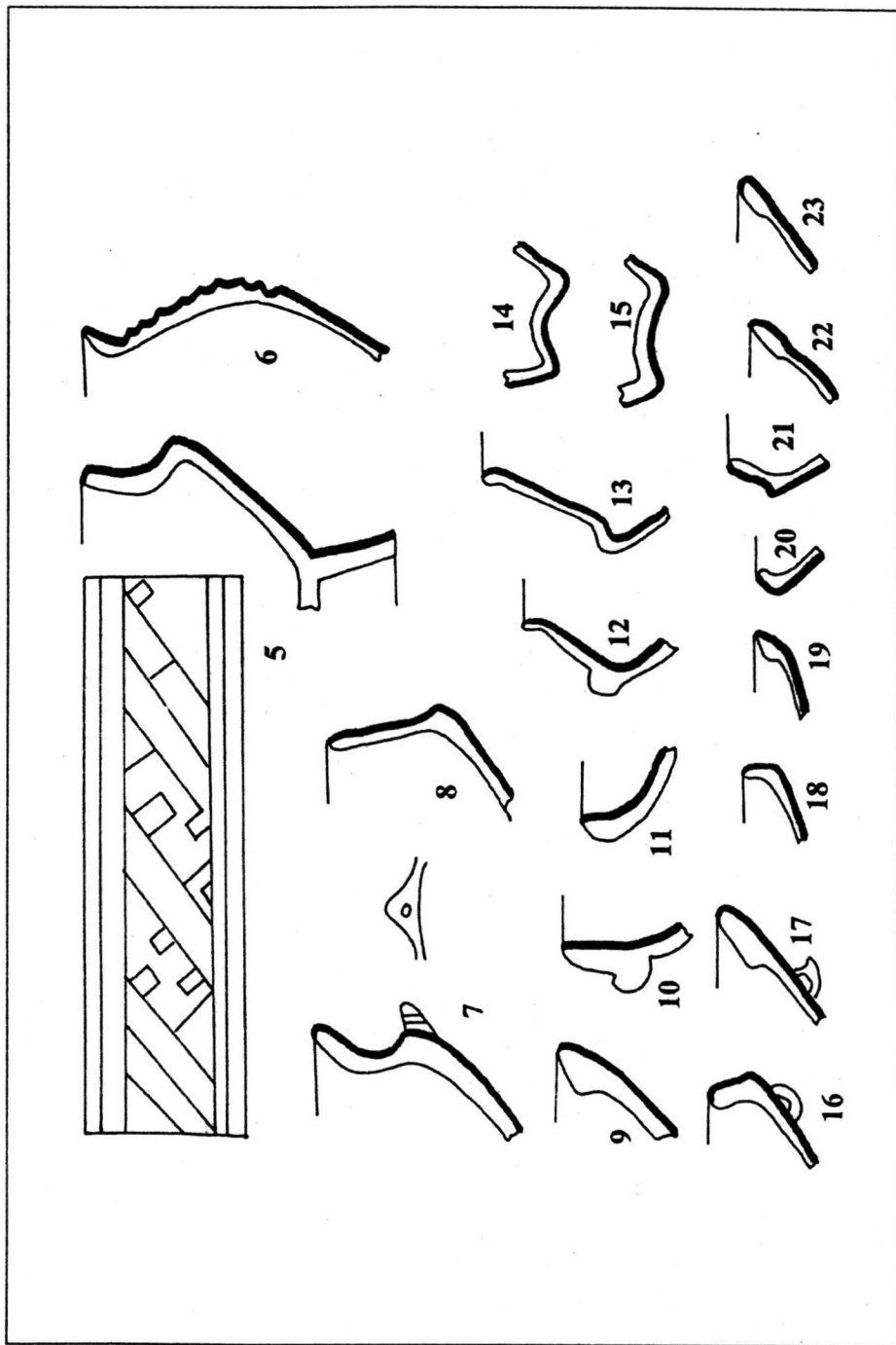
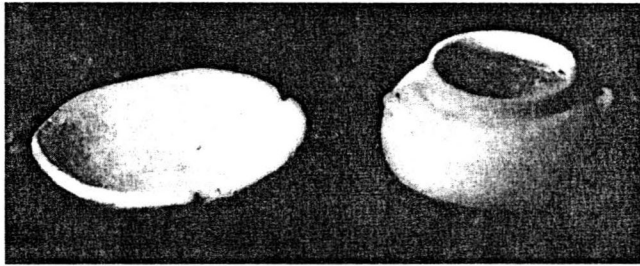
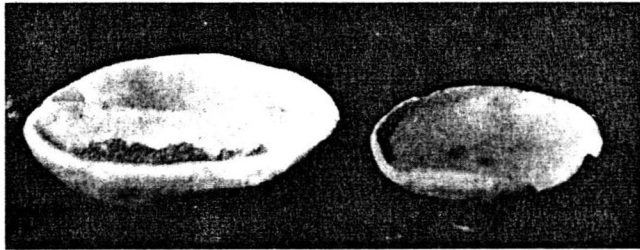


Fig. 48. Profile de vase gumeInițene.



1



2



3



4

Fig. 49. Vase și un capac, miniaturizate.

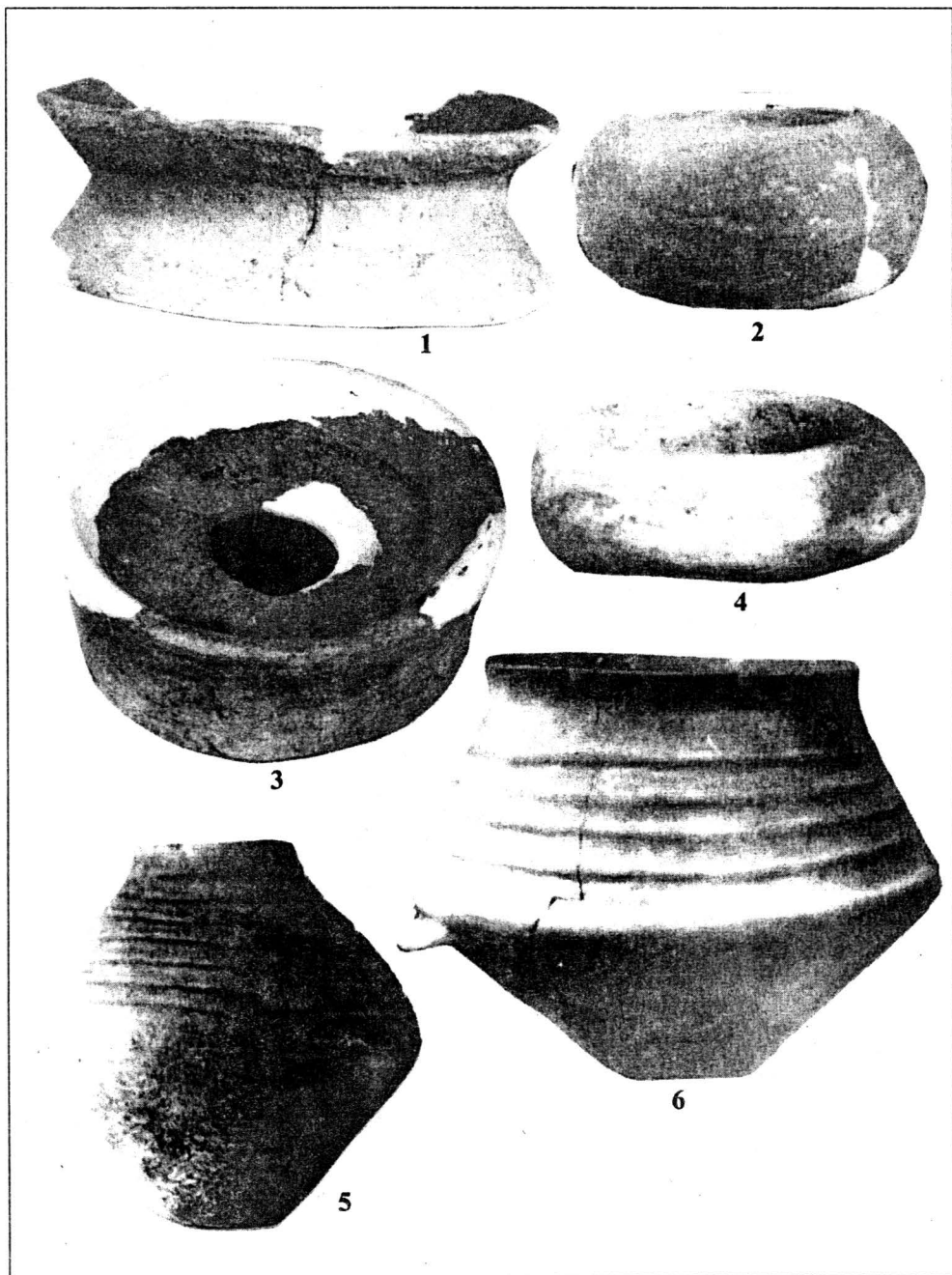


Fig. 50. 1-4 - suportți de vase din lut; 5-6 - Vase cu caneluri și incizii.

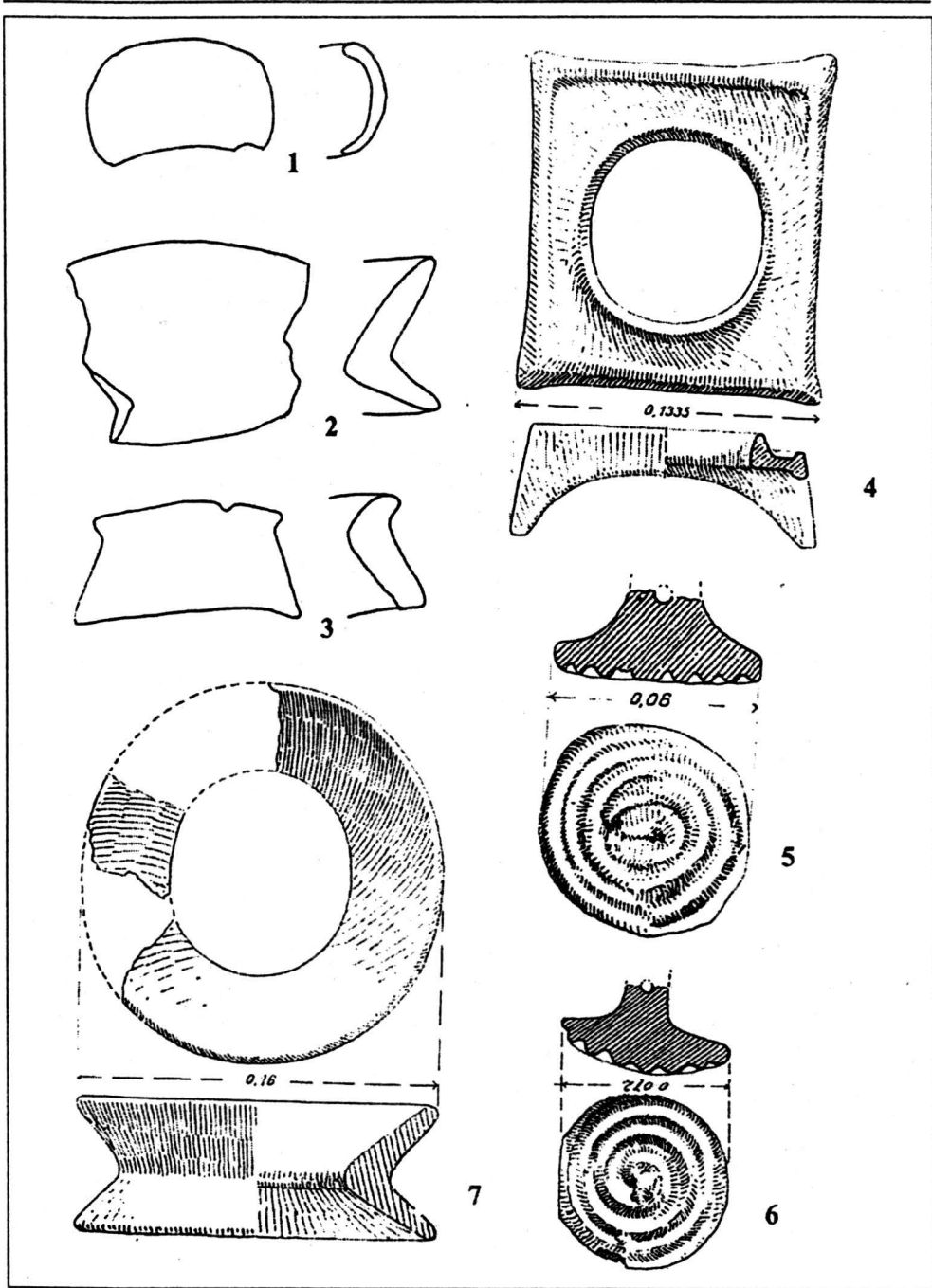


Fig. 51. 1-3, 7 - suporti de vase; 4 - măsuță de cult; 5, 6 - pintadere.

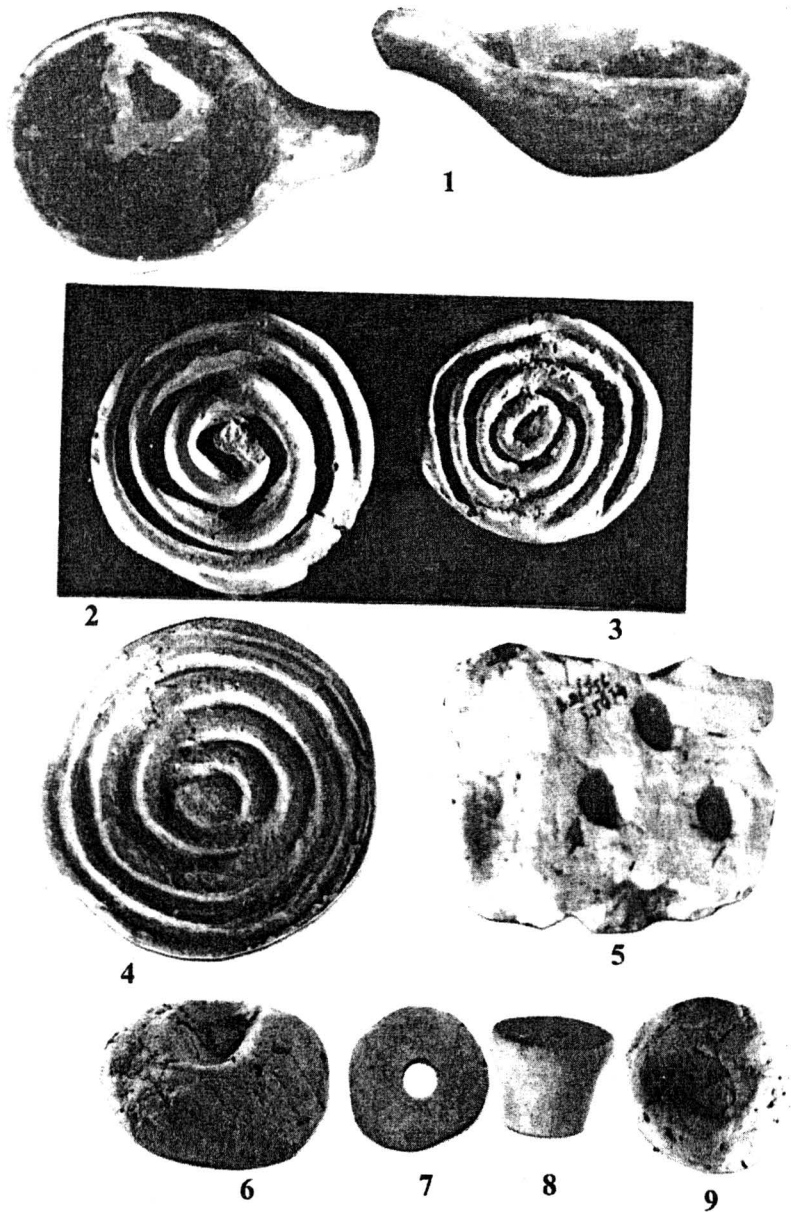


Fig. 52. 1 - Polonic din lut ars; 2-4 - pintadere; 5 - placă de lut ars cu orificii, de la un cuptor de ars oale; 6, 9 - turte de lut pregătite pentru modelarea vaselor; 7, 8 - fusaiole.

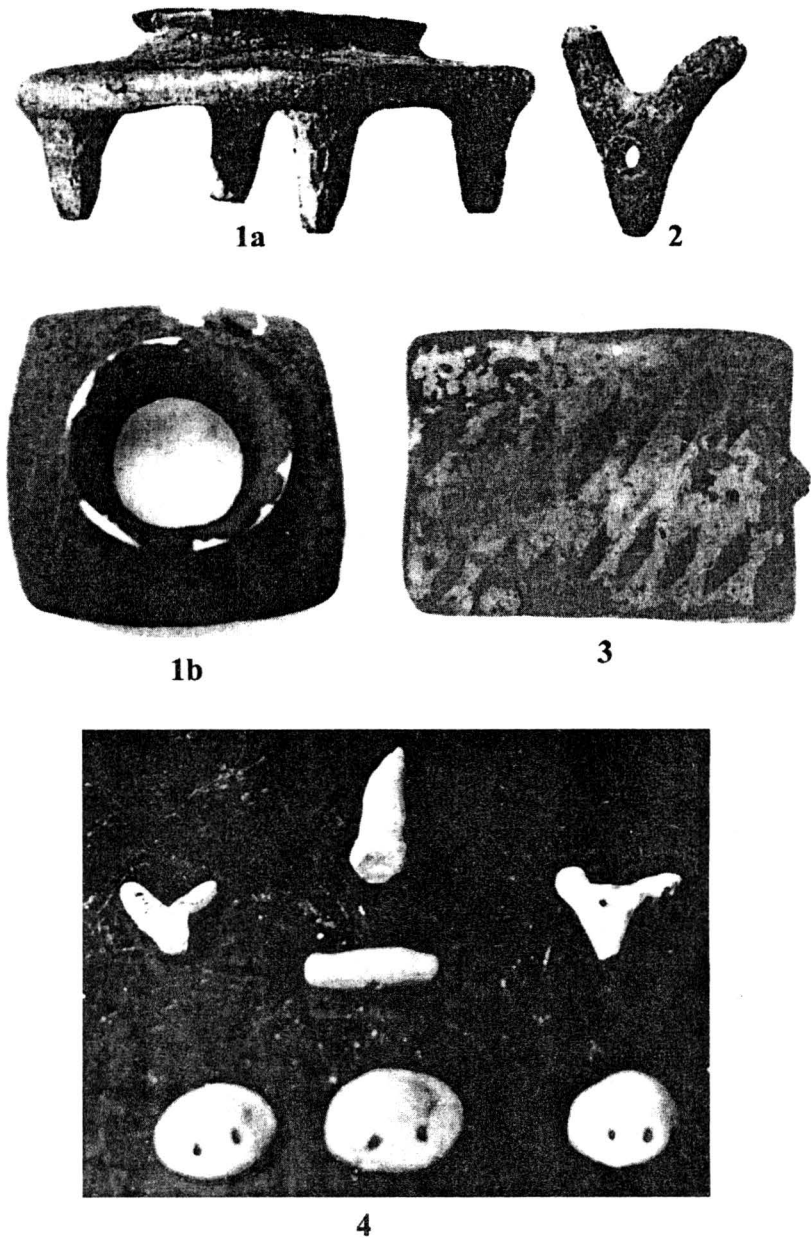


Fig. 53. 1, 1a - măsuță de cult; 3 - măsuță de cult cu suprafața pictată și cu un mic jgheab; 2-4 - coarne de bovidu miniaturi și amulete de lut ars.

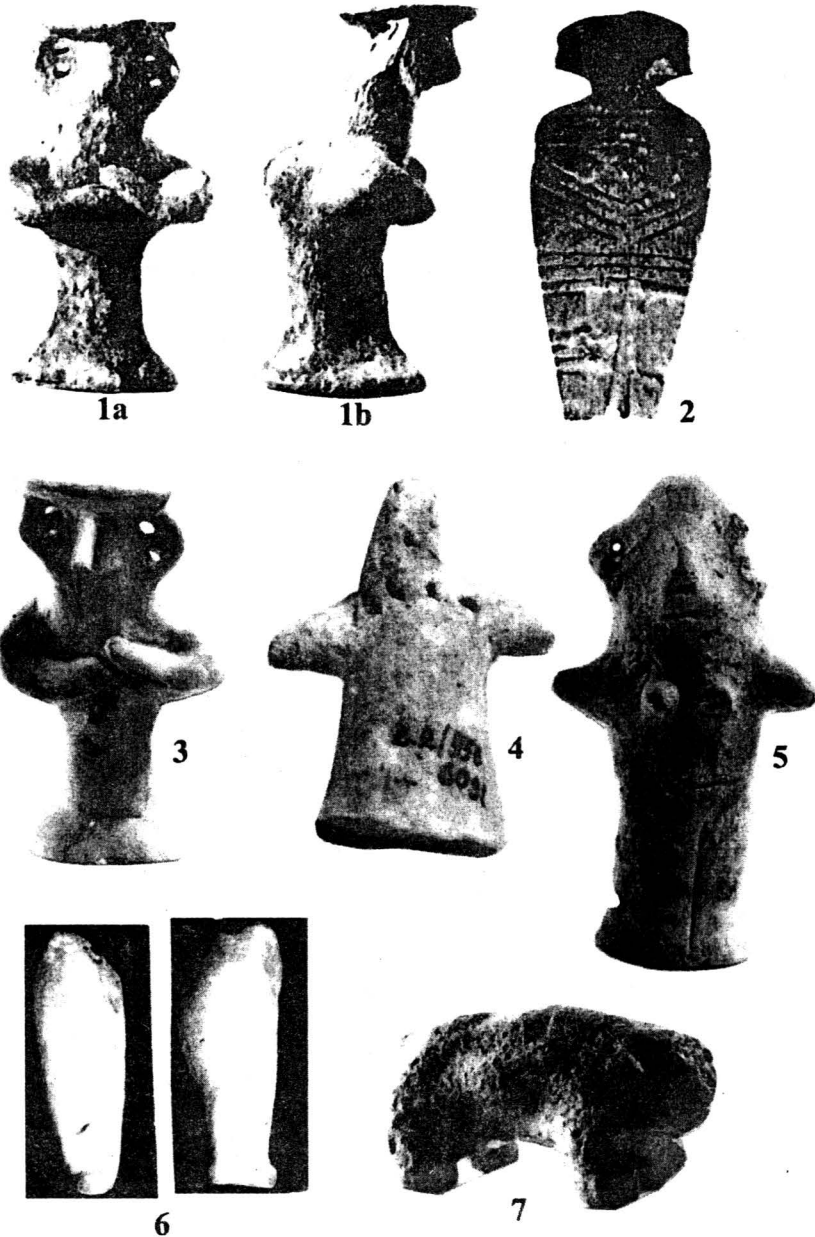


Fig. 54. 1, 3, 4, 5, 6 - figurine antropomorfe din lut ars; 2 - figurine de os;
7 - figurină zoomorfă fragmentară.

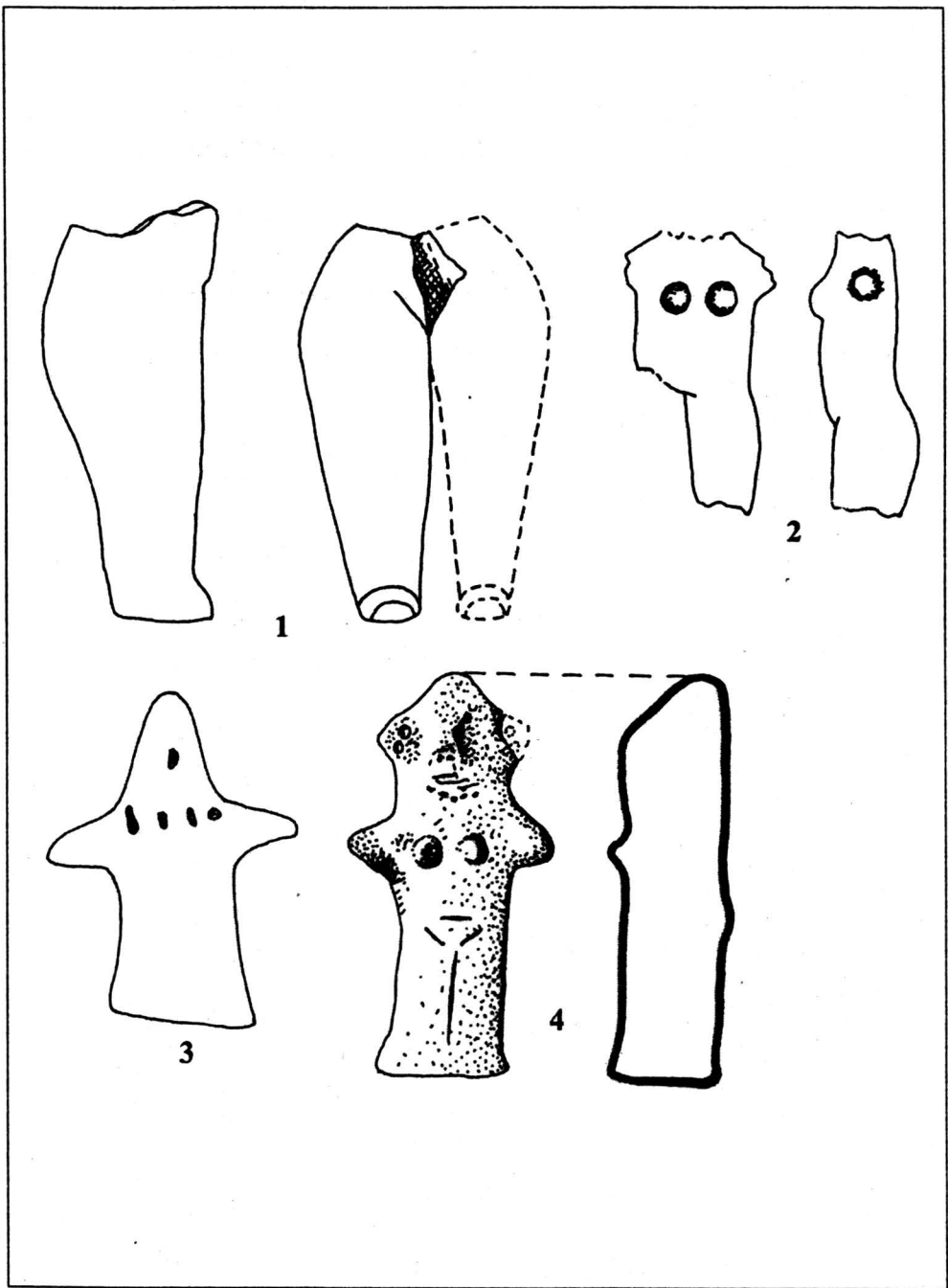


Fig. 55. Figurine antropomorfe de lut ars.

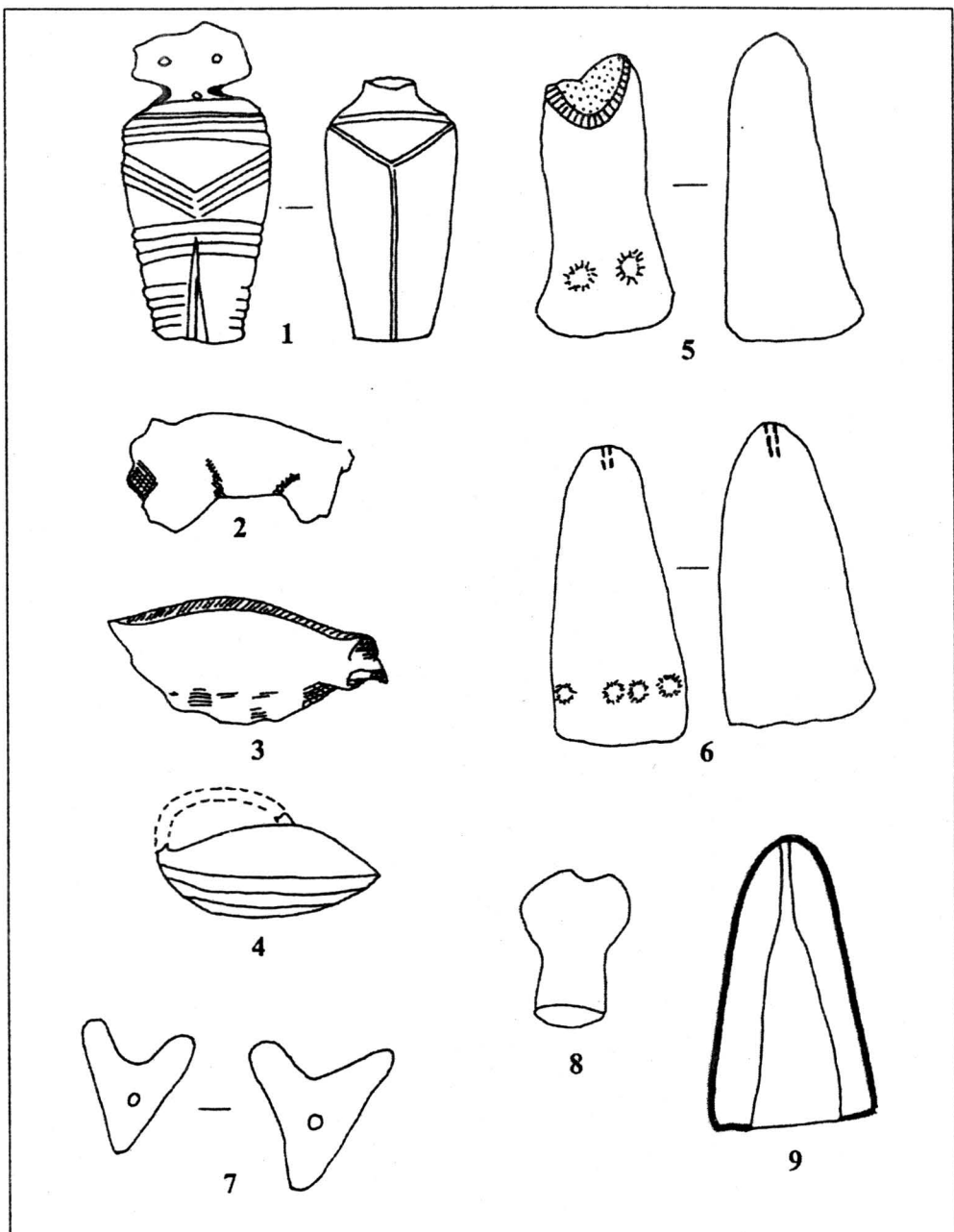


Fig. 56. 1 - Figurine de os antropomorfe; 2 - figurină de animal 3- broască țestoasă; 4 - pasăre de baltă; 5-6, 8-9 - phalusuri, 7 - capete de bovideu - amulete.

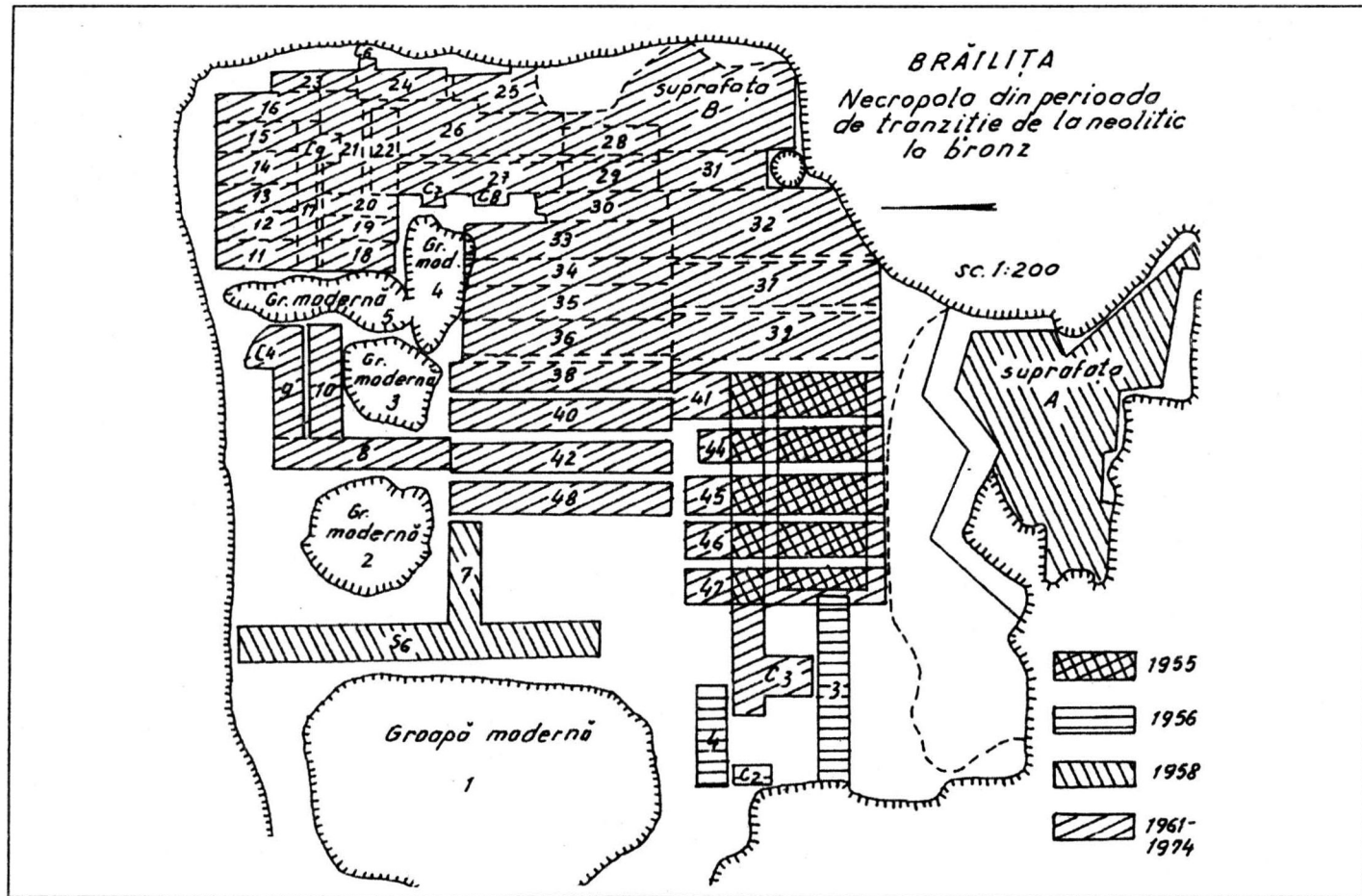


Fig. 57. Planul săpăturilor din zona așezării Gumelnita și a necropolei postgumelnițene.

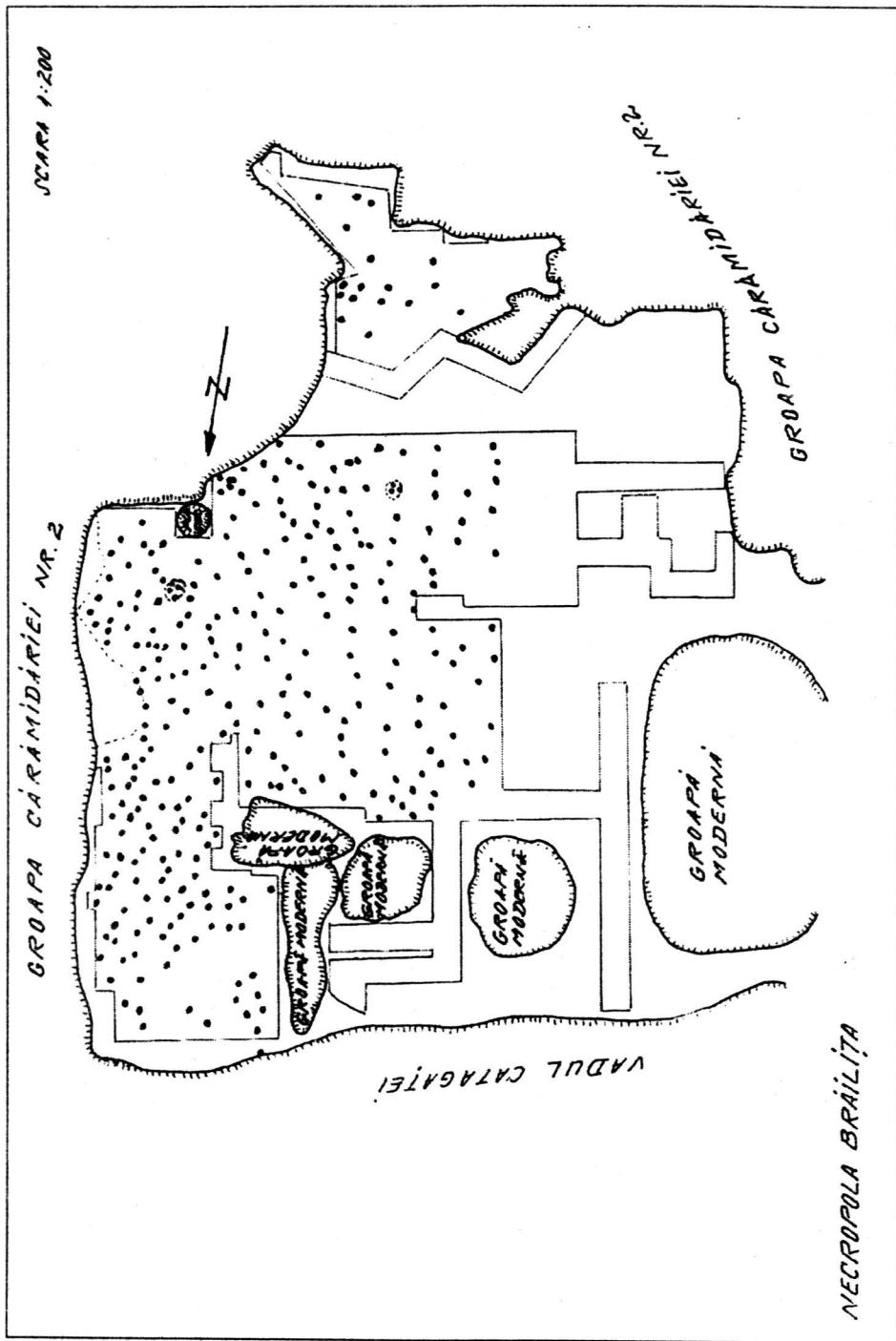


Fig. 58. Planul necropolei.

SCARA 1:200

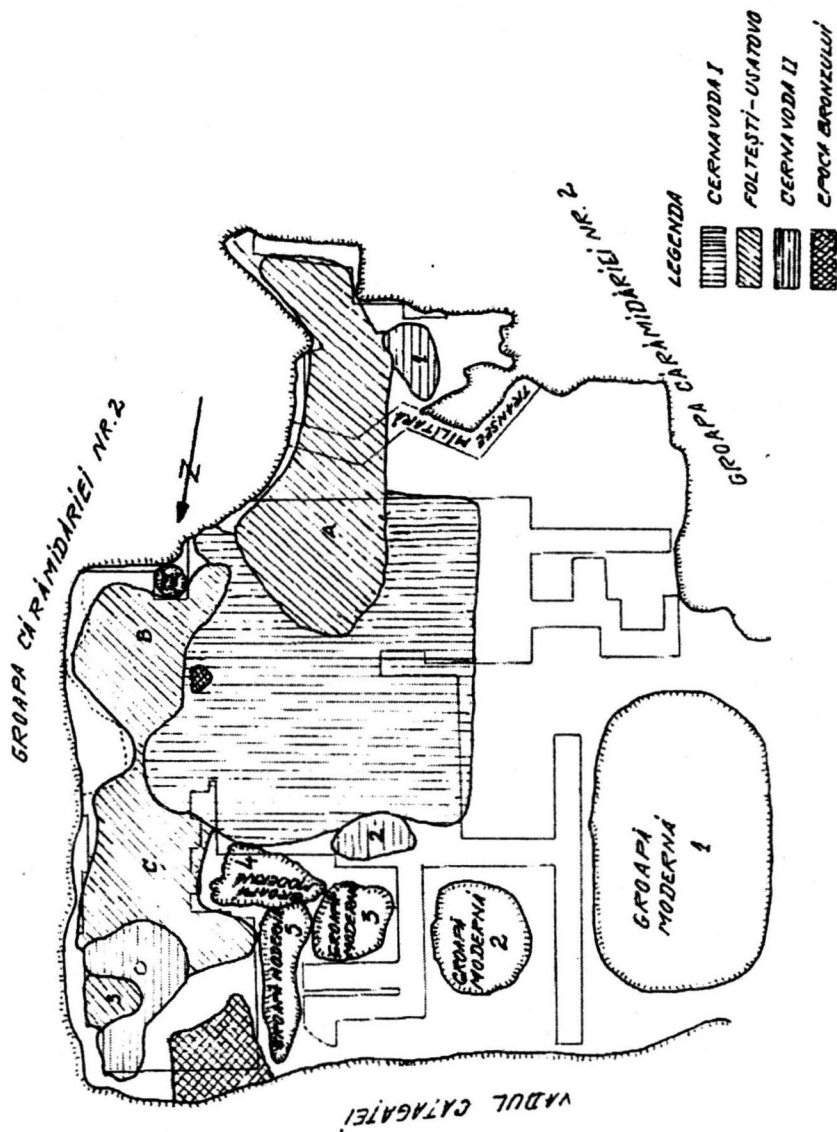


Fig. 59. Planul necropolei cu zonele ocupate de cele 4 culturi: Cernavodă I, Foltești-Usatovo, Cernavodă II și epoca bronzului.

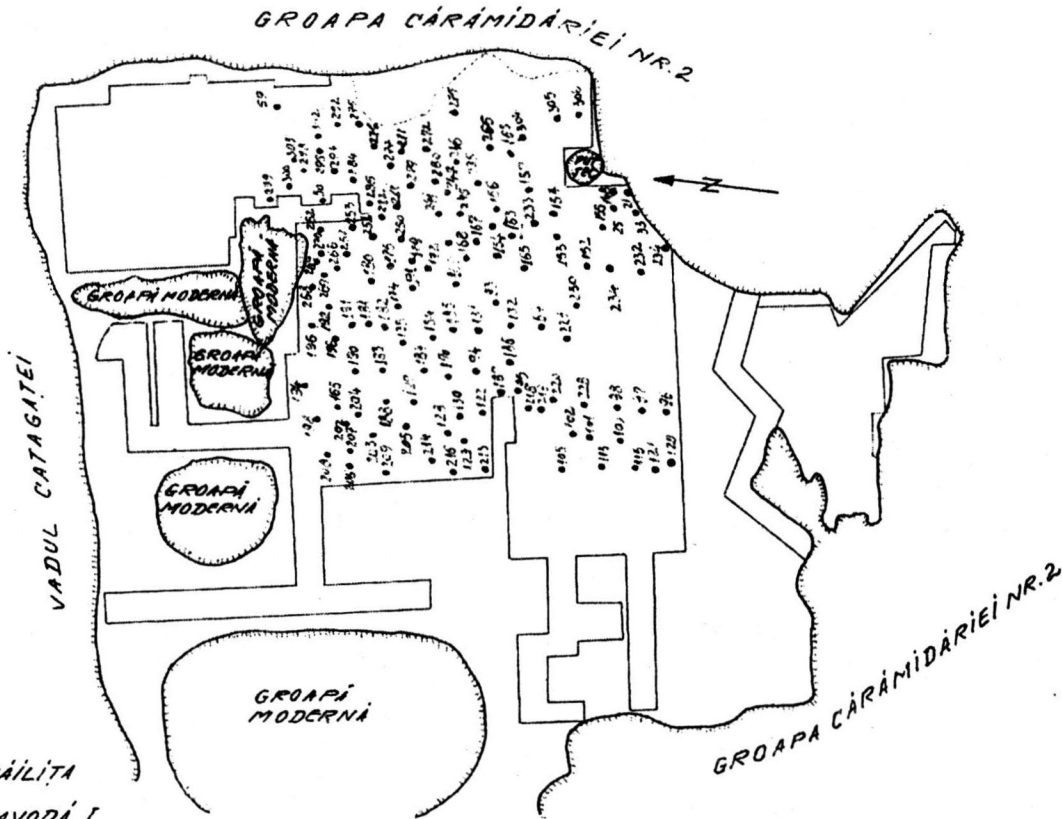


Fig. 60. Distribuerea mormintelor Cernavodă I în cadrul necropolei.

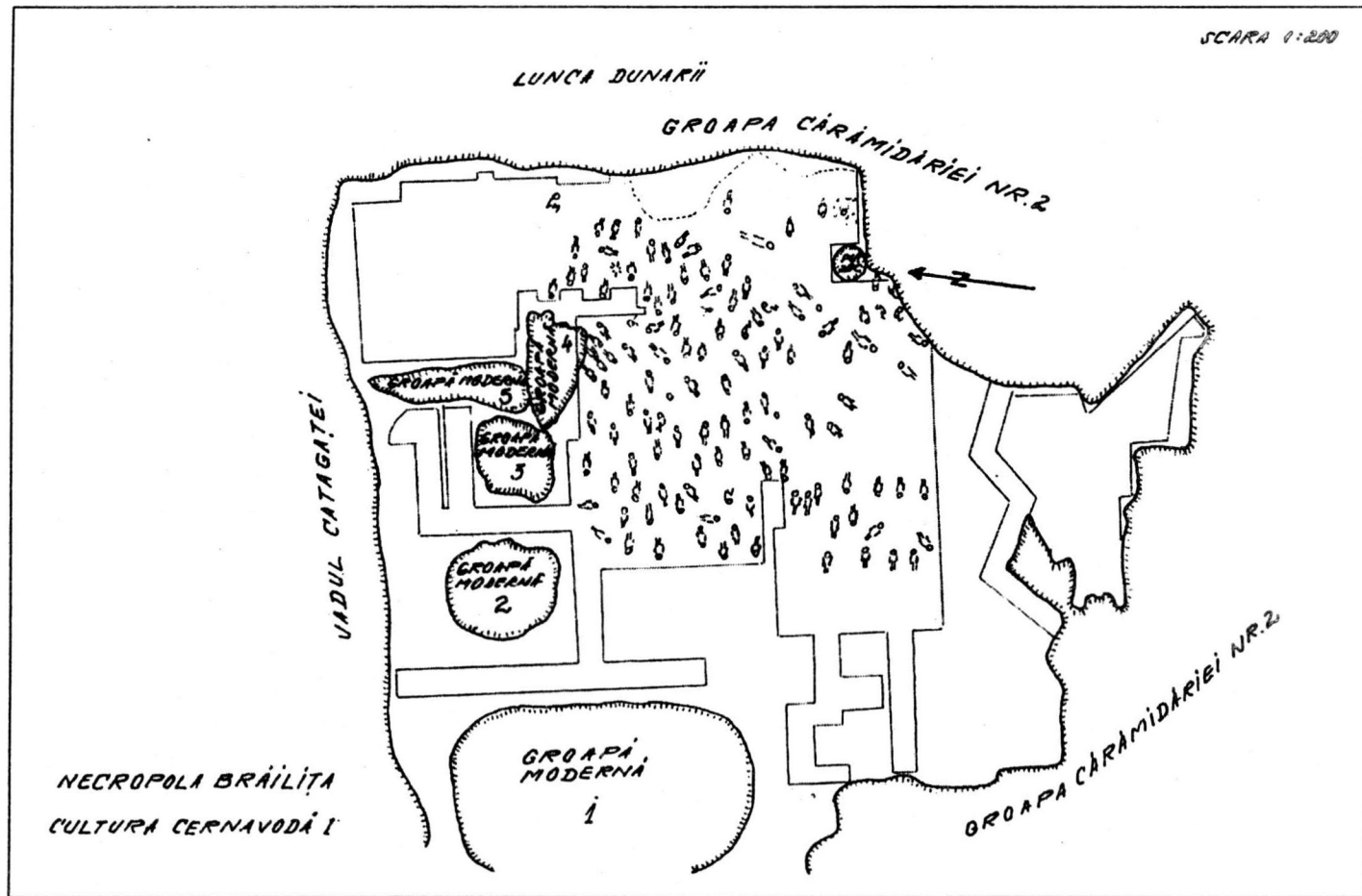


Fig. 61. Distribuirea mormintelor Cernavodă I în cadrul necropolei.

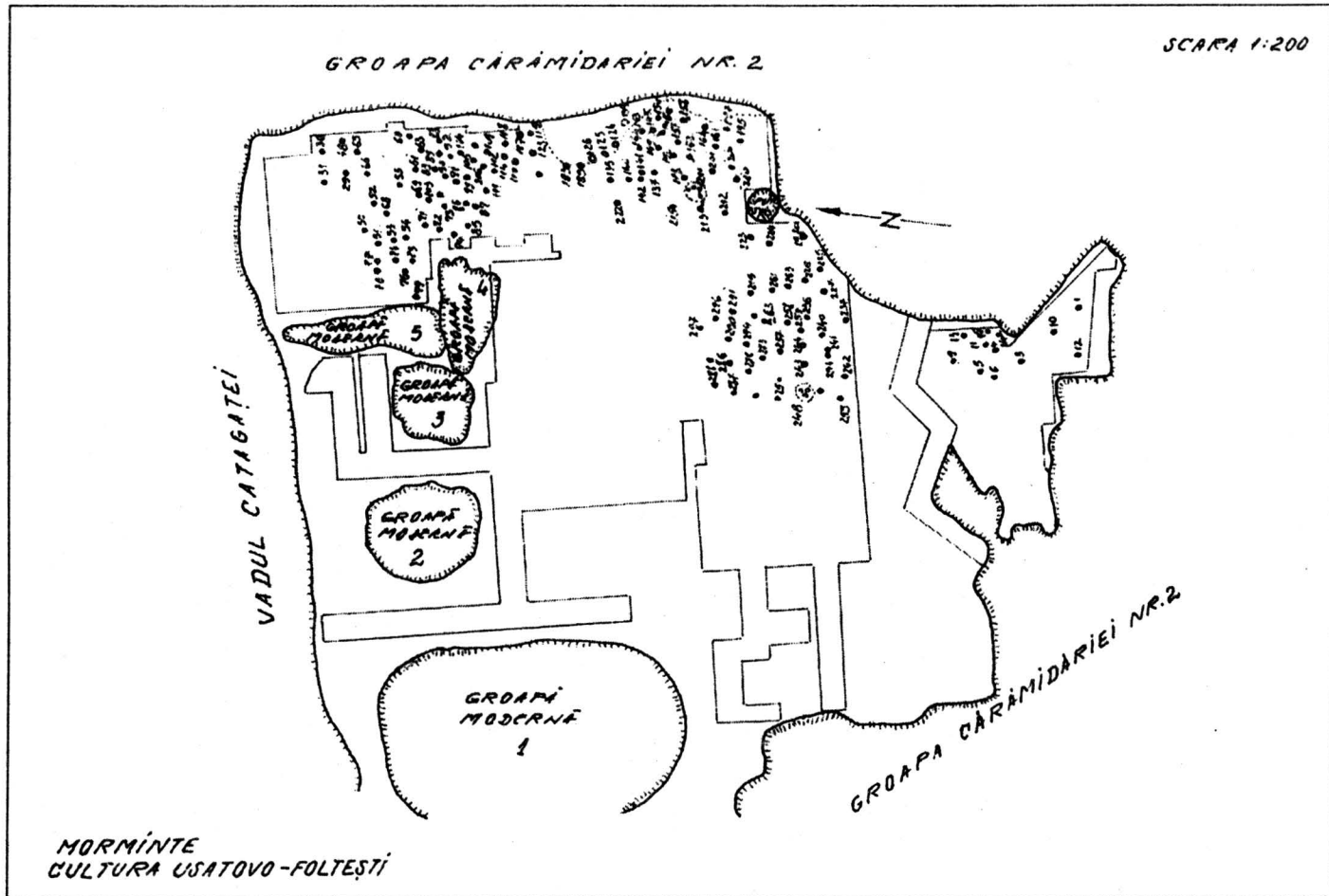


Fig. 62. Distribuția mormintelor Foltești-Usatovo.

<https://biblioteca.digitala.ro/> <https://iaav.p.ro/>

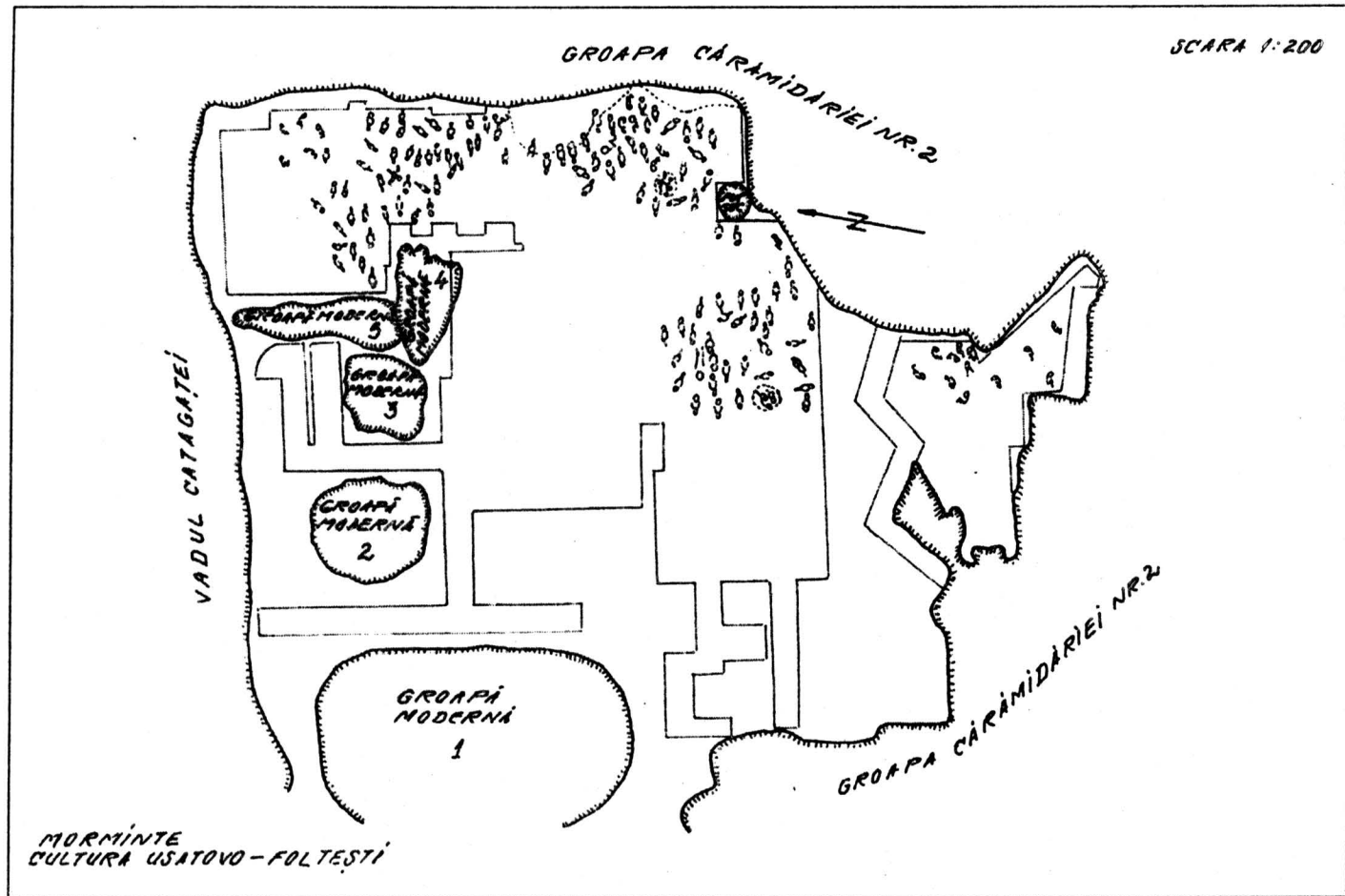


Fig. 63. Distribuția mormintelor Foltesti-Usatovo.

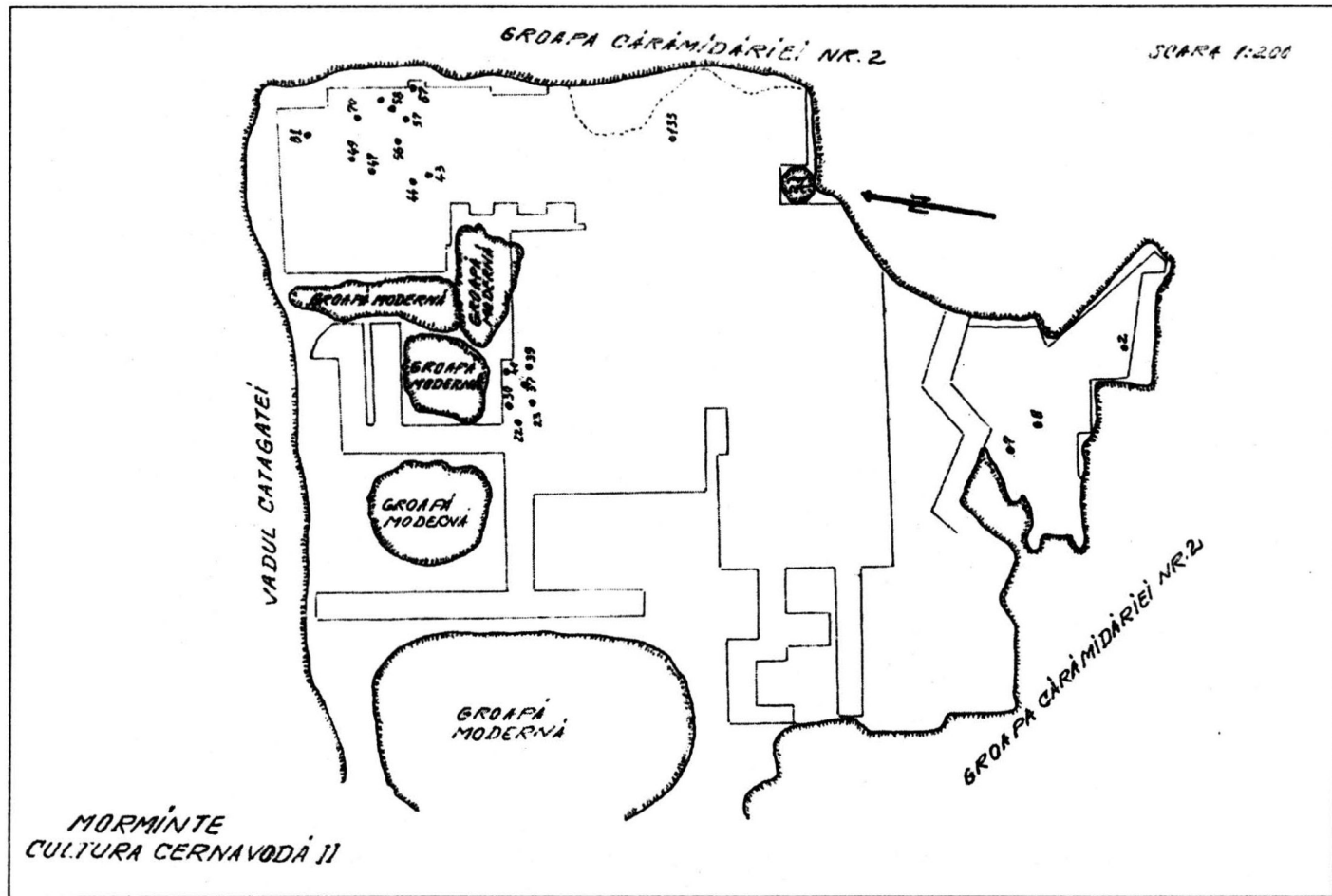


Fig. 64. Distribuția mormintelor Cernavodă II.

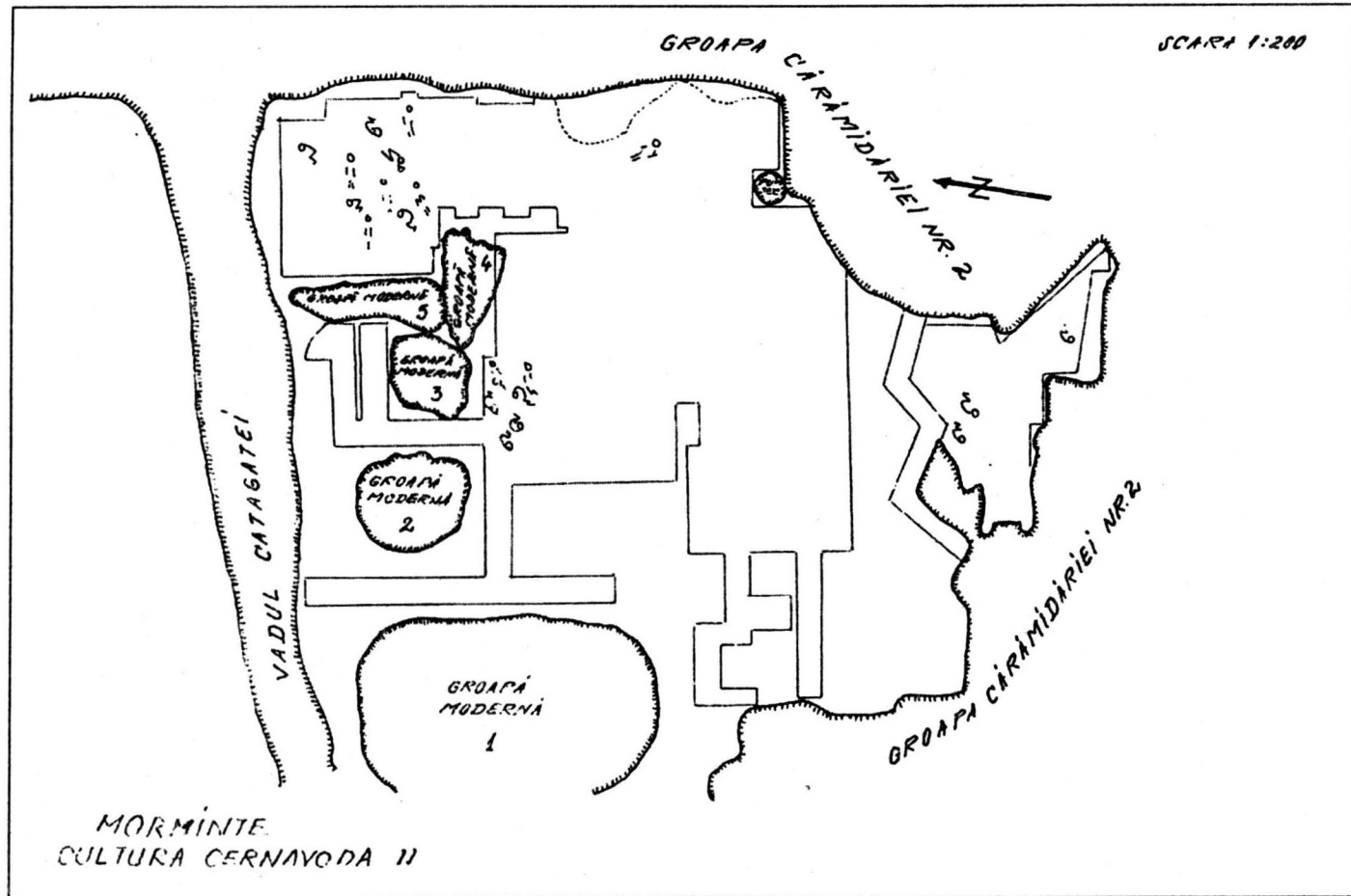


Fig. 65. Distribuția mormintelor Cernavodă II.

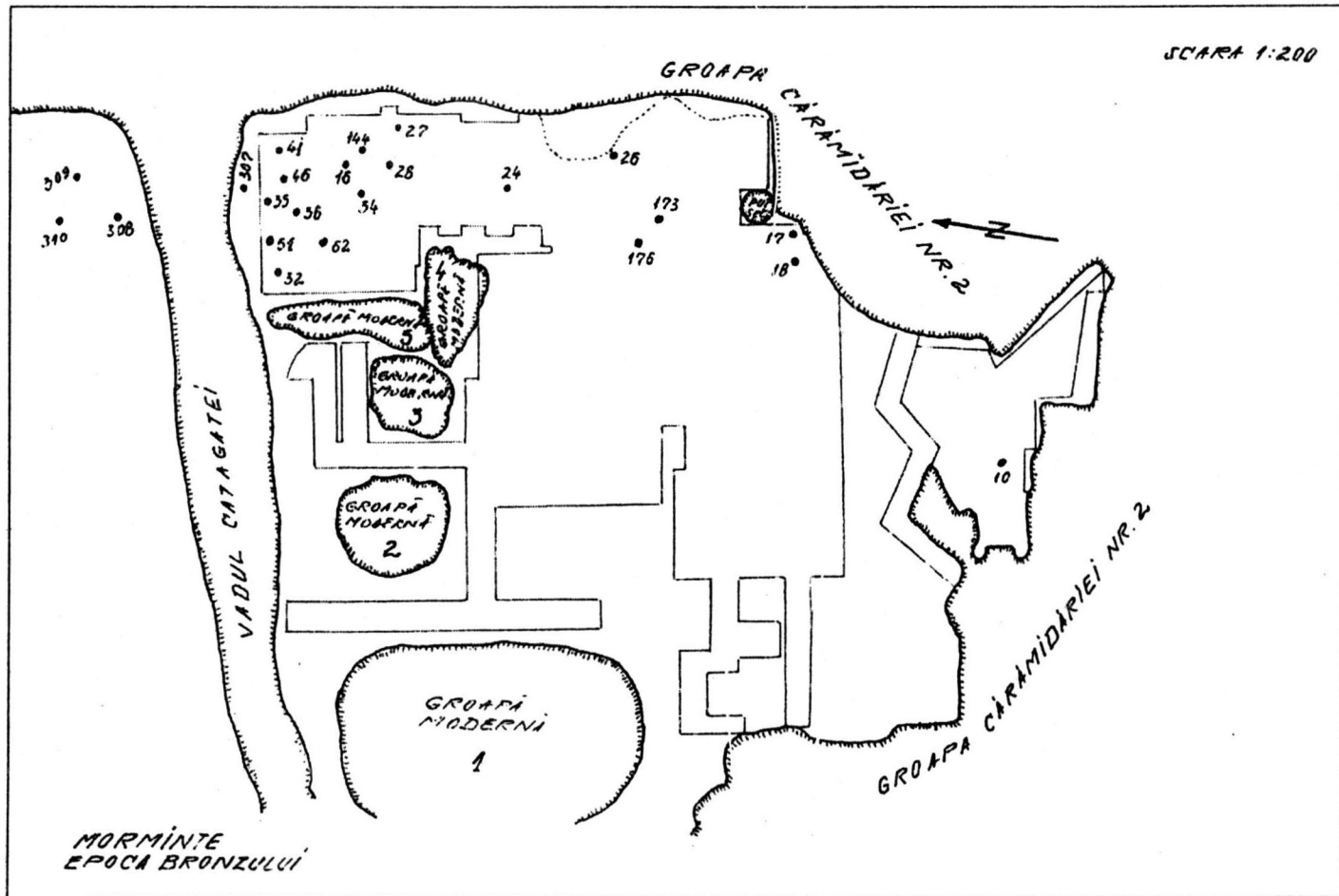


Fig. 66. Distribuția mormintelor din epoca bronzului.

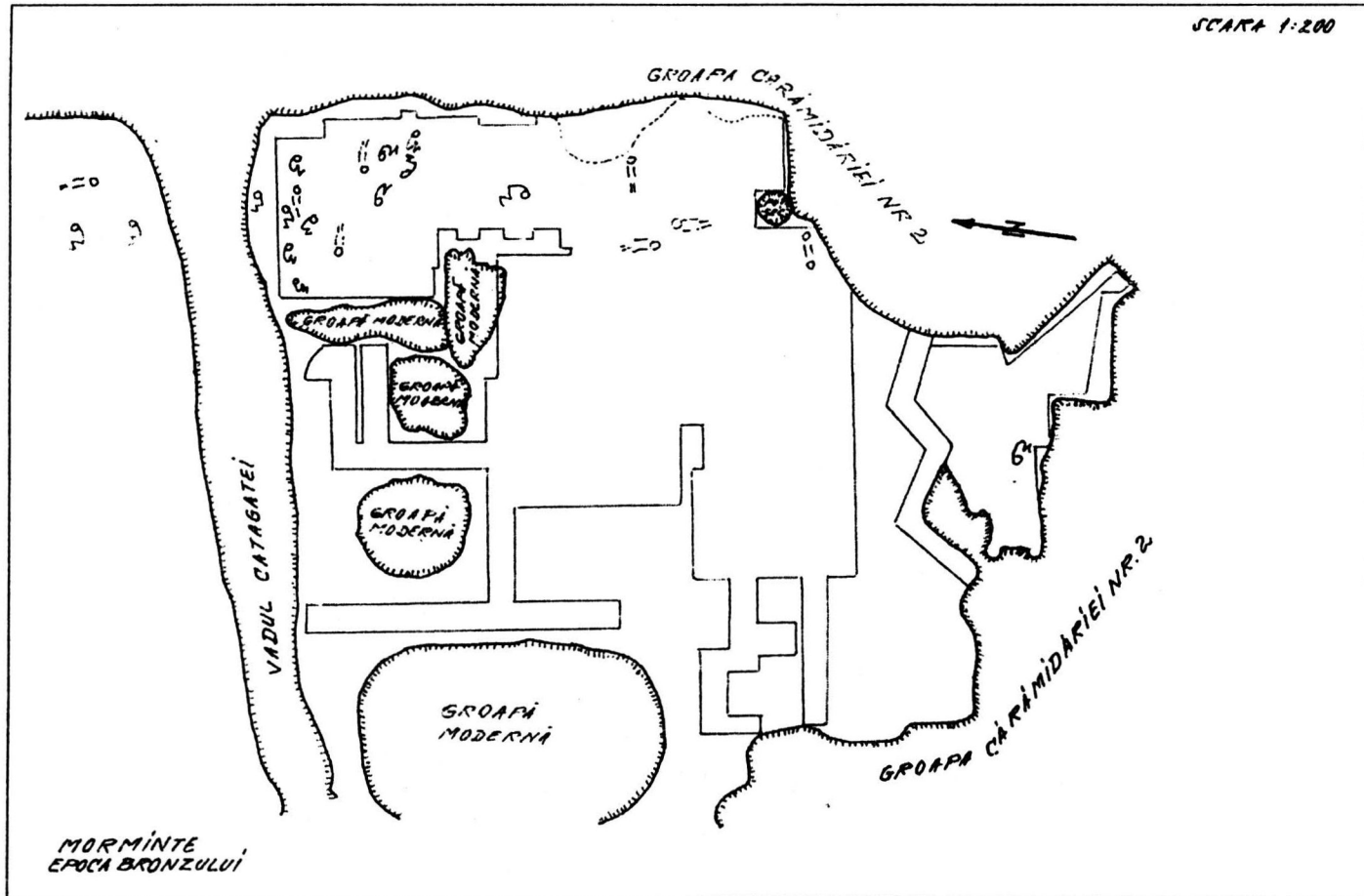


Fig. 67. Distribuirea mormintelor din epoca bronzului.

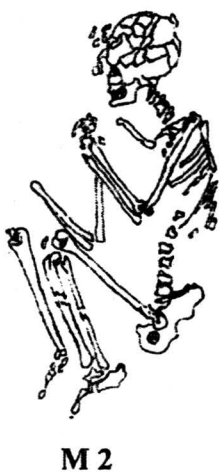


Fig. 68. Schelete din mormintele necropolei.

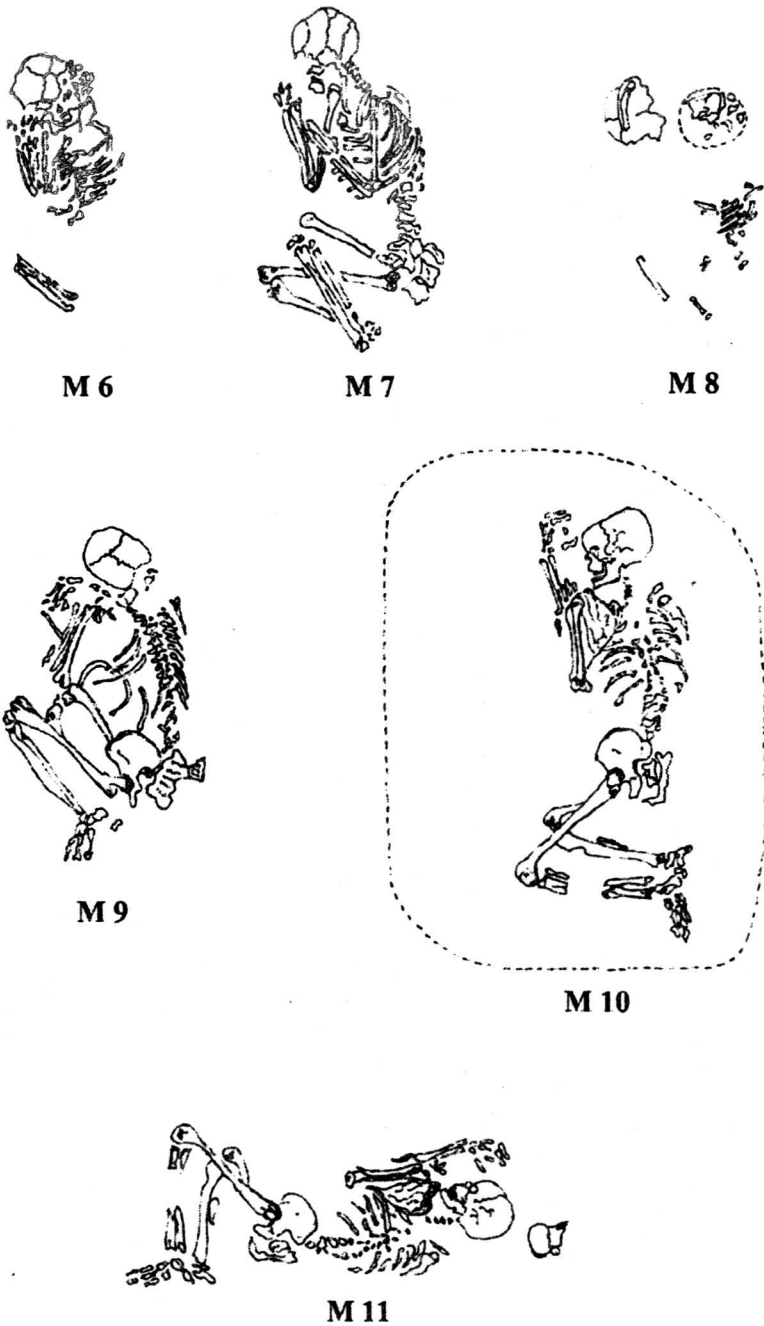


Fig. 69. Schelete din mormintele necropolei.



M 12



M 13



M 14



M 15



M 16

Fig. 70. Schelete din mormintele necropolei.

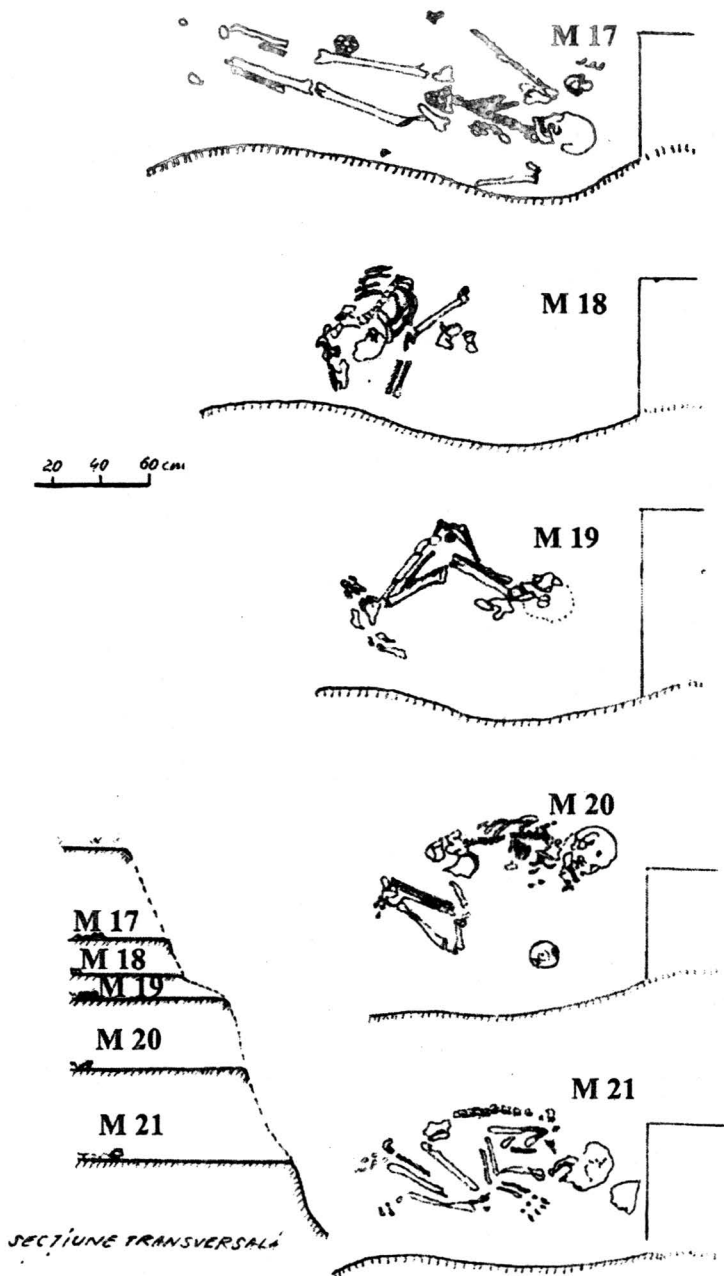


Fig. 71. Schelete din mormintele necropolei.

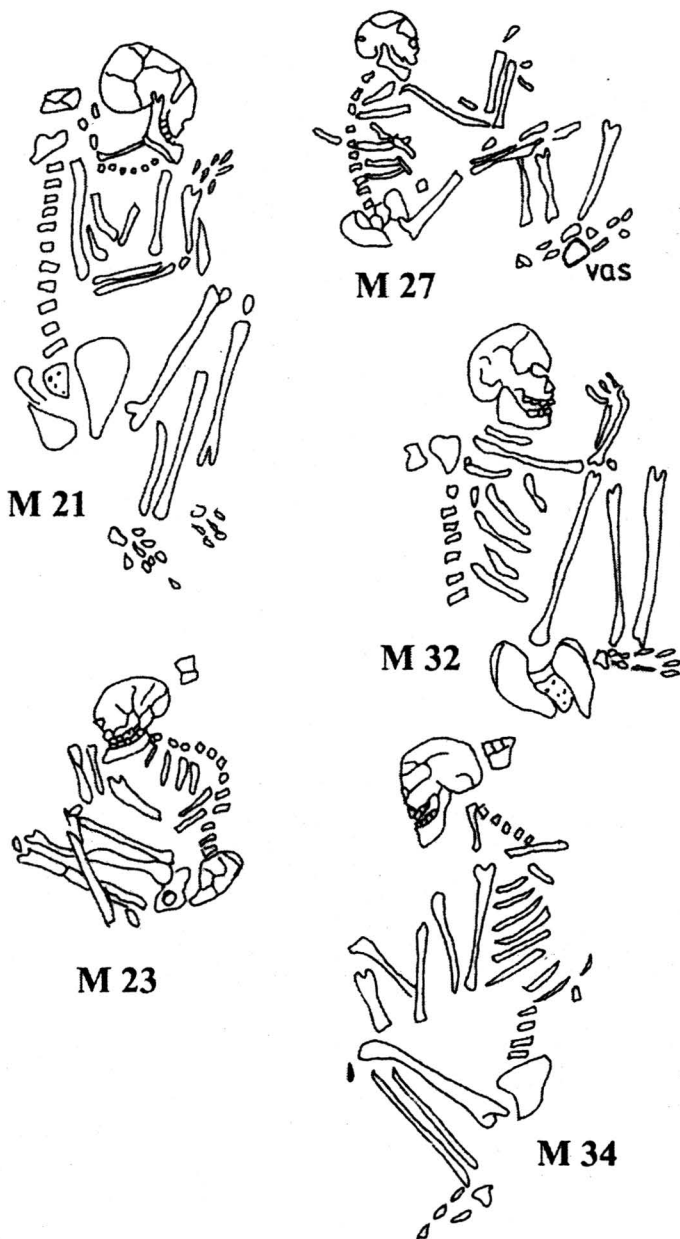
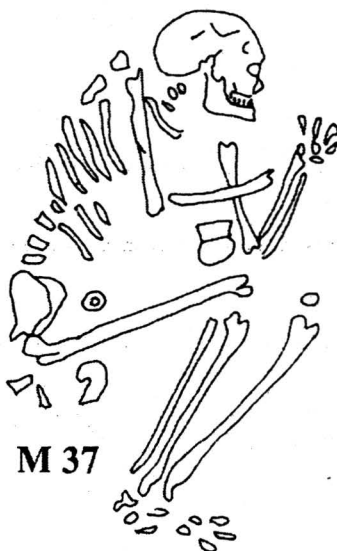


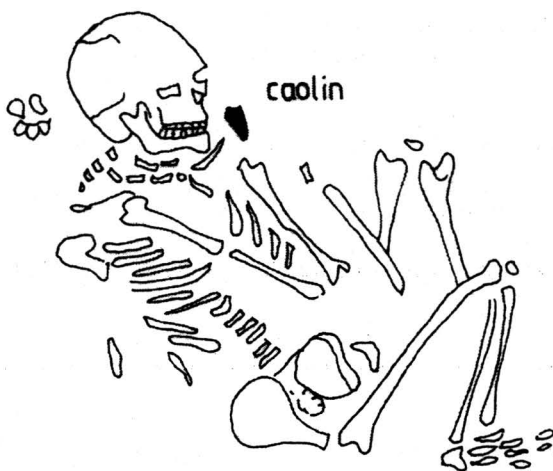
Fig. 72. Schelete din mormintele necropolei.



M 36

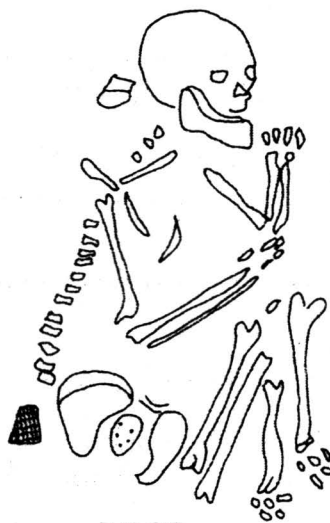


M 37

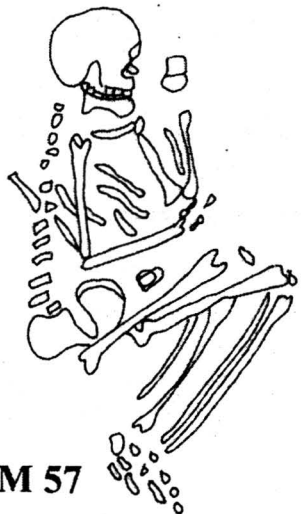


M 38

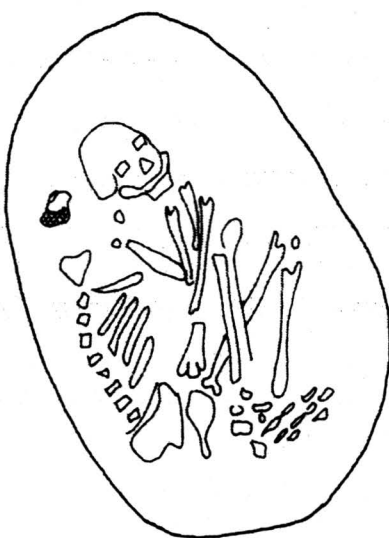
Fig. 73. Schelete din mormintele necropolei.



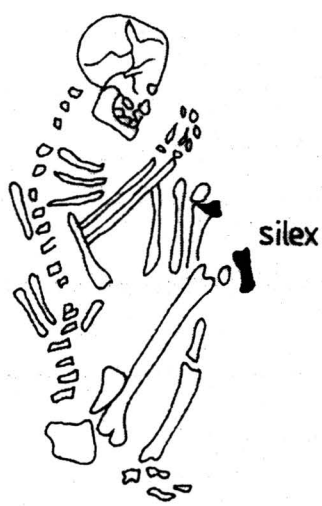
M 29



M 57



M 31



M 65

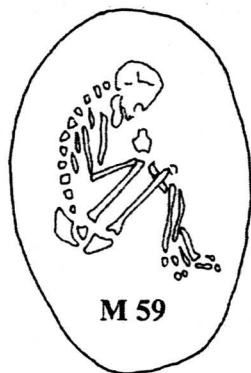
Fig. 74. Schelete din mormintele necropolei.



M 28



M 30



M 59



M 64



M 74



M 86



M 95



M 110



M 84

Fig. 75. Schelete din mormintele necropolei.

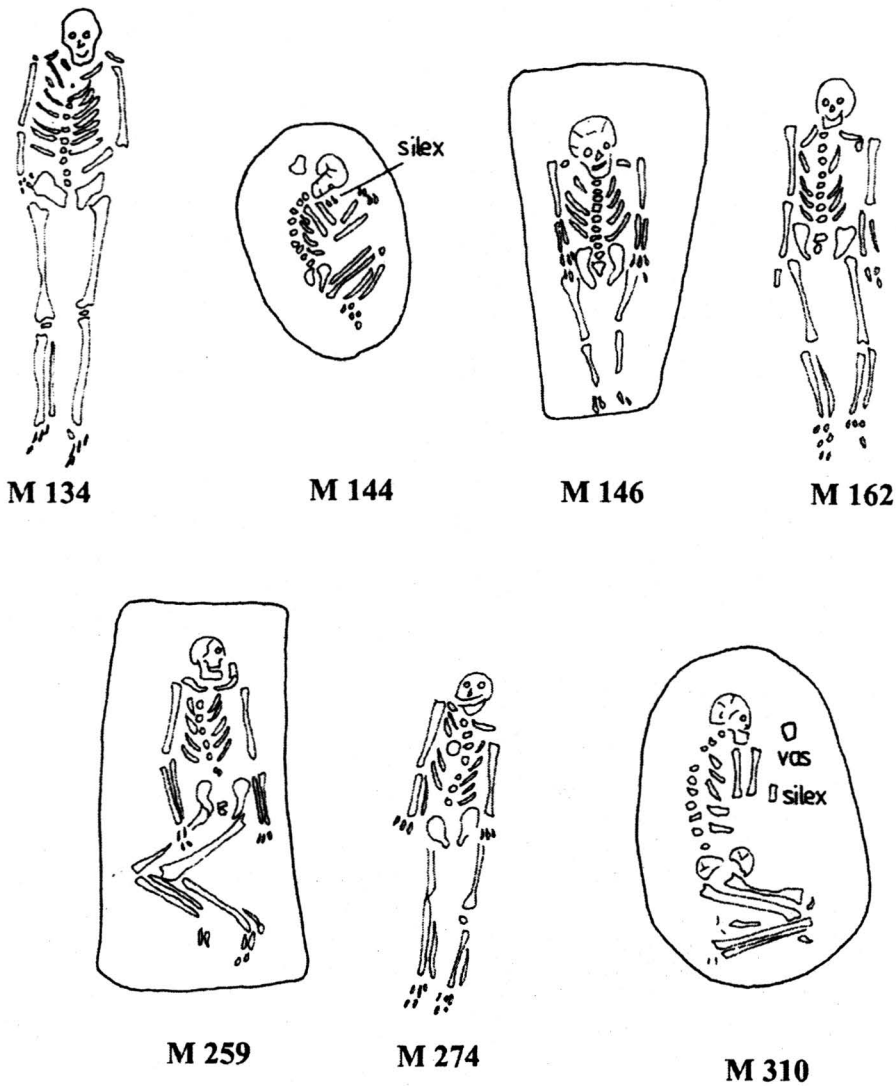


Fig. 76. Schelete din mormintele necropolei.

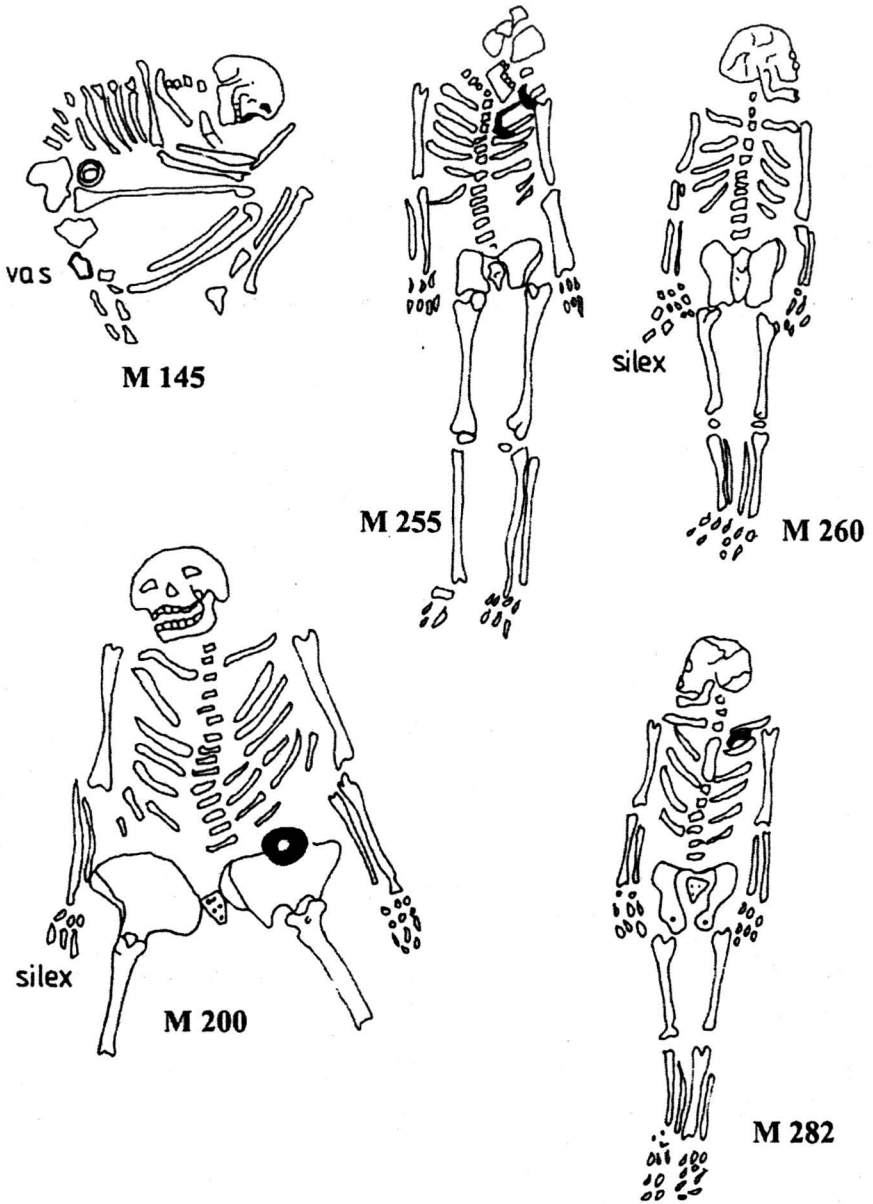


Fig. 77. Schelete din mormintele necropolei.

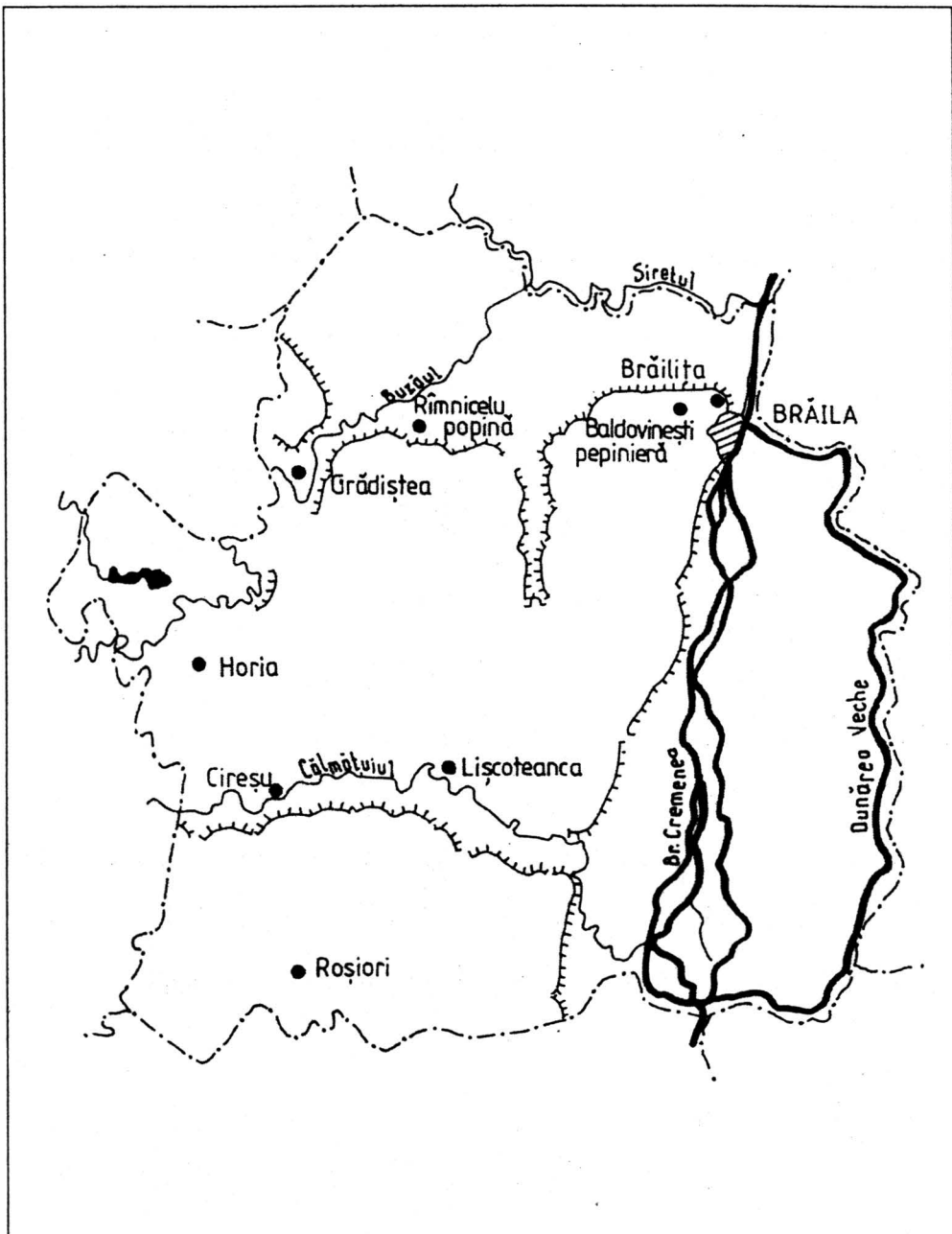


Fig. 78. Harta județului Brăila, cu localitățile în care au fost descoperite vestigii din epoca bronzului (a populației de stepă).

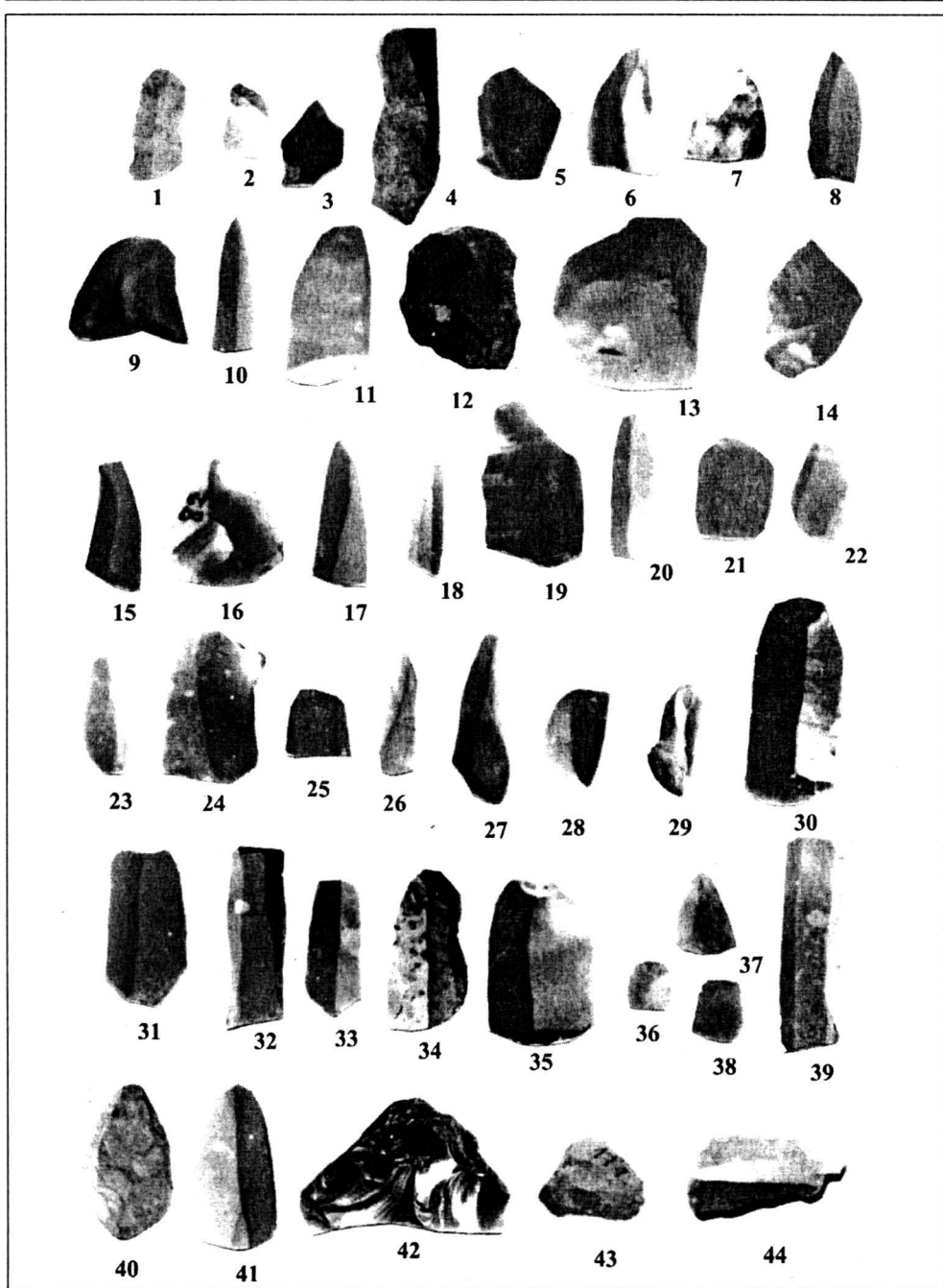


Fig 79. Piese de silex - lame, gratoire-așchii, descoperite în morminte.

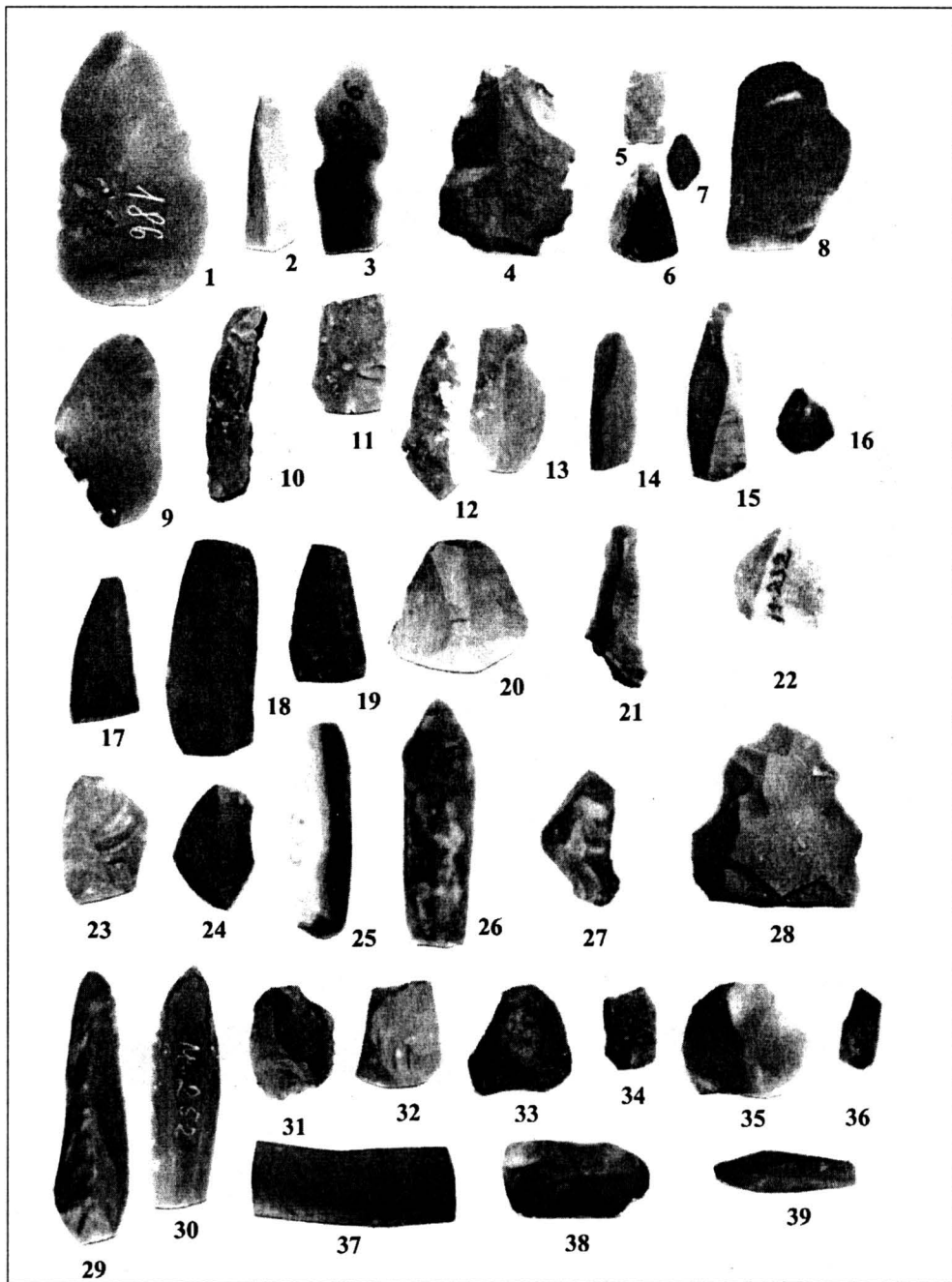


Fig. 80. Piese de silex - lame, gratoire așchii, descoperite în morminte.

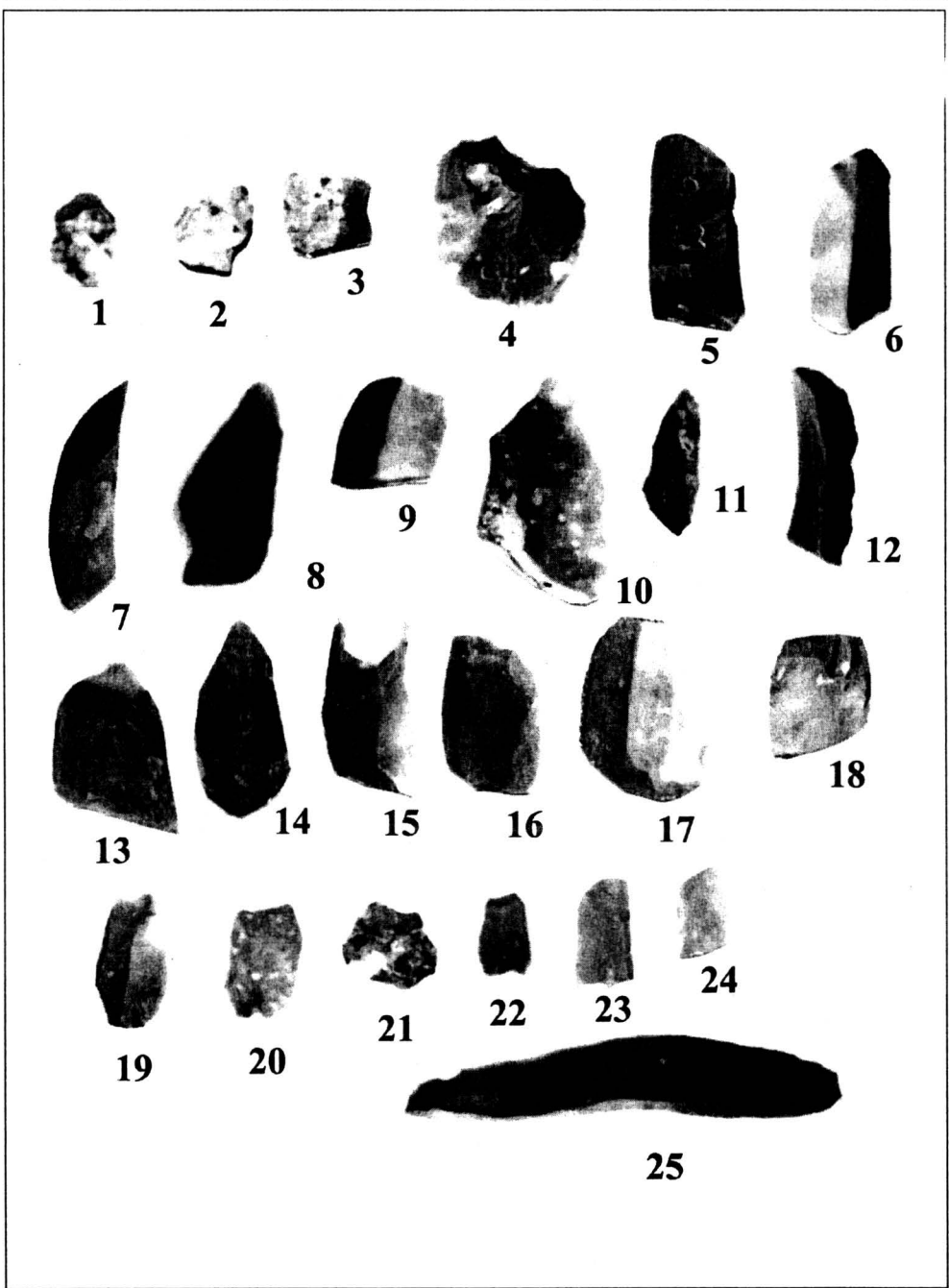


Fig. 81. Piese de silex - lame, gratoire aşchii, descoperite în morminte.

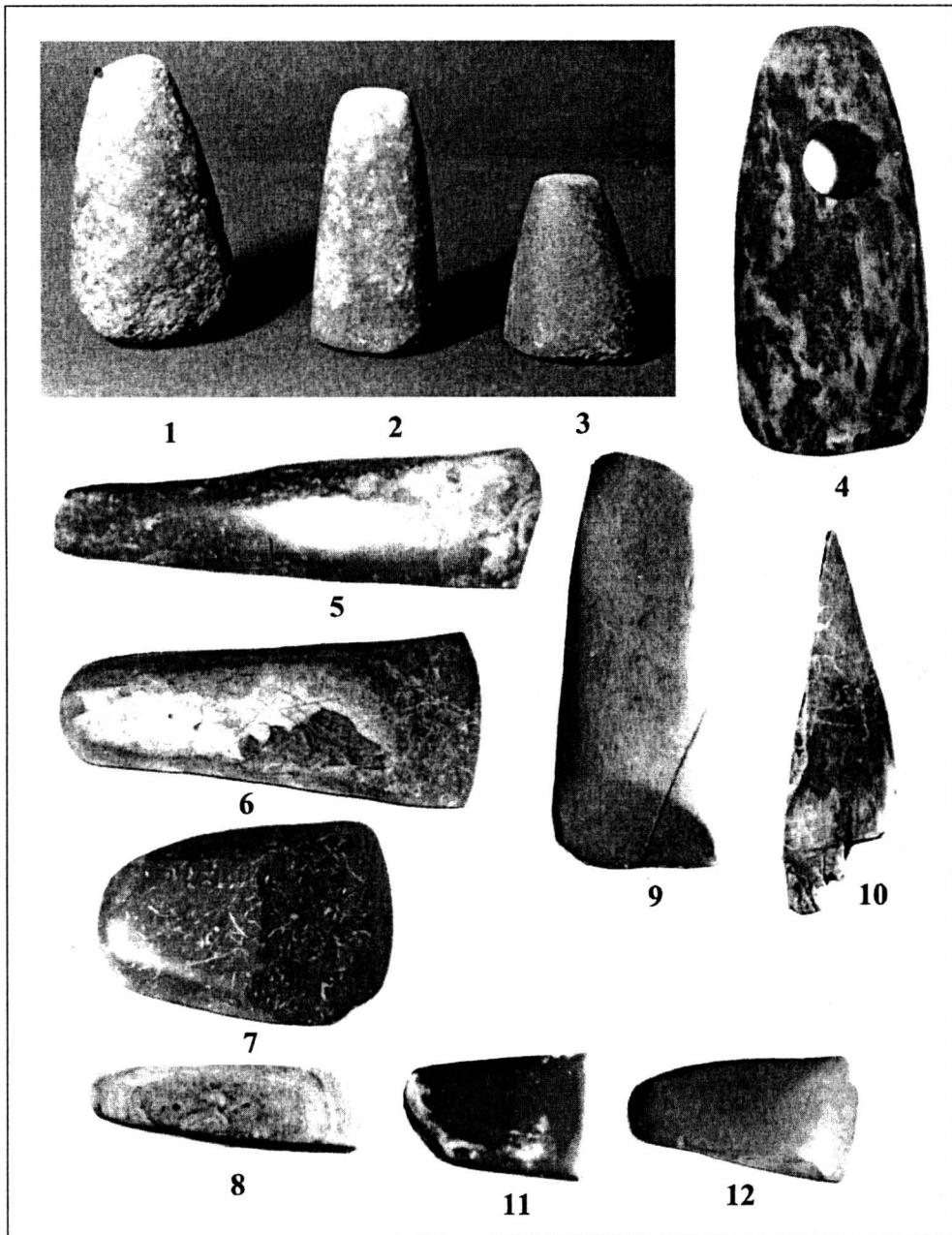
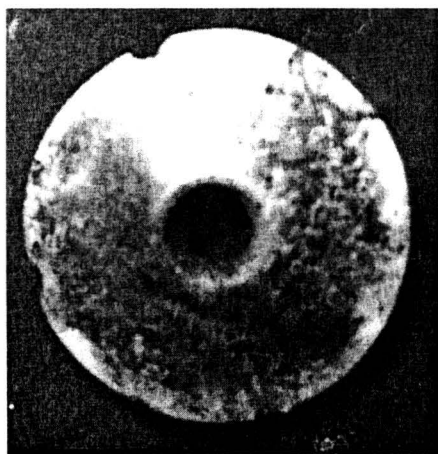


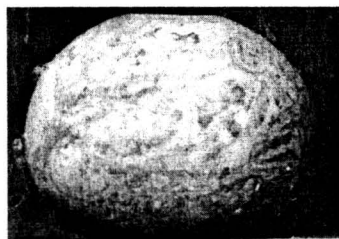
Fig. 82. "Pisăloage", topor-teslă (4), topoare și dălțițe lucrata din piatră; 10 - o jumătate dintr-un vârf de suliță de os. Toate obiectele au servit ca ofrandă.



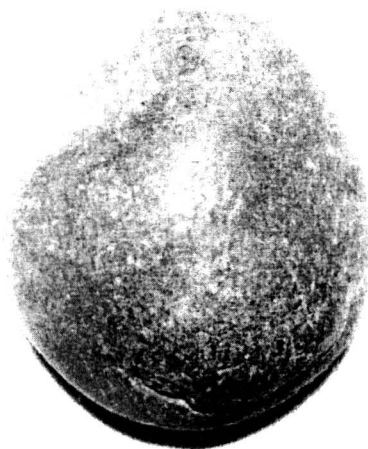
1



3

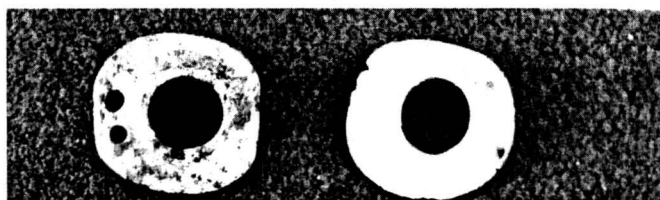


2



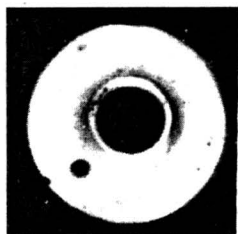
4

Fig. 83. Cataramă de silex lustruit, cataramă și măciucă din rocă cretoasă-friabilă, lustruitor de piatră.



1

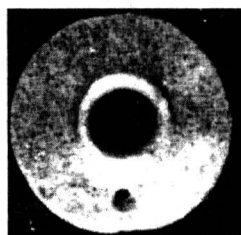
2



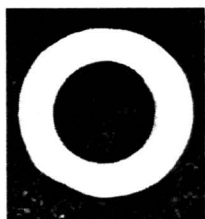
3



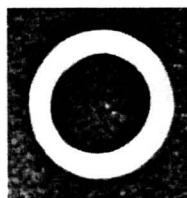
4



5



6



7



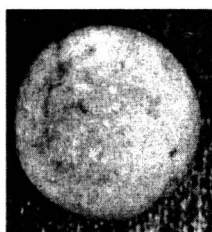
8



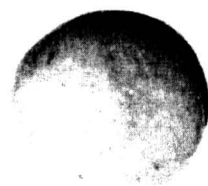
9



10



11



12

Fig. 84. Cataramă din os, marmură și alabastru; 10-12 - lustruitoare din roci dure.

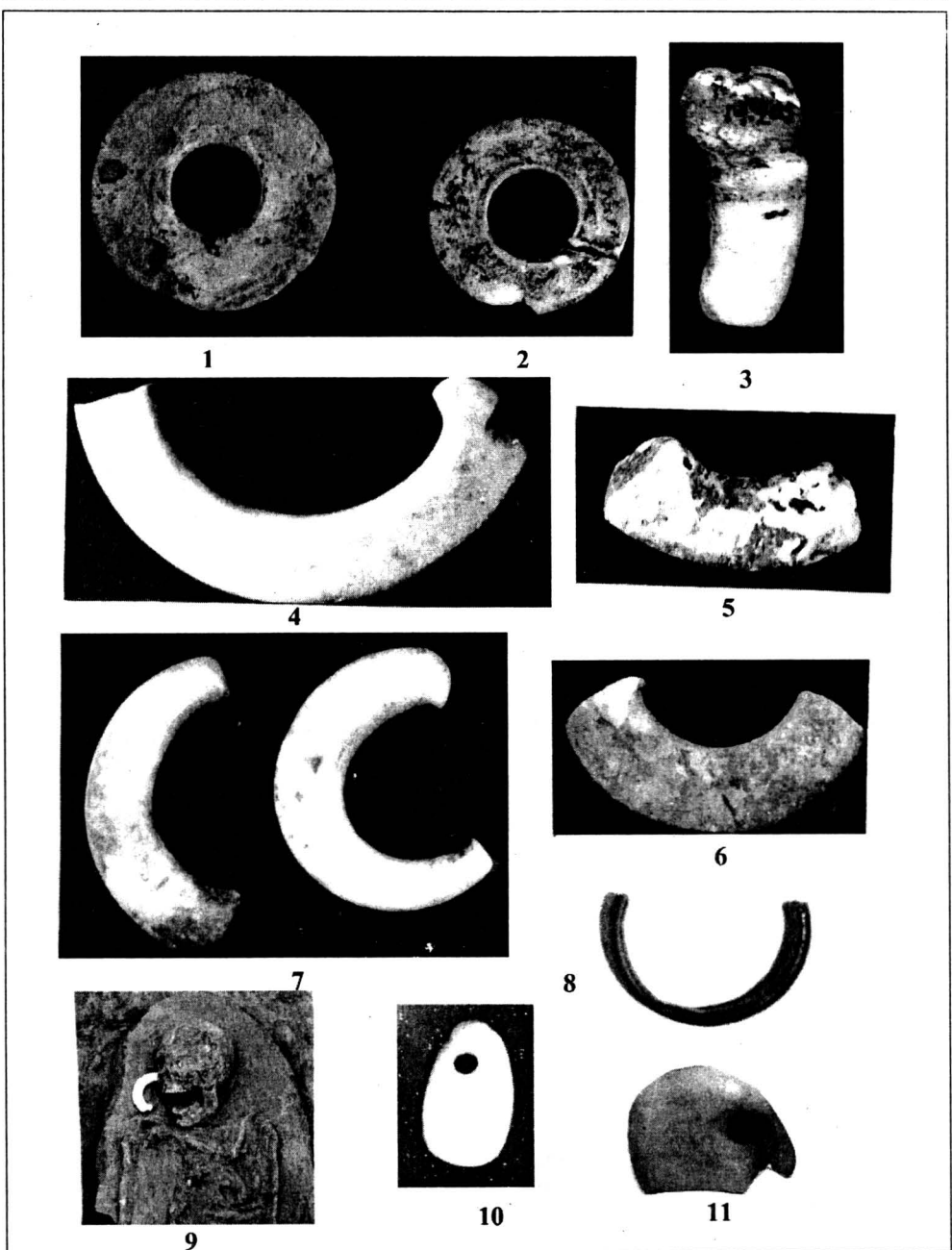
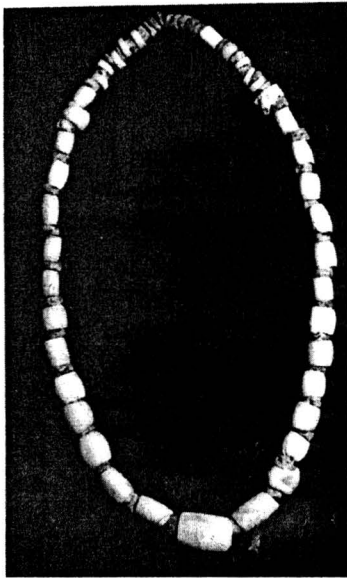
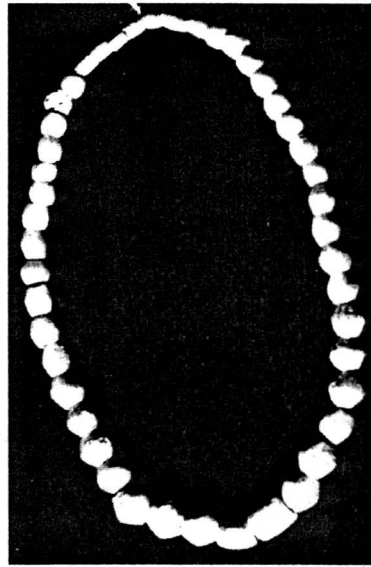


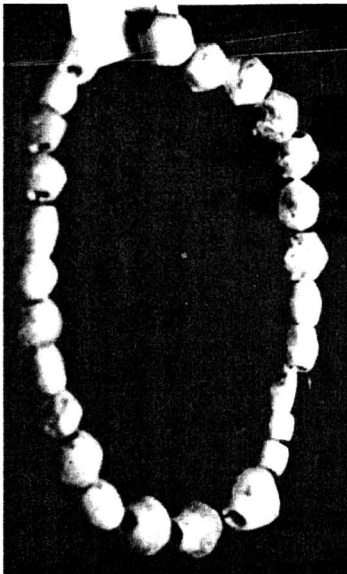
Fig. 85. Cataramе din alabastru, amulete din alabastru și marmură; 8 - fragment de brățară de os, pandantive de marmură (nr. 10-11).



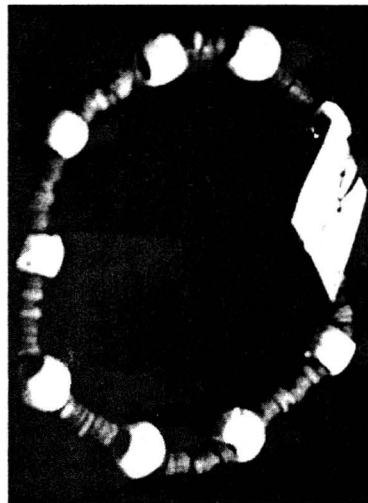
1



2

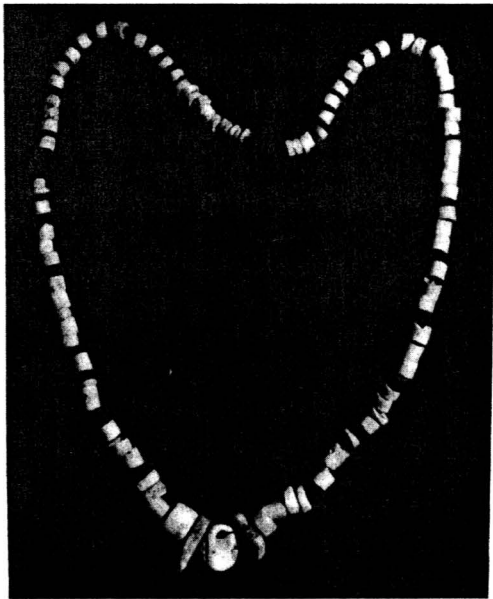


3

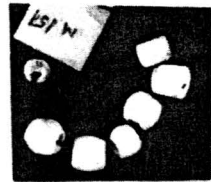


4

Fig. 86. Colier cu mărgelile de Spondylus simple sau combinate cu rondoale de piatră.



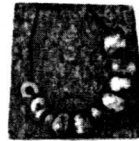
1



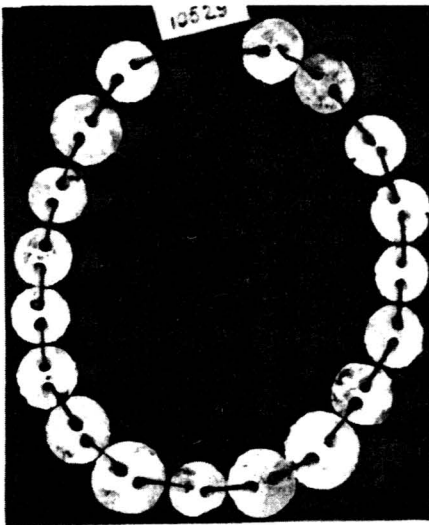
2



3



4



5

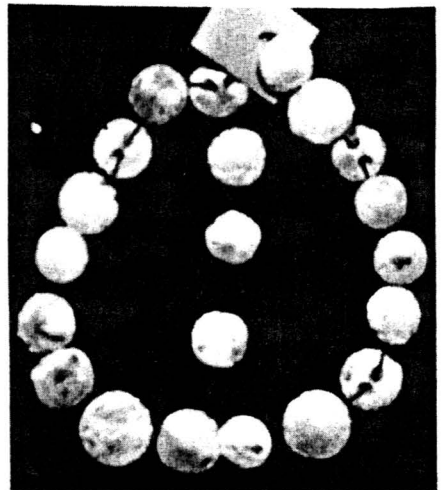


Fig. 87. Colier cu mărgelile din Spondylus, Dentalium și rondelile de piatră micacee; șiraguri mai mici de mărgelile și 4 mărgelile; năsturași de Spondylus.

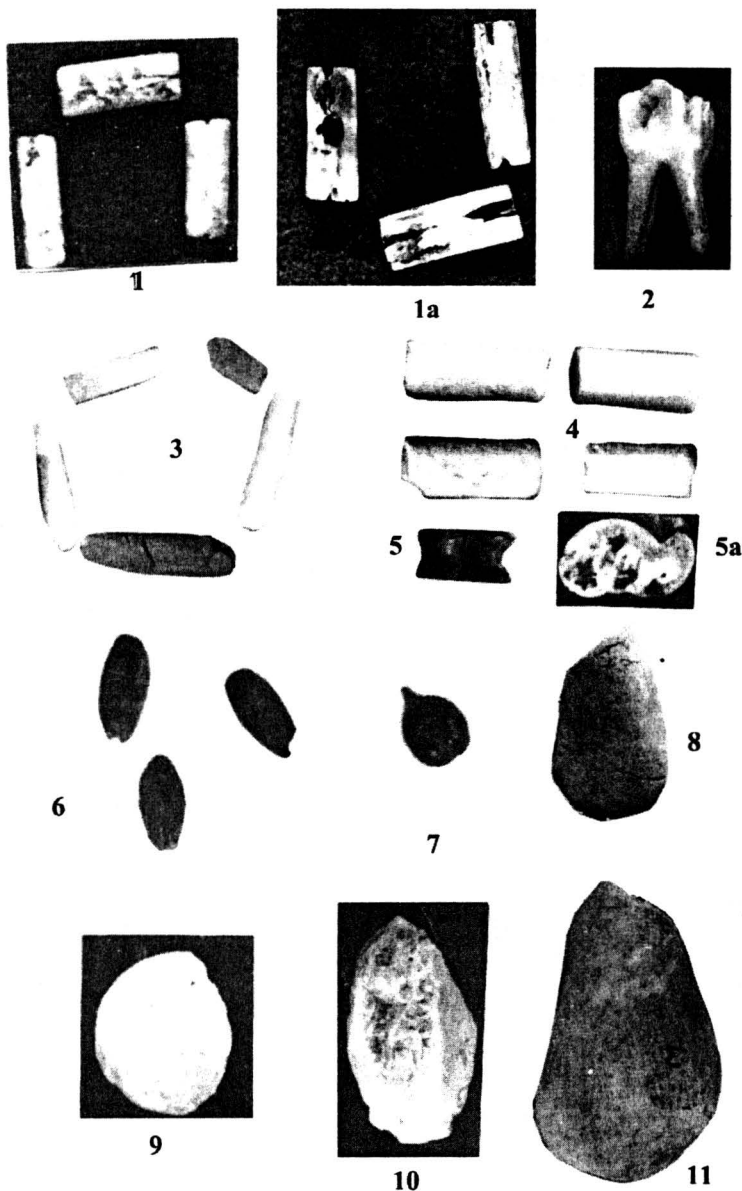


Fig. 88. 1 - Mărgele de os; 2 - măsăa de rumegător (bovideu), 3 - mărgele tubulare din Spondylus și foiță de cupru; 4 - mărgele tubulare de os; 5 - arșie-astragal de miel șlefuit pe două fețe; 6, 7 - boabe de graminee și de strugure carbonizate; 8-11 - bucăți de caolin.



Fig. 89. Vase askos și căni depuse ca ofrandă.

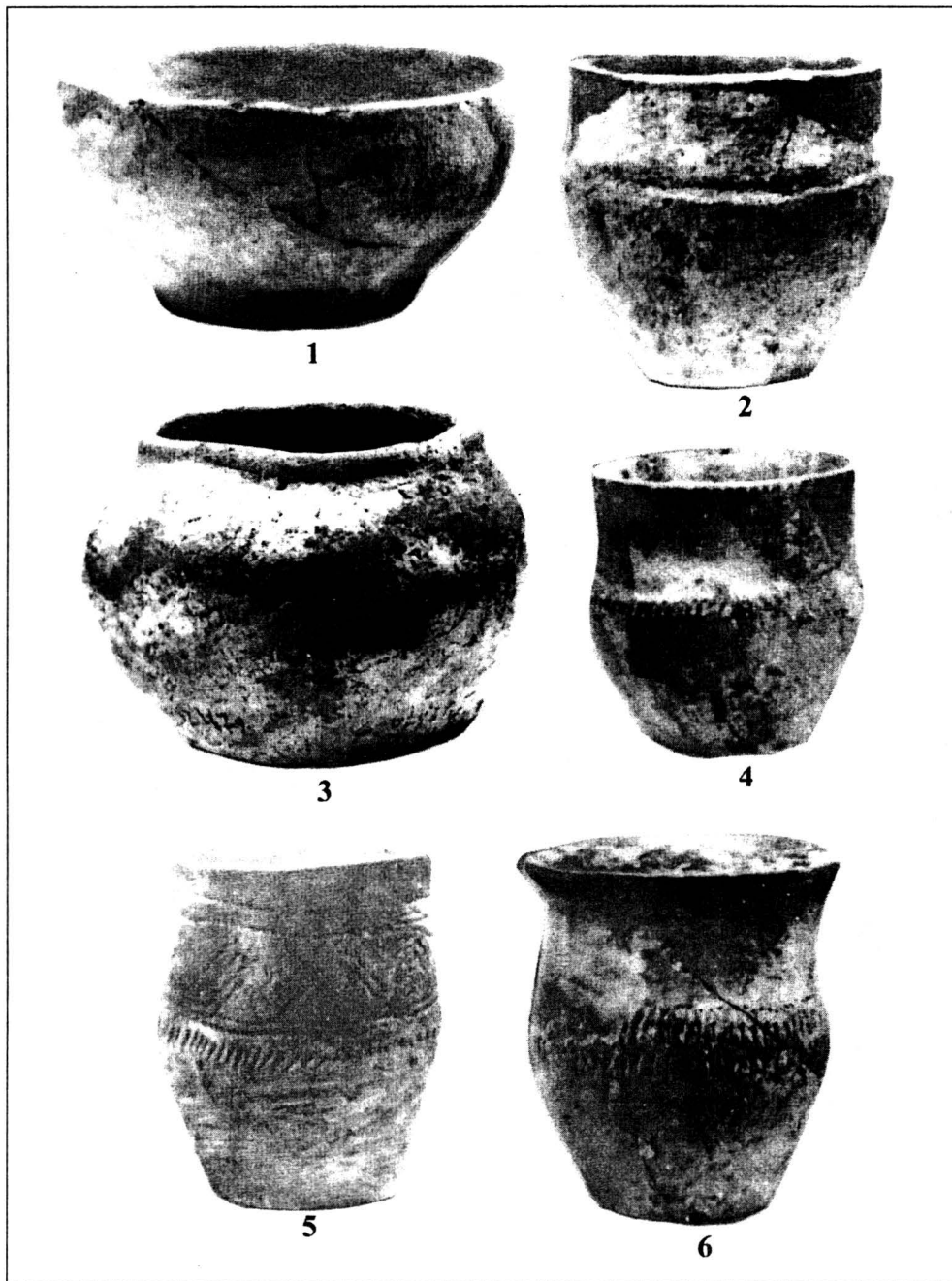


Fig. 90. Vase de ofrandă cu sau fără decor (nr. 5 este ornamentat cu șnurul).

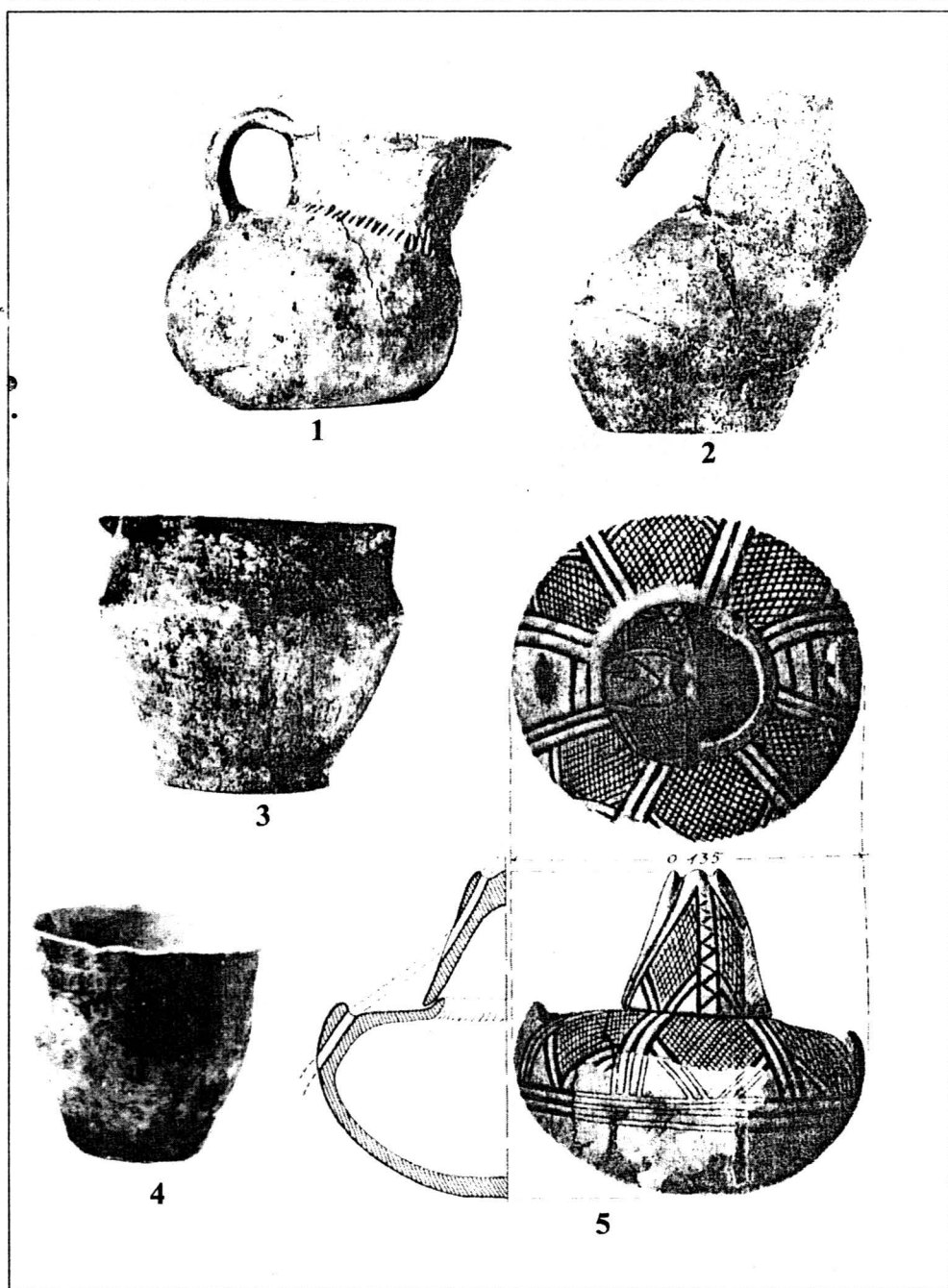


Fig. 91. Vase de ofrandă: 1, 2 - askos, 5 - vas cu capac pictat, cultura Usatovo.

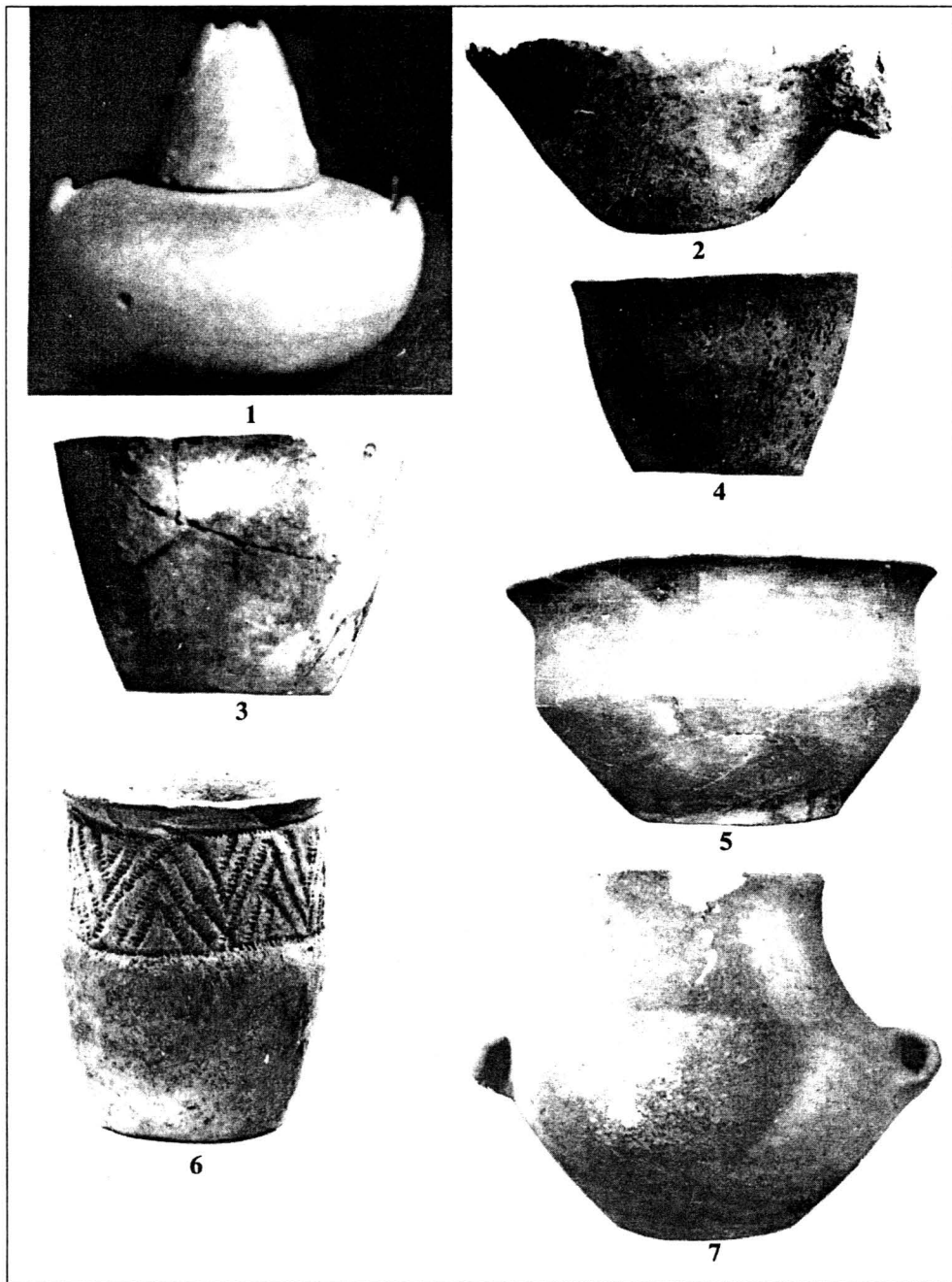


Fig. 92. Vase de ofrandă: 1 - vas cu capac usatovian, 6 - vas decorat cu șnurul.

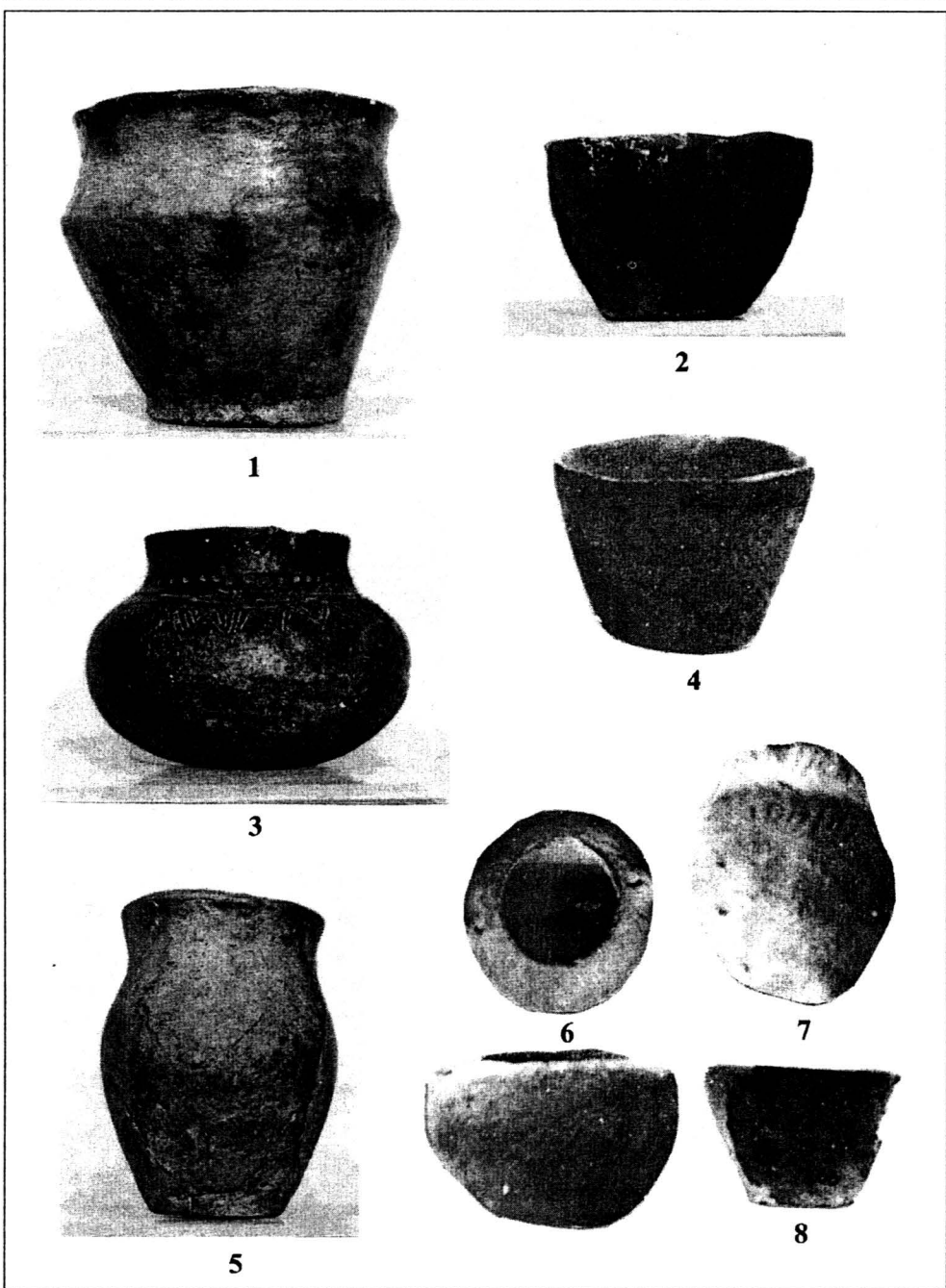


Fig. 93. Vase de ofrandă.

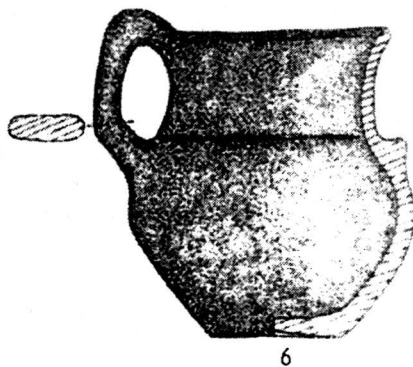
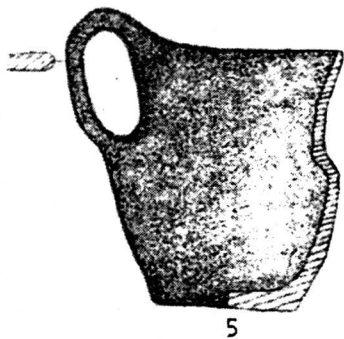
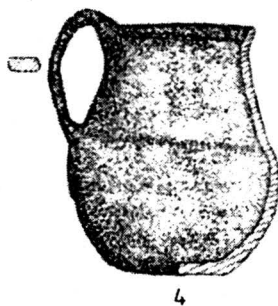
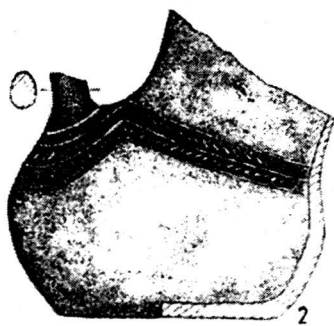
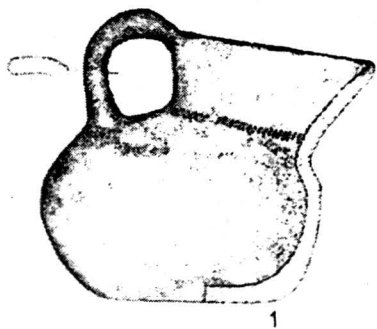


Fig. 94. Vase askos și căni.

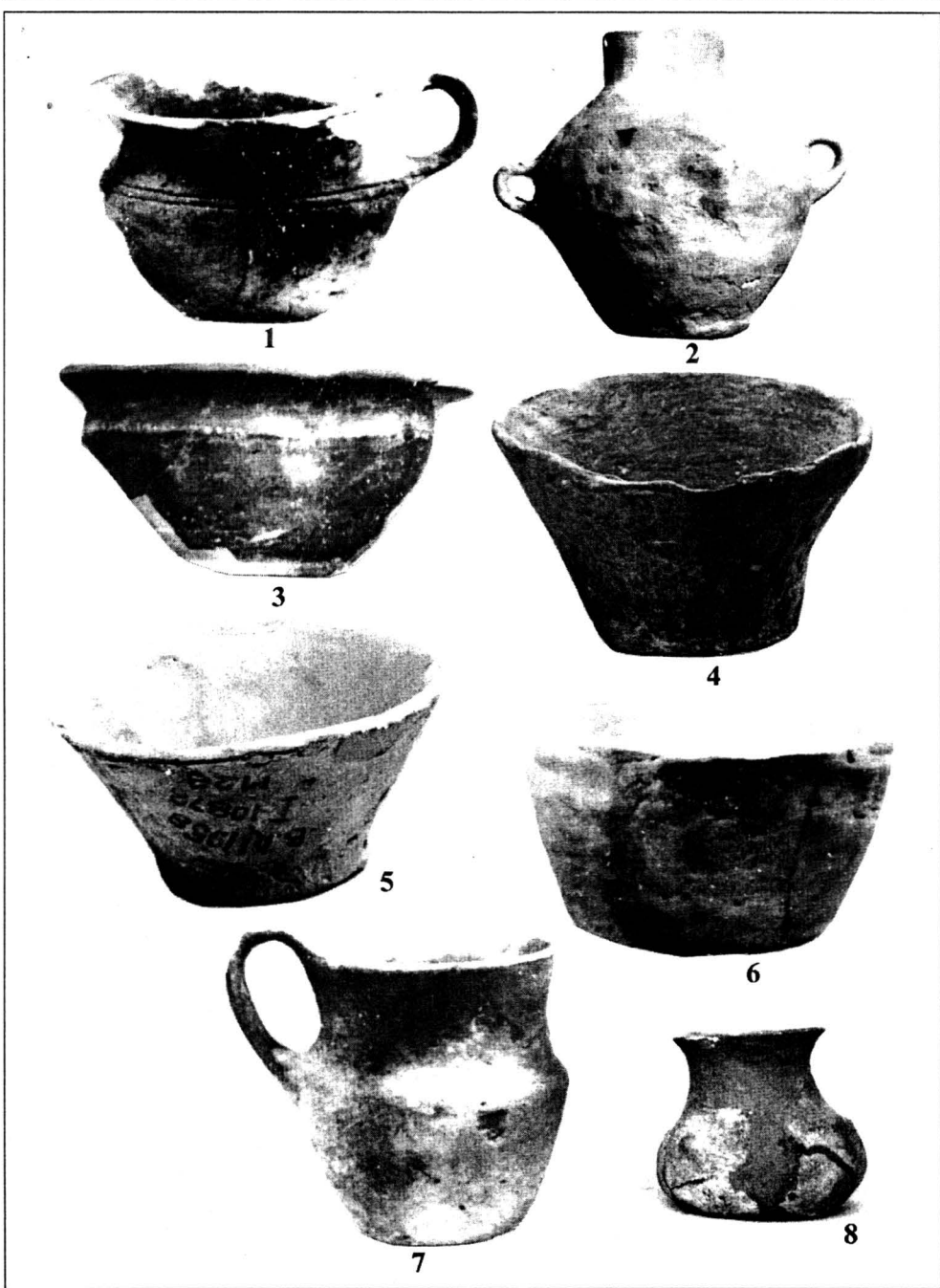


Fig. 95. Vase și căni.

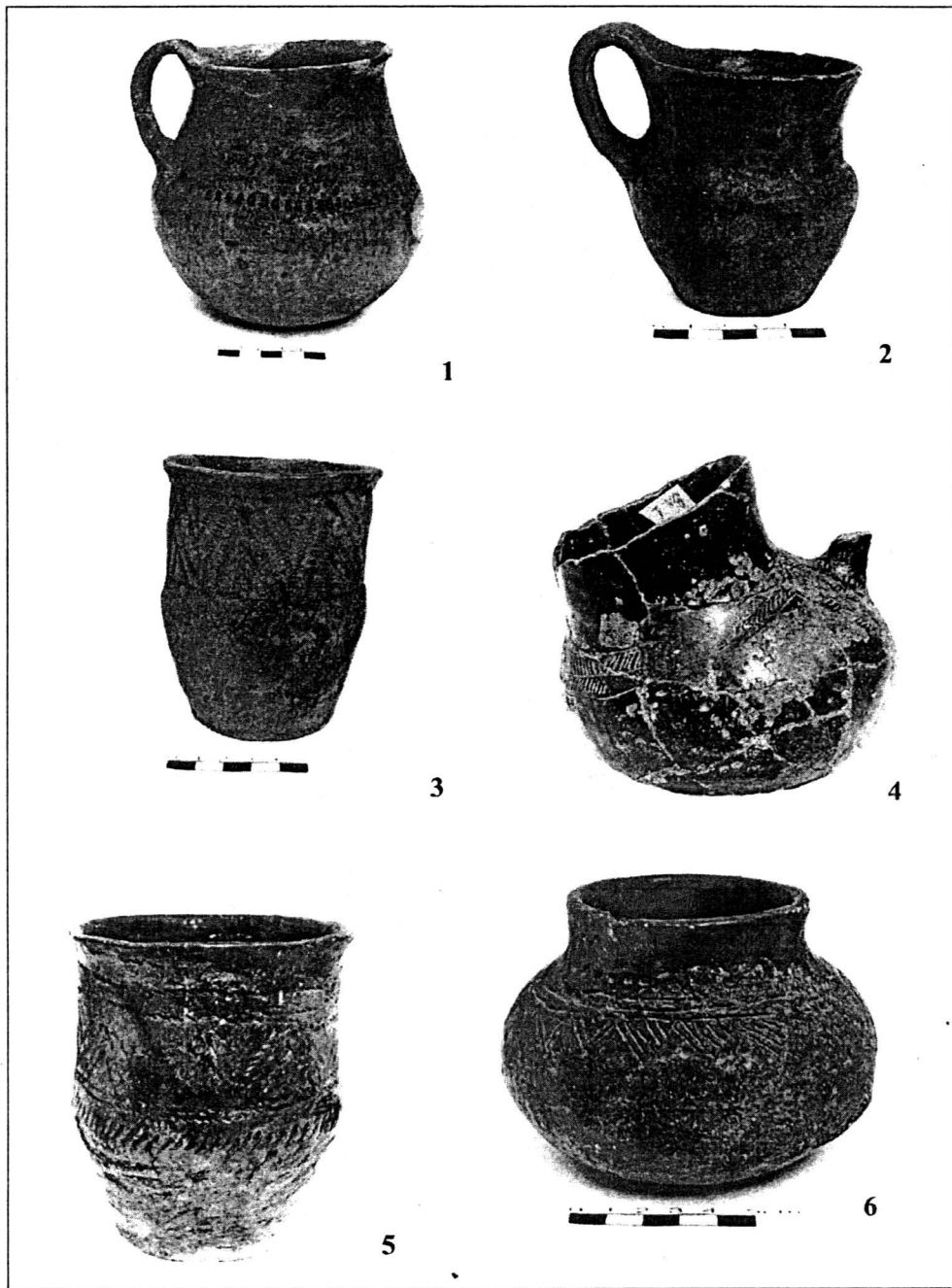


Fig. 96. Vase din pastă fină; unele au decor incizat și cu șnurul.

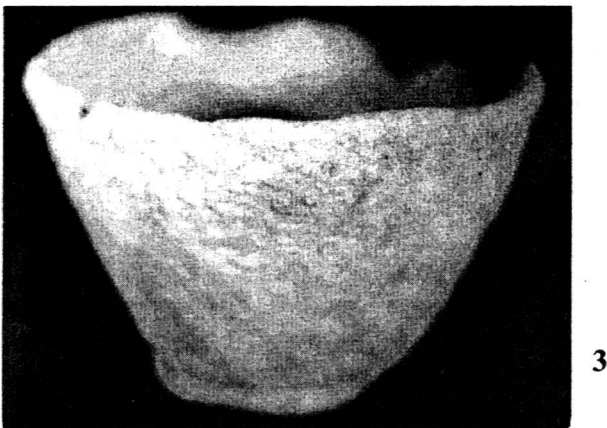
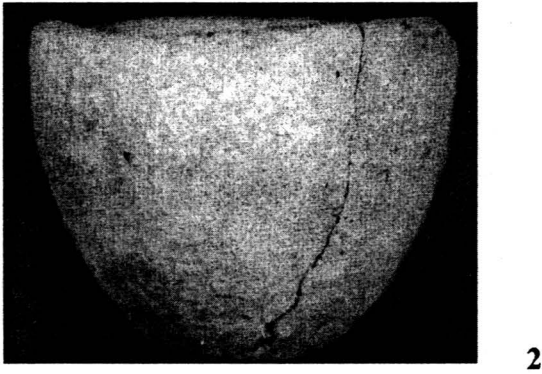
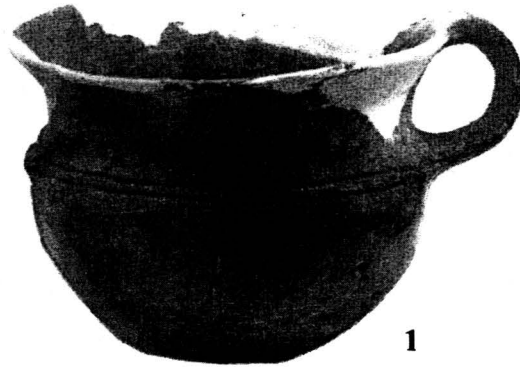


Fig. 96A. Vase cu sau fără decor.

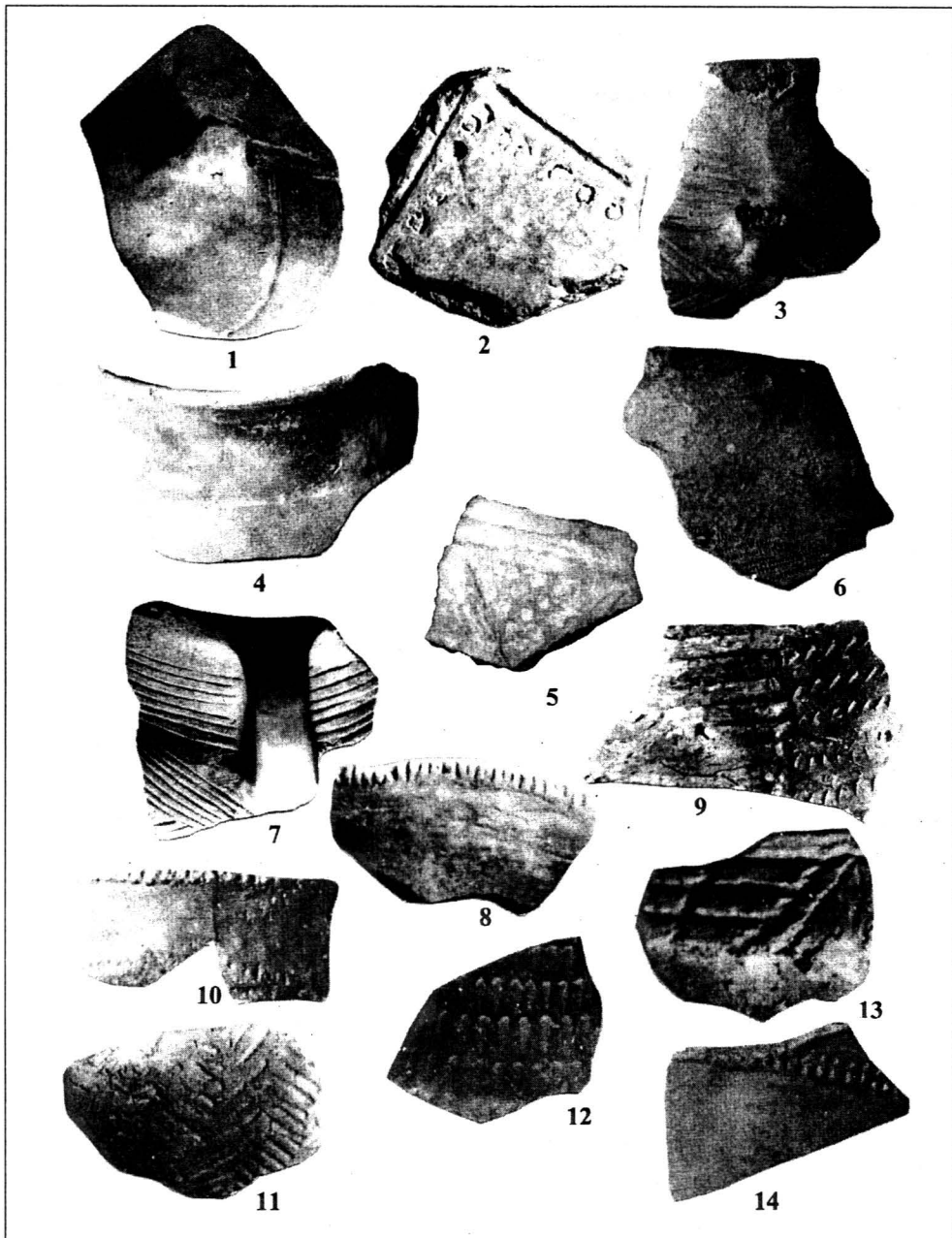


Fig. 97. Fragmente de vase depuse în morminte ca ofrandă; probabil au fost sparte ritual.

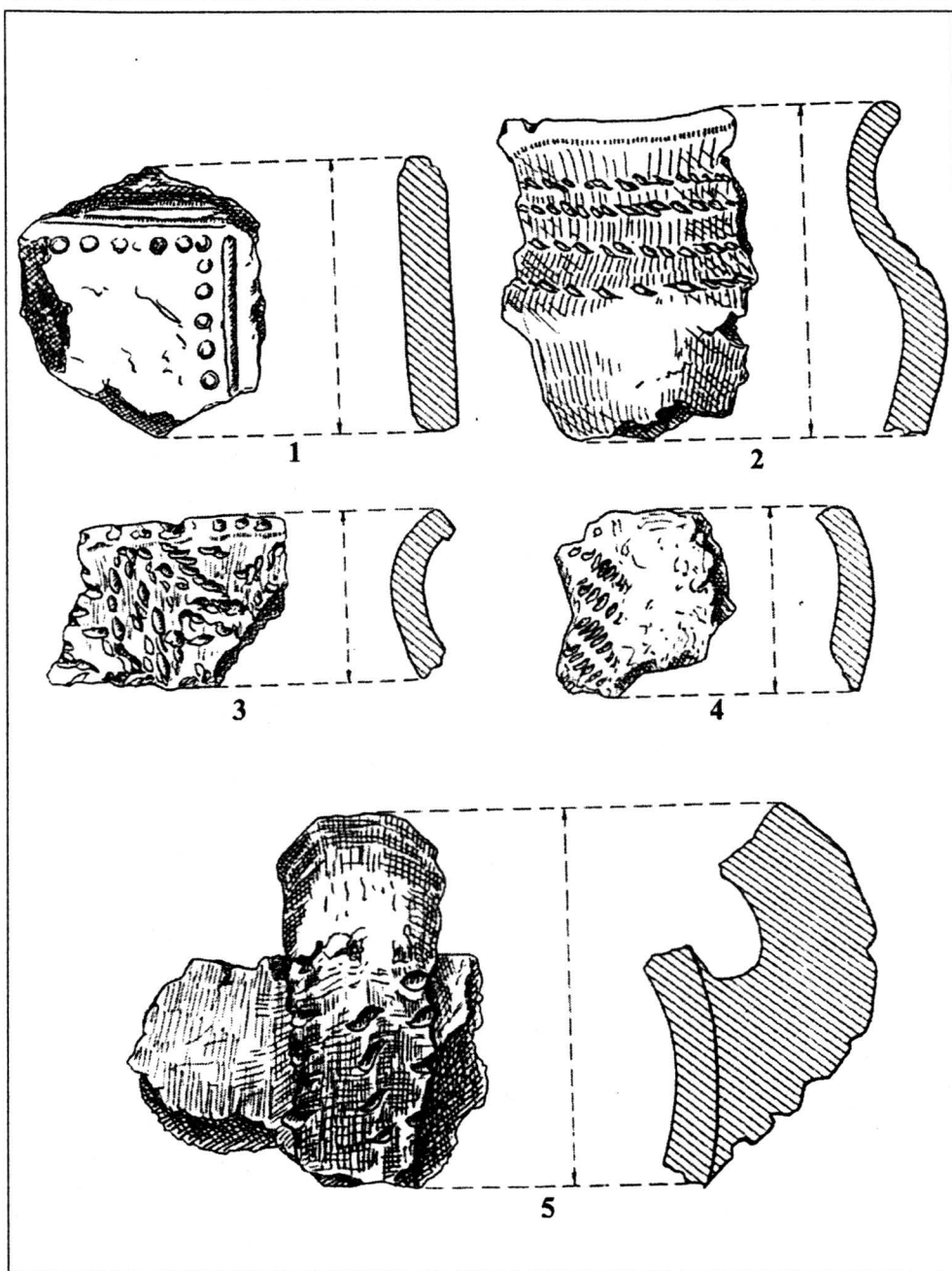


Fig. 98. Fragmente de vase depuse în morminte ca ofrandă; probabil au fost sparte ritual.

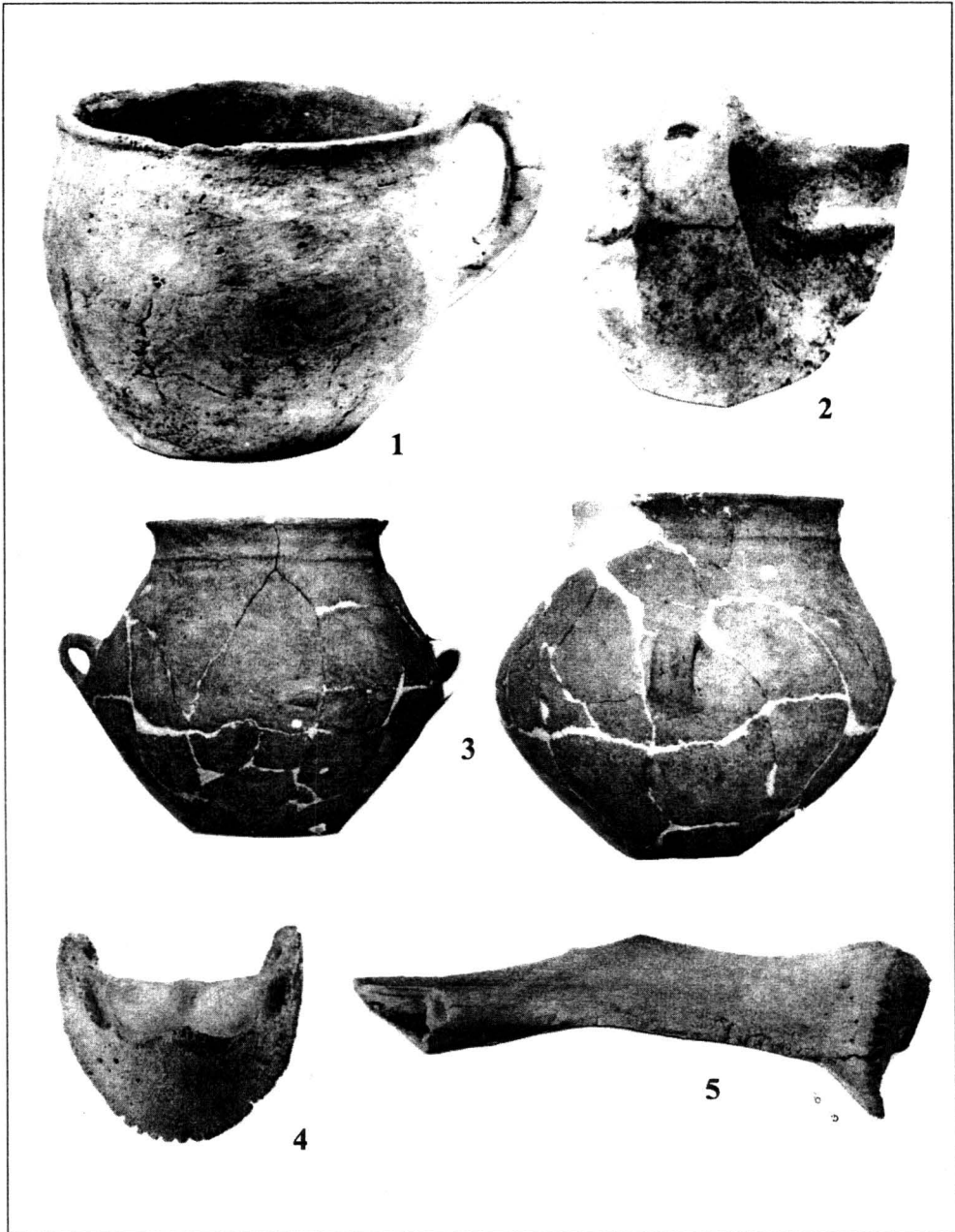


Fig. 99. Vase Coslogeni de la Brăilița și Nazâru: 1-3; copită și omoplat crestate: 4-5; cultura Coslogeni.

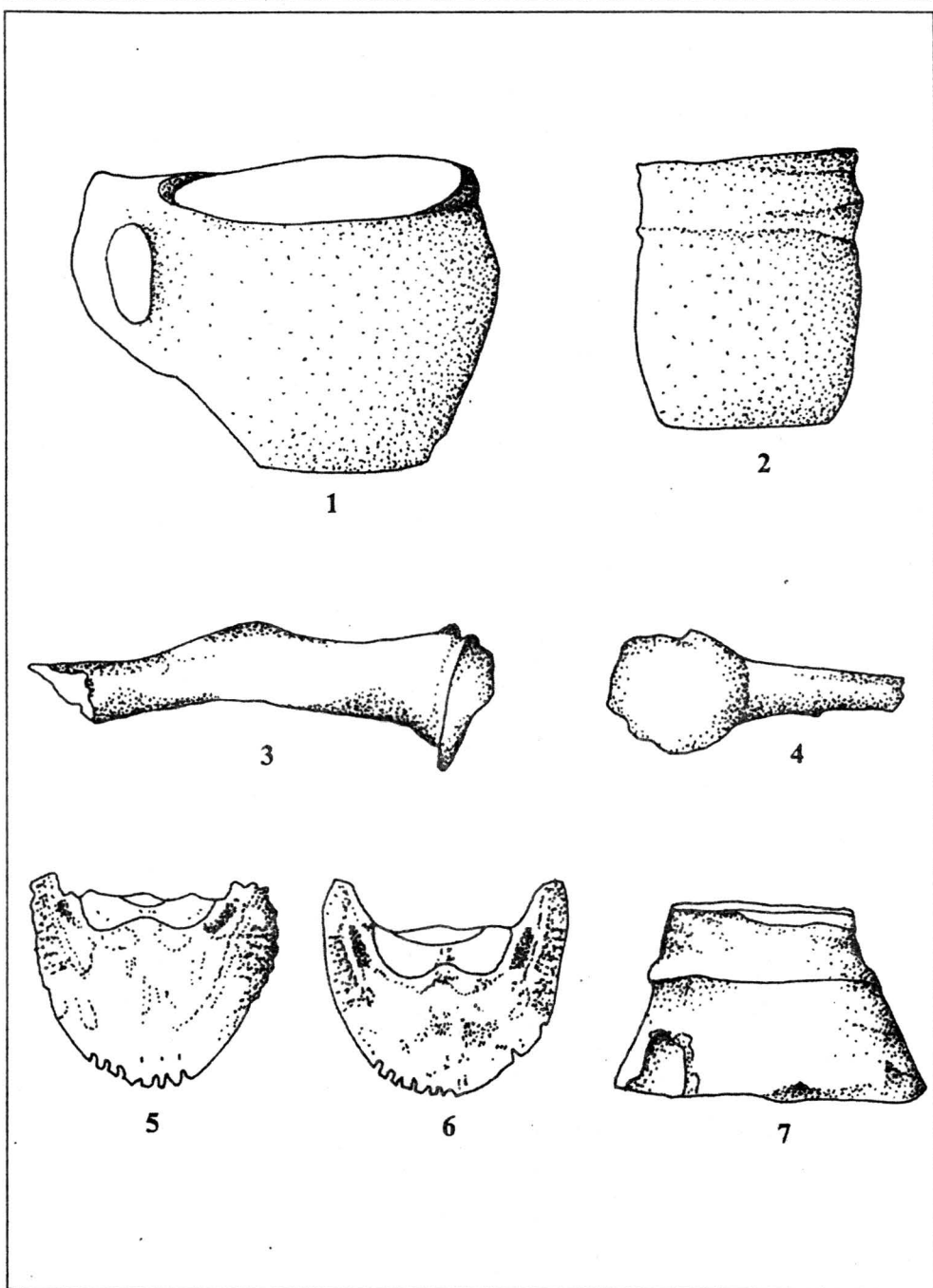


Fig. 100. Vase, omoplați (3-4) și copite crestate (5-6).

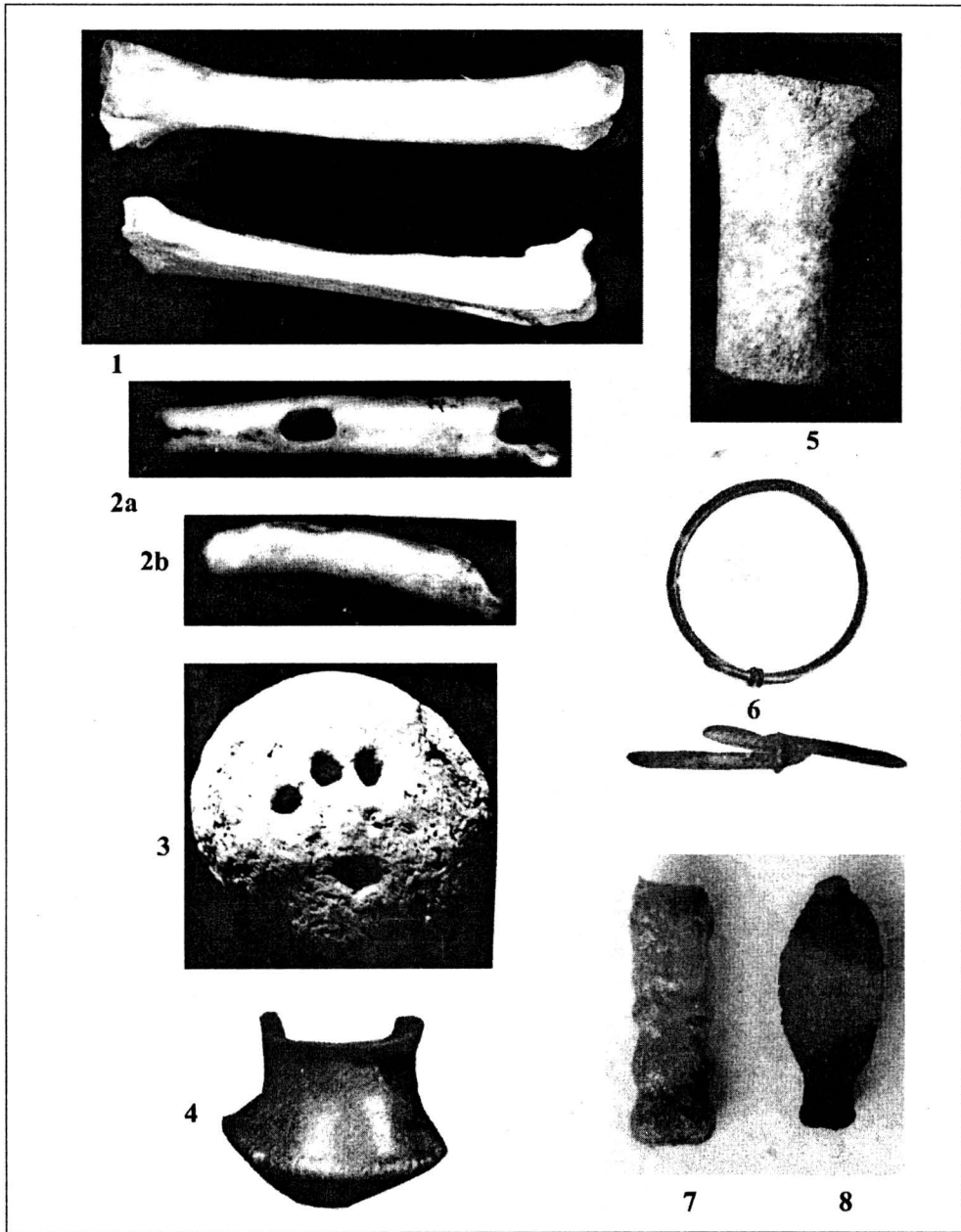
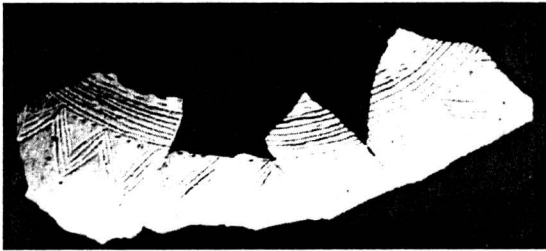


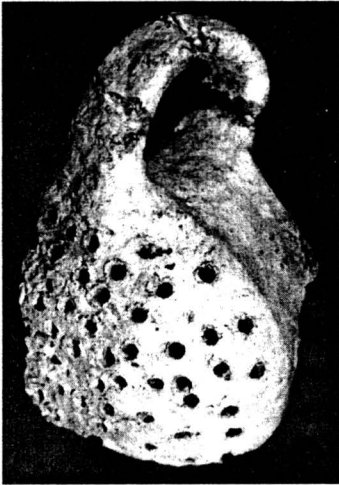
Fig. 101. 1 - Patine de os; 2 - psalii de os; 5 - mâner de os; 3- turtă-lut pentru reglat
căldura din cuptor; 4 - văscior puternic lustruit; 6 - brățară de bronz; 7 - tub de os;
8 - vârf de săgeată de bronz.



1



2

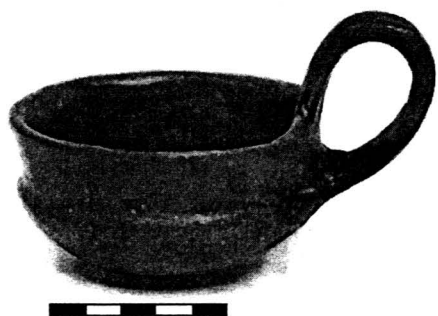


3



4

Fig. 102. Vase și fragmente de vase, vas-ceașcă strecurătoare - cultura Babadag.



1



2



3



4

Fig. 103. Cești cu toarte supraînălțate - Babadag.

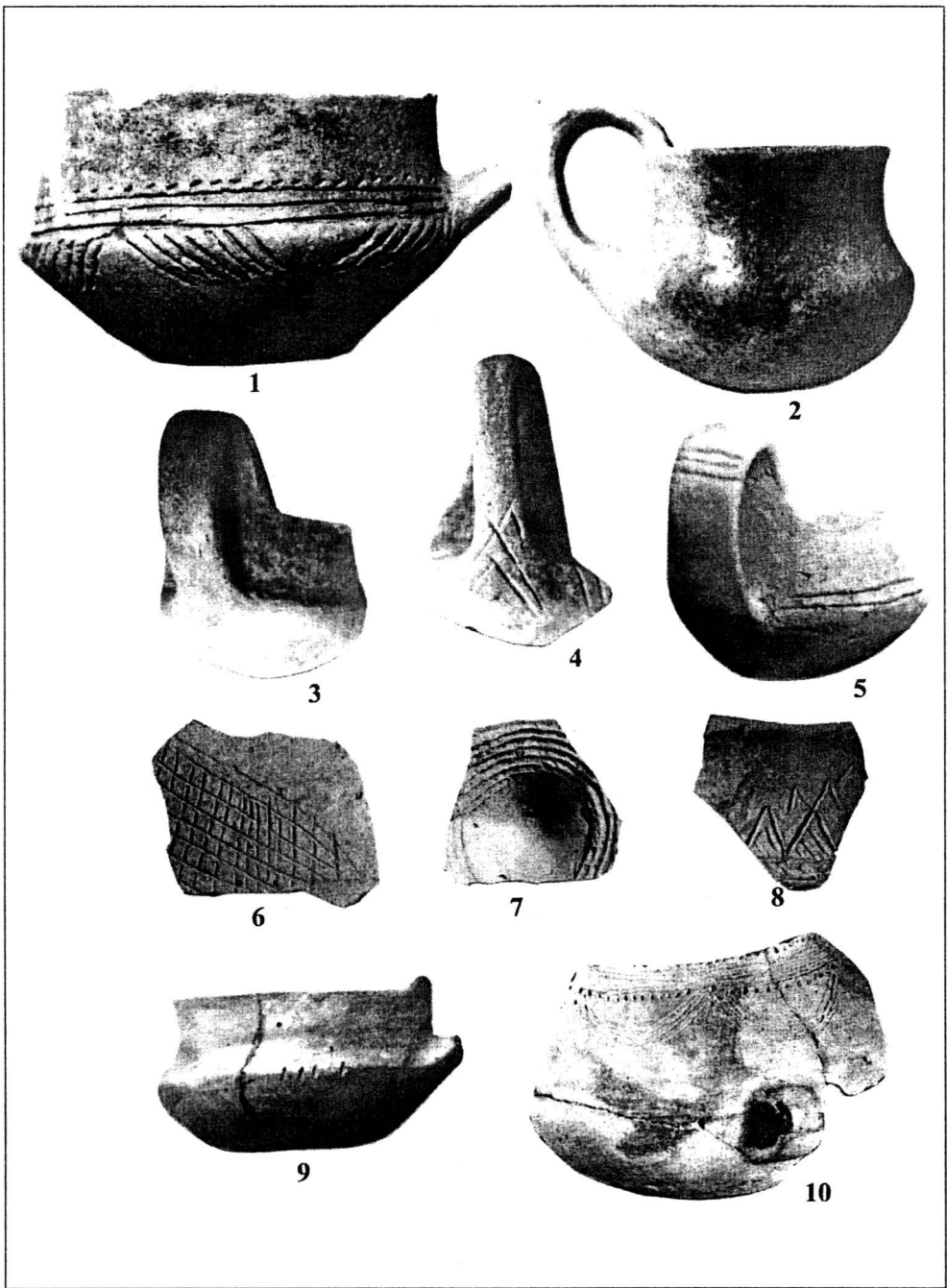


Fig. 104. Cești cu toarte supraînălțate - Babadag.

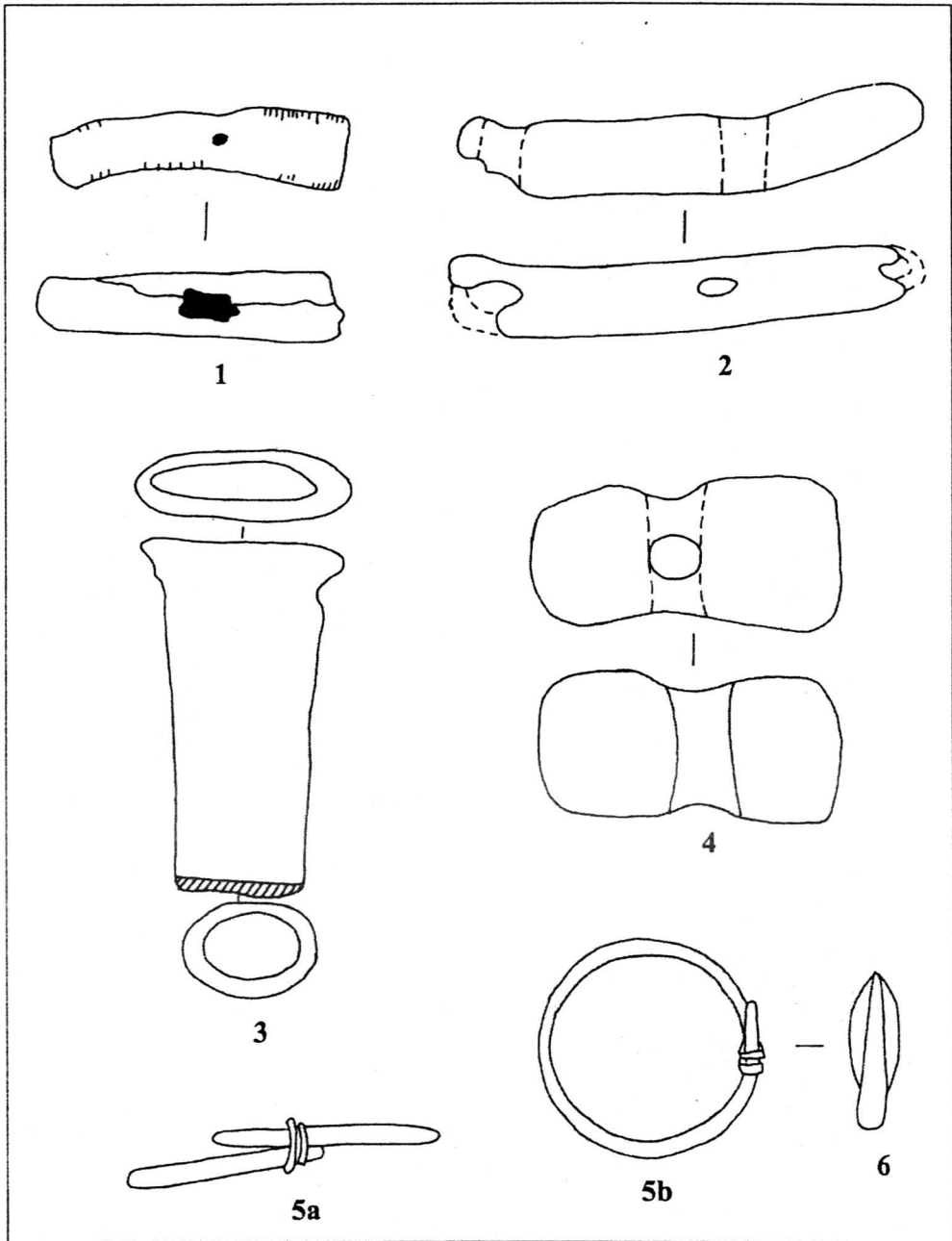


Fig. 105. 1-4 - Obiecte de os și de piatră, 5-6 - brățară și vârf de săgeată din bronz.
Babadag.

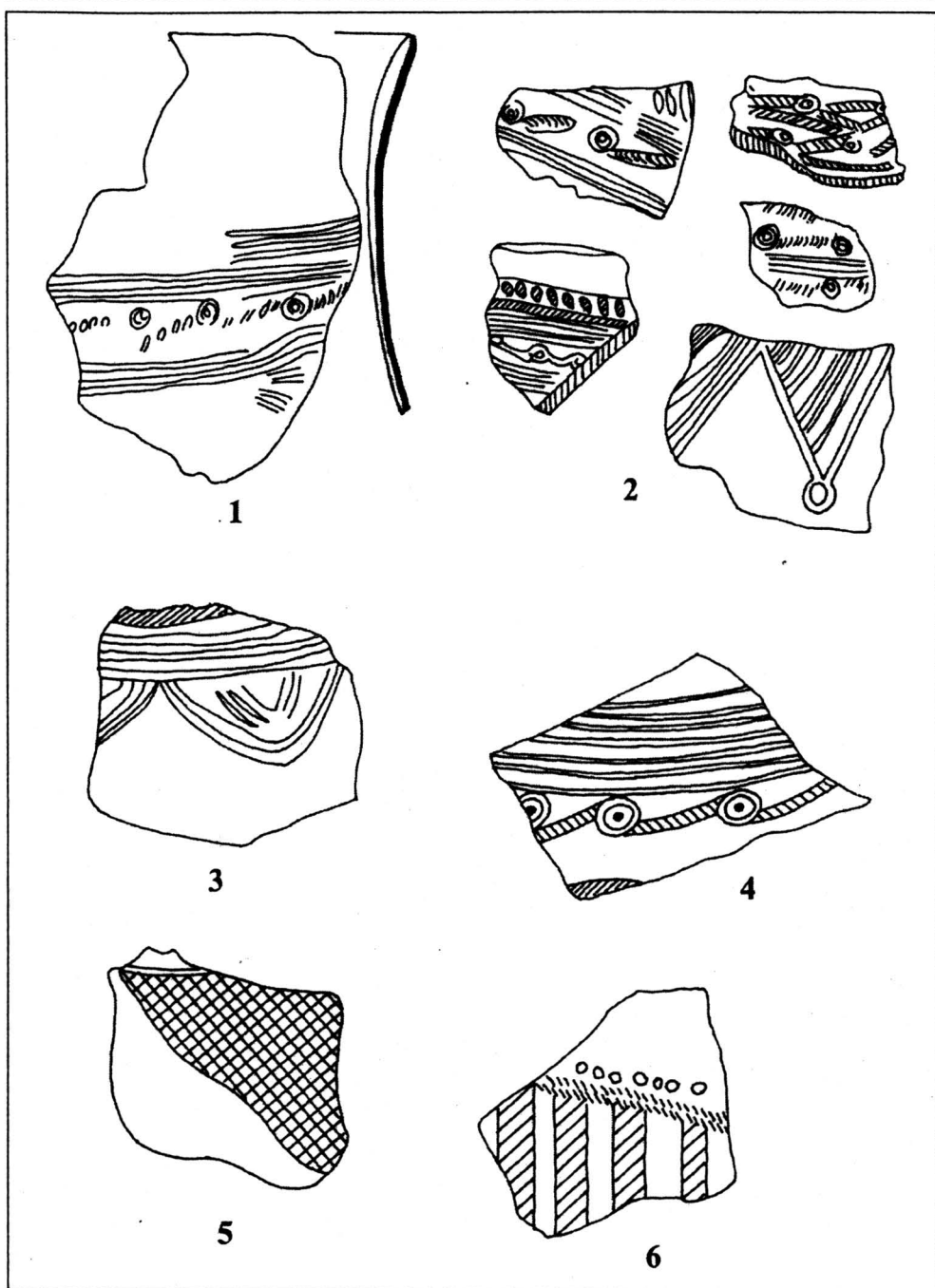


Fig. 106. Fragmente și vase de tip Babadag de la Brăilița și Nazăru.

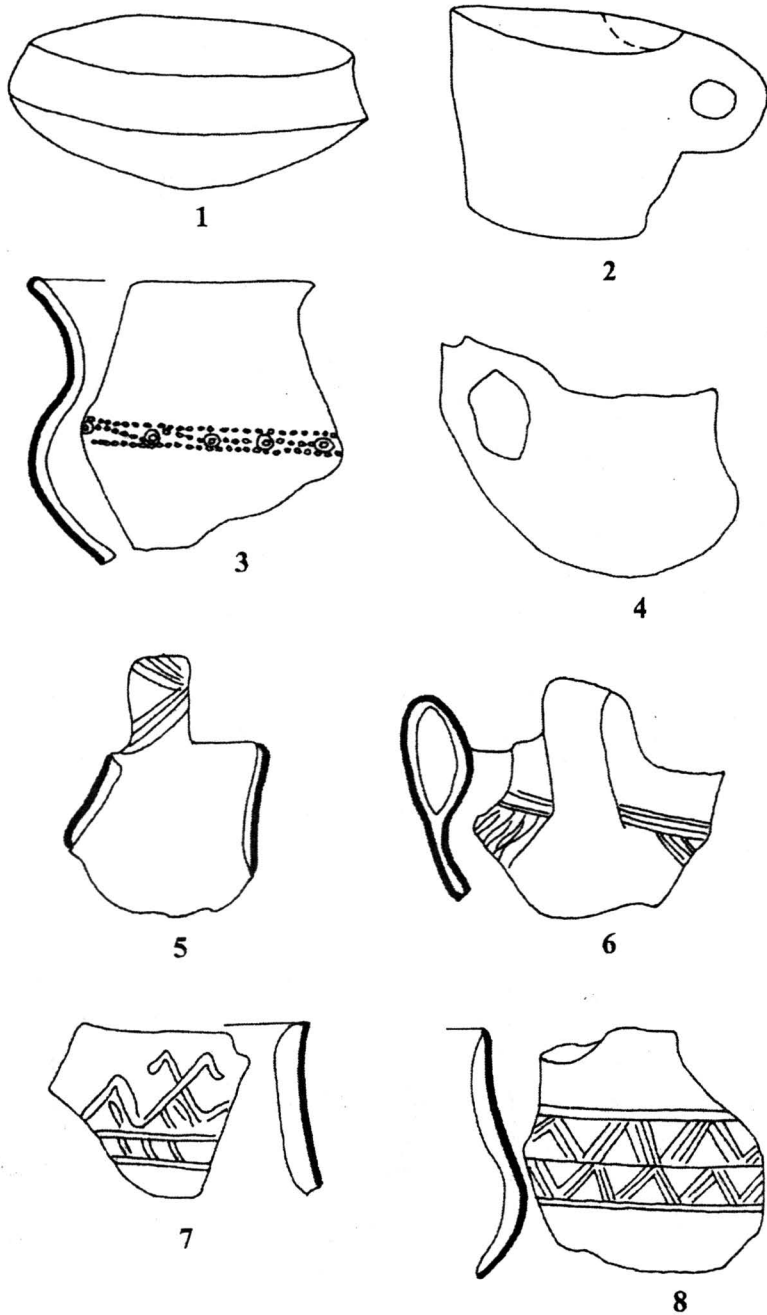


Fig. 107. Fragmente și vase de tip Babadag de la Brăilița și Nazâru.

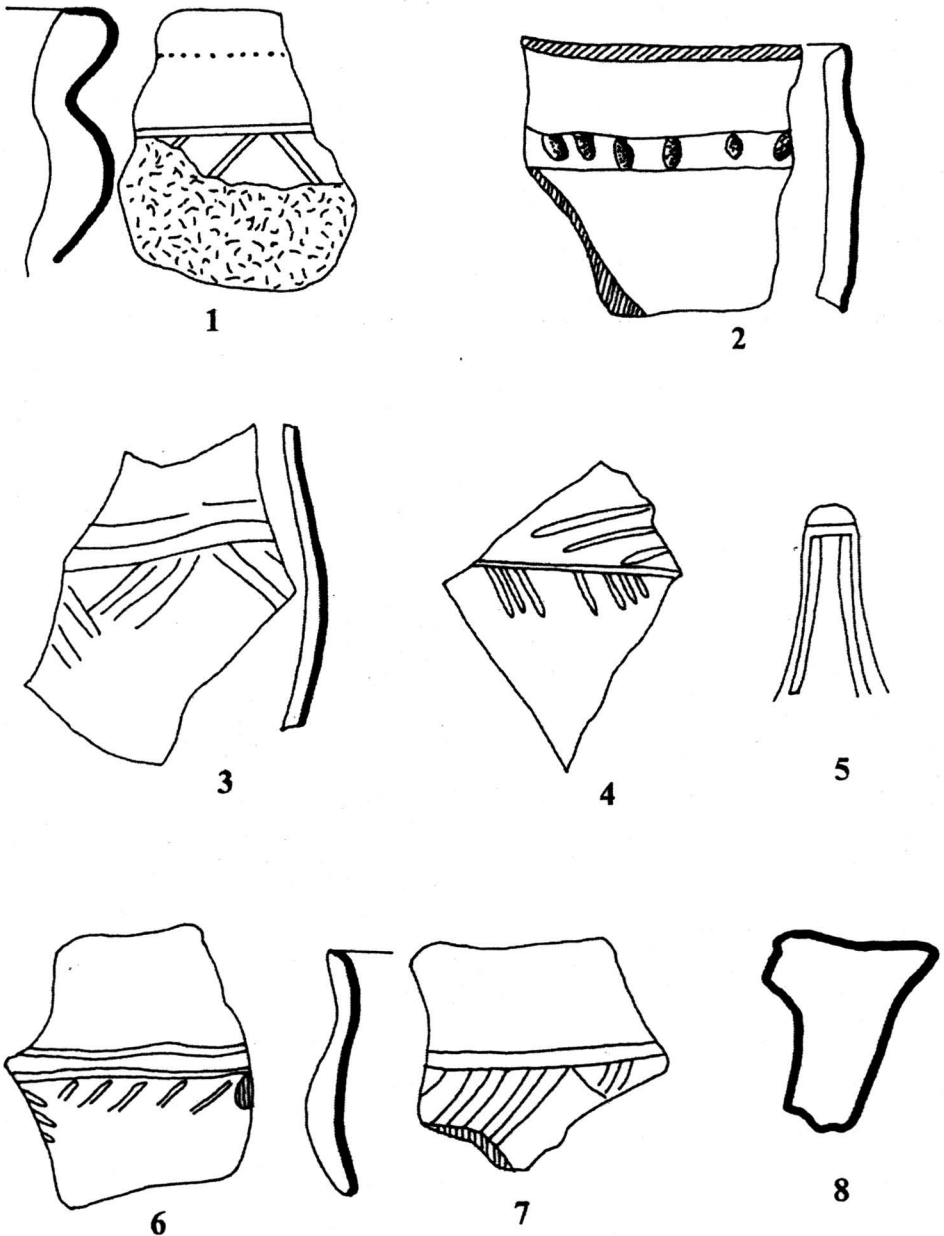


Fig. 108. Vase din pastă comună cu sau fără decor.

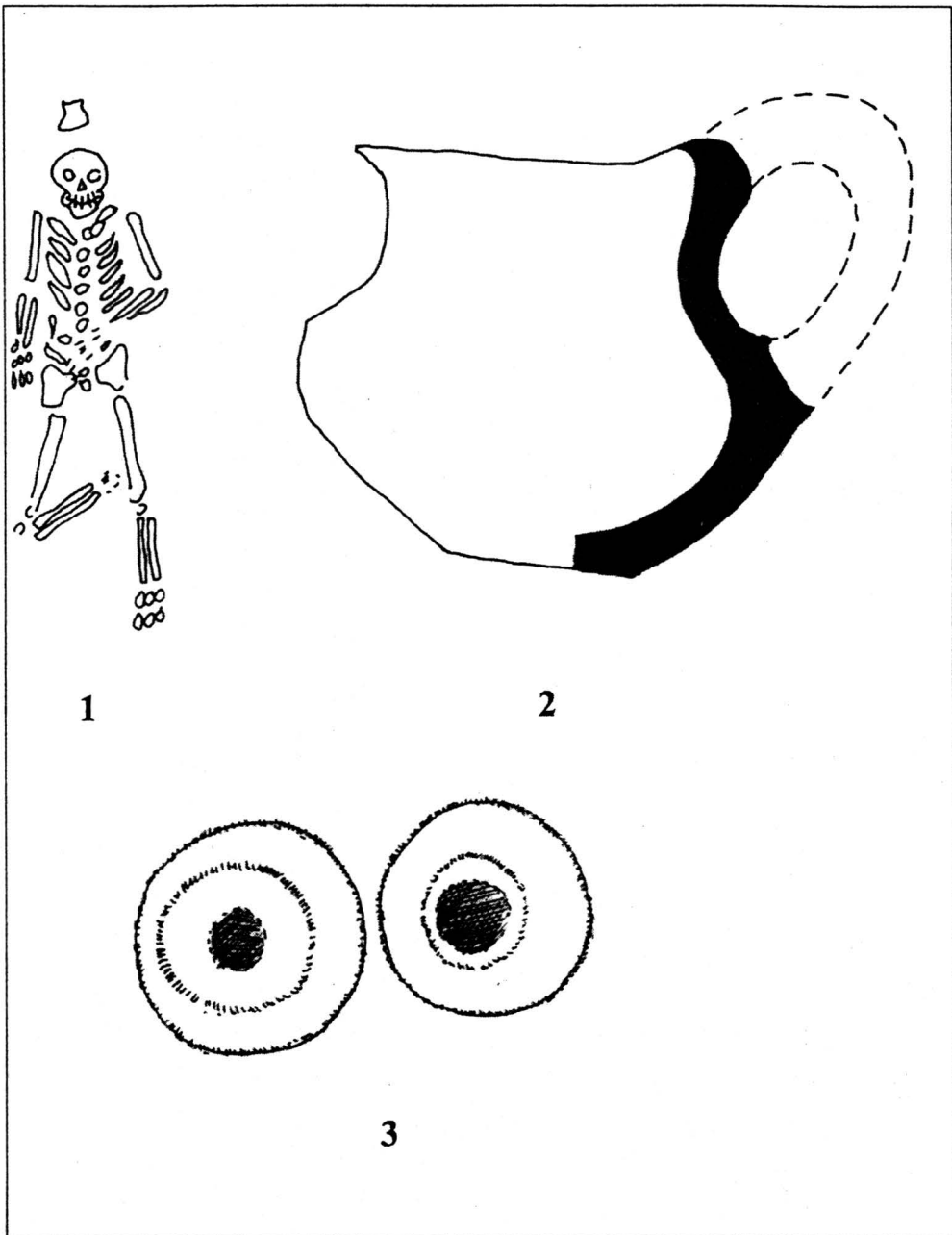


Fig. 109. Scheletul din mormânt și vasul de ofrandă - cultura Babadag;
fusaiolă - roată/în miniatură.

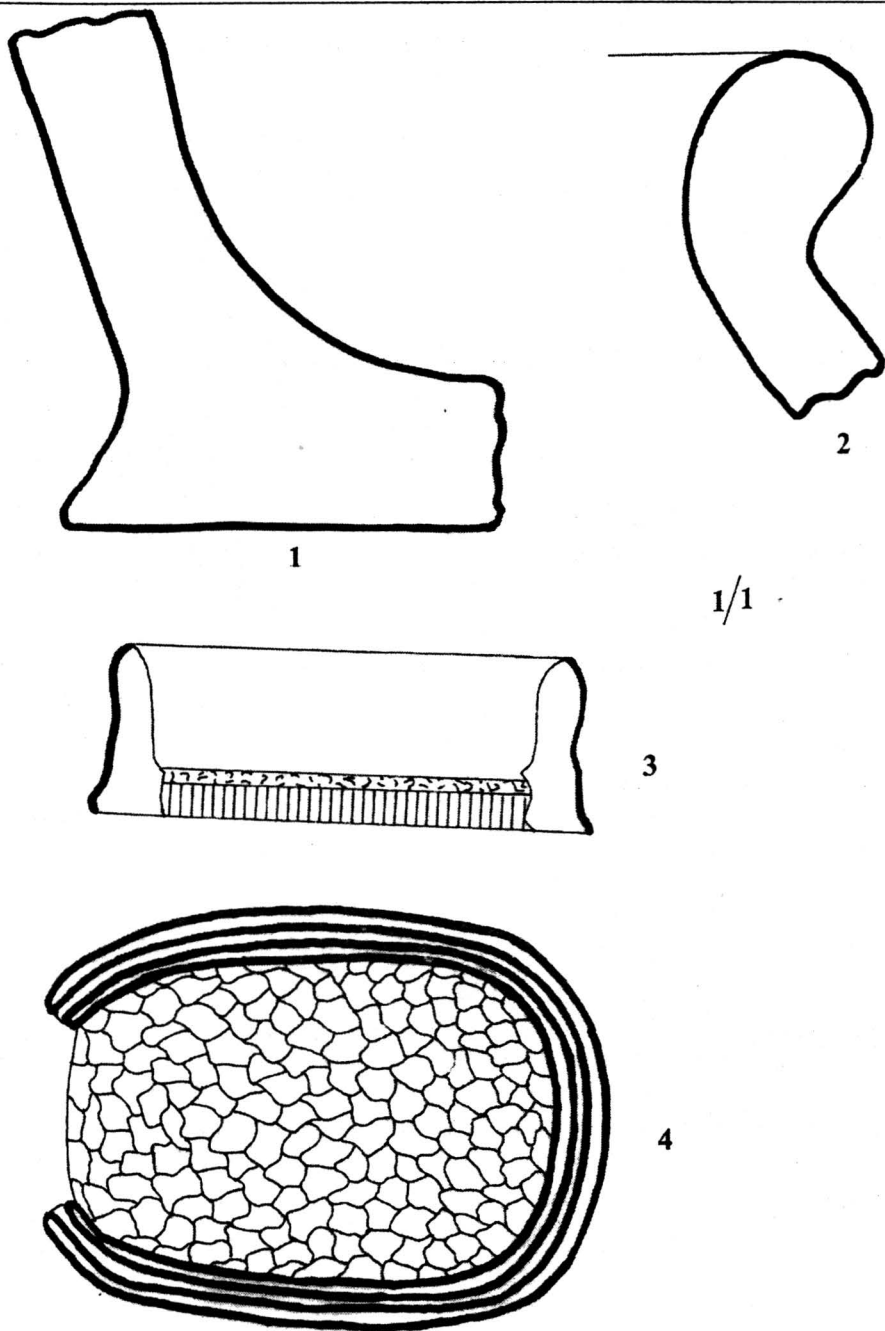


Fig. 110. Fund și buză de vas de provizii; 3-4 - vatră cu gardină.

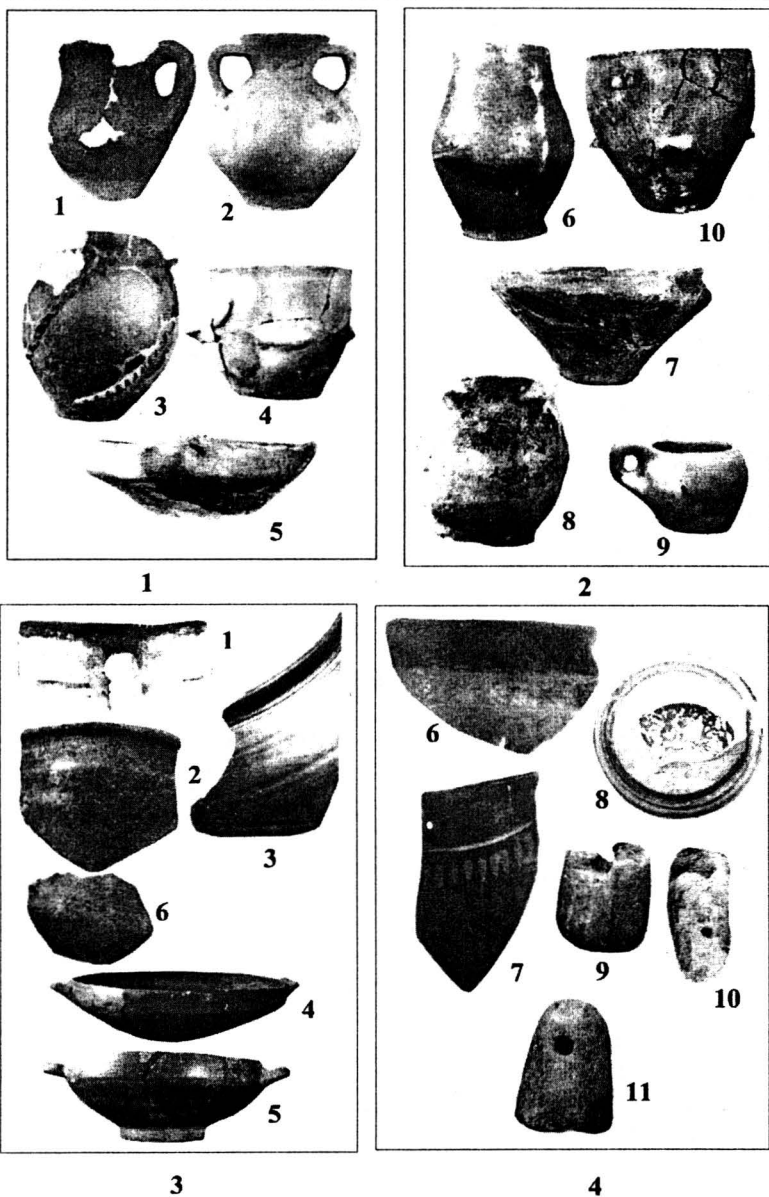


Fig. 111. 1-2 / 1-9 Vase-urnă și de ofrandă din necropola getică; 3 / 1-3 fragmente de vase din așezarea getică; 6 - căniță care a servit drept capac la amfora-urnă din M. 1; 4-7 - fragment de kantaros, greutăți de lut ars.

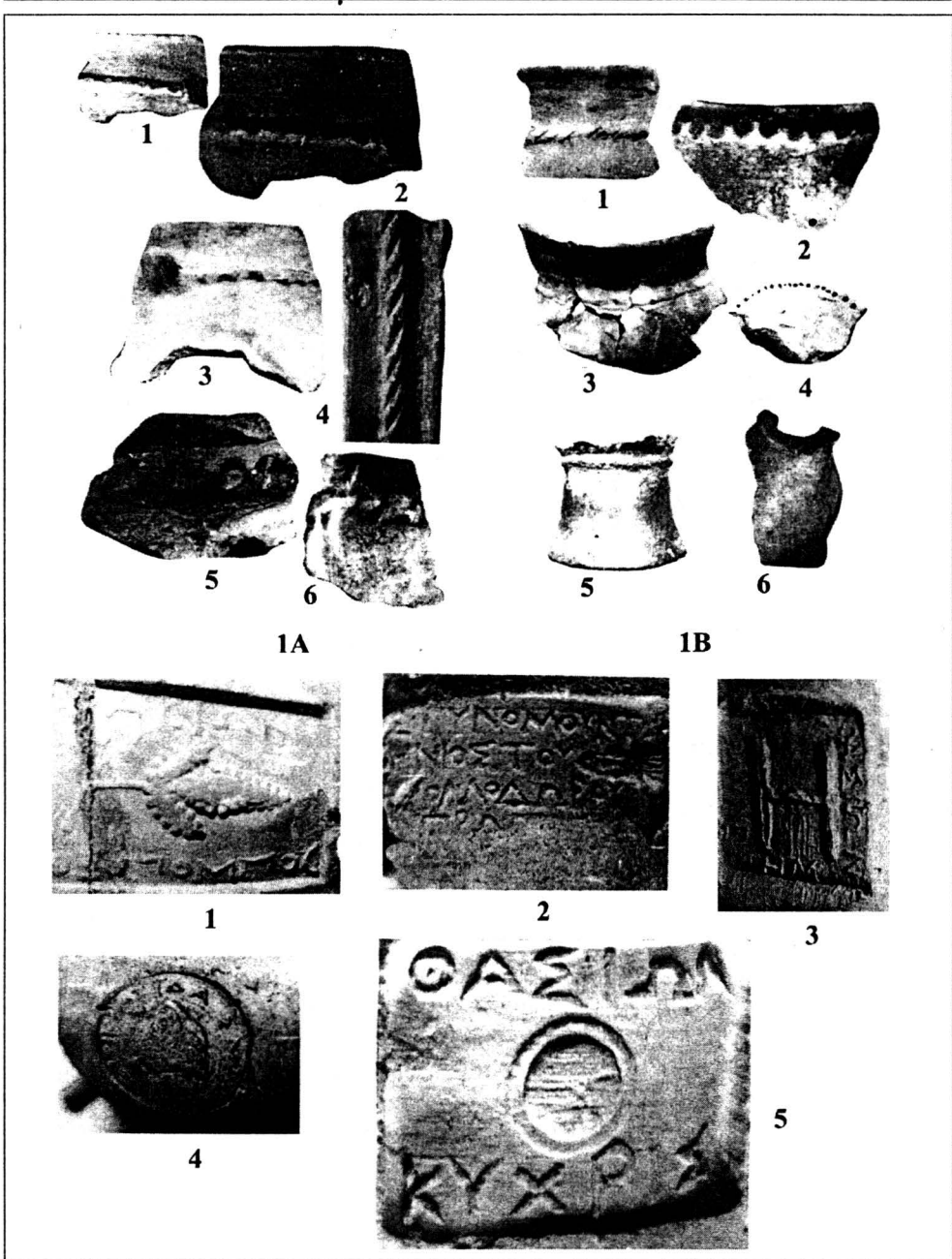
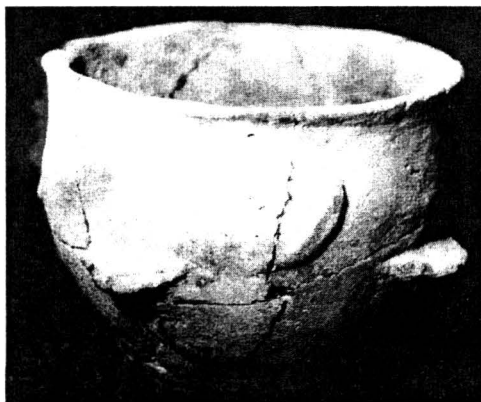


Fig. 112. 1A, 1B - Ceramică lucrată cu mâna din așezarea getică; 1-5 - torți de amfore grecești cu ștampile.



1

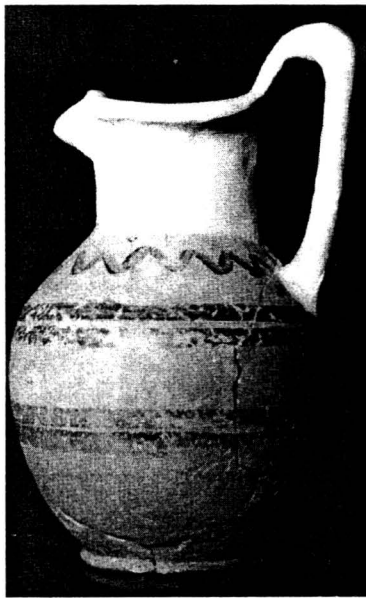


2

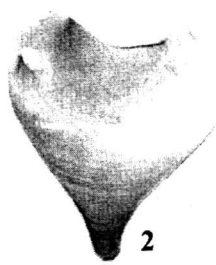


3

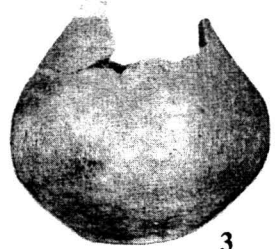
Fig. 113. Vase-urnă și de ofrandă lucrate cu mâna: 1 - castron-ofrandă - M.8; 2 - vas-urnă - M.4; vase de ofrandă - M.8.



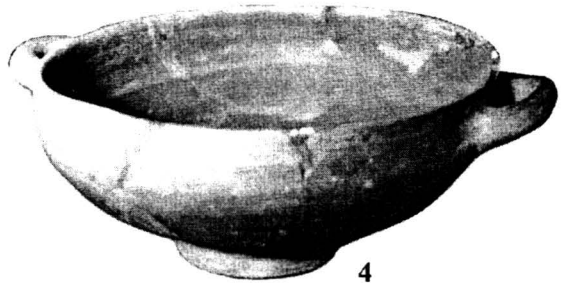
1



2



3



4



7

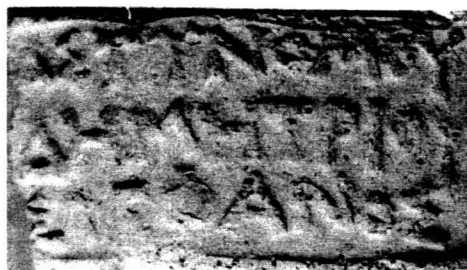


5



6

Fig. 114. 1 - Vas-cană (aenohoe) - M.6; 2 - amforă-urnă - M.1; 3- vas-grecesc
urnă - M.11; 4 - castron - M.10; 5-7 - ștampile de pe țorți de amfore, din așezare.



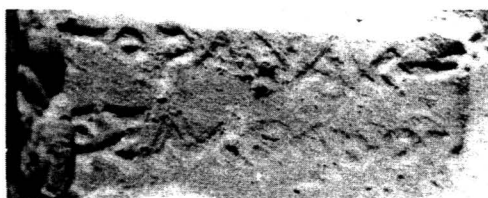
1



2



3



4

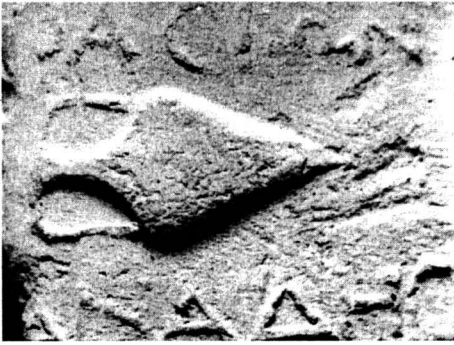


5

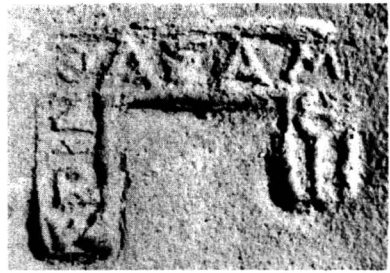


6

Fig. 115. Ștampile de pe amfore grecești din așezare.



1



2



3



4



5



6

Fig. 116. Ștampile de pe amfore grecești din așezare.

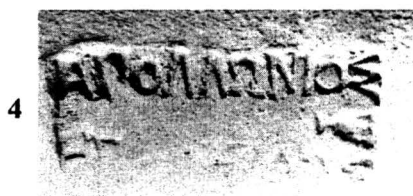
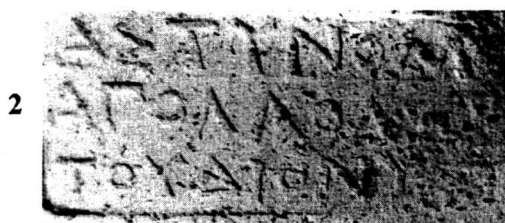
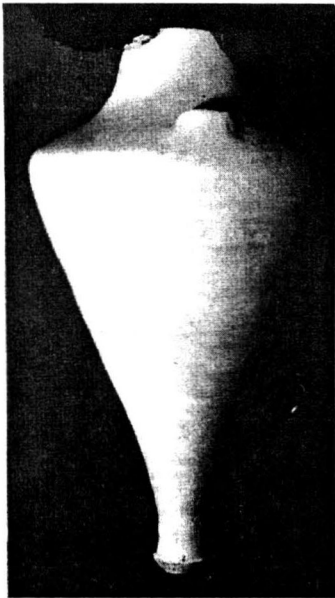
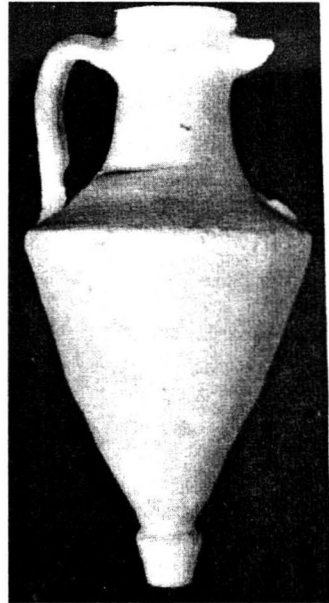


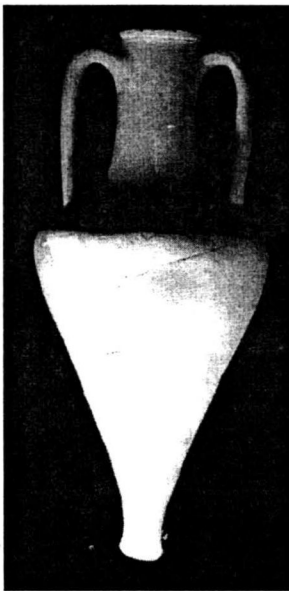
Fig. 117. Ștampile de pe amfore grecești din așezare.



1



2

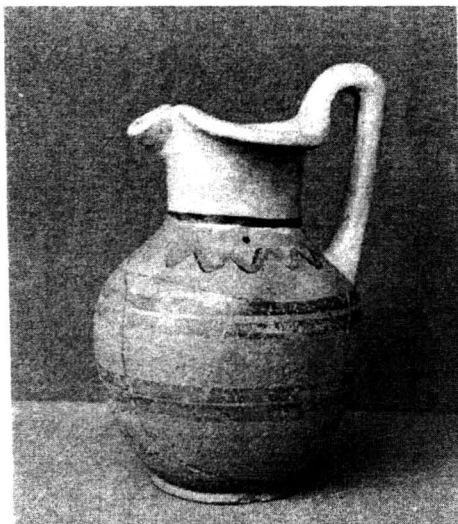


3

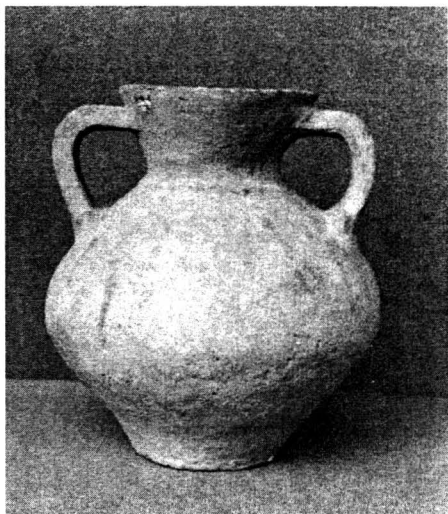


4

Fig. 118. Amfore-urne din necropolă.



1



2



3



4

Fig. 119. Vase-urnă din necropolă.

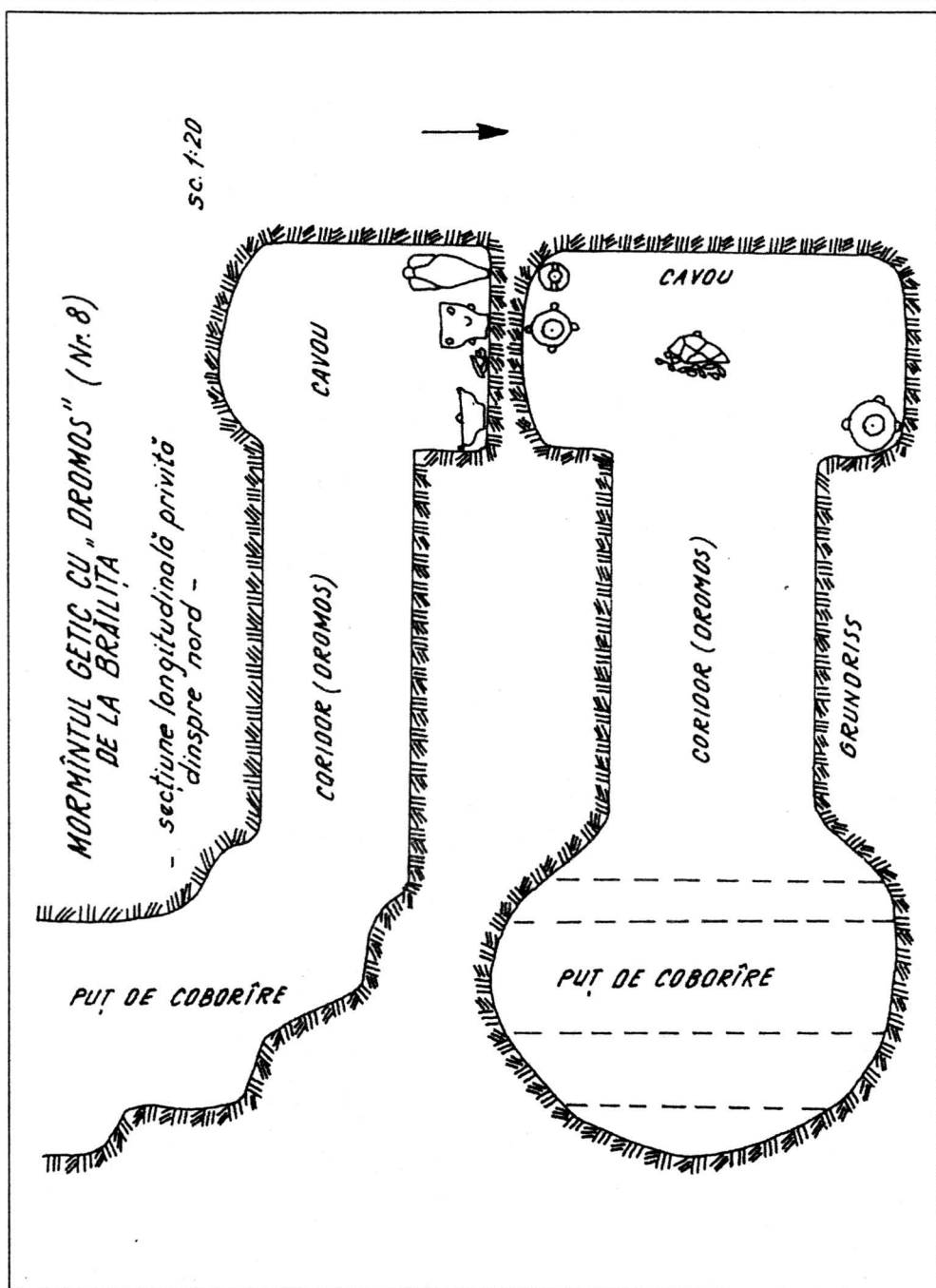
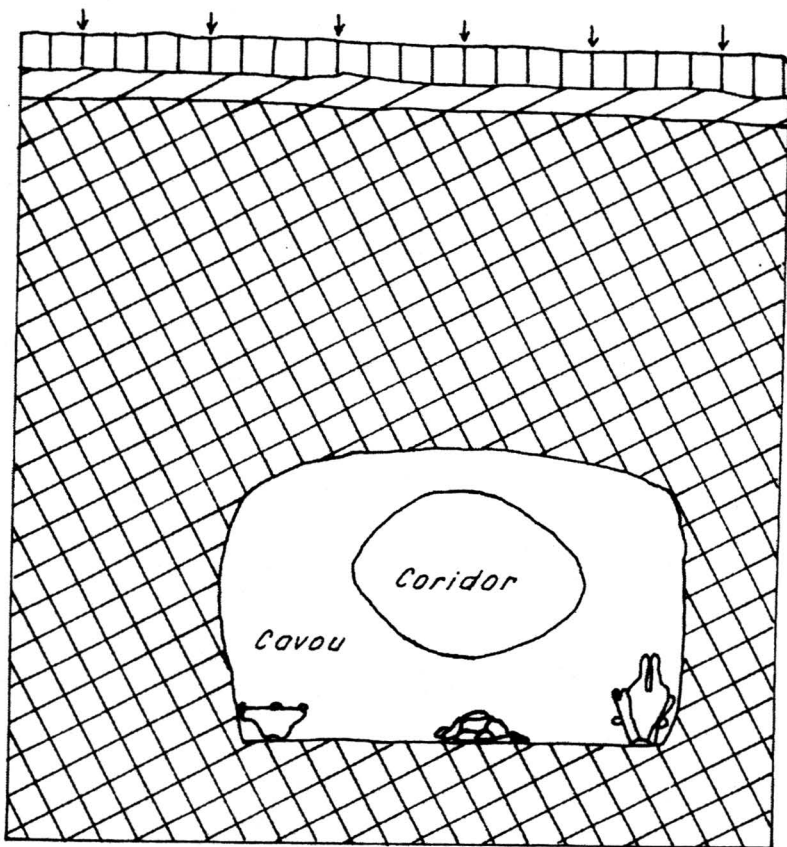


Fig. 120. Planul mormântului nr. 8, cu "dromos".

SECȚIUNE VĂZUTĂ DINSPRE VEST



- ↓
[] Sol vegetal actual
- [/] Sol vegetal antic
- [X] Sol virgin - lut galben

Fig. 121. Mormântul getic nr. 8.

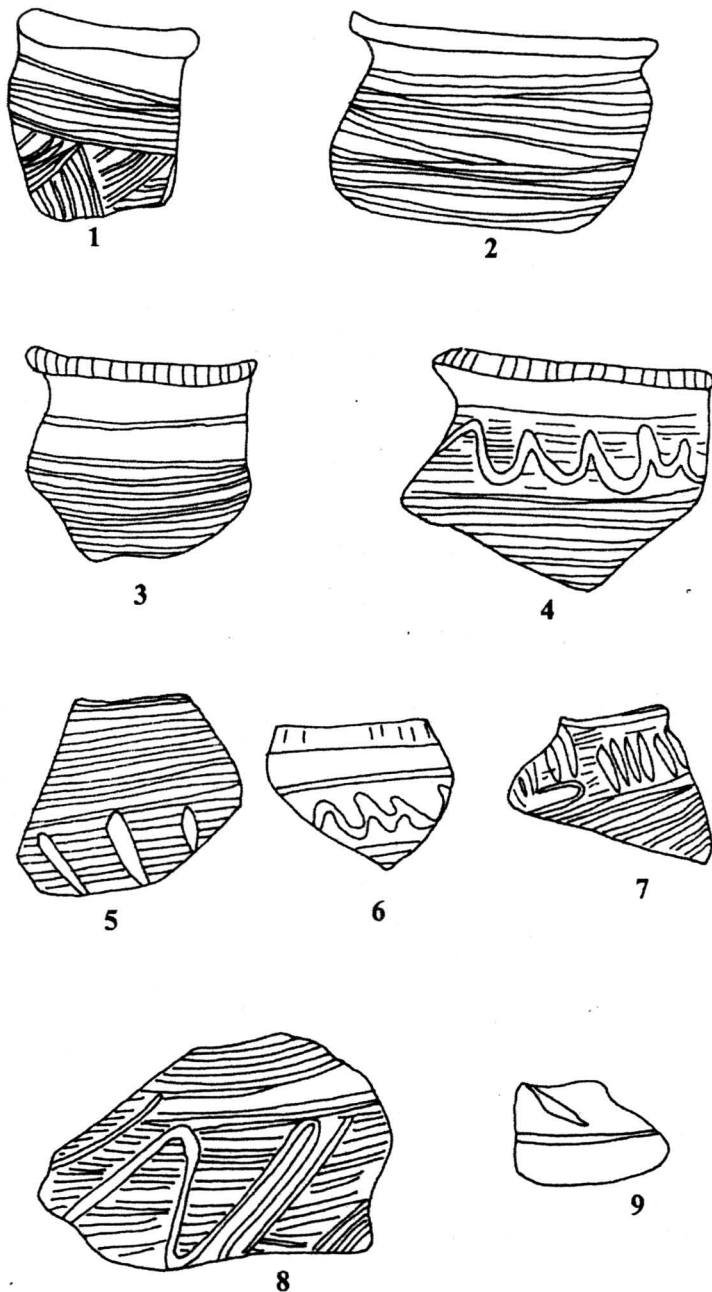


Fig. 122. Fragmente de vase din aşezarea feudală-timpurie (sec. X-XI d.Ch.) de la Brăilița.

Seria BIBLIOTHECA THRACOLOGICA:

- I: Adrian C. FLORESCU, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România, Călărași*, 1991.
- II: Ioan ANDRIȚOIU, *Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, București, 1992.
- III: Eugen COMȘA, *Bibliografia referitoare la a doua epocă a fierului de pe teritoriul României*, București, 1993.
- IV: Marian GUMĂ, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993.
- V: Mihai SÂMPETRU, *Orașe și cetăți romane târzii la Dunărea de Jos*, București, 1994.
- VI: Attila LÁSZLÓ, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați. Culturile Gáva-Holíhrady și Corlăteni Chișinău pe teritoriul Moldovei*, București, 1994.
- VII: Oleg LEVIȚKI, *Cultura Hallstattului canelat la răsărit de Carpați*, București, 1994.
- VIII: Grigore BRÂNCUȘ, *Cercetări asupra fondului traco-dac al limbii române*, București, 1995.
- IX: Adrian PORUCIUC, *Archaeolinguistica. Trei studii interdisciplinare*, București, 1995.
- X: Vasile URSACHI, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995.
- XI: Vjačeslav KOTIGOROŠKO, *Ținuturile Tisei Superioare în veacurile III î.e.n.-IV e.n.*, București, 1995.
- XII: Valentin VASILIEV, *Fortifications de refuge et établissements fortifiés du premier âge du fer en Transilvanie*, Bucarest, 1995.
- XIII: Horia CIUGUDEAN, *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, București, 1996.
- XIV: Serghei AGULNIKOV, *Necropola culturii Belozerka de la Cazaclia*, București, 1996.
- XV: Aurel RUSTOIU, *Metalurgia bronzului la daci*, București, 1996.
- XVI: Andrei OPAIȚ, *Aspecte ale vieții economice din provincia Scythia Minor (secolele IV-VI p. Ch.). Producția ceramicii locale și de import*, București, 1996.
- XVII: Oleg LEVIȚCHI, Igor MANZURA, Tatiana DEMCENKO, *Necropola tumulară de la Sărățeni*, București, 1996.
- XVIII: Nelu ZUGRAVU, *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997.
- XIX: Cătălina VĂTĂȘESCU, *Vocabularul de origine latină din limba albaneză în comparație cu româna*, București, 1997.

- XX: Cristian F. SCHUSTER, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeşului și Ialomiței Superioare*, București, 1997.
- XXI: Zsolt SZÉKELY, *Perioada timpurie și începutul celei mijlocii a epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei*, București, 1997.
- XXII: Aurel Rustoiu, *Fibulele din Dacia preromană (sec. II î.e.n. - I e.n.)*, București, 1997.
- XXIII: Ioan ANDRIȚOIU, Aurel RUSTOIU, *Sighișoara-Wietenberg - Descoperirile preistorice și așezarea dacică*, București, 1998.
- XXIV: Gheorghe POPILIAN, Marin NICA, *Groșșani - monografie arheologică*, București, 1998.
- XXV: Aurel ZANOCI, *Fortificațiile geto-dacice din spațiul extracarpatic, în secolele VI-III a. Chr.*, București, 1998.
- XXVI: Ion STÂNGĂ, *Viața economică la Drobeta în secolele II-VI p. Chr.*, București, 1998.
- XXVII: Silvia TEODOR, *Regiunile est-carpătice ale României în secolele V-II î. d. Hr. Considerații generale și repertoriu arheologic*, București, 1999.
- XXVIII: János NÉMETI, *Repertoriul arheologic al zonei Careiului*, București, 1999.
- XXIX: Victor M. BOBI, *Civilizația geto-dacilor de la curbura Carpaților (sec. VI î. Chr. - sec. II. d. Chr.)*, București, 1999.
- XXX: Grigore BRÂNCUȘ, *Concordanțe lingvistice româno-albaneze*, București, 1999.
- XXXI: M. KAŠUBA, V. HAHEU, O. LEVIŢKI, *Vestigii traco-getice pe Nistrul Mijlociu*, București, 2000.
- XXXII: Marcela BRATILOVEANU POPILIAN, *Obiceiuri de primăvară din Oltenia. Calendarul ortodox și practica populară*, București, 2001.
- XXXIII: Valentin VASILIEV, Aurel RUSTOIU, Eduard A. BALAGURI, Călin COSMA, *Solotvino-"Cetate" (Ucraina Transcarpatică). Așezările din epoca bronzului, a doua vârstă a fierului și din Evul mediu timpuriu*, Cluj-Napoca, 2002.
- XXXIV: Zina ȘOFRANSKY, *Ștergarul tradițional moldovenesc*, București/ Chișinău, 2002.

